નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

અઙ્ગુત્તરનિકાયો

અટ્ઠકનિપાતપાળિ

૧. પઠમપણ્ણાસકં

૧. મેત્તાવગ્ગો

૧. મેત્તાસુત્તં

૧. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ભિક્ખવો’’તિ. ‘‘ભદન્તે’’તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

[અ॰ નિ॰ ૧૧.૧૫] ‘‘મેત્તાય, ભિક્ખવે, ચેતોવિમુત્તિયા આસેવિતાય ભાવિતાય બહુલીકતાય યાનીકતાય વત્થુકતાય અનુટ્ઠિતાય પરિચિતાય સુસમારદ્ધાય અટ્ઠાનિસંસા પાટિકઙ્ખા. કતમે અટ્ઠ? સુખં સુપતિ, સુખં પટિબુજ્ઝતિ, ન પાપકં સુપિનં પસ્સતિ, મનુસ્સાનં પિયો હોતિ, અમનુસ્સાનં પિયો હોતિ, દેવતા રક્ખન્તિ, નાસ્સ અગ્ગિ વા વિસં વા સત્થં વા કમતિ, ઉત્તરિં અપ્પટિવિજ્ઝન્તો બ્રહ્મલોકૂપગો હોતિ. મેત્તાય, ભિક્ખવે, ચેતોવિમુત્તિયા આસેવિતાય ભાવિતાય બહુલીકતાય યાનીકતાય વત્થુકતાય અનુટ્ઠિતાય પરિચિતાય સુસમારદ્ધાય ઇમે અટ્ઠાનિસંસા પાટિકઙ્ખા’’તિ.

‘‘યો ચ મેત્તં ભાવયતિ, અપ્પમાણં પટિસ્સતો [પતિસ્સતો (સી॰)];
તનૂ સંયોજના હોન્તિ, પસ્સતો ઉપધિક્ખયં.

‘‘એકમ્પિ ચે પાણમદુટ્ઠચિત્તો,
મેત્તાયતિ કુસલી તેન હોતિ;
સબ્બે ચ પાણે મનસાનુકમ્પી,
પહૂતમરિયો પકરોતિ પુઞ્ઞં.

‘‘યે સત્તસણ્ડં પથવિં વિજેત્વા,
રાજિસયો યજમાના અનુપરિયગા;
અસ્સમેધં પુરિસમેધં,
સમ્માપાસં વાજપેય્યં નિરગ્ગળં.

‘‘મેત્તસ્સ ચિત્તસ્સ સુભાવિતસ્સ,
કલમ્પિ તે નાનુભવન્તિ સોળસિં;

ચન્દપ્પભા તારગણાવ સબ્બે,
યથા ન અગ્ઘન્તિ કલમ્પિ સોળસિં [અયં પાદો બહૂસુ ન દિસ્સતિ].

‘‘યો ન હન્તિ ન ઘાતેતિ, ન જિનાતિ ન જાપયે;
મેત્તંસો સબ્બભૂતાનં, વેરં તસ્સ ન કેનચી’’તિ. પઠમં;

૨. પઞ્ઞાસુત્તં

૨. ‘‘અટ્ઠિમે , ભિક્ખવે, હેતૂ અટ્ઠ પચ્ચયા આદિબ્રહ્મચરિયિકાય પઞ્ઞાય અપ્પટિલદ્ધાય પટિલાભાય, પટિલદ્ધાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા સંવત્તન્તિ. કતમે અટ્ઠ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સત્થારં ઉપનિસ્સાય વિહરતિ અઞ્ઞતરં વા ગરુટ્ઠાનિયં સબ્રહ્મચારિં, યત્થસ્સ તિબ્બં હિરોત્તપ્પં પચ્ચુપટ્ઠિતં હોતિ પેમઞ્ચ ગારવો ચ. અયં , ભિક્ખવે, પઠમો હેતુ પઠમો પચ્ચયો આદિબ્રહ્મચરિયિકાય પઞ્ઞાય અપ્પટિલદ્ધાય પટિલાભાય, પટિલદ્ધાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા સંવત્તતિ.

‘‘સો તં સત્થારં ઉપનિસ્સાય વિહરન્તો અઞ્ઞતરં વા ગરુટ્ઠાનિયં સબ્રહ્મચારિં, યત્થસ્સ તિબ્બં હિરોત્તપ્પં પચ્ચુપટ્ઠિતં હોતિ પેમં ગારવો ચ, તે કાલેન કાલં ઉપસઙ્કમિત્વા પરિપુચ્છતિ પરિપઞ્હતિ – ‘ઇદં, ભન્તે, કથં; ઇમસ્સ કો અત્થો’તિ? તસ્સ તે આયસ્મન્તો અવિવટઞ્ચેવ વિવરન્તિ, અનુત્તાનીકતઞ્ચ ઉત્તાની કરોન્તિ, અનેકવિહિતેસુ ચ કઙ્ખાઠાનિયેસુ ધમ્મેસુ કઙ્ખં પટિવિનોદેન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો હેતુ દુતિયો પચ્ચયો આદિબ્રહ્મચરિયિકાય પઞ્ઞાય અપ્પટિલદ્ધાય પટિલાભાય, પટિલદ્ધાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા સંવત્તતિ.

‘‘સો તં ધમ્મં સુત્વા દ્વયેન વૂપકાસેન સમ્પાદેતિ – કાયવૂપકાસેન ચ ચિત્તવૂપકાસેન ચ. અયં, ભિક્ખવે, તતિયો હેતુ તતિયો પચ્ચયો આદિબ્રહ્મચરિયિકાય પઞ્ઞાય અપ્પટિલદ્ધાય પટિલાભાય, પટિલદ્ધાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા સંવત્તતિ.

‘‘સીલવા હોતિ, પાતિમોક્ખસંવરસંવુતો વિહરતિ આચારગોચરસમ્પન્નો અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવી, સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ. અયં, ભિક્ખવે, ચતુત્થો હેતુ ચતુત્થો પચ્ચયો આદિબ્રહ્મચરિયિકાય પઞ્ઞાય અપ્પટિલદ્ધાય પટિલાભાય, પટિલદ્ધાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા સંવત્તતિ.

‘‘બહુસ્સુતો હોતિ સુતધરો સુતસન્નિચયો. યે તે ધમ્મા આદિકલ્યાણા મજ્ઝેકલ્યાણા પરિયોસાનકલ્યાણા સાત્થં સબ્યઞ્જનં [સત્થા સબ્યઞ્જના (ક॰ સી॰)] કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં અભિવદન્તિ, તથારૂપાસ્સ ધમ્મા બહુસ્સુતા હોન્તિ ધાતા [ધતા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] વચસા પરિચિતા મનસાનુપેક્ખિતા દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા. અયં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમો હેતુ પઞ્ચમો પચ્ચયો આદિબ્રહ્મચરિયિકાય પઞ્ઞાય અપ્પટિલદ્ધાય પટિલાભાય, પટિલદ્ધાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા સંવત્તતિ.

‘‘આરદ્ધવીરિયો વિહરતિ અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય, કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય, થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ. અયં, ભિક્ખવે, છટ્ઠો હેતુ છટ્ઠો પચ્ચયો આદિબ્રહ્મચરિયિકાય પઞ્ઞાય અપ્પટિલદ્ધાય પટિલાભાય, પટિલદ્ધાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા સંવત્તતિ.

‘‘સઙ્ગતો ખો પન અનાનાકથિકો હોતિ અતિરચ્છાનકથિકો. સામં વા ધમ્મં ભાસતિ પરં વા અજ્ઝેસતિ અરિયં વા તુણ્હીભાવં નાતિમઞ્ઞતિ. અયં, ભિક્ખવે, સત્તમો હેતુ સત્તમો પચ્ચયો આદિબ્રહ્મચરિયિકાય પઞ્ઞાય અપ્પટિલદ્ધાય પટિલાભાય, પટિલદ્ધાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા સંવત્તતિ.

‘‘પઞ્ચસુ ખો પન ઉપાદાનક્ખન્ધેસુ ઉદયબ્બયાનુપસ્સી વિહરતિ – ‘ઇતિ રૂપં, ઇતિ રૂપસ્સ સમુદયો, ઇતિ રૂપસ્સ અત્થઙ્ગમો; ઇતિ વેદના, ઇતિ વેદનાય સમુદયો, ઇતિ વેદનાય અત્થઙ્ગમો; ઇતિ સઞ્ઞા...પે॰... ઇતિ સઙ્ખારા...પે॰... ઇતિ વિઞ્ઞાણં, ઇતિ વિઞ્ઞાણસ્સ સમુદયો, ઇતિ વિઞ્ઞાણસ્સ અત્થઙ્ગમો’તિ. અયં, ભિક્ખવે, અટ્ઠમો હેતુ અટ્ઠમો પચ્ચયો આદિબ્રહ્મચરિયિકાય પઞ્ઞાય અપ્પટિલદ્ધાય પટિલાભાય, પટિલદ્ધાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા સંવત્તતિ.

‘‘તમેનં સબ્રહ્મચારી એવં સમ્ભાવેન્તિ – ‘અયં ખો આયસ્મા સત્થારં ઉપનિસ્સાય વિહરતિ અઞ્ઞતરં વા ગરુટ્ઠાનિયં સબ્રહ્મચારિં, યત્થસ્સ તિબ્બં હિરોત્તપ્પં પચ્ચુપટ્ઠિતં હોતિ પેમઞ્ચ ગારવો ચ. અદ્ધા અયમાયસ્મા જાનં જાનાતિ પસ્સં પસ્સતી’તિ! અયમ્પિ ધમ્મો પિયત્તાય ગરુત્તાય [પિયતાય ગરુતાય (સ્યા॰)] ભાવનાય સામઞ્ઞાય એકીભાવાય સંવત્તતિ.

‘‘‘તં ખો પનાયમાયસ્મા સત્થારં ઉપનિસ્સાય વિહરન્તો અઞ્ઞતરં વા ગરુટ્ઠાનિયં સબ્રહ્મચારિં, યત્થસ્સ તિબ્બં હિરોત્તપ્પં પચ્ચુપટ્ઠિતં હોતિ પેમઞ્ચ ગારવો ચ, તે કાલેન કાલં ઉપસઙ્કમિત્વા પરિપુચ્છતિ પરિપઞ્હતિ – ઇદં, ભન્તે, કથં; ઇમસ્સ કો અત્થોતિ? તસ્સ તે આયસ્મન્તો અવિવટઞ્ચેવ વિવરન્તિ, અનુત્તાનીકતઞ્ચ ઉત્તાની કરોન્તિ, અનેકવિહિતેસુ ચ કઙ્ખાઠાનિયેસુ ધમ્મેસુ કઙ્ખં પટિવિનોદેન્તિ. અદ્ધા અયમાયસ્મા જાનં જાનાતિ પસ્સં પસ્સતી’તિ! અયમ્પિ ધમ્મો પિયત્તાય ગરુત્તાય ભાવનાય સામઞ્ઞાય એકીભાવાય સંવત્તતિ.

‘‘‘તં ખો પનાયમાયસ્મા ધમ્મં સુત્વા દ્વયેન વૂપકાસેન સમ્પાદેતિ – કાયવૂપકાસેન ચ ચિત્તવૂપકાસેન ચ. અદ્ધા અયમાયસ્મા જાનં જાનાતિ પસ્સં પસ્સતી’તિ! અયમ્પિ ધમ્મો પિયત્તાય ગરુત્તાય ભાવનાય સામઞ્ઞાય એકીભાવાય સંવત્તતિ.

‘‘‘સીલવા ખો પનાયમાયસ્મા પાતિમોક્ખસંવરસંવુતો વિહરતિ આચારગોચરસમ્પન્નો અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવી, સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ. અદ્ધા અયમાયસ્મા જાનં જાનાતિ પસ્સં પસ્સતી’તિ! અયમ્પિ ધમ્મો પિયત્તાય ગરુત્તાય ભાવનાય સામઞ્ઞાય એકીભાવાય સંવત્તતિ.

‘‘‘બહુસ્સુતો ખો પનાયમાયસ્મા સુતધરો સુતસન્નિચયો. યે તે ધમ્મા આદિકલ્યાણા મજ્ઝેકલ્યાણા પરિયોસાનકલ્યાણા સાત્થં સબ્યઞ્જનં કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં અભિવદન્તિ, તથારૂપાસ્સ ધમ્મા બહુસ્સુતા હોન્તિ ધાતા વચસા પરિચિતા મનસાનુપેક્ખિતા દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા. અદ્ધા અયમાયસ્મા જાનં જાનાતિ પસ્સં પસ્સતી’તિ! અયમ્પિ ધમ્મો પિયત્તાય ગરુત્તાય ભાવનાય સામઞ્ઞાય એકીભાવાય સંવત્તતિ.

‘‘‘આરદ્ધવીરિયો ખો પનાયમાયસ્મા વિહરતિ અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય, કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય, થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ. અદ્ધા અયમાયસ્મા જાનં જાનાતિ પસ્સં પસ્સતી’તિ! અયમ્પિ ધમ્મો પિયત્તાય ગરુત્તાય ભાવનાય સામઞ્ઞાય એકીભાવાય સંવત્તતિ.

‘‘‘સઙ્ઘગતો ખો પનાયમાયસ્મા અનાનાકથિકો હોતિ અતિરચ્છાનકથિકો. સામં વા ધમ્મં ભાસતિ પરં વા અજ્ઝેસતિ અરિયં વા તુણ્હીભાવં નાતિમઞ્ઞતિ. અદ્ધા અયમાયસ્મા જાનં જાનાતિ પસ્સં પસ્સતી’તિ! અયમ્પિ ધમ્મો પિયત્તાય ગરુત્તાય ભાવનાય સામઞ્ઞાય એકીભાવાય સંવત્તતિ.

‘‘‘પઞ્ચસુ ખો પનાયમાયસ્મા ઉપાદાનક્ખન્ધેસુ ઉદયબ્બયાનુપસ્સી વિહરતિ – ઇતિ રૂપં, ઇતિ રૂપસ્સ સમુદયો, ઇતિ રૂપસ્સ અત્થઙ્ગમો; ઇતિ વેદના…પે॰… ઇતિ સઞ્ઞા…પે॰… ઇતિ સઙ્ખારા…પે॰… ઇતિ વિઞ્ઞાણં, ઇતિ વિઞ્ઞાણસ્સ સમુદયો, ઇતિ વિઞ્ઞાણસ્સ અત્થઙ્ગમોતિ. અદ્ધા અયમાયસ્મા જાનં જાનાતિ પસ્સં પસ્સતી’તિ! અયમ્પિ ધમ્મો પિયત્તાય ગરુત્તાય ભાવનાય સામઞ્ઞાય એકીભાવાય સંવત્તતિ.

‘‘ઇમે ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ હેતૂ અટ્ઠ પચ્ચયા આદિબ્રહ્મચરિયિકાય પઞ્ઞાય અપ્પટિલદ્ધાય પટિલાભાય, પટિલદ્ધાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા સંવત્તન્તી’’તિ. દુતિયં.

૩. પઠમઅપ્પિયસુત્તં

૩. ‘‘અટ્ઠહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં અપ્પિયો ચ હોતિ અમનાપો ચ અગરુ ચ અભાવનીયો ચ. કતમેહિ અટ્ઠહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અપ્પિયપસંસી ચ હોતિ, પિયગરહી ચ, લાભકામો ચ, સક્કારકામો ચ, અહિરિકો ચ, અનોત્તપ્પી ચ, પાપિચ્છો ચ, મિચ્છાદિટ્ઠિ ચ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં અપ્પિયો ચ હોતિ અમનાપો ચ અગરુ ચ અભાવનીયો ચ.

‘‘અટ્ઠહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચ. કતમેહિ અટ્ઠહિ? ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ન અપ્પિયપસંસી ચ હોતિ, ન પિયગરહી ચ, ન લાભકામો ચ, ન સક્કારકામો ચ, હિરીમા ચ હોતિ, ઓત્તપ્પી ચ, અપ્પિચ્છો ચ, સમ્માદિટ્ઠિ ચ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચા’’તિ. તતિયં.

૪. દુતિયઅપ્પિયસુત્તં

૪. ‘‘અટ્ઠહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં અપ્પિયો ચ હોતિ અમનાપો ચ અગરુ ચ અભાવનીયો ચ. કતમેહિ અટ્ઠહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ લાભકામો ચ હોતિ, સક્કારકામો ચ, અનવઞ્ઞત્તિકામો ચ, અકાલઞ્ઞૂ ચ, અમત્તઞ્ઞૂ ચ, અસુચિ ચ, બહુભાણી ચ, અક્કોસકપરિભાસકો ચ સબ્રહ્મચારીનં. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં અપ્પિયો ચ હોતિ અમનાપો ચ અગરુ ચ અભાવનીયો ચ.

‘‘અટ્ઠહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચ. કતમેહિ અટ્ઠહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ન લાભકામો ચ હોતિ, ન સક્કારકામો ચ, ન અનવઞ્ઞત્તિકામો ચ, કાલઞ્ઞૂ ચ, મત્તઞ્ઞૂ ચ, સુચિ ચ, ન બહુભાણી ચ, અનક્કોસકપરિભાસકો ચ સબ્રહ્મચારીનં. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચા’’તિ. ચતુત્થં.

૫. પઠમલોકધમ્મસુત્તં

૫. ‘‘અટ્ઠિમે , ભિક્ખવે, લોકધમ્મા લોકં અનુપરિવત્તન્તિ, લોકો ચ અટ્ઠ લોકધમ્મે અનુપરિવત્તતિ. કતમે અટ્ઠ? લાભો ચ, અલાભો ચ, યસો ચ, અયસો ચ, નિન્દા ચ, પસંસા ચ, સુખઞ્ચ, દુક્ખઞ્ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ લોકધમ્મા લોકં અનુપરિવત્તન્તિ, લોકો ચ ઇમે અટ્ઠ લોકધમ્મે અનુપરિવત્તતી’’તિ.

‘‘લાભો અલાભો ચ યસાયસો ચ,
નિન્દા પસંસા ચ સુખં દુખઞ્ચ;
એતે અનિચ્ચા મનુજેસુ ધમ્મા,
અસસ્સતા વિપરિણામધમ્મા.

‘‘એતે ચ ઞત્વા સતિમા સુમેધો,
અવેક્ખતિ વિપરિણામધમ્મે;
ઇટ્ઠસ્સ ધમ્મા ન મથેન્તિ ચિત્તં,
અનિટ્ઠતો નો પટિઘાતમેતિ.

‘‘તસ્સાનુરોધા અથ વા વિરોધા,
વિધૂપિતા અત્થઙ્ગતા ન સન્તિ;
પદઞ્ચ ઞત્વા વિરજં અસોકં,
સમ્મપ્પજાનાતિ ભવસ્સ પારગૂ’’તિ. પઞ્ચમં;

૬. દુતિયલોકધમ્મસુત્તં

૬. ‘‘અટ્ઠિમે, ભિક્ખવે, લોકધમ્મા લોકં અનુપરિવત્તન્તિ, લોકો ચ અટ્ઠ લોકધમ્મે અનુપરિવત્તતિ. કતમે અટ્ઠ? લાભો ચ, અલાભો ચ, યસો ચ, અયસો ચ, નિન્દા ચ, પસંસા ચ, સુખઞ્ચ, દુક્ખઞ્ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ લોકધમ્મા લોકં અનુપરિવત્તન્તિ, લોકો ચ ઇમે અટ્ઠ લોકધમ્મે અનુપરિવત્તતિ.

‘‘અસ્સુતવતો, ભિક્ખવે, પુથુજ્જનસ્સ ઉપ્પજ્જતિ લાભોપિ અલાભોપિ યસોપિ અયસોપિ નિન્દાપિ પસંસાપિ સુખમ્પિ દુક્ખમ્પિ. સુતવતોપિ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકસ્સ ઉપ્પજ્જતિ લાભોપિ અલાભોપિ યસોપિ અયસોપિ નિન્દાપિ પસંસાપિ સુખમ્પિ દુક્ખમ્પિ. તત્ર, ભિક્ખવે, કો વિસેસો કો અધિપ્પયાસો [અધિપ્પાયો (સી॰), અધિપ્પાયસો (સ્યા॰ કં॰) અધિ + પ + યસુ + ણ = અધિપ્પયાસો] કિં નાનાકરણં સુતવતો અરિયસાવકસ્સ અસ્સુતવતા પુથુજ્જનેના’’તિ? ‘‘ભગવંમૂલકા નો, ભન્તે, ધમ્મા ભગવંનેત્તિકા ભગવંપટિસરણા. સાધુ વત, ભન્તે, ભગવન્તંયેવ પટિભાતુ એતસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થો. ભગવતો સુત્વા ભિક્ખૂ ધારેસ્સન્તી’’તિ.

‘‘તેન હિ, ભિક્ખવે, સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ; ભાસિસ્સામી’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ – ‘‘અસ્સુતવતો, ભિક્ખવે, પુથુજ્જનસ્સ ઉપ્પજ્જતિ લાભો. સો ન ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘ઉપ્પન્નો ખો મે અયં લાભો; સો ચ ખો અનિચ્ચો દુક્ખો વિપરિણામધમ્મો’તિ યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ. ઉપ્પજ્જતિ અલાભો...પે॰... ઉપ્પજ્જતિ યસો... ઉપ્પજ્જતિ અયસો... ઉપ્પજ્જતિ નિન્દા... ઉપ્પજ્જતિ પસંસા... ઉપ્પજ્જતિ સુખં... ઉપ્પજ્જતિ દુક્ખં. સો ન ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘ઉપ્પન્નં ખો મે ઇદં દુક્ખં; તઞ્ચ ખો અનિચ્ચં દુક્ખં વિપરિણામધમ્મ’ન્તિ યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ’’.

‘‘તસ્સ લાભોપિ ચિત્તં પરિયાદાય તિટ્ઠતિ, અલાભોપિ ચિત્તં પરિયાદાય તિટ્ઠતિ, યસોપિ ચિત્તં પરિયાદાય તિટ્ઠતિ, અયસોપિ ચિત્તં પરિયાદાય તિટ્ઠતિ, નિન્દાપિ ચિત્તં પરિયાદાય તિટ્ઠતિ, પસંસાપિ ચિત્તં પરિયાદાય તિટ્ઠતિ, સુખમ્પિ ચિત્તં પરિયાદાય તિટ્ઠતિ, દુક્ખમ્પિ ચિત્તં પરિયાદાય તિટ્ઠતિ. સો ઉપ્પન્નં લાભં અનુરુજ્ઝતિ, અલાભે પટિવિરુજ્ઝતિ; ઉપ્પન્નં યસં અનુરુજ્ઝતિ, અયસે પટિવિરુજ્ઝતિ; ઉપ્પન્નં પસંસં અનુરુજ્ઝતિ, નિન્દાય પટિવિરુજ્ઝતિ; ઉપ્પન્નં સુખં અનુરુજ્ઝતિ, દુક્ખે પટિવિરુજ્ઝતિ. સો એવં અનુરોધવિરોધસમાપન્નો ન પરિમુચ્ચતિ જાતિયા જરાય મરણેન સોકેહિ પરિદેવેહિ દુક્ખેહિ દોમનસ્સેહિ ઉપાયાસેહિ. ‘ન પરિમુચ્ચતિ દુક્ખસ્મા’તિ વદામિ’’.

‘‘સુતવતો ચ ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકસ્સ ઉપ્પજ્જતિ લાભો. સો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘ઉપ્પન્નો ખો મે અયં લાભો; સો ચ ખો અનિચ્ચો દુક્ખો વિપરિણામધમ્મો’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ. ઉપ્પજ્જતિ અલાભો...પે॰... ઉપ્પજ્જતિ યસો... ઉપ્પજ્જતિ અયસો... ઉપ્પજ્જતિ નિન્દા... ઉપ્પજ્જતિ પસંસા... ઉપ્પજ્જતિ સુખં... ઉપ્પજ્જતિ દુક્ખં. સો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘ઉપ્પન્નં ખો મે ઇદં દુક્ખં; તઞ્ચ ખો અનિચ્ચં દુક્ખં વિપરિણામધમ્મ’ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ’’.

‘‘તસ્સ લાભોપિ ચિત્તં ન પરિયાદાય તિટ્ઠતિ, અલાભોપિ ચિત્તં ન પરિયાદાય તિટ્ઠતિ, યસોપિ ચિત્તં ન પરિયાદાય તિટ્ઠતિ, અયસોપિ ચિત્તં ન પરિયાદાય તિટ્ઠતિ, નિન્દાપિ ચિત્તં ન પરિયાદાય તિટ્ઠતિ, પસંસાપિ ચિત્તં ન પરિયાદાય તિટ્ઠતિ, સુખમ્પિ ચિત્તં ન પરિયાદાય તિટ્ઠતિ, દુક્ખમ્પિ ચિત્તં ન પરિયાદાય તિટ્ઠતિ. સો ઉપ્પન્નં લાભં નાનુરુજ્ઝતિ, અલાભે નપ્પટિવિરુજ્ઝતિ; ઉપ્પન્નં યસં નાનુરુજ્ઝતિ, અયસે નપ્પટિવિરુજ્ઝતિ; ઉપ્પન્નં પસંસં નાનુરુજ્ઝતિ, નિન્દાય નપ્પટિવિરુજ્ઝતિ; ઉપ્પન્નં સુખં નાનુરુજ્ઝતિ, દુક્ખે નપ્પટિવિરુજ્ઝતિ. સો એવં અનુરોધવિરોધવિપ્પહીનો પરિમુચ્ચતિ જાતિયા જરાય મરણેન સોકેહિ પરિદેવેહિ દુક્ખેહિ દોમનસ્સેહિ ઉપાયાસેહિ. ‘પરિમુચ્ચતિ દુક્ખસ્મા’તિ વદામિ. અયં ખો, ભિક્ખવે, વિસેસો અયં અધિપ્પયાસો ઇદં નાનાકરણં સુતવતો અરિયસાવકસ્સ અસ્સુતવતા પુથુજ્જનેના’’તિ.

‘‘લાભો અલાભો ચ યસાયસો ચ,
નિન્દા પસંસા ચ સુખં દુખઞ્ચ;
એતે અનિચ્ચા મનુજેસુ ધમ્મા,
અસસ્સતા વિપરિણામધમ્મા.

‘‘એતે ચ ઞત્વા સતિમા સુમેધો,
અવેક્ખતિ વિપરિણામધમ્મે;
ઇટ્ઠસ્સ ધમ્મા ન મથેન્તિ ચિત્તં,
અનિટ્ઠતો નો પટિઘાતમેતિ.

‘‘તસ્સાનુરોધા અથ વા વિરોધા,
વિધૂપિતા અત્થઙ્ગતા ન સન્તિ;
પદઞ્ચ ઞત્વા વિરજં અસોકં,
સમ્મપ્પજાનાતિ ભવસ્સ પારગૂ’’તિ. છટ્ઠં;

૭. દેવદત્તવિપત્તિસુત્તં

૭. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ ગિજ્ઝકૂટે પબ્બતે અચિરપક્કન્તે દેવદત્તે. તત્ર ભગવા દેવદત્તં આરબ્ભ ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''સાધુ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાલેન કાલં અત્તવિપત્તિં પચ્ચવેક્ખિતા હોતિ. સાધુ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાલેન કાલં પરવિપત્તિં પચ્ચવેક્ખિતા હોતિ. સાધુ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાલેન કાલં અત્તસમ્પત્તિં પચ્ચવેક્ખિતા હોતિ. સાધુ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાલેન કાલં પરસમ્પત્તિં પચ્ચવેક્ખિતા હોતિ. અટ્ઠહિ, ભિક્ખવે, અસદ્ધમ્મેહિ અભિભૂતો પરિયાદિન્નચિત્તો દેવદત્તો આપાયિકો નેરયિકો કપ્પટ્ઠો અતેકિચ્છો''.

[ચૂળવ॰ ૩૪૮] ''કતમેહિ અટ્ઠહિ? લાભેન હિ, ભિક્ખવે, અભિભૂતો પરિયાદિન્નચિત્તો દેવદત્તો આપાયિકો નેરયિકો કપ્પટ્ઠો અતેકિચ્છો. અલાભેન, ભિક્ખવે...પે॰... યસેન, ભિક્ખવે... અયસેન, ભિક્ખવે... સક્કારેન, ભિક્ખવે... અસક્કારેન, ભિક્ખવે... પાપિચ્છતાય, ભિક્ખવે... પાપમિત્તતાય, ભિક્ખવે, અભિભૂતો પરિયાદિન્નચિત્તો દેવદત્તો આપાયિકો નેરયિકો કપ્પટ્ઠો અતેકિચ્છો. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહિ અસદ્ધમ્મેહિ અભિભૂતો પરિયાદિન્નચિત્તો દેવદત્તો આપાયિકો નેરયિકો કપ્પટ્ઠો અતેકિચ્છો.

''સાધુ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઉપ્પન્નં લાભં અભિભુય્ય અભિભુય્ય વિહરેય્ય, ઉપ્પન્નં અલાભં...પે॰... ઉપ્પન્નં યસં... ઉપ્પન્નં અયસં... ઉપ્પન્નં સક્કારં ... ઉપ્પન્નં અસક્કારં... ઉપ્પન્નં પાપિચ્છતં... ઉપ્પન્નં પાપમિત્તતં અભિભુય્ય અભિભુય્ય વિહરેય્ય.

''કિઞ્ચ [કથઞ્ચ (ક॰)], ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્થવસં પટિચ્ચ ઉપ્પન્નં લાભં અભિભુય્ય અભિભુય્ય વિહરેય્ય, ઉપ્પન્નં અલાભં...પે॰... ઉપ્પન્નં યસં... ઉપ્પન્નં અયસં... ઉપ્પન્નં સક્કારં... ઉપ્પન્નં અસક્કારં... ઉપ્પન્નં પાપિચ્છતં... ઉપ્પન્નં પાપમિત્તતં અભિભુય્ય અભિભુય્ય વિહરેય્ય?

''યં હિસ્સ, ભિક્ખવે, ઉપ્પન્નં લાભં અનભિભુય્ય [અનભિભૂય્ય અનભિભૂય્ય (ક॰)] વિહરતો ઉપ્પજ્જેય્યું આસવા વિઘાતપરિળાહા, ઉપ્પન્નં લાભં અભિભુય્ય [અભિભૂય્ય અભિભૂય્ય (ક॰)] વિહરતો એવંસ તે આસવા વિઘાતપરિળાહા ન હોન્તિ. યં હિસ્સ, ભિક્ખવે, ઉપ્પન્નં અલાભં...પે॰... ઉપ્પન્નં યસં... ઉપ્પન્નં અયસં... ઉપ્પન્નં સક્કારં... ઉપ્પન્નં અસક્કારં... ઉપ્પન્નં પાપિચ્છતં... ઉપ્પન્નં પાપમિત્તતં અનભિભુય્ય વિહરતો ઉપ્પજ્જેય્યું આસવા વિઘાતપરિળાહા, ઉપ્પન્નં પાપમિત્તતં અભિભુય્ય વિહરતો એવંસ તે આસવા વિઘાતપરિળાહા ન હોન્તિ. ઇદં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્થવસં પટિચ્ચ ઉપ્પન્નં લાભં અભિભુય્ય અભિભુય્ય વિહરેય્ય, ઉપ્પન્નં અલાભં...પે॰... ઉપ્પન્નં યસં... ઉપ્પન્નં અયસં ... ઉપ્પન્નં સક્કારં... ઉપ્પન્નં અસક્કારં... ઉપ્પન્નં પાપિચ્છતં... ઉપ્પન્નં પાપમિત્તતં અભિભુય્ય અભિભુય્ય વિહરેય્ય.

''તસ્માતિહ , ભિક્ખવે, એવં સિક્ખિતબ્બં – 'ઉપ્પન્નં લાભં અભિભુય્ય અભિભુય્ય વિહરિસ્સામ, ઉપ્પન્નં અલાભં...પે॰... ઉપ્પન્નં યસં... ઉપ્પન્નં અયસં... ઉપ્પન્નં સક્કારં... ઉપ્પન્નં અસક્કારં... ઉપ્પન્નં પાપિચ્છતં... ઉપ્પન્નં પાપમિત્તતં અભિભુય્ય અભિભુય્ય વિહરિસ્સામા'તિ. એવઞ્હિ વો, ભિક્ખવે, સિક્ખિતબ્બ''ન્તિ. સત્તમં.

૮. ઉત્તરવિપત્તિસુત્તં

૮. એકં સમયં આયસ્મા ઉત્તરો મહિસવત્થુસ્મિં વિહરતિ સઙ્ખેય્યકે પબ્બતે વટજાલિકાયં [ધવજાલિકાયં (સી॰), વટ્ટજાલિકાયં (સ્યા॰)]. તત્ર ખો આયસ્મા ઉત્તરો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''સાધાવુસો, ભિક્ખુ કાલેન કાલં અત્તવિપત્તિં પચ્ચવેક્ખિતા હોતિ. સાધાવુસો, ભિક્ખુ કાલેન કાલં પરવિપત્તિં પચ્ચવેક્ખિતા હોતિ. સાધાવુસો, ભિક્ખુ કાલેન કાલં અત્તસમ્પત્તિં પચ્ચવેક્ખિતા હોતિ. સાધાવુસો, ભિક્ખુ કાલેન કાલં પરસમ્પત્તિં પચ્ચવેક્ખિતા હોતી''તિ.

તેન ખો પન સમયેન વેસ્સવણો મહારાજા ઉત્તરાય દિસાય દક્ખિણં દિસં ગચ્છતિ કેનચિદેવ કરણીયેન. અસ્સોસિ ખો વેસ્સવણો મહારાજા આયસ્મતો ઉત્તરસ્સ મહિસવત્થુસ્મિં સઙ્ખેય્યકે પબ્બતે વટજાલિકાયં ભિક્ખૂનં એવં ધમ્મં દેસેન્તસ્સ – ''સાધાવુસો, ભિક્ખુ કાલેન કાલં અત્તવિપત્તિં પચ્ચવેક્ખિતા હોતિ. સાધાવુસો, ભિક્ખુ કાલેન કાલં પરવિપત્તિં પચ્ચવેક્ખિતા હોતિ. સાધાવુસો, ભિક્ખુ કાલેન કાલં અત્તસમ્પત્તિં પચ્ચવેક્ખિતા હોતિ. સાધાવુસો, ભિક્ખુ કાલેન કાલં પરસમ્પત્તિં પચ્ચવેક્ખિતા હોતી''તિ.

અથ ખો વેસ્સવણો મહારાજા – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં [સમ્મિઞ્જિતં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય [સમ્મિઞ્જેય્ય (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)], એવમેવં મહિસવત્થુસ્મિં સઙ્ખેય્યકે પબ્બતે વટજાલિકાયં અન્તરહિતો દેવેસુ તાવતિંસેસુ પાતુરહોસિ. અથ ખો વેસ્સવણો મહારાજા યેન સક્કો દેવાનમિન્દો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા સક્કં દેવાનમિન્દં એતદવોચ – ''યગ્ઘે મારિસ, જાનેય્યાસિ! એસો આયસ્મા ઉત્તરો મહિસવત્થુસ્મિં સઙ્ખેય્યકે પબ્બતે વટજાલિકાયં ભિક્ખૂનં એવં ધમ્મં દેસેતિ – 'સાધાવુસો, ભિક્ખુ કાલેન કાલં અત્તવિપત્તિં પચ્ચવેક્ખિતા હોતિ . સાધાવુસો, ભિક્ખુ કાલેન કાલં પરવિપત્તિં...પે॰... અત્તસમ્પત્તિં... પરસમ્પત્તિં પચ્ચવેક્ખિતા હોતી'''તિ.

અથ ખો સક્કો દેવાનમિન્દો સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય, એવમેવં દેવેસુ તાવતિંસેસુ અન્તરહિતો મહિસવત્થુસ્મિં સઙ્ખેય્યકે પબ્બતે વટજાલિકાયં આયસ્મતો ઉત્તરસ્સ સમ્મુખે પાતુરહોસિ. અથ ખો સક્કો દેવાનમિન્દો યેનાયસ્મા ઉત્તરો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં ઉત્તરં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતો ખો સક્કો દેવાનમિન્દો આયસ્મન્તં ઉત્તરં એતદવોચ –

''સચ્ચં કિર, ભન્તે, આયસ્મા ઉત્તરો ભિક્ખૂનં એવં ધમ્મં દેસેસિ – 'સાધાવુસો, ભિક્ખુ કાલેન કાલં અત્તવિપત્તિં પચ્ચવેક્ખિતા હોતિ, સાધાવુસો, ભિક્ખુ કાલેન કાલં પરવિપત્તિં...પે॰... અત્તસમ્પત્તિં... પરસમ્પત્તિં પચ્ચવેક્ખિતા હોતી''' તિ? ''એવં, દેવાનમિન્દા''તિ. ''કિં પનિદં [કિં પન (સ્યા॰)], ભન્તે, આયસ્મતો ઉત્તરસ્સ સકં પટિભાનં [સકપટિભાનં ઉપાદાય (ક॰)], ઉદાહુ તસ્સ ભગવતો વચનં અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સા''તિ? ''તેન હિ, દેવાનમિન્દ, ઉપમં તે કરિસ્સામિ. ઉપમાય મિધેકચ્ચે વિઞ્ઞૂ પુરિસા ભાસિતસ્સ અત્થં આજાનન્તિ.

''સેય્યથાપિ, દેવાનમિન્દ, ગામસ્સ વા નિગમસ્સ વા અવિદૂરે મહાધઞ્ઞરાસિ. તતો મહાજનકાયો ધઞ્ઞં આહરેય્ય – કાજેહિપિ પિટકેહિપિ ઉચ્છઙ્ગેહિપિ અઞ્જલીહિપિ . યો નુ ખો, દેવાનમિન્દ, તં મહાજનકાયં ઉપસઙ્કમિત્વા એવં પુચ્છેય્ય – 'કુતો ઇમં ધઞ્ઞં આહરથા'તિ, કથં બ્યાકરમાનો નુ ખો, દેવાનમિન્દ, સો મહાજનકાયો સમ્મા બ્યાકરમાનો બ્યાકરેય્યા''તિ? '''અમુમ્હા મહાધઞ્ઞરાસિમ્હા આહરામા'તિ ખો, ભન્તે, સો મહાજનકાયો સમ્મા

બ્યાકરમાનો બ્યાકરેય્યા''તિ. ''એવમેવં ખો, દેવાનમિન્દ, યં કિઞ્ચિ સુભાસિતં સબ્બં તં તસ્સ ભગવતો વચનં અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ. તતો ઉપાદાયુપાદાય મયં ચઞ્ઞે ચ ભણામા''તિ.

''અચ્છરિયં, ભન્તે, અબ્ભુતં ભન્તે! યાવ સુભાસિતં ચિદં આયસ્મતા ઉત્તરેન – 'યં કિઞ્ચિ સુભાસિતં સબ્બં તં તસ્સ ભગવતો વચનં અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ . તતો ઉપાદાયુપાદાય મયં ચઞ્ઞે ચ ભણામા'તિ. એકમિદં, ભન્તે ઉત્તર, સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ ગિજ્ઝકૂટે પબ્બતે અચિરપક્કન્તે દેવદત્તે. તત્ર ખો ભગવા દેવદત્તં આરબ્ભ ભિક્ખૂ આમન્તેસિ –

''સાધુ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાલેન કાલં અત્તવિપત્તિં પચ્ચવેક્ખિતા હોતિ. સાધુ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાલેન કાલં પરવિપત્તિં...પે॰... અત્તસમ્પત્તિં... પરસમ્પત્તિં પચ્ચવેક્ખિતા હોતિ. અટ્ઠહિ, ભિક્ખવે, અસદ્ધમ્મેહિ અભિભૂતો પરિયાદિન્નચિત્તો દેવદત્તો આપાયિકો નેરયિકો કપ્પટ્ઠો અતેકિચ્છો. કતમેહિ અટ્ઠહિ? લાભેન હિ, ભિક્ખવે, અભિભૂતો પરિયાદિન્નચિત્તો દેવદત્તો આપાયિકો નેરયિકો કપ્પટ્ઠો અતેકિચ્છો; અલાભેન, ભિક્ખવે...પે॰... યસેન, ભિક્ખવે ... અયસેન, ભિક્ખવે... સક્કારેન, ભિક્ખવે... અસક્કારેન, ભિક્ખવે... પાપિચ્છતાય, ભિક્ખવે... પાપમિત્તતાય , ભિક્ખવે, અભિભૂતો પરિયાદિન્નચિત્તો દેવદત્તો આપાયિકો નેરયિકો કપ્પટ્ઠો અતેકિચ્છો. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહિ અસદ્ધમ્મેહિ અભિભૂતો પરિયાદિન્નચિત્તો દેવદત્તો આપાયિકો નેરયિકો કપ્પટ્ઠો અતેકિચ્છો.

''સાધુ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઉપ્પન્નં લાભં અભિભુય્ય અભિભુય્ય વિહરેય્ય; ઉપ્પન્નં અલાભં...પે॰... ઉપ્પન્નં યસં... ઉપ્પન્નં અયસં... ઉપ્પન્નં સક્કારં... ઉપ્પન્નં અસક્કારં... ઉપ્પન્નં પાપિચ્છતં... ઉપ્પન્નં પાપમિત્તતં અભિભુય્ય અભિભુય્ય વિહરેય્ય.

''કિઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્થવસં પટિચ્ચ ઉપ્પન્નં લાભં અભિભુય્ય અભિભુય્ય વિહરેય્ય; ઉપ્પન્નં અલાભં... પે॰... ઉપ્પન્નં યસં... ઉપ્પન્નં અયસં... ઉપ્પન્નં સક્કારં... ઉપ્પન્નં અસક્કારં... ઉપ્પન્નં પાપિચ્છતં... ઉપ્પન્નં પાપમિત્તતં અભિભુય્ય અભિભુય્ય વિહરેય્ય?

''યં હિસ્સ, ભિક્ખવે, ઉપ્પન્નં લાભં અનભિભુય્ય વિહરતો ઉપ્પજ્જેય્યું આસવા વિઘાતપરિળાહા, ઉપ્પન્નં લાભં અભિભુય્ય વિહરતો એવંસ તે આસવા વિઘાતપરિળાહા ન હોન્તિ. યં હિસ્સ, ભિક્ખવે, ઉપ્પન્નં અલાભં...પે॰... ઉપ્પન્નં યસં... ઉપ્પન્નં અયસં... ઉપ્પન્નં સક્કારં... ઉપ્પન્નં અસક્કારં... ઉપ્પન્નં પાપિચ્છતં... ઉપ્પન્નં પાપમિત્તતં અનભિભુય્ય વિહરતો ઉપ્પજ્જેય્યું આસવા વિઘાતપરિળાહા, ઉપ્પન્નં પાપમિત્તતં અભિભુય્ય વિહરતો એવંસ તે આસવા વિઘાતપરિળાહા ન હોન્તિ. ઇદં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્થવસં પટિચ્ચ ઉપ્પન્નં લાભં અભિભુય્ય અભિભુય્ય વિહરેય્ય; ઉપ્પન્નં અલાભં...પે॰... ઉપ્પન્નં યસં... ઉપ્પન્નં અયસં... ઉપ્પન્નં સક્કારં... ઉપ્પન્નં અસક્કારં... ઉપ્પન્નં પાપિચ્છતં ... ઉપ્પન્નં પાપમિત્તતં અભિભુય્ય અભિભુય્ય વિહરેય્ય.

''તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, એવં સિક્ખિતબ્બં – ઉપ્પન્નં લાભં અભિભુય્ય અભિભુય્ય વિહરિસ્સામ, ઉપ્પન્નં અલાભં...પે॰... ઉપ્પન્નં યસં... ઉપ્પન્નં અયસં... ઉપ્પન્નં સક્કારં... ઉપ્પન્નં અસક્કારં... ઉપ્પન્નં પાપિચ્છતં... ઉપ્પન્નં પાપમિત્તતં અભિભુય્ય અભિભુય્ય વિહરિસ્સામાતિ. એવઞ્હિ વો, ભિક્ખવે, સિક્ખિતબ્બ''ન્તિ.

''એત્તાવતા, ભન્તે ઉત્તર, મનુસ્સેસુ ચતસ્સો પરિસા – ભિક્ખૂ, ભિક્ખુનિયો, ઉપાસકા, ઉપાસિકાયો. નાયં ધમ્મપરિયાયો કિસ્મિઞ્ચિ ઉપટ્ઠિતો [પતિટ્ઠિતો (સી॰ સ્યા॰)]. ઉગ્ગણ્હતુ, ભન્તે, આયસ્મા ઉત્તરો ઇમં ધમ્મપરિયાયં.

પરિયાપુણાતુ, ભન્તે, આયસ્મા ઉત્તરો ઇમં ધમ્મપરિયાયં. ધારેતુ, ભન્તે, આયસ્મા ઉત્તરો ઇમં ધમ્મપરિયાયં. અત્થસંહિતો અયં, ભન્તે, ધમ્મપરિયાયો આદિબ્રહ્મચરિયકો''તિ [આદિબ્રહ્મચરિયિકો (સી॰ ક॰)]. અટ્ઠમં.

૯. નન્દસુત્તં

૯. '''કુલપુત્તો'તિ, ભિક્ખવે, નન્દં સમ્મા વદમાનો વદેય્ય. 'બલવા'તિ, ભિક્ખવે, નન્દં સમ્મા વદમાનો વદેય્ય. 'પાસાદિકો'તિ, ભિક્ખવે, નન્દં સમ્મા વદમાનો વદેય્ય. 'તિબ્બરાગો'તિ, ભિક્ખવે, નન્દં સમ્મા વદમાનો વદેય્ય. કિમઞ્ઞત્ર, ભિક્ખવે, નન્દો ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારો, ભોજને મત્તઞ્ઞૂ, જાગરિયં અનુયુત્તો, સતિસમ્પજઞ્ઞેન સમન્નાગતો, યેહિ [યેન (ક॰)] નન્દો સક્કોતિ પરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં ચરિતું! તત્રિદં, ભિક્ખવે, નન્દસ્સ ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારતાય હોતિ. સચે , ભિક્ખવે, નન્દસ્સ પુરત્થિમા દિસા આલોકેતબ્બા હોતિ, સબ્બં ચેતસા સમન્નાહરિત્વા નન્દો પુરત્થિમં દિસં આલોકેતિ – 'એવં મે પુરત્થિમં દિસં આલોકયતો નાભિજ્ઝાદોમનસ્સા પાપકા અકુસલા ધમ્મા અન્વાસ્સવિસ્સન્તી'તિ. ઇતિહ તત્થ સમ્પજાનો હોતિ.

''સચે , ભિક્ખવે, નન્દસ્સ પચ્છિમા દિસા આલોકેતબ્બા હોતિ...પે॰... ઉત્તરા દિસા આલોકેતબ્બા હોતિ... દક્ખિણા દિસા આલોકેતબ્બા હોતિ... ઉદ્ધં ઉલ્લોકેતબ્બા હોતિ... અધો ઓલોકેતબ્બા હોતિ... અનુદિસા અનુવિલોકેતબ્બા હોતિ, સબ્બં ચેતસા સમન્નાહરિત્વા નન્દો અનુદિસં અનુવિલોકેતિ – 'એવં મે અનુદિસં અનુવિલોકયતો નાભિજ્ઝાદોમનસ્સા પાપકા અકુસલા ધમ્મા અન્વાસ્સવિસ્સન્તી'તિ. ઇતિહ તત્થ સમ્પજાનો હોતિ. ઇદં ખો, ભિક્ખવે, નન્દસ્સ ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારતાય હોતિ.

''તત્રિદં, ભિક્ખવે, નન્દસ્સ ભોજને મત્તઞ્ઞુતાય હોતિ. ઇધ, ભિક્ખવે, નન્દો પટિસઙ્ખા યોનિસો આહારં આહારેતિ – 'નેવ દવાય ન મદાય ન મણ્ડનાય ન વિભૂસનાય, યાવદેવ ઇમસ્સ કાયસ્સ ઠિતિયા યાપનાય વિહિંસૂપરતિયા બ્રહ્મચરિયાનુગ્ગહાય ઇતિ પુરાણઞ્ચ વેદનં પટિહઙ્ખામિ, નવઞ્ચ વેદનં ન ઉપ્પાદેસ્સામિ, યાત્રા ચ મે ભવિસ્સતિ અનવજ્જતા ચ ફાસુવિહારો ચા'તિ. ઇદં ખો, ભિક્ખવે, નન્દસ્સ ભોજને મત્તઞ્ઞુતાય હોતિ.

''તત્રિદં, ભિક્ખવે, નન્દસ્સ જાગરિયાનુયોગસ્મિં હોતિ. ઇધ , ભિક્ખવે, નન્દો દિવસં ચઙ્કમેન નિસજ્જાય આવરણીયેહિ ધમ્મેહિ ચિત્તં પરિસોધેતિ; રત્તિયા પઠમં યામં ચઙ્કમેન નિસજ્જાય આવરણીયેહિ ધમ્મેહિ ચિત્તં પરિસોધેતિ ; રત્તિયા મજ્ઝિમં યામં દક્ખિણેન પસ્સેન સીહસેય્યં કપ્પેતિ પાદે પાદં અચ્ચાધાય સતો સમ્પજાનો ઉટ્ઠાનસઞ્ઞં મનસિ કરિત્વા; રત્તિયા પચ્છિમં યામં પચ્ચુટ્ઠાય ચઙ્કમેન નિસજ્જાય આવરણીયેહિ ધમ્મેહિ ચિત્તં પરિસોધેતિ. ઇદં ખો, ભિક્ખવે, નન્દસ્સ જાગરિયાનુયોગસ્મિં હોતિ.

''તત્રિદં, ભિક્ખવે, નન્દસ્સ સતિસમ્પજઞ્ઞસ્મિં હોતિ. ઇધ, ભિક્ખવે, નન્દસ્સ વિદિતા વેદના ઉપ્પજ્જન્તિ, વિદિતા ઉપટ્ઠહન્તિ, વિદિતા અબ્ભત્થં ગચ્છન્તિ; વિદિતા સઞ્ઞા...પે॰... વિદિતા વિતક્કા...પે॰... અબ્ભત્થં ગચ્છન્તિ. ઇદં ખો, ભિક્ખવે, નન્દસ્સ સતિસમ્પજઞ્ઞસ્મિં હોતિ.

''કિમઞ્ઞત્ર, ભિક્ખવે, નન્દો ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારો, ભોજને મત્તઞ્ઞૂ, જાગરિયં અનુયુત્તો , સતિસમ્પજઞ્ઞેન સમન્નાગતો, યેહિ નન્દો સક્કોતિ પરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં ચરિતુ''ન્તિ! નવમં.

૧૦. કારણ્ડવસુત્તં

૧૦. એકં સમયં ભગવા ચમ્પાયં વિહરતિ ગગ્ગરાય પોક્ખરણિયા તીરે. તેન ખો પન સમયેન ભિક્ખૂ ભિક્ખું આપત્તિયા ચોદેન્તિ. સો ભિક્ખુ ભિક્ખૂહિ આપત્તિયા ચોદિયમાનો અઞ્ઞેનાઞ્ઞં પટિચરતિ, બહિદ્ધા કથં અપનામેતિ, કોપઞ્ચ દોસઞ્ચ અપ્પચ્ચયઞ્ચ પાતુકરોતિ.

અથ ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – "નિદ્ધમથેતં , ભિક્ખવે, પુગ્ગલં; નિદ્ધમથેતં, ભિક્ખવે, પુગ્ગલં. અપનેય્યેસો [અપનેય્યો સો (સી॰), અપનેય્યો (સ્યા॰)], ભિક્ખવે, પુગ્ગલો. કિં વો તેન પરપુત્તેન વિસોધિતેન [કિં વોપરપુત્તો વિહેઠિયતિ (સી॰), કિં પરપુત્તો વિહેઠેતિ (સ્યા॰), કિં વો પરપુત્તા વિહેઠેતિ (પી॰), કિં સો પરપુત્તો વિસોધેતિ (ક॰)]! ઇધ , ભિક્ખવે, એકચ્ચસ્સ પુગ્ગલસ્સ તાદિસંયેવ હોતિ અભિક્કન્તં પટિક્કન્તં આલોકિતં વિલોકિતં સમિઞ્જિતં પસારિતં સઙ્ઘાટિપત્તચીવરધારણં, સેય્યથાપિ અઞ્ઞેસં ભદ્દકાનં ભિક્ખૂનં – યાવસ્સ ભિક્ખૂ આપત્તિં ન પસ્સન્તિ. યતો ચ ખ્વસ્સ ભિક્ખૂ આપત્તિં પસ્સન્તિ, તમેનં એવં જાનન્તિ – 'સમણદૂસીવાયં [સમણરૂપી (ક॰)] સમણપલાપો સમણકારણ્ડવો'તિ [સમણકરણ્ડવોતિ (ક॰)]. તમેનં ઇતિ વિદિત્વા બહિદ્ધા નાસેન્તિ. તં કિસ્સ હેતુ? મા અઞ્ઞે ભદ્દકે ભિક્ખૂ દૂસેસી"તિ!

"સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, સમ્પન્ને યવકરણે યવદૂસી [યવરૂપી (ક॰)] જાયેથ યવપલાપો યવકારણ્ડવોતિ. તસ્સ તાદિસંયેવ મૂલં હોતિ, સેય્યથાપિ અઞ્ઞેસં ભદ્દકાનં યવાનં; તાદિસંયેવ નાળં હોતિ, સેય્યથાપિ અઞ્ઞેસં ભદ્દકાનં યવાનં; તાદિસંયેવ પત્તં હોતિ, સેય્યથાપિ અઞ્ઞેસં ભદ્દકાનં યવાનં – યાવસ્સ સીસં ન નિબ્બત્તતિ. યતો ચ ખ્વસ્સ સીસં નિબ્બત્તતિ, તમેનં એવં જાનન્તિ – 'યવદૂસીવાયં યવપલાપો યવકારણ્ડવો'તિ . તમેનં ઇતિ વિદિત્વા સમૂલં ઉપ્પાટેત્વા બહિદ્ધા યવકરણસ્સ છડ્ડેન્તિ. તં કિસ્સ હેતુ? મા અઞ્ઞે ભદ્દકે યવે દૂસેસીતિ!

"એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચસ્સ પુગ્ગલસ્સ તાદિસંયેવ હોતિ અભિક્કન્તં પટિક્કન્તં આલોકિતં વિલોકિતં સમિઞ્જિતં પસારિતં સઙ્ઘાટિપત્તચીવરધારણં, સેય્યથાપિ અઞ્ઞેસં ભદ્દકાનં ભિક્ખૂનં – યાવસ્સ ભિક્ખૂ આપત્તિં ન પસ્સન્તિ. યતો ચ ખ્વસ્સ ભિક્ખૂ આપત્તિં પસ્સન્તિ, તમેનં એવં જાનન્તિ – 'સમણદૂસીવાયં સમણપલાપો સમણકારણ્ડવો'તિ. તમેનં ઇતિ વિદિત્વા બહિદ્ધા નાસેન્તિ. તં કિસ્સ હેતુ? મા અઞ્ઞે ભદ્દકે ભિક્ખૂ દૂસેસીતિ.

"સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, મહતો ધઞ્ઞરાસિસ્સ ફુણમાનસ્સ [વુય્હમાનસ્સ (સી॰ પી॰), ફુસયમાનસ્સ (સ્યા॰), પુનમાનસ્સ (?)] તત્થ યાનિ તાનિ ધઞ્ઞાનિ દળ્હાનિ સારવન્તાનિ તાનિ એકમન્તં પુઞ્જં હોતિ, યાનિ પન તાનિ ધઞ્ઞાનિ દુબ્બલાનિ પલાપાનિ તાનિ વાતો એકમન્તં અપવહતિ [અપકસ્સતિ (સી॰)]. તમેનં સામિકા સમ્મજ્જનિં ગહેત્વા ભિય્યોસોમત્તાય અપસમ્મજ્જન્તિ. તં કિસ્સ હેતુ? મા અઞ્ઞે ભદ્દકે ધઞ્ઞે દૂસેસીતિ! એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચસ્સ પુગ્ગલસ્સ તાદિસંયેવ હોતિ અભિક્કન્તં પટિક્કન્તં આલોકિતં વિલોકિતં સમિઞ્જિતં પસારિતં સઙ્ઘાટિપત્તચીવરધારણં, સેય્યથાપિ અઞ્ઞેસં ભદ્દકાનં ભિક્ખૂનં – યાવસ્સ ભિક્ખૂ આપત્તિં ન પસ્સન્તિ. યતો ચ ખ્વસ્સ ભિક્ખૂ આપત્તિં પસ્સન્તિ, તમેનં એવં જાનન્તિ – 'સમણદૂસીવાયં સમણપલાપો સમણકારણ્ડવો'તિ. તમેનં ઇતિ વિદિત્વા બહિદ્ધા નાસેન્તિ. તં કિસ્સ હેતુ? મા અઞ્ઞે ભદ્દકે ભિક્ખૂ દૂસેસીતિ.

"સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, પુરિસો ઉદપાનપનાળિયત્થિકો તિણ્હં કુઠારિં [કુધારિં (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] આદાય વનં પવિસેય્ય. સો યં યદેવ રુક્ખં કુઠારિપાસેન આકોટેય્ય તત્થ યાનિ તાનિ રુક્ખાનિ દળ્હાનિ સારવન્તાનિ તાનિ કુઠારિપાસેન આકોટિતાનિ કક્ખળં પટિનદન્તિ; યાનિ પન તાનિ રુક્ખાનિ અન્તોપૂતીનિ અવસ્સુતાનિ કસમ્બુજાતાનિ તાનિ કુઠારિપાસેન આકોટિતાનિ દદ્દરં પટિનદન્તિ. તમેનં મૂલે છિન્દતિ, મૂલે છિન્દિત્વા અગ્ગે

છિન્દતિ, અગ્ગે છિન્દિત્વા અન્તો સુવિસોધિતં વિસોધેતિ, અન્તો સુવિસોધિતં વિસોધેત્વા ઉદપાનપનાળિં યોજેતિ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે , ઇધેકચ્ચસ્સ પુગ્ગલસ્સ તાદિસંયેવ હોતિ અભિક્કન્તં પટિક્કન્તં આલોકિતં વિલોકિતં સમિઞ્જિતં પસારિતં સઙ્ઘાટિપત્તચીવરધારણં, સેય્યથાપિ અઞ્ઞેસં ભદ્દકાનં ભિક્ખૂનં – યાવસ્સ ભિક્ખૂ આપત્તિં ન પસ્સન્તિ. યતો ચ ખ્વસ્સ ભિક્ખૂ આપત્તિં પસ્સન્તિ, તમેનં એવં જાનન્તિ – 'સમણદૂસીવાયં સમણપલાપો સમણકારણ્ડવો'તિ. તમેનં ઇતિ વિદિત્વા બહિદ્ધા નાસેન્તિ. તં કિસ્સ હેતુ? મા અઞ્ઞે ભદ્દકે ભિક્ખૂ દૂસેસી''તિ.

''સંવાસાયં વિજાનાથ, પાપિચ્છો કોધનો ઇતિ;
મક્ખી થમ્ભી પળાસી ચ, ઇસ્સુકી મચ્છરી સઠો.

''સન્તવાચો જનવતિ, સમણો વિય ભાસતિ;
રહો કરોતિ કરણં, પાપદિટ્ઠિ અનાદરો.

''સંસપ્પી ચ મુસાવાદી, તં વિદિત્વા યથાતથં;
સબ્બે સમગ્ગા હુત્વાન, અભિનિબ્બજ્જયાથ [અભિનિબ્બિજ્જયેથ (ક॰)] નં.

''કારણ્ડવં [કરણ્ડવં (ક॰) સુ॰ નિ॰ ૨૮૩ પસ્સિતબ્બં] નિદ્ધમથ, કસમ્બું અપકસ્સથ [અવકસ્સથ (ક॰)];
તતો પલાપે વાહેથ, અસ્સમણે સમણમાનિને.

''નિદ્ધમિત્વાન પાપિચ્છે, પાપઆચારગોચરે;
સુદ્ધાસુદ્ધેહિ સંવાસં, કપ્પયવ્હો પતિસ્સતા;
તતો સમગ્ગા નિપકા, દુક્ખસ્સન્તં કરિસ્સથા''તિ. દસમં;

મેત્તાવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

મેત્તં પઞ્ઞા ચ દ્વે પિયા, દ્વે લોકા દ્વે વિપત્તિયો;
દેવદત્તો ચ ઉત્તરો, નન્દો કારણ્ડવેન ચાતિ.

૨. મહાવગ્ગો

૧. વેરઞ્જસુત્તં

૧૧. [પારા॰ ૧ આદયો] એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા વેરઞ્જાયં વિહરતિ નળેરુપુચિમન્દમૂલે. અથ ખો વેરઞ્જો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં [સારાણીયં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો વેરઞ્જો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ –

''સુતં મેતં, ભો ગોતમ – 'ન સમણો ગોતમો બ્રાહ્મણે જિણ્ણે વુડ્ઢે મહલ્લકે અદ્ધગતે વયોઅનુપ્પત્તે અભિવાદેતિ વા પચ્ચુટ્ઠેતિ વા આસનેન વા નિમન્તેતી'તિ. તયિદં, ભો ગોતમ, તથેવ. ન હિ ભવં ગોતમો બ્રાહ્મણે જિણ્ણે વુડ્ઢે મહલ્લકે અદ્ધગતે વયોઅનુપ્પત્તે અભિવાદેતિ વા પચ્ચુટ્ઠેતિ વા આસનેન વા નિમન્તેતિ. તયિદં, ભો ગોતમ, ન સમ્પન્નમેવા''તિ. ''નાહં તં, બ્રાહ્મણ, પસ્સામિ સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય યમહં અભિવાદેય્યં વા પચ્ચુટ્ઠેય્યં વા આસનેન વા નિમન્તેય્યં. યઞ્હિ, બ્રાહ્મણ, તથાગતો અભિવાદેય્ય વા પચ્ચુટ્ઠેય્ય વા આસનેન વા નિમન્તેય્ય, મુદ્ધાપિ તસ્સ વિપતેય્યા''તિ.

''અરસરૂપો ભવં ગોતમો''તિ! ''અત્થિ ખ્વેસ, બ્રાહ્મણ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – 'અરસરૂપો સમણો ગોતમો'તિ. યે તે, બ્રાહ્મણ, રૂપરસા સદ્દરસા ગન્ધરસા રસરસા ફોટ્ઠબ્બરસા, તે તથાગતસ્સ પહીના ઉચ્છિન્નમૂલા તાલાવત્થુકતા અનભાવંકતા [અનભાવકતા (સી॰ પી॰)] આયતિં અનુપ્પાદધમ્મા. અયં ખો, બ્રાહ્મણ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – 'અરસરૂપો સમણો ગોતમો'તિ, નો ચ ખો યં ત્વં સન્ધાય વદેસી''તિ [વદેસિ (સી॰ ક॰)].

''નિબ્ભોગો ભવં ગોતમો''તિ! ''અત્થિ ખ્વેસ, બ્રાહ્મણ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – 'નિબ્ભોગો સમણો ગોતમો'તિ. યે તે, બ્રાહ્મણ, રૂપભોગા સદ્દભોગા ગન્ધભોગા રસભોગા ફોટ્ઠબ્બભોગા, તે તથાગતસ્સ પહીના ઉચ્છિન્નમૂલા તાલાવત્થુકતા અનભાવંકતા આયતિં અનુપ્પાદધમ્મા. અયં ખો, બ્રાહ્મણ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – 'નિબ્ભોગો સમણો ગોતમો'તિ, નો ચ ખો યં ત્વં સન્ધાય વદેસી''તિ.

''અકિરિયવાદો ભવં ગોતમો''તિ! ''અત્થિ ખ્વેસ, બ્રાહ્મણ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – 'અકિરિયવાદો સમણો ગોતમો'તિ. અહઞ્હિ, બ્રાહ્મણ, અકિરિયં વદામિ કાયદુચ્ચરિતસ્સ વચીદુચ્ચરિતસ્સ મનોદુચ્ચરિતસ્સ; અનેકવિહિતાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં અકિરિયં વદામિ. અયં ખો, બ્રાહ્મણ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – 'અકિરિયવાદો સમણો ગોતમો'તિ, નો ચ ખો યં ત્વં સન્ધાય વદેસી''તિ.

''ઉચ્છેદવાદો ભવં ગોતમો''તિ! ''અત્થિ ખ્વેસ, બ્રાહ્મણ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – 'ઉચ્છેદવાદો સમણો ગોતમો'તિ. અહઞ્હિ, બ્રાહ્મણ, ઉચ્છેદં વદામિ રાગસ્સ દોસસ્સ મોહસ્સ;

અનેકવિહિતાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં ઉચ્છેદં વદામિ. અયં ખો, બ્રાહ્મણ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – 'ઉચ્છેદવાદો સમણો ગોતમો'તિ, નો ચ ખો યં ત્વં સન્ધાય વદેસી''તિ.

''જેગુચ્છી ભવં ગોતમો''તિ! ''અત્થિ ખ્વેસ, બ્રાહ્મણ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – 'જેગુચ્છી સમણો ગોતમો'તિ. અહઞ્હિ, બ્રાહ્મણ, જિગુચ્છામિ કાયદુચ્ચરિતેન વચીદુચ્ચરિતેન મનોદુચ્ચરિતેન; જિગુચ્છામિ અનેકવિહિતાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા. અયં ખો, બ્રાહ્મણ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – 'જેગુચ્છી સમણો ગોતમો'તિ, નો ચ ખો યં ત્વં સન્ધાય વદેસી''તિ.

''વેનયિકો ભવં ગોતમો''તિ! ''અત્થિ ખ્વેસ, બ્રાહ્મણ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – 'વેનયિકો સમણો ગોતમો'તિ. અહઞ્હિ, બ્રાહ્મણ, વિનયાય ધમ્મં દેસેમિ રાગસ્સ દોસસ્સ મોહસ્સ; અનેકવિહિતાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં વિનયાય ધમ્મં દેસેમિ. અયં ખો, બ્રાહ્મણ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – 'વેનયિકો સમણો ગોતમો'તિ, નો ચ ખો યં ત્વં સન્ધાય વદેસી''તિ.

''તપસ્સી ભવં ગોતમો''તિ! ''અત્થિ ખ્વેસ, બ્રાહ્મણ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – 'તપસ્સી સમણો ગોતમો'તિ. તપનીયાહં , બ્રાહ્મણ, પાપકે અકુસલે ધમ્મે વદામિ કાયદુચ્ચરિતં વચીદુચ્ચરિતં મનોદુચ્ચરિતં. યસ્સ ખો, બ્રાહ્મણ, તપનીયા પાપકા અકુસલા ધમ્મા પહીના ઉચ્છિન્નમૂલા તાલાવત્થુકતા અનભાવંકતા આયતિં અનુપ્પાદધમ્મા, તમહં 'તપસ્સી'તિ વદામિ. તથાગતસ્સ ખો, બ્રાહ્મણ, તપનીયા પાપકા અકુસલા ધમ્મા પહીના ઉચ્છિન્નમૂલા તાલાવત્થુકતા અનભાવંકતા આયતિં અનુપ્પાદધમ્મા. અયં ખો, બ્રાહ્મણ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – 'તપસ્સી સમણો ગોતમો'તિ, નો ચ ખો યં ત્વં સન્ધાય વદેસી''તિ.

''અપગબ્ભો ભવં ગોતમો''તિ! ''અત્થિ ખ્વેસ, બ્રાહ્મણ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – 'અપગબ્ભો સમણો ગોતમો'તિ. યસ્સ ખો, બ્રાહ્મણ, આયતિં ગબ્ભસેય્યા પુનબ્ભવાભિનિબ્બત્તિ પહીના ઉચ્છિન્નમૂલા તાલાવત્થુકતા અનભાવંકતા આયતિં અનુપ્પાદધમ્મા , તમહં 'અપગબ્ભો'તિ વદામિ. તથાગતસ્સ ખો, બ્રાહ્મણ , આયતિં ગબ્ભસેય્યા પુનબ્ભવાભિનિબ્બત્તિ પહીના ઉચ્છિન્નમૂલા તાલાવત્થુકતા અનભાવંકતા આયતિં અનુપ્પાદધમ્મા. અયં ખો, બ્રાહ્મણ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – 'અપગબ્ભો સમણો ગોતમો'તિ, નો ચ ખો યં ત્વં સન્ધાય વદેસિ.

''સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, કુક્કુટિયા અણ્ડાનિ અટ્ઠ વા દસ વા દ્વાદસ વા. તાનાસ્સુ કુક્કુટિયા સમ્મા અધિસયિતાનિ સમ્મા પરિસેદિતાનિ સમ્મા પરિભાવિતાનિ. યો નુ ખો તેસં કુક્કુટચ્છાપકાનં પઠમતરં પાદનખસિખાય વા મુખતુણ્ડકેન વા અણ્ડકોસં પદાલેત્વા સોત્થિના અભિનિબ્ભિજ્જેય્ય, કિન્તિ સ્વાસ્સ વચનીયો – 'જેટ્ઠો વા કનિટ્ઠો વા'''તિ? ''જેટ્ઠો તિસ્સ, ભો ગોતમ, વચનીયો. સો હિ નેસં, ભો ગોતમ, જેટ્ઠો હોતી''તિ.

''એવમેવં ખો અહં, બ્રાહ્મણ, અવિજ્જાગતાય પજાય અણ્ડભૂતાય પરિયોનદ્ધાય અવિજ્જણ્ડકોસં પદાલેત્વા એકોવ લોકે અનુત્તરં સમ્માસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધો. અહઞ્હિ, બ્રાહ્મણ , જેટ્ઠો સેટ્ઠો લોકસ્સ. આરદ્ધં ખો પન મે, બ્રાહ્મણ, વીરિયં અહોસિ અસલ્લીનં, ઉપટ્ઠિતા સતિ અસમ્મુટ્ઠા, પસ્સદ્ધો કાયો અસારદ્ધો, સમાહિતં ચિત્તં એકગ્ગં.

‘‘સો ખો અહં, બ્રાહ્મણ, વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ સવિતક્કં સવિચારં વિવેકજં પીતિસુખં પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરામિ; વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા અજ્ઝત્તં સમ્પસાદનં ચેતસો એકોદિભાવં અવિતક્કં અવિચારં સમાધિજં પીતિસુખં દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરામિ; પીતિયા ચ વિરાગા ઉપેક્ખકો ચ વિહરામિ સતો ચ સમ્પજાનો સુખઞ્ચ કાયેન પટિસંવેદેમિ યં તં અરિયા આચિક્ખન્તિ – ‘ઉપેક્ખકો સતિમા સુખવિહારી’તિ તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરામિ; સુખસ્સ ચ પહાના દુક્ખસ્સ ચ પહાના પુબ્બેવ સોમનસ્સદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમા અદુક્ખમસુખં ઉપેક્ખાસતિપારિસુદ્ધિં ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરામિ.

‘‘સો એવં સમાહિતે ચિત્તે પરિસુદ્ધે પરિયોદાતે અનઙ્ગણે વિગતૂપક્કિલેસે મુદુભૂતે કમ્મનિયે ઠિતે આનેઞ્જપ્પત્તે પુબ્બેનિવાસાનુસ્સતિઞાણાય ચિત્તં અભિનિન્નામેસિં. સો અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરામિ, સેય્યથિદં – એકમ્પિ જાતિં દ્વેપિ જાતિયો તિસ્સોપિ જાતિયો ચતસ્સોપિ જાતિયો પઞ્ચપિ જાતિયો દસપિ જાતિયો વીસમ્પિ જાતિયો તિંસમ્પિ જાતિયો ચત્તાલીસમ્પિ જાતિયો પઞ્ઞાસમ્પિ જાતિયો જાતિસતમ્પિ જાતિસહસ્સમ્પિ જાતિસતસહસ્સમ્પિ અનેકેપિ સંવટ્ટકપ્પે અનેકેપિ વિવટ્ટકપ્પે અનેકેપિ સંવટ્ટવિવટ્ટકપ્પે – ‘અમુત્રાસિં એવંનામો એવંગોત્તો એવંવણ્ણો એવમાહારો એવંસુખદુક્ખપ્પટિસંવેદી એવમાયુપરિયન્તો. સો તતો ચુતો અમુત્ર ઉદપાદિં; તત્રાપાસિં એવંનામો એવંગોત્તો એવંવણ્ણો એવમાહારો એવંસુખદુક્ખપ્પટિસંવેદી એવમાયુપરિયન્તો. સો તતો ચુતો ઇધૂપપન્નો’તિ. ઇતિ સાકારં સઉદ્દેસં અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરામિ.

‘‘અયં ખો મે, બ્રાહ્મણ, રત્તિયા પઠમે યામે પઠમા વિજ્જા અધિગતા; અવિજ્જા વિહતા વિજ્જા ઉપ્પન્ના; તમો વિહતો આલોકો ઉપ્પન્નો, યથા તં અપ્પમત્તસ્સ આતાપિનો પહિતત્તસ્સ વિહરતો. અયં ખો મે, બ્રાહ્મણ, પઠમા અભિનિબ્ભિદા અહોસિ કુક્કુટચ્છાપકસ્સેવ અણ્ડકોસમ્હા.

‘‘સો એવં સમાહિતે ચિત્તે પરિસુદ્ધે પરિયોદાતે અનઙ્ગણે વિગતૂપક્કિલેસે મુદુભૂતે કમ્મનિયે ઠિતે આનેઞ્જપ્પત્તે સત્તાનં ચુતૂપપાતઞાણાય ચિત્તં અભિનિન્નામેસિં. સો દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન સત્તે પસ્સામિ ચવમાને ઉપપજ્જમાને હીને પણીતે સુવણ્ણે દુબ્બણ્ણે, સુગતે દુગ્ગતે યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનામિ – ‘ઇમે વત ભોન્તો સત્તા કાયદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા, વચીદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા, મનોદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા, અરિયાનં ઉપવાદકા, મિચ્છાદિટ્ઠિકા, મિચ્છાદિટ્ઠિકમ્મસમાદાના. તે કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપન્નાતિ. ઇમે વા પન ભોન્તો સત્તા કાયસુચરિતેન સમન્નાગતા, વચીસુચરિતેન સમન્નાગતા, મનોસુચરિતેન સમન્નાગતા, અરિયાનં અનુપવાદકા, સમ્માદિટ્ઠિકા, સમ્માદિટ્ઠિકમ્મસમાદાના. તે કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપન્ના’તિ. ઇતિ દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન સત્તે પસ્સામિ ચવમાને ઉપપજ્જમાને હીને પણીતે સુવણ્ણે દુબ્બણ્ણે, સુગતે દુગ્ગતે યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનામિ.

‘‘અયં ખો મે, બ્રાહ્મણ, રત્તિયા મજ્ઝિમે યામે દુતિયા વિજ્જા અધિગતા; અવિજ્જા વિહતા વિજ્જા ઉપ્પન્ના; તમો વિહતો આલોકો ઉપ્પન્નો, યથા તં અપ્પમત્તસ્સ આતાપિનો પહિતત્તસ્સ વિહરતો. અયં ખો મે, બ્રાહ્મણ, દુતિયા અભિનિબ્ભિદા અહોસિ કુક્કુટચ્છાપકસ્સેવ અણ્ડકોસમ્હા.

‘‘સો એવં સમાહિતે ચિત્તે પરિસુદ્ધે પરિયોદાતે અનઙ્ગણે વિગતૂપક્કિલેસે મુદુભૂતે કમ્મનિયે ઠિતે આનેઞ્જપ્પત્તે આસવાનં ખયઞાણાય ચિત્તં અભિનિન્નામેસિં. સો ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યથાભૂતં અબ્ભઞ્ઞાસિં, ‘અયં દુક્ખસમુદયો’તિ યથાભૂતં અબ્ભઞ્ઞાસિં, ‘અયં દુક્ખનિરોધો’તિ યથાભૂતં અબ્ભઞ્ઞાસિં, ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ

યથાભૂતં અબ્ભઞ્ઞાસિં; ‘ઇમે આસવા’તિ યથાભૂતં અબ્ભઞ્ઞાસિં, ‘અયં આસવસમુદયો’તિ યથાભૂતં અબ્ભઞ્ઞાસિં, ‘અયં આસવનિરોધો’તિ યથાભૂતં અબ્ભઞ્ઞાસિં, ‘અયં આસવનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યથાભૂતં અબ્ભઞ્ઞાસિં. તસ્સ મે એવં જાનતો એવં પસ્સતો કામાસવાપિ ચિત્તં વિમુચ્ચિત્થ, ભવાસવાપિ ચિત્તં વિમુચ્ચિત્થ, અવિજ્જાસવાપિ ચિત્તં વિમુચ્ચિત્થ. વિમુત્તસ્મિં વિમુત્તમિતિ ઞાણં અહોસિ. ‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા’તિ અબ્ભઞ્ઞાસિં.

‘‘અયં ખો મે, બ્રાહ્મણ, રત્તિયા પચ્છિમે યામે તતિયા વિજ્જા અધિગતા; અવિજ્જા વિહતા વિજ્જા ઉપ્પન્ના; તમો વિહતો આલોકો ઉપ્પન્નો , યથા તં અપ્પમત્તસ્સ આતાપિનો પહિતત્તસ્સ વિહરતો. અયં ખો મે, બ્રાહ્મણ, તતિયા અભિનિબ્ભિદા અહોસિ કુક્કુટચ્છાપકસ્સેવ અણ્ડકોસમ્હા’’તિ.

એવં વુત્તે વેરઞ્જો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘જેટ્ઠો ભવં ગોતમો, સેટ્ઠો ભવં ગોતમો. અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ, અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ! સેય્યથાપિ, ભો ગોતમ, નિક્કુજ્જિતં [નિકુજ્જિતં (ક॰)] વા ઉક્કુજ્જેય્ય, પટિચ્છન્નં વા વિવરેય્ય, મૂળ્હસ્સ વા મગ્ગં આચિક્ખેય્ય, અન્ધકારે વા તેલપજ્જોતં ધારેય્ય – ચક્ખુમન્તો રૂપાનિ દક્ખન્તીતિ; એવમેવં ભોતા ગોતમેન અનેકપરિયાયેન ધમ્મો પકાસિતો. એસાહં ભવન્તં ગોતમં સરણં ગચ્છામિ ધમ્મઞ્ચ ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ. ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત’’ન્તિ. પઠમં.

૨. સીહસુત્તં

૧૨. એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં. તેન ખો પન સમયેન સમ્બહુલા અભિઞ્ઞાતા અભિઞ્ઞાતા લિચ્છવી સન્થાગારે [સન્ધાગારે (ક॰)] સન્નિસિન્ના સન્નિપતિતા અનેકપરિયાયેન બુદ્ધસ્સ વણ્ણં ભાસન્તિ, ધમ્મસ્સ વણ્ણં ભાસન્તિ, સઙ્ઘસ્સ વણ્ણં ભાસન્તિ.

તેન ખો પન સમયેન સીહો સેનાપતિ નિગણ્ઠસાવકો તસ્સં પરિસાયં નિસિન્નો હોતિ. અથ ખો સીહસ્સ સેનાપતિસ્સ એતદહોસિ – ‘‘નિસ્સંસયં ખો સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો ભવિસ્સતિ, તથા હિમે સમ્બહુલા અભિઞ્ઞાતા અભિઞ્ઞાતા લિચ્છવી સન્થાગારે સન્નિસિન્ના સન્નિપતિતા અનેકપરિયાયેન બુદ્ધસ્સ વણ્ણં ભાસન્તિ, ધમ્મસ્સ વણ્ણં ભાસન્તિ, સઙ્ઘસ્સ વણ્ણં ભાસન્તિ. યંનૂનાહં તં ભગવન્તં દસ્સનાય ઉપસઙ્કમેય્યં અરહન્તં સમ્માસમ્બુદ્ધ’’ન્તિ. અથ ખો સીહો સેનાપતિ યેન નિગણ્ઠો નાટપુત્તો [નાથપુત્તો (ક॰ સી॰), નાતપુત્તો (ક॰ સી॰)] તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા નિગણ્ઠં નાટપુત્તં એતદવોચ – ‘‘ઇચ્છામહં, ભન્તે, સમણં ગોતમં દસ્સનાય ઉપસઙ્કમિતુ’’ન્તિ.

‘‘કિં પન ત્વં, સીહ, કિરિયવાદો સમાનો અકિરિયવાદં સમણં ગોતમં દસ્સનાય ઉપસઙ્કમિસ્સસિ? સમણો હિ, સીહ, ગોતમો અકિરિયવાદો, અકિરિયાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી’’તિ. અથ ખો સીહસ્સ સેનાપતિસ્સ યો અહોસિ ગમિયાભિસઙ્ખારો [ગમિકાભિસઙ્ખારો (ક॰ સી॰) મહાવ॰ ૨૯૦] ભગવન્તં દસ્સનાય, સો પટિપ્પસ્સમ્ભિ.

દુતિયમ્પિ ખો સમ્બહુલા અભિઞ્ઞાતા અભિઞ્ઞાતા લિચ્છવી સન્થાગારે સન્નિસિન્ના સન્નિપતિતા અનેકપરિયાયેન બુદ્ધસ્સ...પે॰... ધમ્મસ્સ...પે॰... સઙ્ઘસ્સ વણ્ણં ભાસન્તિ. દુતિયમ્પિ ખો સીહસ્સ સેનાપતિસ્સ એતદહોસિ – ‘‘નિસ્સંસયં ખો સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો ભવિસ્સતિ, તથા હિમે સમ્બહુલા અભિઞ્ઞાતા અભિઞ્ઞાતા લિચ્છવી સન્થાગારે સન્નિસિન્ના સન્નિપતિતા અનેકપરિયાયેન બુદ્ધસ્સ વણ્ણં ભાસન્તિ, ધમ્મસ્સ...પે॰...

સઙ્ઘસ્સ વણ્ણં ભાસન્તિ. યંનૂનાહં તં ભગવન્તં દસ્સનાય ઉપસઙ્કમેય્યં અરહન્તં સમ્માસમ્બુદ્ધ''ન્તિ. અથ ખો સીહો સેનાપતિ યેન નિગણ્ઠો નાટપુત્તો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા નિગણ્ઠં નાટપુત્તં એતદવોચ – ''ઇચ્છામહં, ભન્તે, સમણં ગોતમં દસ્સનાય ઉપસઙ્કમિતુ''ન્તિ.

''કિં પન ત્વં, સીહ, કિરિયવાદો સમાનો અકિરિયવાદં સમણં ગોતમં દસ્સનાય ઉપસઙ્કમિસ્સસિ? સમણો હિ, સીહ, ગોતમો અકિરિયવાદો અકિરિયાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી''તિ. દુતિયમ્પિ ખો સીહસ્સ સેનાપતિસ્સ યો અહોસિ ગમિયાભિસઙ્ખારો ભગવન્તં દસ્સનાય, સો પટિપ્પસ્સમ્ભિ.

તતિયમ્પિ ખો સમ્બહુલા અભિઞ્ઞાતા અભિઞ્ઞાતા લિચ્છવી સન્થાગારે સન્નિસિન્ના સન્નિપતિતા અનેકપરિયાયેન બુદ્ધસ્સ...પે॰... ધમ્મસ્સ...પે॰... સઙ્ઘસ્સ વણ્ણં ભાસન્તિ. તતિયમ્પિ ખો સીહસ્સ સેનાપતિસ્સ એતદહોસિ – ''નિસ્સંસયં ખો સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો ભવિસ્સતિ, તથા હિમે સમ્બહુલા અભિઞ્ઞાતા અભિઞ્ઞાતા લિચ્છવી સન્થાગારે સન્નિસિન્ના સન્નિપતિતા અનેકપરિયાયેન બુદ્ધસ્સ વણ્ણં ભાસન્તિ, ધમ્મસ્સ વણ્ણં ભાસન્તિ, સઙ્ઘસ્સ વણ્ણં ભાસન્તિ. કિં હિમે કરિસ્સન્તિ નિગણ્ઠા અપલોકિતા વા અનપલોકિતા વા? યંનૂનાહં અનપલોકેત્વાવ નિગણ્ઠે [નિગણ્ઠં (સ્યા॰ ક॰) મહાવ॰ ૨૯૦ પસ્સિતબ્બં] તં ભગવન્તં દસ્સનાય ઉપસઙ્કમેય્યં અરહન્તં સમ્માસમ્બુદ્ધ''ન્તિ.

અથ ખો સીહો સેનાપતિ પઞ્ચમત્તેહિ રથસતેહિ દિવાદિવસ્સ વેસાલિયા નિય્યાસિ ભગવન્તં દસ્સનાય. યાવતિકા યાનસ્સ ભૂમિ, યાનેન ગન્ત્વા યાના પચ્ચોરોહિત્વા પત્તિકોવ અગમાસિ. અથ ખો સીહો સેનાપતિ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સીહો સેનાપતિ ભગવન્તં એતદવોચ –

''સુતં મેતં, ભન્તે – 'અકિરિયવાદો સમણો ગોતમો, અકિરિયાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી'તિ. યે તે, ભન્તે, એવમાહંસુ – 'અકિરિયવાદો સમણો ગોતમો, અકિરિયાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી'તિ, કચ્ચિ તે, ભન્તે, ભગવતો વુત્તવાદિનો ન ચ ભગવન્તં અભૂતેન અબ્ભાચિક્ખન્તિ ધમ્મસ્સ ચાનુધમ્મં બ્યાકરોન્તિ ન ચ કોચિ સહધમ્મિકો વાદાનુવાદો [વાદાનુપાતો (ક॰ સી॰ સ્યા॰) અ॰ નિ॰ ૩.૫૮; ૫.૫] ગારય્હં ઠાનં આગચ્છતિ? અનબ્ભક્ખાતુકામા હિ મયં, ભન્તે, ભગવન્ત''ન્તિ.

''અત્થિ, સીહ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – 'અકિરિયવાદો સમણો ગોતમો, અકિરિયાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી'''તિ .

''અત્થિ, સીહ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – 'કિરિયવાદો સમણો ગોતમો, કિરિયાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી'''તિ.

''અત્થિ, સીહ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – 'ઉચ્છેદવાદો સમણો ગોતમો, ઉચ્છેદાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી'''તિ.

''અત્થિ, સીહ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – 'જેગુચ્છી સમણો ગોતમો, જેગુચ્છિતાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી'''તિ.

‘‘અત્થિ , સીહ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘વેનયિકો સમણો ગોતમો, વિનયાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી’’’તિ.

‘‘અત્થિ , સીહ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘તપસ્સી સમણો ગોતમો, તપસ્સિતાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી’’’તિ.

‘‘અત્થિ, સીહ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘અપગબ્ભો સમણો ગોતમો, અપગબ્ભતાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી’’’તિ.

‘‘અત્થિ, સીહ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘અસ્સાસકો સમણો ગોતમો, અસ્સાસાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી’’’તિ.

‘‘કતમો ચ, સીહ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘અકિરિયવાદો સમણો ગોતમો, અકિરિયાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી’તિ? અહઞ્હિ, સીહ, અકિરિયં વદામિ કાયદુચ્ચરિતસ્સ વચીદુચ્ચરિતસ્સ મનોદુચ્ચરિતસ્સ; અનેકવિહિતાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં અકિરિયં વદામિ. અયં ખો, સીહ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘અકિરિયવાદો સમણો ગોતમો, અકિરિયાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી’’’તિ.

‘‘કતમો ચ, સીહ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘કિરિયવાદો સમણો ગોતમો, કિરિયાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી’તિ? અહઞ્હિ, સીહ, કિરિયં વદામિ કાયસુચરિતસ્સ વચીસુચરિતસ્સ મનોસુચરિતસ્સ; અનેકવિહિતાનં કુસલાનં ધમ્માનં કિરિયં વદામિ. અયં ખો, સીહ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘કિરિયવાદો સમણો ગોતમો, કિરિયાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી’’’તિ.

‘‘કતમો ચ, સીહ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘ઉચ્છેદવાદો સમણો ગોતમો, ઉચ્છેદાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી’તિ? અહઞ્હિ, સીહ, ઉચ્છેદં વદામિ રાગસ્સ દોસસ્સ મોહસ્સ; અનેકવિહિતાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં ઉચ્છેદં વદામિ. અયં ખો, સીહ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘ઉચ્છેદવાદો સમણો ગોતમો, ઉચ્છેદાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી’’’તિ.

‘‘કતમો ચ, સીહ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘જેગુચ્છી સમણો ગોતમો, જેગુચ્છિતાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી’તિ? અહઞ્હિ, સીહ, જિગુચ્છામિ કાયદુચ્ચરિતેન વચીદુચ્ચરિતેન મનોદુચ્ચરિતેન; જિગુચ્છામિ અનેકવિહિતાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા. અયં ખો, સીહ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘જેગુચ્છી સમણો ગોતમો, જેગુચ્છિતાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી’’’તિ.

‘‘કતમો ચ, સીહ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘વેનયિકો સમણો ગોતમો, વિનયાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી’તિ? અહઞ્હિ, સીહ, વિનયાય ધમ્મં દેસેમિ રાગસ્સ દોસસ્સ મોહસ્સ; અનેકવિહિતાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં વિનયાય ધમ્મં દેસેમિ. અયં ખો, સીહ, પરિયાયો, યેન મં

પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘વેનયિકો સમણો ગોતમો, વિનયાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી’’’તિ.

‘‘કતમો ચ, સીહ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘તપસ્સી સમણો ગોતમો, તપસ્સિતાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી’તિ? તપનીયાહં, સીહ, પાપકે અકુસલે ધમ્મે વદામિ કાયદુચ્ચરિતં વચીદુચ્ચરિતં મનોદુચ્ચરિતં. યસ્સ ખો, સીહ, તપનીયા પાપકા અકુસલા ધમ્મા પહીના ઉચ્છિન્નમૂલા તાલાવત્થુકતા અનભાવંકતા આયતિં અનુપ્પાદધમ્મા, તમહં ‘તપસ્સી’તિ વદામિ. તથાગતસ્સ ખો, સીહ, તપનીયા પાપકા અકુસલા ધમ્મા પહીના ઉચ્છિન્નમૂલા તાલાવત્થુકતા અનભાવંકતા આયતિં અનુપ્પાદધમ્મા. અયં ખો, સીહ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘તપસ્સી સમણો ગોતમો, તપસ્સિતાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી’’’તિ.

‘‘કતમો ચ, સીહ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘અપગબ્ભો સમણો ગોતમો, અપગબ્ભતાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી’તિ? યસ્સ ખો , સીહ, આયતિં ગબ્ભસેય્યા પુનબ્ભવાભિનિબ્બત્તિ પહીના ઉચ્છિન્નમૂલા તાલાવત્થુકતા અનભાવંકતા આયતિં અનુપ્પાદધમ્મા, તમહં ‘અપગબ્ભો’તિ વદામિ. તથાગતસ્સ ખો, સીહ, આયતિં ગબ્ભસેય્યા પુનબ્ભવાભિનિબ્બત્તિ પહીના ઉચ્છિન્નમૂલા તાલાવત્થુકતા અનભાવંકતા આયતિં અનુપ્પાદધમ્મા. અયં ખો, સીહ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘અપગબ્ભો સમણો ગોતમો, અપગબ્ભતાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી’’’તિ.

‘‘કતમો ચ, સીહ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘અસ્સાસકો સમણો ગોતમો, અસ્સાસાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી’તિ? અહઞ્હિ, સીહ, અસ્સાસકો પરમેન અસ્સાસેન, અસ્સાસાય ધમ્મં દેસેમિ, તેન ચ સાવકે વિનેમિ. અયં ખો, સીહ, પરિયાયો, યેન મં પરિયાયેન સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘અસ્સાસકો સમણો ગોતમો, અસ્સાસાય ધમ્મં દેસેતિ, તેન ચ સાવકે વિનેતી’’’તિ.

એવં વુત્તે સીહો સેનાપતિ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિક્કન્તં, ભન્તે, અભિક્કન્તં, ભન્તે…પે॰… ઉપાસકં મં, ભન્તે, ભગવા ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત’’ન્તિ.

‘‘અનુવિચ્ચકારં ખો, સીહ, કરોહિ. અનુવિચ્ચકારો તુમ્હાદિસાનં ઞાતમનુસ્સાનં સાધુ હોતી’’તિ. ‘‘ઇમિનાપાહં, ભન્તે, ભગવતો ભિય્યોસોમત્તાય અત્તમનો અભિરદ્ધો, યં મં ભગવા એવમાહ – ‘અનુવિચ્ચકારં ખો, સીહ, કરોહિ. અનુવિચ્ચકારો તુમ્હાદિસાનં ઞાતમનુસ્સાનં સાધુ હોતી’તિ. મઞ્હિ, ભન્તે, અઞ્ઞતિત્થિયા સાવકં લભિત્વા કેવલકપ્પં વેસાલિં પટાકં પરિહરેય્યું – ‘સીહો અમ્હાકં સેનાપતિ સાવકત્તં ઉપગતો’તિ. અથ ચ પન ભગવા એવમાહ – ‘અનુવિચ્ચકારં, સીહ, કરોહિ. અનુવિચ્ચકારો તુમ્હાદિસાનં ઞાતમનુસ્સાનં સાધુ હોતી’તિ. એસાહં, ભન્તે, દુતિયમ્પિ ભગવન્તં સરણં ગચ્છામિ ધમ્મઞ્ચ ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ. ઉપાસકં મં ભગવા ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત’’ન્તિ.

‘‘દીઘરત્તં ખો તે, સીહ, નિગણ્ઠાનં ઓપાનભૂતં કુલં, યેન નેસં ઉપગતાનં પિણ્ડકં દાતબ્બં મઞ્ઞેય્યાસી’’તિ. ‘‘ઇમિનાપાહં, ભન્તે, ભગવતો ભિય્યોસોમત્તાય અત્તમનો અભિરદ્ધો, યં મં ભગવા એવમાહ – ‘દીઘરત્તં ખો તે, સીહ, નિગણ્ઠાનં ઓપાનભૂતં કુલં, યેન નેસં ઉપગતાનં પિણ્ડકં દાતબ્બં મઞ્ઞેય્યાસી’તિ. સુતં મેતં, ભન્તે – ‘સમણો ગોતમો એવમાહ – મય્હમેવ દાનં દાતબ્બં, મય્હમેવ સાવકાનં દાતબ્બં; મય્હમેવ દિન્નં મહપ્ફલં, ન

અઞ્ઞેસં દિન્નં મહપ્ફલં; મય્હમેવ સાવકાનં દિન્નં મહપ્ફલં, ન અઞ્ઞેસં સાવકાનં દિન્નં મહપ્ફલ'ન્તિ, અથ ચ પન મં ભગવા નિગણ્ઠેસુપિ દાને સમાદપેતિ [સમાદાપેતિ (?)]. અપિ ચ, ભન્તે, મયમેત્થ કાલં જાનિસ્સામ. એસાહં, ભન્તે, તતિયમ્પિ ભગવન્તં સરણં ગચ્છામિ ધમ્મઞ્ચ ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ. ઉપાસકં મં, ભન્તે, ભગવા ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત''ન્તિ.

અથ ખો ભગવા સીહસ્સ સેનાપતિસ્સ અનુપુબ્બિં કથં [અનુપુબ્બિકથં (સબ્બત્થ)] કથેસિ, સેય્યથિદં – દાનકથં સીલકથં સગ્ગકથં, કામાનં આદીનવં ઓકારં સંકિલેસં નેક્ખમ્મે આનિસંસં પકાસેસિ. યદા ભગવા અઞ્ઞાસિ સીહં સેનાપતિં કલ્લચિત્તં મુદુચિત્તં વિનીવરણચિત્તં ઉદગ્ગચિત્તં પસન્નચિત્તં, અથ યા બુદ્ધાનં સામુક્કંસિકા ધમ્મદેસના તં પકાસેસિ – દુક્ખં સમુદયં નિરોધં મગ્ગં. સેય્યથાપિ નામ સુદ્ધં વત્થં અપગતકાળકં સમ્મદેવ રજનં પટિગ્ગણ્હેય્ય; એવમેવં સીહસ્સ સેનાપતિસ્સ તસ્મિંયેવ આસને વિરજં વીતમલં ધમ્મચક્ખું ઉદપાદિ – ''યં કિઞ્ચિ સમુદયધમ્મં, સબ્બં તં નિરોધધમ્મ''ન્તિ.

અથ ખો સીહો સેનાપતિ દિટ્ઠધમ્મો પત્તધમ્મો વિદિતધમ્મો પરિયોગાળ્હધમ્મો તિણ્ણવિચિકિચ્છો વિગતકથંકથો વેસારજ્જપ્પત્તો અપરપ્પચ્ચયો સત્થુસાસને ભગવન્તં એતદવોચ – ''અધિવાસેતુ મે, ભન્તે, ભગવા સ્વાતનાય ભત્તં સદ્ધિં ભિક્ખુસઙ્ઘેના''તિ. અધિવાસેસિ ભગવા તુણ્હીભાવેન.

અથ ખો સીહો સેનાપતિ ભગવતો અધિવાસનં વિદિત્વા ઉટ્ઠાયાસના ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કામિ. અથ ખો સીહો સેનાપતિ અઞ્ઞતરં પુરિસં આમન્તેસિ – ''ગચ્છ ત્વં, અમ્ભો પુરિસ , પવત્તમંસં જાનાહી''તિ. અથ ખો સીહો સેનાપતિ તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન સકે નિવેસને પણીતં ખાદનીયં ભોજનીયં પટિયાદાપેત્વા ભગવતો કાલં આરોચાપેસિ – ''કાલો, ભન્તે! નિટ્ઠિતં ભત્ત''ન્તિ.

અથ ખો ભગવા પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન સીહસ્સ સેનાપતિસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ સદ્ધિં ભિક્ખુસઙ્ઘેન. તેન ખો પન સમયેન સમ્બહુલા નિગણ્ઠા વેસાલિયં રથિકાય રથિકં [રથિયાય રથિયં (બહૂસુ)] સિઙ્ઘાટકેન સિઙ્ઘાટકં બાહા પગ્ગય્હ કન્દન્તિ – ''અજ્જ સીહેન સેનાપતિના થૂલં પસું વધિત્વા સમણસ્સ ગોતમસ્સ ભત્તં કતં. તં સમણો ગોતમો જાનં ઉદ્દિસ્સકતં મંસં પરિભુઞ્જતિ પટિચ્ચકમ્મ''ન્તિ.

અથ ખો અઞ્ઞતરો પુરિસો યેન સીહો સેનાપતિ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા સીહસ્સ સેનાપતિસ્સ ઉપકણ્ણકે આરોચેસિ – ''યગ્ઘે, ભન્તે, જાનેય્યાસિ! એતે સમ્બહુલા નિગણ્ઠા વેસાલિયં રથિકાય રથિકં સિઙ્ઘાટકેન સિઙ્ઘાટકં બાહા પગ્ગય્હ કન્દન્તિ – 'અજ્જ સીહેન સેનાપતિના થૂલં પસું વધિત્વા સમણસ્સ ગોતમસ્સ ભત્તં કતં. તં સમણો ગોતમો જાનં ઉદ્દિસ્સકતં મંસં પરિભુઞ્જતિ પટિચ્ચકમ્મ'ન્તિ. અલં અય્યો દીઘરત્તઞ્હિ તે આયસ્મન્તો અવણ્ણકામા બુદ્ધસ્સ અવણ્ણકામા ધમ્મસ્સ અવણ્ણકામા સઙ્ઘસ્સ. ન ચ પનેતે આયસ્મન્તો જિરિદન્તિ તં ભગવન્તં અસતા તુચ્છા મુસા અભૂતેન અબ્ભાચિક્ખિતું; ન ચ મયં જીવિતહેતુપિ સઞ્ચિચ્ચ પાણં જીવિતા વોરોપેય્યામા''તિ.

અથ ખો સીહો સેનાપતિ બુદ્ધપ્પમુખં ભિક્ખુસઙ્ઘં પણીતેન ખાદનીયેન ભોજનીયેન સહત્થા સન્તપ્પેસિ સમ્પવારેસિ. અથ ખો સીહો સેનાપતિ ભગવન્તં ભુત્તાવિં ઓનીતપત્તપાણિં એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો સીહં સેનાપતિં ભગવા ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેત્વા સમાદપેત્વા સમુત્તેજેત્વા સમ્પહંસેત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામીતિ. દુતિયં.

૩. અસ્સાજાનીયસુત્તં

૧૩. ‘‘અટ્ઠહિ , ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો રઞ્ઞો ભદ્દો અસ્સાજાનીયો રાજારહો હોતિ રાજભોગ્ગો, રઞ્ઞો અઙ્ગન્તેવ સઙ્ખં ગચ્છતિ. કતમેહિ અટ્ઠહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો ભદ્દો અસ્સાજાનીયો ઉભતો સુજાતો હોતિ – માતિતો ચ પિતિતો ચ. યસ્સં દિસાયં અઞ્ઞેપિ ભદ્દા અસ્સાજાનીયા જાયન્તિ, તસ્સં દિસાયં જાતો હોતિ. યં ખો પનસ્સ ભોજનં દેન્તિ – અલ્લં વા સુક્ખં વા – તં સક્કચ્ચંયેવ પરિભુઞ્જતિ અવિકિરન્તો. જેગુચ્છી હોતિ ઉચ્ચારં વા પસ્સાવં વા અભિનિસીદિતું વા અભિનિપજ્જિતું વા. સોરતો હોતિ સુખસંવાસો, ન ચ અઞ્ઞે અસ્સે ઉબ્બેજેતા. યાનિ ખો પનસ્સ હોન્તિ [યાનિ ખો પનસ્સ તાનિ (સ્યા॰)] સાઠેય્યાનિ કૂટેય્યાનિ જિમ્હેય્યાનિ વઙ્કેય્યાનિ, તાનિ યથાભૂતં સારથિસ્સ આવિકત્તા હોતિ. તેસમસ્સ સારથિ અભિનિમ્મદનાય વાયમતિ. વાહી ખો પન હોતિ. ‘કામઞ્ઞે અસ્સા વહન્તુ વા મા વા, અહમેત્થ વહિસ્સામી’તિ ચિત્તં ઉપ્પાદેતિ. ગચ્છન્તો ખો પન ઉજુમગ્ગેનેવ ગચ્છતિ. થામવા હોતિ યાવ જીવિતમરણપરિયાદાના થામં ઉપદંસેતા. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો રઞ્ઞો ભદ્દો અસ્સાજાનીયો રાજારહો હોતિ રાજભોગ્ગો, રઞ્ઞો અઙ્ગન્તેવ સઙ્ખં ગચ્છતિ.

‘‘એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આહુનેય્યો હોતિ…પે॰… અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ. કતમેહિ અટ્ઠહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલવા હોતિ, પાતિમોક્ખસંવરસંવુતો વિહરતિ આચારગોચરસમ્પન્નો અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવી, સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ. યં ખો પનસ્સ ભોજનં દેન્તિ – લૂખં વા પણીતં વા – તં સક્કચ્ચંયેવ પરિભુઞ્જતિ અવિહઞ્ઞમાનો. જેગુચ્છી હોતિ કાયદુચ્ચરિતેન વચીદુચ્ચરિતેન મનોદુચ્ચરિતેન; જેગુચ્છી હોતિ અનેકવિહિતાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા. સોરતો હોતિ સુખસંવાસો, ન અઞ્ઞે ભિક્ખૂ ઉબ્બેજેતા. યાનિ ખો પનસ્સ હોન્તિ સાઠેય્યાનિ કૂટેય્યાનિ જિમ્હેય્યાનિ વઙ્કેય્યાનિ, તાનિ યથાભૂતં આવિકત્તા હોતિ સત્થરિ વા વિઞ્ઞૂસુ વા સબ્રહ્મચારીસુ. તેસમસ્સ સત્થા વા વિઞ્ઞૂ વા સબ્રહ્મચારી અભિનિમ્મદનાય વાયમતિ. સિક્ખિતા ખો પન હોતિ. ‘કામઞ્ઞે ભિક્ખૂ સિક્ખન્તુ વા મા વા, અહમેત્થ સિક્ખિસ્સામી’તિ ચિત્તં ઉપ્પાદેતિ. ગચ્છન્તો ખો પન ઉજુમગ્ગેનેવ ગચ્છતિ; તત્રાયં ઉજુમગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માસમાધિ. આરદ્ધવીરિયો વિહરતિ – ‘કામં તચો ચ ન્હારુ [નહારુ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ચ અટ્ઠિ ચ અવસિસ્સતુ, સરીરે ઉપસુસ્સતુ મંસલોહિતં; યં તં પુરિસથામેન પુરિસવીરિયેન પુરિસપરક્કમેન પત્તબ્બં, ન તં અપાપુણિત્વા વીરિયસ્સ સણ્ઠાનં ભવિસ્સતી’તિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આહુનેય્યો હોતિ…પે॰… અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સા’’તિ . તતિયં.

૪. અસ્સખળુઙ્કસુત્તં

૧૪. ‘‘અટ્ઠ ચ [અટ્ઠ (સ્યા॰)], ભિક્ખવે, અસ્સખળુઙ્કે [અસ્સખલુઙ્કે (સી॰)] દેસેસ્સામિ અટ્ઠ ચ અસ્સદોસે, અટ્ઠ ચ પુરિસખળુઙ્કે અટ્ઠ ચ પુરિસદોસે. તં સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ; ભાસિસ્સામી’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘કતમે ચ, ભિક્ખવે, અટ્ઠ અસ્સખળુઙ્કા અટ્ઠ ચ અસ્સદોસા? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો અસ્સખળુઙ્કો ‘પેહી’તિ વુત્તો, વિદ્ધો સમાનો ચોદિતો સારથિના પચ્છતો પટિક્કમતિ, પિટ્ઠિતો રથં પવત્તેતિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો અસ્સખળુઙ્કો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો અસ્સદોસો.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો અસ્સખળુઙ્કો ‘પેહી’તિ વુત્તો, વિદ્ધો સમાનો ચોદિતો સારથિના પચ્છા લઙ્ઘતિ, કુબ્બરં હનતિ, તિદણ્ડં ભઞ્જતિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો અસ્સખળુઙ્કો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો અસ્સદોસો.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો અસ્સખળુઙ્કો ‘પેહી’તિ વુત્તો, વિદ્ધો સમાનો ચોદિતો સારથિના રથીસાય સત્થિં ઉસ્સજ્જિત્વા રથીસંયેવ અજ્ઝોમદ્દતિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો અસ્સખળુઙ્કો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, તતિયો અસ્સદોસો.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો અસ્સખળુઙ્કો ‘પેહી’તિ વુત્તો, વિદ્ધો સમાનો ચોદિતો સારથિના ઉમ્મગ્ગં ગણ્હતિ, ઉબ્બટુમં રથં કરોતિ. એવરૂપોપિ , ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો અસ્સખળુઙ્કો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, ચતુત્થો અસ્સદોસો.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો અસ્સખળુઙ્કો ‘પેહી’તિ વુત્તો, વિદ્ધો સમાનો ચોદિતો સારથિના લઙ્ઘતિ પુરિમકાયં પગ્ગણ્હતિ પુરિમે પાદે. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો અસ્સખળુઙ્કો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમો અસ્સદોસો.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો અસ્સખળુઙ્કો ‘પેહી’તિ વુત્તો, વિદ્ધો સમાનો ચોદિતો સારથિના અનાદિયિત્વા સારથિં અનાદિયિત્વા પતોદલટ્ઠિં [પતોદં (સી॰ પી॰), પતોદયટ્ઠિં (સ્યા॰ કં॰)] દન્તેહિ મુખાધાનં [મુખાઠાનં (ક॰)] વિધંસિત્વા યેન કામં પક્કમતિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો અસ્સખળુઙ્કો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, છટ્ઠો અસ્સદોસો.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો અસ્સખળુઙ્કો ‘પેહી’તિ વુત્તો, વિદ્ધો સમાનો ચોદિતો સારથિના નેવ અભિક્કમતિ નો પટિક્કમતિ તત્થેવ ખીલટ્ઠાયી ઠિતો હોતિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો અસ્સખળુઙ્કો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, સત્તમો અસ્સદોસો.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો અસ્સખળુઙ્કો ‘પેહી’તિ વુત્તો, વિદ્ધો સમાનો ચોદિતો સારથિના પુરિમે ચ પાદે સંહરિત્વા પચ્છિમે ચ પાદે સંહરિત્વા [સઙ્ઘરિત્વા (ક॰)] તત્થેવ ચત્તારો પાદે અભિનિસીદતિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો અસ્સખળુઙ્કો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, અટ્ઠમો અસ્સદોસો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ અસ્સખળુઙ્કા અટ્ઠ ચ અસ્સદોસા.

[વિભ॰ ૯૫૬] “કતમે ચ, ભિક્ખવે, અટ્ઠ પુરિસખળુઙ્કા અટ્ઠ ચ પુરિસદોસા? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ ભિક્ખું આપત્તિયા ચોદેન્તિ. સો ભિક્ખુ ભિક્ખૂહિ આપત્તિયા ચોદિયમાનો ‘ન સરામી’તિ અસતિયા નિબ્બેઠેતિ. સેય્યથાપિ સો, ભિક્ખવે, અસ્સખળુઙ્કો ‘પેહી’તિ વુત્તો, વિદ્ધો સમાનો ચોદિતો સારથિના પચ્છતો પટિક્કમતિ, પિટ્ઠિતો રથં વત્તેતિ; તથૂપમાહં, ભિક્ખવે, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુરિસખળુઙ્કો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો પુરિસદોસો.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે , ભિક્ખૂ ભિક્ખું આપત્તિયા ચોદેન્તિ. સો ભિક્ખુ ભિક્ખૂહિ આપત્તિયા ચોદિયમાનો ચોદકંયેવ પટિપ્ફરતિ – ‘કિં નુ ખો તુય્હં બાલસ્સ અબ્યત્તસ્સ ભણિતેન! ત્વમ્પિ નામ ભણિતબ્બં મઞ્ઞસી’તિ!

સેય્યથાપિ સો, ભિક્ખવે, અસ્સખળુઙ્કો ‘પેહી’તિ વુત્તો, વિદ્ધો સમાનો ચોદિતો સારથિના પચ્છા લઙ્ઘતિ, કુબ્બરં હનતિ, તિદણ્ડં ભઞ્જતિ; તથૂપમાહં, ભિક્ખવે, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુરિસખળુઙ્કો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો પુરિસદોસો.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ ભિક્ખું આપત્તિયા ચોદેન્તિ. સો ભિક્ખુ ભિક્ખૂહિ આપત્તિયા ચોદિયમાનો ચોદકસ્સેવ પચ્ચારોપેતિ – ‘ત્વં ખોસિ ઇત્થન્નામં આપત્તિં આપન્નો, ત્વં તાવ પઠમં પટિકરોહી’તિ. સેય્યથાપિ સો, ભિક્ખવે, અસ્સખળુઙ્કો ‘પેહી’તિ વુત્તો, વિદ્ધો સમાનો ચોદિતો સારથિના રથીસાય સત્થિં ઉસ્સજ્જિત્વા રથીસંયેવ અજ્ઝોમદ્દતિ; તથૂપમાહં, ભિક્ખવે, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુરિસખળુઙ્કો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, તતિયો પુરિસદોસો.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ ભિક્ખું આપત્તિયા ચોદેન્તિ. સો ભિક્ખુ ભિક્ખૂહિ આપત્તિયા ચોદિયમાનો અઞ્ઞેનાઞ્ઞં પટિચરતિ, બહિદ્ધા કથં અપનામેતિ, કોપઞ્ચ દોસઞ્ચ અપ્પચ્ચયઞ્ચ પાતુકરોતિ. સેય્યથાપિ સો, ભિક્ખવે, અસ્સખળુઙ્કો ‘પેહી’તિ વુત્તો, વિદ્ધો સમાનો ચોદિતો સારથિના ઉમ્મગ્ગં ગણ્હતિ, ઉબ્બટુમં રથં કરોતિ; તથૂપમાહં, ભિક્ખવે, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુરિસખળુઙ્કો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, ચતુત્થો પુરિસદોસો.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ ભિક્ખું આપત્તિયા ચોદેન્તિ. સો ભિક્ખુ ભિક્ખૂહિ આપત્તિયા ચોદિયમાનો સઙ્ઘમજ્ઝે બાહુવિક્ખેપં કરોતિ. સેય્યથાપિ સો, ભિક્ખવે , અસ્સખળુઙ્કો ‘પેહી’તિ વુત્તો, વિદ્ધો સમાનો ચોદિતો સારથિના લઙ્ઘતિ, પુરિમકાયં પગ્ગણ્હતિ પુરિમે પાદે; તથૂપમાહં, ભિક્ખવે, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુરિસખળુઙ્કો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમો પુરિસદોસો.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ ભિક્ખું આપત્તિયા ચોદેન્તિ. સો ભિક્ખુ ભિક્ખૂહિ આપત્તિયા ચોદિયમાનો અનાદિયિત્વા સઙ્ઘં અનાદિયિત્વા ચોદકં સાપત્તિકોવ યેન કામં પક્કમતિ. સેય્યથાપિ સો, ભિક્ખવે, અસ્સખળુઙ્કો ‘પેહી’તિ વુત્તો, વિદ્ધો સમાનો ચોદિતો સારથિના અનાદિયિત્વા સારથિં અનાદિયિત્વા પતોદલટ્ઠિં દન્તેહિ મુખાધાનં વિધંસિત્વા યેન કામં પક્કમતિ; તથૂપમાહં, ભિક્ખવે, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુરિસખળુઙ્કો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, છટ્ઠો પુરિસદોસો.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ ભિક્ખું આપત્તિયા ચોદેન્તિ. સો ભિક્ખુ ભિક્ખૂહિ આપત્તિયા ચોદિયમાનો ‘નેવાહં આપન્નોમ્હિ, ન પનાહં આપન્નોમ્હી’તિ સો તુણ્હીભાવેન સઙ્ઘં વિહેઠેતિ [વિહેસેતિ (પી॰ ક॰)]. સેય્યથાપિ સો, ભિક્ખવે, અસ્સખળુઙ્કો ‘પેહી’તિ વુત્તો, વિદ્ધો સમાનો ચોદિતો સારથિના નેવ અભિક્કમતિ નો પટિક્કમતિ તત્થેવ ખીલટ્ઠાયી ઠિતો હોતિ; તથૂપમાહં, ભિક્ખવે, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુરિસખળુઙ્કો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, સત્તમો પુરિસદોસો.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ ભિક્ખું આપત્તિયા ચોદેન્તિ. સો ભિક્ખુ ભિક્ખૂહિ આપત્તિયા ચોદિયમાનો એવમાહ – ‘કિં નુ ખો તુમ્હે આયસ્મન્તો અતિબાળ્હં મયિ બ્યાવટા યાવ [ઇદં પદં સીહળપોત્થકે નત્થિ] ઇદાનાહં સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તિસ્સામી’તિ. સો સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તિત્વા એવમાહ – ‘ઇદાનિ ખો તુમ્હે આયસ્મન્તો અત્તમના હોથા’તિ? સેય્યથાપિ સો, ભિક્ખવે, અસ્સખળુઙ્કો ‘પેહી’તિ વુત્તો, વિદ્ધો સમાનો ચોદિતો સારથિના પુરિમે ચ પાદે સંહરિત્વા પચ્છિમે ચ પાદે સંહરિત્વા તત્થેવ ચત્તારો પાદે અભિનિસીદતિ; તથૂપમાહં,

ભિક્ખવે, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુરિસખળુઙ્કો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, અટ્ઠમો પુરિસદોસો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ પુરિસખળુઙ્કા અટ્ઠ ચ પુરિસદોસા''તિ. ચતુત્થં.

૫. મલસુત્તં

૧૫. ''અટ્ઠિમાનિ , ભિક્ખવે, મલાનિ. કતમાનિ અટ્ઠ? અસજ્ઝાયમલા, ભિક્ખવે, મન્તા; અનુટ્ઠાનમલા, ભિક્ખવે, ઘરા; મલં, ભિક્ખવે, વણ્ણસ્સ કોસજ્જં; પમાદો, ભિક્ખવે, રક્ખતો મલં; મલં, ભિક્ખવે, ઇત્થિયા દુચ્ચરિતં; મચ્છેરં, ભિક્ખવે, દદતો મલં; મલા, ભિક્ખવે, પાપકા અકુસલા ધમ્મા અસ્મિં લોકે પરમ્હિ ચ; તતો [તતો ચ (સ્યા॰ પી॰)], ભિક્ખવે, મલા મલતરં અવિજ્જા પરમં મલં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ મલાની''તિ.

''અસજ્ઝાયમલા મન્તા, અનુટ્ઠાનમલા ઘરા;
મલં વણ્ણસ્સ કોસજ્જં, પમાદો રક્ખતો મલં.

''મલિત્થિયા દુચ્ચરિતં, મચ્છેરં દદતો મલં;
મલા વે પાપકા ધમ્મા, અસ્મિં લોકે પરમ્હિ ચ;
તતો મલા મલતરં, અવિજ્જા પરમં મલ''ન્તિ. પઞ્ચમં;

૬. દૂતેય્યસુત્તં

૧૬. [ચૂળવ॰ ૩૪૭] ''અટ્ઠહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ દૂતેય્યં ગન્તુમરહતિ. કતમેહિ અટ્ઠહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સોતા ચ હોતિ, સાવેતા ચ, ઉગ્ગહેતા ચ, ધારેતા ચ, વિઞ્ઞાતા ચ, વિઞ્ઞાપેતા ચ, કુસલો ચ સહિતાસહિતસ્સ, નો ચ કલહકારકો – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ દૂતેય્યં ગન્તુમરહતિ. અટ્ઠહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સારિપુત્તો દૂતેય્યં ગન્તુમરહતિ. કતમેહિ અટ્ઠહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, સારિપુત્તો સોતા ચ હોતિ, સાવેતા ચ, ઉગ્ગહેતા ચ, ધારેતા ચ, વિઞ્ઞાતા ચ, વિઞ્ઞાપેતા ચ, કુસલો ચ સહિતાસહિતસ્સ, નો ચ કલહકારકો. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સારિપુત્તો દૂતેય્યં ગન્તુમરહતી''તિ.

''યો વે ન બ્યથતિ [ન વેધતિ (સી॰), ન બ્યાધતિ (સ્યા॰ પી॰)] પત્વા, પરિસં ઉગ્ગવાદિનિં [ઉગ્ગવાદિનં (સી॰), ઉગ્ગહવાદિનં (સ્યા॰ પી॰), ઉગ્ગતવાદિનિં (ક॰)];
ન ચ હાપેતિ વચનં, ન ચ છાદેતિ સાસનં.

''અસન્દિદ્ધઞ્ચ ભણતિ [અસન્દિદ્ધો ચ અક્ખાતિ (ચૂળવ॰ ૩૪૭)], પુચ્છિતો ન ચ કુપ્પતિ;
સ વે તાદિસકો ભિક્ખુ, દૂતેય્યં ગન્તુમરહતી''તિ. છટ્ઠં;

૭. પઠમબન્ધનસુત્તં

૧૭. ''અટ્ઠહિ, ભિક્ખવે, આકારેહિ ઇત્થી પુરિસં બન્ધતિ. કતમેહિ અટ્ઠહિ? રુણ્ણેન, ભિક્ખવે, ઇત્થી પુરિસં બન્ધતિ; હસિતેન, ભિક્ખવે, ઇત્થી પુરિસં બન્ધતિ; ભણિતેન, ભિક્ખવે, ઇત્થી પુરિસં બન્ધતિ; આકપ્પેન, ભિક્ખવે, ઇત્થી પુરિસં બન્ધતિ ; વનભઙ્ગેન, ભિક્ખવે, ઇત્થી પુરિસં બન્ધતિ; ગન્ધેન, ભિક્ખવે, ઇત્થી પુરિસં બન્ધતિ; રસેન,

ભિક્ખવે, ઇત્થી પુરિસં બન્ધતિ; ફસ્સેન, ભિક્ખવે, ઇત્થી પુરિસં બન્ધતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહાકારેહિ ઇત્થી પુરિસં બન્ધતિ. તે, ભિક્ખવે, સત્તા સુબદ્ધા [સુબન્ધા (સી॰ સ્યા॰ ક॰)], યે [યેવ (સ્યા॰ પી॰ ક॰)] ફસ્સેન બદ્ધા''તિ [બન્ધાતિ (સી॰ સ્યા॰ ક॰)]. સત્તમં.

૮. દુતિયબન્ધનસુત્તં

૧૮. ''અટ્ઠહિ, ભિક્ખવે, આકારેહિ પુરિસો ઇત્થિં બન્ધતિ. કતમેહિ અટ્ઠહિ? રુણ્ણેન, ભિક્ખવે, પુરિસો ઇત્થિં બન્ધતિ; હસિતેન, ભિક્ખવે, પુરિસો ઇત્થિં બન્ધતિ; ભણિતેન, ભિક્ખવે, પુરિસો ઇત્થિં બન્ધતિ; આકપ્પેન, ભિક્ખવે, પુરિસો ઇત્થિં બન્ધતિ; વનભઙ્ગેન, ભિક્ખવે, પુરિસો ઇત્થિં બન્ધતિ; ગન્ધેન, ભિક્ખવે, પુરિસો ઇત્થિં બન્ધતિ; રસેન, ભિક્ખવે , પુરિસો ઇત્થિં બન્ધતિ; ફસ્સેન, ભિક્ખવે, પુરિસો ઇત્થિં બન્ધતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહાકારેહિ પુરિસો ઇત્થિં બન્ધતિ. તે, ભિક્ખવે, સત્તા સુબદ્ધા, યે ફસ્સેન બદ્ધા''તિ. અટ્ઠમં.

૯. પહારાદસુત્તં

૧૯. એકં સમયં ભગવા વેરઞ્જાયં વિ હરતિ નળેરુપુચિમન્દમૂલે. અથ ખો પહારાદો અસુરિન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતં ખો પહારાદં અસુરિન્દં ભગવા એતદવોચ –

''અપિ [કિં (ક॰)] પન, પહારાદ , અસુરા મહાસમુદ્દે અભિરમન્તી''તિ? ''અભિરમન્તિ, ભન્તે, અસુરા મહાસમુદ્દે''તિ. ''કતિ પન, પહારાદ, મહાસમુદ્દે અચ્છરિયા અબ્ભુતા ધમ્મા [અબ્ભુતધમ્મા (સ્યા॰ ક॰) ચૂળવ॰ ૩૮૪ પસ્સિતબ્બં], યે દિસ્વા દિસ્વા અસુરા મહાસમુદ્દે અભિરમન્તી''તિ? ''અટ્ઠ, ભન્તે, મહાસમુદ્દે અચ્છરિયા અબ્ભુતા ધમ્મા, યે દિસ્વા દિસ્વા અસુરા મહાસમુદ્દે અભિરમન્તિ. કતમે અટ્ઠ? મહાસમુદ્દો, ભન્તે, અનુપુબ્બનિન્નો અનુપુબ્બપોણો અનુપુબ્બપબ્ભારો , ન આયતકેનેવ પપાતો. યમ્પિ, ભન્તે, મહાસમુદ્દો અનુપુબ્બનિન્નો અનુપુબ્બપોણો અનુપુબ્બપબ્ભારો, ન આયતકેનેવ પપાતો. અયં, ભન્તે, મહાસમુદ્દે પઠમો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો, યં દિસ્વા દિસ્વા અસુરા મહાસમુદ્દે અભિરમન્તિ.

''પુન ચપરં, ભન્તે, મહાસમુદ્દો ઠિતધમ્મો વેલં નાતિવત્તતિ. યમ્પિ, ભન્તે, મહાસમુદ્દો ઠિતધમ્મો વેલં નાતિવત્તતિ; અયં [અયમ્પિ (ક॰)], ભન્તે, મહાસમુદ્દે દુતિયો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો યં દિસ્વા દિસ્વા અસુરા મહાસમુદ્દે અભિરમન્તિ.

''પુન ચપરં, ભન્તે, મહાસમુદ્દો ન મતેન કુણપેન સંવસતિ [સંવત્તતિ (સ્યા॰)]. યં હોતિ મહાસમુદ્દે મતં કુણપં, તં ખિપ્પમેવ [ખિપ્પંયેવ (સી॰), ખિપ્પંએવ (પી॰), ખિપ્પઞ્ઞેવ (ચૂળવ॰ ૩૮૪)] તીરં વાહેતિ, થલં ઉસ્સારેતિ. યમ્પિ, ભન્તે, મહાસમુદ્દો ન મતેન કુણપેન સંવસતિ, યં હોતિ મહાસમુદ્દે મતં કુણપં, તં ખિપ્પમેવ તીરં વાહેતિ, થલં ઉસ્સારેતિ; અયં, ભન્તે, મહાસમુદ્દે તતિયો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો, યં દિસ્વા દિસ્વા અસુરા મહાસમુદ્દે અભિરમન્તિ.

''પુન ચપરં, ભન્તે, યા કાચિ મહાનદિયો, સેય્યથિદં – ગઙ્ગા યમુના અચિરવતી સરભૂ મહી, તા મહાસમુદ્દં પત્વા [પત્તા (ક॰, ચૂળવ॰ ૩૮૪)] જહન્તિ પુરિમાનિ નામગોત્તાનિ, 'મહાસમુદ્દો' ત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છન્તિ. યમ્પિ,

ભન્તે, યા કાચિ મહાનદિયો, સેય્યથિદં – ગઙ્ગા યમુના અચિરવતી સરભૂ મહી, તા મહાસમુદ્દં પત્વા જહન્તિ પુરિમાનિ નામગોત્તાનિ, 'મહાસમુદ્દો' ત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છન્તિ; અયં, ભન્તે, મહાસમુદ્દે ચતુત્થો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો, યં દિસ્વા દિસ્વા અસુરા મહાસમુદ્દે અભિરમન્તિ.

"પુન ચપરં, ભન્તે, યા ચ [યા કાચિ (સ્યા॰ પી॰ ક॰)] લોકે સવન્તિયો મહાસમુદ્દં અપ્પેન્તિ યા ચ અન્તલિક્ખા ધારા પપતન્તિ, ન તેન મહાસમુદ્દસ્સ ઊનત્તં વા પૂરત્તં વા પઞ્ઞાયતિ. યમ્પિ, ભન્તે, યા ચ લોકે સવન્તિયો મહાસમુદ્દં અપ્પેન્તિ યા ચ અન્તલિક્ખા ધારા પપતન્તિ, ન તેન મહાસમુદ્દસ્સ ઊનત્તં વા પૂરત્તં વા પઞ્ઞાયતિ; અયં, ભન્તે, મહાસમુદ્દે પઞ્ચમો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો, યં દિસ્વા દિસ્વા અસુરા મહાસમુદ્દે અભિરમન્તિ.

"પુન ચપરં, ભન્તે, મહાસમુદ્દો એકરસો લોણરસો. યમ્પિ, ભન્તે, મહાસમુદ્દો એકરસો લોણરસો; અયં, ભન્તે, મહાસમુદ્દે છટ્ઠો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો, યં દિસ્વા દિસ્વા અસુરા મહાસમુદ્દે અભિરમન્તિ.

"પુન ચપરં, ભન્તે, મહાસમુદ્દો બહુરતનો [પહૂતરતનો (ક॰)] અનેકરતનો. તત્રિમાનિ રતનાનિ, સેય્યથિદં – મુત્તા મણિ વેળુરિયો સઙ્ખો સિલા પવાળં રજતં જાતરૂપં લોહિતકો મસારગલ્લં. યમ્પિ, ભન્તે, મહાસમુદ્દો બહુરતનો અનેકરતનો; તત્રિમાનિ રતનાનિ, સેય્યથિદં – મુત્તા મણિ વેળુરિયો સઙ્ખો સિલા પવાળં રજતં જાતરૂપં લોહિતકો મસારગલ્લં. અયં, ભન્તે, મહાસમુદ્દે સત્તમો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો, યં દિસ્વા દિસ્વા અસુરા મહાસમુદ્દે અભિરમન્તિ.

"પુન ચપરં, ભન્તે, મહાસમુદ્દો મહતં ભૂતાનં આવાસો. તત્રિમે ભૂતા – તિમિ તિમિઙ્ગલો તિમિરપિઙ્ગલો [તિમિતિમિઙ્ગલા તિમિરપિઙ્ગલા (સી॰), તિમિતિમિઙ્ગલા તિમિરમિઙ્ગલા (સ્યા॰ પી॰)] અસુરા નાગા ગન્ધબ્બા. સન્તિ મહાસમુદ્દે યોજનસતિકાપિ અત્તભાવા, દ્વિયોજનસતિકાપિ અત્તભાવા, તિયોજનસતિકાપિ અત્તભાવા, ચતુયોજનસતિકાપિ અત્તભાવા, પઞ્ચયોજનસતિકાપિ અત્તભાવા. યમ્પિ, ભન્તે, મહાસમુદ્દો મહતં ભૂતાનં આવાસો; તત્રિમે ભૂતા – તિમિ તિમિઙ્ગલો તિમિરપિઙ્ગલો અસુરા નાગા ગન્ધબ્બા; સન્તિ મહાસમુદ્દે યોજનસતિકાપિ અત્તભાવા...પે॰... દ્વિયોજન... તિયોજન... ચતુયોજન... પઞ્ચયોજનસતિકાપિ અત્તભાવા; અયં, ભન્તે, મહાસમુદ્દે અટ્ઠમો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો, યં દિસ્વા દિસ્વા અસુરા મહાસમુદ્દે અભિરમન્તિ. ઇમે ખો, ભન્તે , મહાસમુદ્દે અટ્ઠ અચ્છરિયા અબ્ભુતા ધમ્મા, યે દિસ્વા દિસ્વા અસુરા મહાસમુદ્દે અભિરમન્તીતિ.

"અપિ પન, ભન્તે, ભિક્ખૂ ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અભિરમન્તી"તિ? "અભિરમન્તિ, પહારાદ, ભિક્ખૂ ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે"તિ. "કતિ પન, ભન્તે, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અચ્છરિયા અબ્ભુતા ધમ્મા, યે દિસ્વા દિસ્વા ભિક્ખૂ ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અભિરમન્તી"તિ? "અટ્ઠ, પહારાદ, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અચ્છરિયા અબ્ભુતા ધમ્મા, યે દિસ્વા દિસ્વા ભિક્ખૂ ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અભિરમન્તિ. કતમે અટ્ઠ? સેય્યથાપિ, પહારાદ, મહાસમુદ્દો અનુપુબ્બનિન્નો અનુપુબ્બપોણો અનુપુબ્બપબ્ભારો, ન આયતકેનેવ પપાતો ; એવમેવં ખો, પહારાદ, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અનુપુબ્બસિક્ખા અનુપુબ્બકિરિયા અનુપુબ્બપટિપદા, ન આયતકેનેવ અઞ્ઞાપટિવેધો. યમ્પિ, પહારાદ, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અનુપુબ્બસિક્ખા અનુપુબ્બકિરિયા અનુપુબ્બપટિપદા, ન આયતકેનેવ અઞ્ઞાપટિવેધો. અયં, પહારાદ, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે પઠમો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો, યં દિસ્વા દિસ્વા ભિક્ખૂ ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અભિરમન્તિ.

‘‘સેય્યથાપિ, પહારાદ, મહાસમુદ્દો ઠિતધમ્મો વેલં નાતિવત્તતિ; એવમેવં ખો, પહારાદ, યં મયા સાવકાનં સિક્ખાપદં પઞ્ઞત્તં તં મમ સાવકા જીવિતહેતુપિ નાતિક્કમન્તિ. યમ્પિ, પહારાદ, મયા સાવકાનં સિક્ખાપદં પઞ્ઞત્તં તં મમ સાવકા જીવિતહેતુપિ નાતિક્કમન્તિ. અયં, પહારાદ, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે દુતિયો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો, યં દિસ્વા દિસ્વા ભિક્ખૂ ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અભિરમન્તિ.

‘‘સેય્યથાપિ, પહારાદ, મહાસમુદ્દો ન મતેન કુણપેન સંવસતિ. યં હોતિ મહાસમુદ્દે મતં કુણપં, તં ખિપ્પમેવ તીરં વાહેતિ થલં ઉસ્સારેતિ; એવમેવં ખો, પહારાદ, યો સો પુગ્ગલો દુસ્સીલો પાપધમ્મો અસુચિસઙ્કસ્સરસમાચારો પટિચ્છન્નકમ્મન્તો અસ્સમણો સમણપટિઞ્ઞો અબ્રહ્મચારી બ્રહ્મચારિપટિઞ્ઞો અન્તોપૂતિ અવસ્સુતો કસમ્બુજાતો, ન તેન સઙ્ઘો સંવસતિ; ખિપ્પમેવ નં સન્નિપતિત્વા ઉક્ખિપતિ.

‘‘કિઞ્ચાપિ સો હોતિ મજ્ઝે ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ સન્નિસિન્નો, અથ ખો સો આરકાવ સઙ્ઘમ્હા સઙ્ઘો ચ તેન. યમ્પિ, પહારાદ, યો સો પુગ્ગલો દુસ્સીલો પાપધમ્મો અસુચિસઙ્કસ્સરસમાચારો પટિચ્છન્નકમ્મન્તો અસ્સમણો સમણપટિઞ્ઞો અબ્રહ્મચારી બ્રહ્મચારિપટિઞ્ઞો અન્તોપૂતિ અવસ્સુતો કસમ્બુજાતો, ન તેન સઙ્ઘો સંવસતિ; ખિપ્પમેવ નં સન્નિપતિત્વા ઉક્ખિપતિ; કિઞ્ચાપિ સો હોતિ મજ્ઝે ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ સન્નિસિન્નો, અથ ખો સો આરકાવ સઙ્ઘમ્હા સઙ્ઘો ચ તેન. અયં, પહારાદ, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે તતિયો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો, યં દિસ્વા દિસ્વા ભિક્ખૂ ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અભિરમન્તિ.

‘‘સેય્યથાપિ, પહારાદ, યા કાચિ મહાનદિયો, સેય્યથિદં – ગઙ્ગા યમુના અચિરવતી સરભૂ મહી, તા મહાસમુદ્દં પત્વા જહન્તિ પુરિમાનિ નામગોત્તાનિ, ‘મહાસમુદ્દો’ ત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છન્તિ; એવમેવં ખો, પહારાદ, ચત્તારોમે વણ્ણા – ખત્તિયા, બ્રાહ્મણા, વેસ્સા, સુદ્દા, તે તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિત્વા જહન્તિ પુરિમાનિ નામગોત્તાનિ, ‘સમણા સક્યપુત્તિયા’ ત્વેવ [સમણો સક્યપુત્તિયો ત્વેવ (સ્યા॰ ક॰)] સઙ્ખં ગચ્છન્તિ. યમ્પિ, પહારાદ, ચત્તારોમે વણ્ણા – ખત્તિયા, બ્રાહ્મણા, વેસ્સા, સુદ્દા, તે તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિત્વા જહન્તિ પુરિમાનિ નામગોત્તાનિ, ‘સમણા સક્યપુત્તિયા’ ત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છન્તિ. અયં, પહારાદ, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે ચતુત્થો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો, યં દિસ્વા દિસ્વા ભિક્ખૂ ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અભિરમન્તિ.

‘‘સેય્યથાપિ, પહારાદ, યા ચ લોકે સવન્તિયો મહાસમુદ્દં અપ્પેન્તિ યા ચ અન્તલિક્ખા ધારા પપતન્તિ, ન તેન મહાસમુદ્દસ્સ ઊનત્તં વા પૂરત્તં વા પઞ્ઞાયતિ; એવમેવં ખો, પહારાદ, બહૂ ચેપિ ભિક્ખૂ અનુપાદિસેસાય નિબ્બાનધાતુયા પરિનિબ્બાયન્તિ, ન તેન નિબ્બાનધાતુયા ઊનત્તં વા પૂરત્તં વા પઞ્ઞાયતિ. યમ્પિ, પહારાદ, બહૂ ચેપિ ભિક્ખૂ અનુપાદિસેસાય નિબ્બાનધાતુયા પરિનિબ્બાયન્તિ, ન તેન નિબ્બાનધાતુયા ઊનત્તં વા પૂરત્તં વા પઞ્ઞાયતિ. અયં, પહારાદ, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે પઞ્ચમો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો, યં દિસ્વા દિસ્વા ભિક્ખૂ ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અભિરમન્તિ.

‘‘સેય્યથાપિ , પહારાદ, મહાસમુદ્દો એકરસો લોણરસો; એવમેવં ખો, પહારાદ, અયં ધમ્મવિનયો એકરસો, વિમુત્તિરસો. યમ્પિ પહારાદ , અયં ધમ્મવિનયો એકરસો, વિમુત્તિરસો ; અયં, પહારાદ, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે છટ્ઠો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો, યં દિસ્વા દિસ્વા ભિક્ખૂ ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અભિરમન્તિ.

‘‘સેય્યથાપિ, પહારાદ, મહાસમુદ્દો બહુરતનો અનેકરતનો; તત્રિમાનિ રતનાનિ, સેય્યથિદં – મુત્તા મણિ વેળુરિયો સઙ્ખો સિલા પવાળં રજતં જાતરૂપં લોહિતઙ્કો મસારગલ્લં; એવમેવં ખો, પહારાદ, અયં ધમ્મવિનયો બહુરતનો અનેકરતનો. તત્રિમાનિ રતનાનિ, સેય્યથિદં – ચત્તારો સતિપટ્ઠાના, ચત્તારો સમ્મપ્પધાના, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા, પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ, પઞ્ચ બલાનિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા, અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો. યમ્પિ, પહારાદ, અયં ધમ્મવિનયો બહુરતનો અનેકરતનો; તત્રિમાનિ રતનાનિ, સેય્યથિદં – ચત્તારો સતિપટ્ઠાના, ચત્તારો સમ્મપ્પધાના, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા, પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ, પઞ્ચ બલાનિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા, અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો; અયં, પહારાદ, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે સત્તમો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો, યં દિસ્વા દિસ્વા ભિક્ખૂ ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અભિરમન્તિ.

‘‘સેય્યથાપિ, પહારાદ, મહાસમુદ્દો મહતં ભૂતાનં આવાસો; તત્રિમે ભૂતા – તિમિ તિમિઙ્ગલો તિમિરપિઙ્ગલો અસુરા નાગા ગન્ધબ્બા; સન્તિ મહાસમુદ્દે યોજનસતિકાપિ અત્તભાવા, દ્વિયોજનસતિકાપિ અત્તભાવા, તિયોજનસતિકાપિ અત્તભાવા, ચતુયોજનસતિકાપિ અત્તભાવા, પઞ્ચયોજનસતિકાપિ અત્તભાવા; એવમેવં ખો, પહારાદ, અયં ધમ્મવિનયો મહતં ભૂતાનં આવાસો; તત્રિમે ભૂતા – સોતાપન્નો સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો, સકદાગામી સકદાગામિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો, અનાગામી અનાગામિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો, અરહા અરહત્તાય પટિપન્નો. યમ્પિ, પહારાદ, અયં ધમ્મવિનયો મહતં ભૂતાનં આવાસો; તત્રિમે ભૂતા – સોતાપન્નો સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો, સકદાગામી સકદાગામિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો, અનાગામી અનાગામિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો, અરહા અરહત્તાય પટિપન્નો; અયં, પહારાદ, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અટ્ઠમો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો, યં દિસ્વા દિસ્વા ભિક્ખૂ ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અભિરમન્તિ. ઇમે ખો, પહારાદ, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અટ્ઠ અચ્છરિયા અબ્ભુતા ધમ્મા, યે દિસ્વા દિસ્વા ભિક્ખૂ ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અભિરમન્તી’’તિ. નવમં.

૧૦. ઉપોસથસુત્તં

૨૦. [ચૂળવ॰ ૩૮૩; ઉદા॰ ૪૫; કથા॰ ૩૪૬] એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ પુબ્બારામે મિગારમાતુપાસાદે. તેન ખો પન સમયેન ભગવા તદહુપોસથે ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતો નિસિન્નો હોતિ. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો અભિક્કન્તાય રત્તિયા, નિક્ખન્તે પઠમે યામે, ઉટ્ઠાયાસના એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા યેન ભગવા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિક્કન્તા, ભન્તે, રત્તિ, નિક્ખન્તો પઠમો યામો, ચિરનિસિન્નો ભિક્ખુસઙ્ઘો. ઉદ્દિસતુ, ભન્તે, ભગવા ભિક્ખૂનં પાતિમોક્ખ’’ન્તિ.

એવં વુત્તે ભગવા તુણ્હી અહોસિ. દુતિયમ્પિ ખો આયસ્મા આનન્દો અભિક્કન્તાય રત્તિયા, નિક્ખન્તે મજ્ઝિમે યામે, ઉટ્ઠાયાસના એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા યેન ભગવા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિક્કન્તા, ભન્તે , રત્તિ, નિક્ખન્તો મજ્ઝિમો યામો, ચિરનિસિન્નો ભિક્ખુસઙ્ઘો. ઉદ્દિસતુ, ભન્તે, ભગવા ભિક્ખૂનં પાતિમોક્ખ’’ન્તિ. દુતિયમ્પિ ખો ભગવા તુણ્હી અહોસિ. તતિયમ્પિ ખો આયસ્મા આનન્દો અભિક્કન્તાય રત્તિયા, નિક્ખન્તે પચ્છિમે યામે, ઉદ્ધસ્તે અરુણે, નન્દિમુખિયા રત્તિયા ઉટ્ઠાયાસના એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા યેન ભગવા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિક્કન્તા, ભન્તે, રત્તિ, નિક્ખન્તો પચ્છિમો યામો, ઉદ્ધસ્તં અરુણં, નન્દિમુખી રત્તિ; ચિરનિસિન્નો ભિક્ખુસઙ્ઘો. ઉદ્દિસતુ, ભન્તે, ભગવા ભિક્ખૂનં પાતિમોક્ખ’’ન્તિ. ‘‘અપરિસુદ્ધા, આનન્દ, પરિસા’’તિ.

અથ ખો આયસ્મતો મહામોગ્ગલ્લાનસ્સ એતદહોસિ – ‘‘કં નુ ખો ભગવા પુગ્ગલં સન્ધાય એવમાહ – ‘અપરિસુદ્ધા, આનન્દ, પરિસા’’’તિ? અથ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો સબ્બાવન્તં ભિક્ખુસઙ્ઘં ચેતસા ચેતો પરિચ્ચ મનસાકાસિ. અદ્દસા ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો તં પુગ્ગલં દુસ્સીલં પાપધમ્મં અસુચિં સઙ્કસ્સરસમાચારં પટિચ્છન્નકમ્મન્તં અસ્સમણં સમણપટિઞ્ઞં અબ્રહ્મચારિં બ્રહ્મચારિપટિઞ્ઞં અન્તોપૂતિં અવસ્સુતં કસમ્બુજાતં મજ્ઝે ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ નિસિન્નં; દિસ્વાન ઉટ્ઠાયાસના યેન સો પુગ્ગલો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તં પુગ્ગલં એતદવોચ – ‘‘ઉટ્ઠેહાવુસો, દિટ્ઠોસિ ભગવતા. નત્થિ તે ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં સંવાસો’’તિ.

એવં વુત્તે સો પુગ્ગલો તુણ્હી અહોસિ. દુતિયમ્પિ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો તં પુગ્ગલં એતદવોચ – ‘‘ઉટ્ઠેહાવુસો, દિટ્ઠોસિ ભગવતા. નત્થિ તે ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં સંવાસો’’તિ. દુતિયમ્પિ ખો સો પુગ્ગલો તુણ્હી અહોસિ. તતિયમ્પિ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો તં પુગ્ગલં એતદવોચ – ‘‘ઉટ્ઠેહાવુસો, દિટ્ઠોસિ ભગવતા. નત્થિ તે ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં સંવાસો’’તિ. તતિયમ્પિ ખો સો પુગ્ગલો તુણ્હી અહોસિ.

અથ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો તં પુગ્ગલં બાહાયં ગહેત્વા બહિદ્વારકોટ્ઠકા નિક્ખામેત્વા સૂચિઘટિકં દત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘નિક્ખામિતો સો, ભન્તે, પુગ્ગલો મયા. પરિસુદ્ધા પરિસા. ઉદ્દિસતુ, ભન્તે, ભગવા ભિક્ખૂનં પાતિમોક્ખ’’ન્તિ. ‘‘અચ્છરિયં, મોગ્ગલ્લાન, અબ્ભુતં, મોગ્ગલ્લાન! યાવ બાહા ગહણાપિ નામ સો મોઘપુરિસો આગમિસ્સતી’’તિ!

અથ ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘તુમ્હેવ દાનિ, ભિક્ખવે, ઉપોસથં કરેય્યાથ, પાતિમોક્ખં ઉદ્દિસેય્યાથ. ન દાનાહં, ભિક્ખવે, અજ્જતગ્ગે ઉપોસથં કરિસ્સામિ, પાતિમોક્ખં ઉદ્દિસિસ્સામિ. અટ્ઠાનમેતં, ભિક્ખવે, અનવકાસો યં તથાગતો અપરિસુદ્ધાય પરિસાય પાતિમોક્ખં ઉદ્દિસેય્ય’’.

‘‘અટ્ઠિમે, ભિક્ખવે, મહાસમુદ્દે અચ્છરિયા અબ્ભુતા ધમ્મા, યે દિસ્વા દિસ્વા અસુરા મહાસમુદ્દે અભિરમન્તિ. કતમે અટ્ઠ? મહાસમુદ્દો, ભિક્ખવે, અનુપુબ્બનિન્નો અનુપુબ્બપોણો અનુપુબ્બપબ્ભારો, ન આયતકેનેવ પપાતો. યમ્પિ, ભિક્ખવે, મહાસમુદ્દો અનુપુબ્બનિન્નો અનુપુબ્બપોણો અનુપુબ્બપબ્ભારો, ન આયતકેનેવ પપાતો; અયં, ભિક્ખવે, મહાસમુદ્દે પઠમો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો, યં દિસ્વા દિસ્વા અસુરા મહાસમુદ્દે અભિરમન્તિ...પે॰... (યથા પુરિમે તથા વિત્થારેતબ્બો).

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, મહાસમુદ્દો મહતં ભૂતાનં આવાસો. તત્રિમે ભૂતા – તિમિ તિમિઙ્ગલો તિમિરપિઙ્ગલો અસુરા નાગા ગન્ધબ્બા. વસન્તિ મહાસમુદ્દે યોજનસતિકાપિ અત્તભાવા...પે॰... પઞ્ચયોજનસતિકાપિ અત્તભાવા . યમ્પિ, ભિક્ખવે, મહાસમુદ્દો મહતં ભૂતાનં આવાસો; તત્રિમે ભૂતા – તિમિ તિમિઙ્ગલો તિમિરપિઙ્ગલો અસુરા નાગા ગન્ધબ્બા; વસન્તિ મહાસમુદ્દે યોજનસતિકાપિ અત્તભાવા...પે॰... પઞ્ચયોજનસતિકાપિ અત્તભાવા; અયં, ભિક્ખવે, મહાસમુદ્દે અટ્ઠમો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો, યં દિસ્વા દિસ્વા અસુરા મહાસમુદ્દે અભિરમન્તિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, મહાસમુદ્દે અટ્ઠ અચ્છરિયા અબ્ભુતા ધમ્મા, યં દિસ્વા દિસ્વા અસુરા મહાસમુદ્દે અભિરમન્તિ.

‘‘એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અચ્છરિયા અબ્ભુતા ધમ્મા, યે દિસ્વા દિસ્વા ભિક્ખૂ ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અભિરમન્તિ. કતમે અટ્ઠ? સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, મહાસમુદ્દો અનુપુબ્બનિન્નો અનુપુબ્બપોણો અનુપુબ્બપબ્ભારો, ન આયતકેનેવ પપાતો; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અનુપુબ્બસિક્ખા અનુપુબ્બકિરિયા અનુપુબ્બપટિપદા, ન આયતકેનેવ અઞ્ઞાપટિવેધો. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે

અનુપુબ્બસિક્ખા અનુપુબ્બકિરિયા અનુપુબ્બપટિપદા, ન આયતકેનેવ અઞ્ઞાપટિવેધો; અયં, ભિક્ખવે, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે પઠમો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો, યં દિસ્વા દિસ્વા ભિક્ખૂ ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અભિરમન્તિ…પે॰… સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, મહાસમુદ્દો મહતં ભૂતાનં આવાસો; તત્રિમે ભૂતા – તિમિ તિમિઙ્ગલો તિમિરપિઙ્ગલો અસુરા નાગા ગન્ધબ્બા, વસન્તિ મહાસમુદ્દે યોજનસતિકાપિ અત્તભાવા…પે॰… પઞ્ચયોજનસતિકાપિ અત્તભાવા; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, અયં ધમ્મવિનયો મહતં ભૂતાનં આવાસો. તત્રિમે ભૂતા – સોતાપન્નો સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો…પે॰… અરહા અરહત્તાય પટિપન્નો. યમ્પિ, ભિક્ખવે, અયં ધમ્મવિનયો મહતં ભૂતાનં આવાસો; તત્રિમે ભૂતા – સોતાપન્નો સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો…પે॰… અરહા અરહત્તાય પટિપન્નો; અયં, ભિક્ખવે, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અટ્ઠમો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો, યં દિસ્વા દિસ્વા ભિક્ખૂ ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અભિરમન્તિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અટ્ઠ અચ્છરિયા અબ્ભુતા ધમ્મા, યે દિસ્વા દિસ્વા ભિક્ખૂ ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અભિરમન્તી’’તિ. દસમં.

મહાવગ્ગો દુતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

વેરઞ્જો સીહો આજઞ્ઞં, ખળુઙ્કેન મલાનિ ચ;
દૂતેય્યં દ્વે ચ બન્ધના, પહારાદો ઉપોસથોતિ.

૩. ગહપતિવગ્ગો

૧. પઠમઉગ્ગસુત્તં

૨૧. એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં . તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ ‘‘અટ્ઠહિ, ભિક્ખવે, અચ્છરિયેહિ અબ્ભુતેહિ ધમ્મેહિ [અબ્ભુતધમ્મેહિ (સ્યા॰ ક॰)] સમન્નાગતં ઉગ્ગં ગહપતિં વેસાલિકં ધારેથા’’તિ. ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વાન સુગતો ઉટ્ઠાયાસના વિહારં પાવિસિ.

અથ ખો અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન ઉગ્ગસ્સ ગહપતિનો વેસાલિકસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. અથ ખો ઉગ્ગો ગહપતિ વેસાલિકો યેન સો ભિક્ખુ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તં ભિક્ખું અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો ઉગ્ગં ગહપતિં વેસાલિકં સો ભિક્ખુ એતદવોચ –

‘‘અટ્ઠહિ ખો ત્વં, ગહપતિ, અચ્છરિયેહિ અબ્ભુતેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભગવતા બ્યાકતો. કતમે તે, ગહપતિ, અટ્ઠ અચ્છરિયા અબ્ભુતા ધમ્મા, યેહિ ત્વં સમન્નાગતો ભગવતા બ્યાકતો’’તિ? ‘‘ન ખો અહં, ભન્તે, જાનામિ – કતમેહિ અટ્ઠહિ અચ્છરિયેહિ અબ્ભુતેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભગવતા બ્યાકતોતિ. અપિ ચ, ભન્તે, યે મે અટ્ઠ અચ્છરિયા અબ્ભુતા ધમ્મા સંવિજ્જન્તિ, તં સુણોહિ, સાધુકં મનસિ કરોહિ; ભાસિસ્સામી’’તિ. ‘‘એવં, ગહપતી’’તિ ખો સો ભિક્ખુ ઉગ્ગસ્સ ગહપતિનો વેસાલિકસ્સ પચ્ચસ્સોસિ. ઉગ્ગો ગહપતિ વેસાલિકો એતદવોચ – ‘‘યદાહં, ભન્તે, ભગવન્તં પઠમં દૂરતોવ અદ્દસં; સહ દસ્સનેનેવ મે, ભન્તે , ભગવતો ચિત્તં પસીદિ. અયં ખો મે, ભન્તે, પઠમો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો સંવિજ્જતિ’’.

‘‘સો ખો અહં, ભન્તે, પસન્નચિત્તો ભગવન્તં પયિરુપાસિં. તસ્સ મે ભગવા અનુપુબ્બિં કથં કથેસિ , સેય્યથિદં – દાનકથં સીલકથં સગ્ગકથં; કામાનં આદીનવં ઓકારં સંકિલેસં, નેક્ખમ્મે આનિસંસં પકાસેસિ. યદા મં ભગવા અઞ્ઞાસિ કલ્લચિત્તં મુદુચિત્તં વિનીવરણચિત્તં ઉદગ્ગચિત્તં પસન્નચિત્તં, અથ યા બુદ્ધાનં સામુક્કંસિકા ધમ્મદેસના તં પકાસેસિ – દુક્ખં, સમુદયં, નિરોધં, મગ્ગં. સેય્યથાપિ નામ સુદ્ધં વત્થં અપગતકાળકં સમ્મદેવ રજનં પટિગ્ગણ્હેય્ય; એવમેવં ખો મે તસ્મિંયેવ આસને વિરજં વીતમલં ધમ્મચક્ખું ઉદપાદિ – ‘યં કિઞ્ચિ સમુદયધમ્મં, સબ્બં તં નિરોધધમ્મ’ન્તિ. સો ખો અહં, ભન્તે, દિટ્ઠધમ્મો પત્તધમ્મો વિદિતધમ્મો પરિયોગાળ્હધમ્મો તિણ્ણવિચિકિચ્છો વિગતકથંકથો વેસારજ્જપ્પત્તો અપરપ્પચ્ચયો સત્થુસાસને તત્થેવ બુદ્ધઞ્ચ ધમ્મઞ્ચ સઙ્ઘઞ્ચ સરણં અગમાસિં, બ્રહ્મચરિયપઞ્ચમાનિ ચ સિક્ખાપદાનિ સમાદિયિં. અયં ખો મે, ભન્તે, દુતિયો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો સંવિજ્જતિ.

‘‘તસ્સ મય્હં, ભન્તે, ચતસ્સો કોમારિયો પજાપતિયો અહેસું. અથ ખ્વાહં, ભન્તે, યેન તા પજાપતિયો તેનુપસઙ્કમિં; ઉપસઙ્કમિત્વા તા પજાપતિયો એતદવચં – ‘મયા ખો, ભગિનિયો, બ્રહ્મચરિયપઞ્ચમાનિ સિક્ખાપદાનિ સમાદિન્નાનિ [સમાદિણ્ણાનિ (સી॰ ક॰)]. યા ઇચ્છતિ સા ઇધેવ ભોગે ચ ભુઞ્જતુ પુઞ્ઞાનિ ચ કરોતુ, સકાનિ વા ઞાતિકુલાનિ ગચ્છતુ. હોતિ વા પન પુરિસાધિપ્પાયો, કસ્સ વો દમ્મી’તિ? એવં વુત્તે સા, ભન્તે, જેટ્ઠા પજાપતિ મં એતદવોચ – ‘ઇત્થન્નામસ્સ મં, અય્યપુત્ત, પુરિસસ્સ દેહી’તિ. અથ ખો અહં, ભન્તે, તં પુરિસં પક્કોસાપેત્વા વામેન હત્થેન પજાપતિં ગહેત્વા દક્ખિણેન હત્થેન ભિઙ્ગારં ગહેત્વા તસ્સ પુરિસસ્સ ઓણોજેસિં. કોમારિં ખો પનાહં, ભન્તે,

દારં પરિચ્ચજન્તો નાભિજાનામિ ચિત્તસ્સ અઞ્ઞથત્તં. અયં ખો મે, ભન્તે, તતિયો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો સંવિજ્જતિ.

‘‘સંવિજ્જન્તિ ખો પન મે, ભન્તે, કુલે ભોગા. તે ચ ખો અપ્પટિવિભત્તા સીલવન્તેહિ કલ્યાણધમ્મેહિ. અયં ખો મે, ભન્તે, ચતુત્થો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો સંવિજ્જતિ.

‘‘યં ખો પનાહં, ભન્તે, ભિક્ખું પયિરુપાસામિ; સક્કચ્ચંયેવ પયિરુપાસામિ, નો અસક્કચ્ચં. અયં ખો મે, ભન્તે, પઞ્ચમો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો સંવિજ્જતિ.

‘‘સો ચે, ભન્તે, મે આયસ્મા ધમ્મં દેસેતિ; સક્કચ્ચંયેવ સુણોમિ, નો અસક્કચ્ચં. નો ચે મે સો આયસ્મા ધમ્મં દેસેતિ, અહમસ્સ ધમ્મં દેસેમિ. અયં ખો મે, ભન્તે છટ્ઠો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો સંવિજ્જતિ.

‘‘અનચ્છરિયં ખો પન મં, ભન્તે, દેવતા ઉપસઙ્કમિત્વા આરોચેન્તિ – ‘સ્વાક્ખાતો, ગહપતિ, ભગવતા ધમ્મો’તિ. એવં વુત્તે અહં, ભન્તે, તા દેવતા એવં વદામિ – ‘વદેય્યાથ વા એવં ખો તુમ્હે દેવતા નો વા વદેય્યાથ, અથ ખો સ્વાક્ખાતો ભગવતા ધમ્મો’તિ. ન ખો પનાહં, ભન્તે, અભિજાનામિ તતોનિદાનં ચિત્તસ્સ ઉન્નતિં [ઉણ્ણતિં (ક॰) ધ॰ સ॰ ૧૧૨૧; વિભ॰ ૮૪૩, ૮૪૫ પસ્સિતબ્બં] – ‘મં વા દેવતા ઉપસઙ્કમન્તિ, અહં વા દેવતાહિ સદ્ધિં સલ્લપામી’તિ. અયં ખો મે, ભન્તે, સત્તમો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો સંવિજ્જતિ.

‘‘યાનિમાનિ, ભન્તે, ભગવતા દેસિતાનિ પઞ્ચોરમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ, નાહં તેસં કિઞ્ચિ અત્તનિ અપ્પહીનં સમનુપસ્સામિ. અયં ખો મે, ભન્તે, અટ્ઠમો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો સંવિજ્જતિ. ઇમે ખો મે, ભન્તે, અટ્ઠ અચ્છરિયા અબ્ભુતા ધમ્મા સંવિજ્જન્તિ. ન ચ ખો અહં જાનામિ – કતમેહિ ચાહં [કતમેહિપહં (સી॰), કતમેહિપાહં (પી॰ ક॰)] અટ્ઠહિ અચ્છરિયેહિ અબ્ભુતેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભગવતા બ્યાકતો’’તિ.

અથ ખો સો ભિક્ખુ ઉગ્ગસ્સ ગહપતિનો વેસાલિકસ્સ નિવેસને પિણ્ડપાતં ગહેત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામિ. અથ ખો સો ભિક્ખુ પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો ભિક્ખુ યાવતકો અહોસિ ઉગ્ગેન ગહપતિના વેસાલિકેન સદ્ધિં કથાસલ્લાપો, તં સબ્બં ભગવતો આરોચેસિ.

‘‘સાધુ સાધુ, ભિક્ખુ! યથા તં ઉગ્ગો ગહપતિ વેસાલિકો સમ્મા બ્યાકરમાનો બ્યાકરેય્ય, ઇમેહેવ ખો, ભિક્ખુ, અટ્ઠહિ અચ્છરિયેહિ અબ્ભુતેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઉગ્ગો ગહપતિ વેસાલિકો મયા બ્યાકતો. ઇમેહિ ચ પન, ભિક્ખુ, અટ્ઠહિ અચ્છરિયેહિ અબ્ભુતેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતં ઉગ્ગં ગહપતિં વેસાલિકં ધારેહી’’તિ. પઠમં.

૨. દુતિયઉગ્ગસુત્તં

૨૨. એકં સમયં ભગવા વજ્જીસુ વિહરતિ હત્થિગામે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘અટ્ઠહિ, ભિક્ખવે, અચ્છરિયેહિ અબ્ભુતેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતં ઉગ્ગં ગહપતિં હત્થિગામકં ધારેથા’’તિ. ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વાન સુગતો ઉટ્ઠાયાસના વિહારં પાવિસિ.

અથ ખો અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન ઉગ્ગસ્સ ગહપતિનો હત્થિગામકસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. અથ ખો ઉગ્ગો ગહપતિ હત્થિગામકો યેન સો ભિક્ખુ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તં ભિક્ખું અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો ઉગ્ગં ગહપતિં હત્થિગામકં સો ભિક્ખુ એતદવોચ – ''અટ્ઠહિ ખો ત્વં, ગહપતિ, અચ્છરિયેહિ અબ્ભુતેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભગવતા બ્યાકતો. કતમે તે, ગહપતિ, અટ્ઠ અચ્છરિયા અબ્ભુતા ધમ્મા, યેહિ ત્વં સમન્નાગતો ભગવતા બ્યાકતો''તિ?

''ન ખો અહં, ભન્તે, જાનામિ – કતમેહિ અટ્ઠહિ અચ્છરિયેહિ અબ્ભુતેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભગવતા બ્યાકતોતિ. અપિ ચ, ભન્તે, યે મે અટ્ઠ અચ્છરિયા અબ્ભુતા ધમ્મા સંવિજ્જન્તિ, તં સુણાહિ, સાધુકં મનસિ કરોહિ; ભાસિસ્સામી''તિ. ''એવં, ગહપતી''તિ ખો સો ભિક્ખુ ઉગ્ગસ્સ ગહપતિનો હત્થિગામકસ્સ પચ્ચસ્સોસિ. ઉગ્ગો ગહપતિ હત્થિગામકો એતદવોચ – ''યદાહં, ભન્તે, નાગવને પરિચરન્તો ભગવન્તં પઠમં દૂરતોવ અદ્દસં; સહ દસ્સનેનેવ મે, ભન્તે, ભગવતો ચિત્તં પસીદિ, સુરામદો ચ પહીયિ. અયં ખો મે, ભન્તે, પઠમો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો સંવિજ્જતિ.

''સો ખો અહં, ભન્તે, પસન્નચિત્તો ભગવન્તં પયિરુપાસિં. તસ્સ મે ભગવા અનુપુબ્બિં કથં કથેસિ, સેય્યથિદં – દાનકથં સીલકથં સગ્ગકથં; કામાનં આદીનવં ઓકારં સંકિલેસં, નેક્ખમ્મે આનિસંસં પકાસેસિ. યદા મં ભગવા અઞ્ઞાસિ કલ્લચિત્તં મુદુચિત્તં વિનીવરણચિત્તં ઉદગ્ગચિત્તં પસન્નચિત્તં, અથ યા બુદ્ધાનં સામુક્કંસિકા ધમ્મદેસના તં પકાસેસિ – દુક્ખં, સમુદયં, નિરોધં, મગ્ગં. સેય્યથાપિ નામ સુદ્ધં વત્થં અપગતકાળકં સમ્મદેવ રજનં પટિગ્ગણ્હેય્ય; એવમેવં ખો મે તસ્મિંયેવ આસને વિરજં વીતમલં ધમ્મચક્ખું ઉદપાદિ – 'યં કિઞ્ચિ સમુદયધમ્મં, સબ્બં તં નિરોધધમ્મ'ન્તિ. સો ખો અહં, ભન્તે, દિટ્ઠધમ્મો પત્તધમ્મો વિદિતધમ્મો પરિયોગાળ્હધમ્મો તિણ્ણવિચિકિચ્છો વિગતકથંકથો વેસારજ્જપ્પત્તો અપરપ્પચ્ચયો સત્થુસાસને તત્થેવ બુદ્ધઞ્ચ ધમ્મઞ્ચ સઙ્ઘઞ્ચ સરણં અગમાસિં, બ્રહ્મચરિયપઞ્ચમાનિ ચ સિક્ખાપદાનિ સમાદિયિં. અયં ખો મે, ભન્તે, દુતિયો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો સંવિજ્જતિ.

''તસ્સ મય્હં, ભન્તે, ચતસ્સો કોમારિયો પજાપતિયો અહેસું. અથ ખ્વાહં, ભન્તે, યેન તા પજાપતિયો તેનુપસઙ્કમિં; ઉપસઙ્કમિત્વા તા પજાપતિયો એતદવચં – 'મયા ખો, ભગિનિયો, બ્રહ્મચરિયપઞ્ચમાનિ સિક્ખાપદાનિ સમાદિન્નાનિ. યા ઇચ્છતિ સા ઇધેવ ભોગે ચ ભુઞ્જતુ પુઞ્ઞાનિ ચ કરોતુ, સકાનિ વા ઞાતિકુલાનિ ગચ્છતુ. હોતિ વા પન પુરિસાધિપ્પાયો, કસ્સ વો દમ્મી'તિ? એવં વુત્તે સા, ભન્તે, જેટ્ઠા પજાપતિ મં એતદવોચ – 'ઇત્થન્નામસ્સ મં, અય્યપુત્ત, પુરિસસ્સ દેહી'તિ. અથ ખો અહં, ભન્તે, તં પુરિસં પક્કોસાપેત્વા વામેન હત્થેન પજાપતિં ગહેત્વા દક્ખિણેન હત્થેન ભિઙ્ગારં ગહેત્વા તસ્સ પુરિસસ્સ ઓણોજેસિં. કોમારિં ખો પનાહં, ભન્તે, દારં પરિચ્ચજન્તો નાભિજાનામિ ચિત્તસ્સ અઞ્ઞથત્તં. અયં ખો મે, ભન્તે, તતિયો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો સંવિજ્જતિ.

''સંવિજ્જન્તિ ખો પન મે, ભન્તે, કુલે ભોગા. તે ચ ખો અપ્પટિવિભત્તા સીલવન્તેહિ કલ્યાણધમ્મેહિ. અયં ખો મે, ભન્તે, ચતુત્થો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો સંવિજ્જતિ.

''યં ખો પનાહં, ભન્તે, ભિક્ખું પયિરુપાસામિ; સક્કચ્ચંયેવ પયિરુપાસામિ, નો અસક્કચ્ચં. સો ચે મે આયસ્મા ધમ્મં દેસેતિ; સક્કચ્ચંયેવ સુણોમિ, નો અસક્કચ્ચં. નો ચે મે સો આયસ્મા ધમ્મં દેસેતિ, અહમસ્સ ધમ્મં દેસેમિ.

અયં ખો મે, ભન્તે, પઞ્ચમો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો સંવિજ્જતિ.

''અનચ્છરિયં ખો પન, ભન્તે, સઙ્ઘે નિમન્તિતે દેવતા ઉપસઙ્કમિત્વા આરોચેન્તિ – 'અસુકો, ગહપતિ, ભિક્ખુ ઉભતોભાગવિમુત્તો અસુકો પઞ્ઞાવિમુત્તો અસુકો કાયસક્ખી અસુકો દિટ્ઠિપ્પત્તો [દિટ્ઠપ્પત્તો (ક॰)] અસુકો સદ્ધાવિમુત્તો અસુકો ધમ્માનુસારી અસુકો સદ્ધાનુસારી અસુકો સીલવા કલ્યાણધમ્મો અસુકો દુસ્સીલો પાપધમ્મો'તિ. સઙ્ઘં ખો પનાહં, ભન્તે, પરિવિસન્તો નાભિજાનામિ એવં ચિત્તં ઉપ્પાદેન્તો – 'ઇમસ્સ વા થોકં દેમિ ઇમસ્સ વા બહુક'ન્તિ. અથ ખ્વાહં, ભન્તે, સમચિત્તોવ દેમિ. અયં ખો મે, ભન્તે, છટ્ઠો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો સંવિજ્જતિ.

''અનચ્છરિયં ખો પન મં, ભન્તે, દેવતા ઉપસઙ્કમિત્વા આરોચેન્તિ – 'સ્વાક્ખાતો, ગહપતિ, ભગવતા ધમ્મો'તિ. એવં વુત્તે અહં, ભન્તે, તા દેવતા એવં વદેમિ – 'વદેય્યાથ વા એવં ખો તુમ્હે દેવતા નો વા વદેય્યાથ, અથ ખો સ્વાક્ખાતો ભગવતા ધમ્મો'તિ. ન ખો પનાહં, ભન્તે, અભિજાનામિ તતોનિદાનં ચિત્તસ્સ ઉન્નતિં – 'મં તા દેવતા ઉપસઙ્કમન્તિ, અહં વા દેવતાહિ સદ્ધિં સલ્લપામી'તિ. અયં ખો મે, ભન્તે, સત્તમો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો સંવિજ્જતિ.

''સચે ખો પનાહં, ભન્તે, ભગવતો પઠમતરં કાલં કરેય્યં, અનચ્છરિયં ખો પનેતં યં મં ભગવા એવં બ્યાકરેય્ય – 'નત્થિ તં સંયોજનં યેન સંયુત્તો ઉગ્ગો ગહપતિ હત્થિગામકો પુન ઇમં લોકં આગચ્છેય્યા'તિ. અયં ખો મે, ભન્તે, અટ્ઠમો અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો સંવિજ્જતિ. ઇમે ખો મે, ભન્તે, અટ્ઠ અચ્છરિયા અબ્ભુતા ધમ્મા સંવિજ્જન્તિ. ન ચ ખો અહં જાનામિ – કતમેહિ ચાહં અટ્ઠહિ અચ્છરિયેહિ અબ્ભુતેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભગવતા બ્યાકતો''તિ.

''અથ ખો સો ભિક્ખુ ઉગ્ગસ્સ ગહપતિનો હત્થિગામકસ્સ નિવેસને પિણ્ડપાતં ગહેત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામિ. અથ ખો સો ભિક્ખુ પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો ભિક્ખુ યાવતકો અહોસિ ઉગ્ગેન ગહપતિના હત્થિગામકેન સદ્ધિં કથાસલ્લાપો, તં સબ્બં ભગવતો આરોચેસિ.

''સાધુ સાધુ, ભિક્ખુ! યથા તં ઉગ્ગો ગહપતિ હત્થિગામકો સમ્મા બ્યાકરમાનો બ્યાકરેય્ય, ઇમેહેવ ખો ભિક્ખુ, અટ્ઠહિ અચ્છરિયેહિ અબ્ભુતેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઉગ્ગો ગહપતિ હત્થિગામકો મયા બ્યાકતો. ઇમેહિ ચ પન, ભિક્ખુ, અટ્ઠહિ અચ્છરિયેહિ અબ્ભુતેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતં ઉગ્ગં ગહપતિં હત્થિગામકં ધારેહી''તિ. દુતિયં.

૩. પઠમહત્થકસુત્તં

૨૩. એકં સમયં ભગવા આળવિયં વિહરતિ અગ્ગાળવે ચેતિયે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''સત્તહિ , ભિક્ખવે, અચ્છરિયેહિ અબ્ભુતેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતં હત્થકં આળવકં ધારેથ. કતમેહિ સત્તહિ? સદ્ધો હિ, ભિક્ખવે, હત્થકો આળવકો; સીલવા, ભિક્ખવે, હત્થકો આળવકો; હિરીમા, ભિક્ખવે, હત્થકો આળવકો; ઓત્તપ્પી, ભિક્ખવે, હત્થકો આળવકો; બહુસ્સુતો, ભિક્ખવે, હત્થકો આળવકો; ચાગવા, ભિક્ખવે, હત્થકો આળવકો; પઞ્ઞવા, ભિક્ખવે, હત્થકો આળવકો – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તહિ અચ્છરિયેહિ અબ્ભુતેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતં હત્થકં આળવકં ધારેથા''તિ. ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વાન સુગતો ઉટ્ઠાયાસના વિહારં પાવિસિ.

અથ ખો અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન હત્થકસ્સ આળવકસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. અથ ખો હત્થકો આળવકો યેન સો ભિક્ખુ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તં ભિક્ખું અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો હત્થકં આળવકં સો ભિક્ખુ એતદવોચ –

''સત્તહિ ખો ત્વં, આવુસો, અચ્છરિયેહિ અબ્ભુતેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભગવતા બ્યાકતો. કતમેહિ સત્તહિ? 'સદ્ધો, ભિક્ખવે, હત્થકો આળવકો; સીલવા...પે॰... હિરિમા... ઓત્તપ્પી... બહુસ્સુતો... ચાગવા... પઞ્ઞવા, ભિક્ખવે, હત્થકો આળવકો'તિ. ઇમેહિ ખો ત્વં, આવુસો, સત્તહિ અચ્છરિયેહિ અબ્ભુતેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભગવતા બ્યાકતો''તિ. ''કચ્ચિત્થ, ભન્તે, ન કોચિ ગિહી અહોસિ ઓદાતવસનો''તિ? ''ન હેત્થ, આવુસો , કોચિ ગિહી અહોસિ ઓદાતવસનો''તિ. ''સાધુ, ભન્તે, યદેત્થ ન કોચિ ગિહી અહોસિ ઓદાતવસનો''તિ.

અથ ખો સો ભિક્ખુ હત્થકસ્સ આળવકસ્સ નિવેસને પિણ્ડપાતં ગહેત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામિ . અથ ખો સો ભિક્ખુ પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ –

''ઇધાહં, ભન્તે, પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન હત્થકસ્સ આળવકસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમિં; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિં. અથ ખો, ભન્તે, હત્થકો આળવકો યેનાહં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા મં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો અહં, ભન્તે, હત્થકં આળવકં એતદવચં – 'સત્તહિ ખો ત્વં, આવુસો, અચ્છરિયેહિ અબ્ભુતેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભગવતા બ્યાકતો. કતમેહિ સત્તહિ? સદ્ધો, ભિક્ખવે, હત્થકો આળવકો; સીલવા...પે॰... હિરિમા... ઓત્તપ્પી... બહુસ્સુતો... ચાગવા... પઞ્ઞવા, ભિક્ખવે, હત્થકો આળવકોતિ. ઇમેહિ ખો ત્વં, આવુસો, સત્તહિ અચ્છરિયેહિ અબ્ભુતેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભગવતા બ્યાકતો'તિ.

''એવં વુત્તે, ભન્તે, હત્થકો મં એતદવોચ – 'કચ્ચિત્થ, ભન્તે, ન કોચિ ગિહી અહોસિ ઓદાતવસનો'તિ? 'ન હેત્થ, આવુસો, કોચિ ગિહી અહોસિ ઓદાતવસનો'તિ. 'સાધુ, ભન્તે, યદેત્થ ન કોચિ ગિહી અહોસિ ઓદાતવસનો'''તિ.

''સાધુ સાધુ, ભિક્ખુ! અપ્પિચ્છો સો, ભિક્ખુ, કુલપુત્તો . સન્તેયેવ અત્તનિ કુસલધમ્મે ન ઇચ્છતિ પરેહિ ઞાયમાને [પઞ્ઞાપયમાને (ક॰)]. તેન હિ ત્વં, ભિક્ખુ, ઇમિનાપિ અટ્ઠમેન અચ્છરિયેન અબ્ભુતેન ધમ્મેન સમન્નાગતં હત્થકં આળવકં ધારેહિ, યદિદં અપ્પિચ્છતાયા''તિ. તતિયં.

૪. દુતિયહત્થકસુત્તં

૨૪. એકં સમયં ભગવા આળવિયં વિહરતિ અગ્ગાળવે ચેતિયે. અથ ખો હત્થકો આળવકો પઞ્ચમત્તેહિ ઉપાસકસતેહિ પરિવુતો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો હત્થકં આળવકં ભગવા એતદવોચ – ''મહતી ખો ત્યાયં, હત્થક, પરિસા. કથં પન ત્વં, હત્થક, ઇમં મહતિં પરિસં સઙ્ગણ્હાસી''તિ? ''યાનિમાનિ, ભન્તે, ભગવતા દેસિતાનિ [અ॰ નિ॰ ૪.૩૨; દી॰ નિ॰ ૩.૩૧૩] ચત્તારિ સઙ્ગહવત્થૂનિ, તેહાહં [તેનાહં (સી॰)] ઇમં મહતિં પરિસં સઙ્ગણ્હામિ. અહં, ભન્તે, યં જાનામિ –

‘અયં દાનેન સઙ્ગહેતબ્બો’તિ, તં દાનેન સઙ્ગણ્હામિ; યં જાનામિ – ‘અયં પેય્યવજ્જેન સઙ્ગહેતબ્બો’તિ, તં પેય્યવજ્જેન સઙ્ગણ્હામિ; યં જાનામિ – ‘અયં અત્થચરિયાય સઙ્ગહેતબ્બો’તિ, તં અત્થચરિયાય સઙ્ગણ્હામિ; યં જાનામિ – ‘અયં સમાનત્તતાય સઙ્ગહેતબ્બો’તિ, તં સમાનત્તતાય સઙ્ગણ્હામિ. સંવિજ્જન્તિ ખો પન મે, ભન્તે, કુલે ભોગા. દલિદ્દસ્સ ખો નો તથા સોતબ્બં મઞ્ઞન્તી’’તિ. ‘‘સાધુ સાધુ, હત્થક! યોનિ ખો ત્યાયં, હત્થક, મહતિં પરિસં સઙ્ગહેતું. યે હિ કેચિ, હત્થક, અતીતમદ્ધાનં મહતિં પરિસં સઙ્ગહેસું, સબ્બે તે ઇમેહેવ ચતૂહિ સઙ્ગહવત્થૂહિ મહતિં પરિસં સઙ્ગહેસું. યેપિ હિ કેચિ, હત્થક, અનાગતમદ્ધાનં મહતિં પરિસં સઙ્ગણ્હિસ્સન્તિ , સબ્બે તે ઇમેહેવ ચતૂહિ સઙ્ગહવત્થૂહિ મહતિં પરિસં સઙ્ગણ્હિસ્સન્તિ. યેપિ હિ કેચિ, હત્થક, એતરહિ મહતિં પરિસં સઙ્ગણ્હન્તિ, સબ્બે તે ઇમેહેવ ચતૂહિ સઙ્ગહવત્થૂહિ મહતિં પરિસં સઙ્ગણ્હન્તી’’તિ.

અથ ખો હત્થકો આળવકો ભગવતા ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સિતો સમાદપિતો સમુત્તેજિતો સમ્પહંસિતો ઉટ્ઠાયાસના ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કામિ . અથ ખો ભગવા અચિરપક્કન્તે હત્થકે આળવકે ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘અટ્ઠહિ, ભિક્ખવે, અચ્છરિયેહિ અબ્ભુતેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતં હત્થકં આળવકં ધારેથ. કતમેહિ અટ્ઠહિ? સદ્ધો, ભિક્ખવે, હત્થકો આળવકો; સીલવા, ભિક્ખવે…પે॰… હિરીમા… ઓત્તપ્પી… બહુસ્સુતો… ચાગવા… પઞ્ઞવા, ભિક્ખવે, હત્થકો આળવકો; અપ્પિચ્છો, ભિક્ખવે, હત્થકો આળવકો. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહિ અચ્છરિયેહિ અબ્ભુતેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતં હત્થકં આળવકં ધારેથા’’તિ. ચતુત્થં.

૫. મહાનામસુત્તં

૨૫. એકં સમયં ભગવા સક્કેસુ વિહરતિ કપિલવત્થુસ્મિં નિગ્રોધારામે. અથ ખો મહાનામો સક્કો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો મહાનામો સક્કો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કિત્તાવતા નુ ખો, ભન્તે, ઉપાસકો હોતી’’તિ? ‘‘યતો ખો, મહાનામ, બુદ્ધં સરણં ગતો હોતિ, ધમ્મં સરણં ગતો હોતિ, સઙ્ઘં સરણં ગતો હોતિ; એત્તાવતા ખો, મહાનામ, ઉપાસકો હોતી’’તિ.

‘‘કિત્તાવતા પન, ભન્તે, ઉપાસકો સીલવા હોતી’’તિ? ‘‘યતો ખો, મહાનામ , ઉપાસકો પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ, અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ, કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ, મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતો હોતિ; એત્તાવતા ખો, મહાનામ, ઉપાસકો સીલવા હોતી’’તિ.

‘‘કિત્તાવતા પન, ભન્તે, ઉપાસકો અત્તહિતાય પટિપન્નો હોતિ, નો પરહિતાયા’’તિ? ‘‘યતો ખો, મહાનામ, ઉપાસકો અત્તનાવ સદ્ધાસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં સદ્ધાસમ્પદાય સમાદપેતિ [સમાદાપેતિ (?)]; અત્તનાવ સીલસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં સીલસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તનાવ ચાગસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં ચાગસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તનાવ ભિક્ખૂનં દસ્સનકામો હોતિ, નો પરં ભિક્ખૂનં દસ્સને સમાદપેતિ; અત્તનાવ સદ્ધમ્મં સોતુકામો હોતિ, નો પરં સદ્ધમ્મસ્સવને સમાદપેતિ; અત્તનાવ સુતાનં ધમ્માનં ધારણજાતિકો હોતિ, નો પરં ધમ્મધારણાય સમાદપેતિ; અત્તનાવ સુતાનં ધમ્માનં અત્થૂપપરિક્ખિતા હોતિ, નો પરં અત્થૂપપરિક્ખાય સમાદપેતિ; અત્તનાવ અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો હોતિ, નો પરં ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપત્તિયા સમાદપેતિ. એત્તાવતા ખો, મહાનામ, ઉપાસકો અત્તહિતાય પટિપન્નો હોતિ, નો પરહિતાયા’’તિ.

‘‘કિત્તાવતા પન, ભન્તે, ઉપાસકો અત્તહિતાય ચ પટિપન્નો હોતિ પરહિતાય ચા’’તિ? ‘‘યતો ખો, મહાનામ, ઉપાસકો અત્તના ચ સદ્ધાસમ્પન્નો હોતિ, પરઞ્ચ સદ્ધાસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ચ સીલસમ્પન્નો હોતિ, પરઞ્ચ

સીલસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ચ ચાગસમ્પન્નો હોતિ, પરઞ્ચ ચાગસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ચ ભિક્ખૂનં દસ્સનકામો હોતિ, પરઞ્ચ ભિક્ખૂનં દસ્સને સમાદપેતિ; અત્તના ચ સદ્ધમ્મં સોતુકામો હોતિ, પરઞ્ચ સદ્ધમ્મસ્સવને સમાદપેતિ; અત્તના ચ સુતાનં ધમ્માનં ધારણજાતિકો હોતિ, પરઞ્ચ ધમ્મધારણાય સમાદપેતિ; અત્તના ચ સુતાનં ધમ્માનં અત્થૂપપરિક્ખિતા હોતિ, પરઞ્ચ અત્થૂપપરિક્ખાય સમાદપેતિ, અત્તના ચ અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો હોતિ, પરઞ્ચ ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપત્તિયા સમાદપેતિ. એત્તાવતા ખો, મહાનામ, ઉપાસકો અત્તહિતાય ચ પટિપન્નો હોતિ પરહિતાય ચા''તિ. પઞ્ચમં.

૬. જીવકસુત્તં

૨૬. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ જીવકમ્બવને. અથ ખો જીવકો કોમારભચ્ચો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો જીવકો કોમારભચ્ચો ભગવન્તં એતદવોચ – ''કિત્તાવતા નુ ખો, ભન્તે, ઉપાસકો હોતી''તિ? ''યતો ખો, જીવક, બુદ્ધં સરણં ગતો હોતિ, ધમ્મં સરણં ગતો હોતિ, સઙ્ઘં સરણં ગતો હોતિ; એત્તાવતા ખો જીવક, ઉપાસકો હોતી''તિ.

''કિત્તાવતા પન, ભન્તે, ઉપાસકો સીલવા હોતી''તિ? ''યતો ખો, જીવક, ઉપાસકો પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ...પે॰... સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતો હોતિ; એત્તાવતા ખો, જીવક, ઉપાસકો સીલવા હોતી''તિ.

''કિત્તાવતા પન, ભન્તે, ઉપાસકો અત્તહિતાય પટિપન્નો હોતિ, નો પરહિતાયા''તિ? ''યતો ખો, જીવક, ઉપાસકો અત્તનાવ સદ્ધાસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં સદ્ધાસમ્પદાય સમાદપેતિ...પે॰... અત્તનાવ અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો હોતિ, નો પરં ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપત્તિયા સમાદપેતિ. એત્તાવતા ખો, જીવક, ઉપાસકો અત્તહિતાય પટિપન્નો હોતિ, નો પરહિતાયા''તિ.

''કિત્તાવતા પન, ભન્તે, ઉપાસકો અત્તહિતાય ચ પટિપન્નો હોતિ પરહિતાય ચા''તિ? ''યતો ખો, જીવક, ઉપાસકો અત્તના ચ સદ્ધાસમ્પન્નો હોતિ, પરઞ્ચ સદ્ધાસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ચ સીલસમ્પન્નો હોતિ, પરઞ્ચ સીલસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ચ ચાગસમ્પન્નો હોતિ, પરઞ્ચ ચાગસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ચ ભિક્ખૂનં દસ્સનકામો હોતિ, પરઞ્ચ ભિક્ખૂનં દસ્સને સમાદપેતિ; અત્તના ચ સદ્ધમ્મં સોતુકામો હોતિ, પરઞ્ચ સદ્ધમ્મસ્સવને સમાદપેતિ; અત્તના ચ સુતાનં ધમ્માનં ધારણજાતિકો હોતિ, પરઞ્ચ ધમ્મધારણાય સમાદપેતિ; અત્તના ચ સુતાનં ધમ્માનં અત્થૂપપરિક્ખિતા હોતિ, પરઞ્ચ અત્થૂપપરિક્ખાય સમાદપેતિ; અત્તના ચ અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો હોતિ, પરઞ્ચ ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપત્તિયા સમાદપેતિ. એત્તાવતા ખો, જીવક, ઉપાસકો અત્તહિતાય ચ પટિપન્નો હોતિ પરહિતાય ચા''તિ. છટ્ઠં.

૭. પઠમબલસુત્તં

૨૭. ''અટ્ઠિમાનિ , ભિક્ખવે, બલાનિ. કતમાનિ અટ્ઠ? રુણ્ણબલા, ભિક્ખવે, દારકા, કોધબલા માતુગામા, આવુધબલા ચોરા, ઇસ્સરિયબલા રાજાનો, ઉજ્ઝત્તિબલા બાલા, નિજ્ઝત્તિબલા પણ્ડિતા, પટિસઙ્ખાનબલા બહુસ્સુતા, ખન્તિબલા સમણબ્રાહ્મણા – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ બલાની''તિ. સત્તમં.

૮. દુતિયબલસુત્તં

૨૮. અથ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો આયસ્મન્તં સારિપુત્તં ભગવા એતદવોચ – ''કતિ નુ ખો, સારિપુત્ત, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો બલાનિ, યેહિ બલેહિ સમન્નાગતો ખીણાસવો ભિક્ખુ આસવાનં ખયં પટિજાનાતિ – 'ખીણા મે આસવા'''તિ? ''અટ્ઠ, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો બલાનિ, યેહિ બલેહિ સમન્નાગતો ખીણાસવો ભિક્ખુ આસવાનં ખયં પટિજાનાતિ – 'ખીણા મે આસવા'''તિ.

''કતમાનિ અટ્ઠ? [અ॰ નિ॰ ૧૦.૯૦; પટિ॰ મ॰ ૨.૪૪] ઇધ, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો અનિચ્ચતો સબ્બે સઙ્ખારા યથાભૂતં સમ્મપ્પઞ્ઞાય સુદિટ્ઠા હોન્તિ. યમ્પિ, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો અનિચ્ચતો સબ્બે સઙ્ખારા યથાભૂતં સમ્મપ્પઞ્ઞાય સુદિટ્ઠા હોન્તિ, ઇદમ્પિ, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો બલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ ખીણાસવો ભિક્ખુ આસવાનં ખયં પટિજાનાતિ – 'ખીણા મે આસવા'''તિ.

''પુન ચપરં, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો અઙ્ગારકાસૂપમા કામા યથાભૂતં સમ્મપ્પઞ્ઞાય સુદિટ્ઠા હોન્તિ. યમ્પિ, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો અઙ્ગારકાસૂપમા કામા યથાભૂતં સમ્મપ્પઞ્ઞાય સુદિટ્ઠા હોન્તિ, ઇદમ્પિ, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો બલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ ખીણાસવો ભિક્ખુ આસવાનં ખયં પટિજાનાતિ – 'ખીણા મે આસવા'''તિ.

''પુન ચપરં, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો વિવેકનિન્નં ચિત્તં હોતિ વિવેકપોણં વિવેકપબ્ભારં વિવેકટ્ઠં નેક્ખમ્માભિરતં બ્યન્તિભૂતં સબ્બસો આસવટ્ઠાનિયેહિ ધમ્મેહિ. યમ્પિ, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો વિવેકનિન્નં ચિત્તં હોતિ વિવેકપોણં વિવેકપબ્ભારં વિવેકટ્ઠં નેક્ખમ્માભિરતં બ્યન્તિભૂતં સબ્બસો આસવટ્ઠાનિયેહિ ધમ્મેહિ, ઇદમ્પિ, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો બલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ ખીણાસવો ભિક્ખુ આસવાનં ખયં પટિજાનાતિ – 'ખીણા મે આસવા'''તિ.

''પુન ચપરં, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો ચત્તારો સતિપટ્ઠાના ભાવિતા હોન્તિ સુભાવિતા. યમ્પિ, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો ચત્તારો સતિપટ્ઠાના ભાવિતા હોન્તિ સુભાવિતા, ઇદમ્પિ, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો બલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ ખીણાસવો ભિક્ખુ આસવાનં ખયં પટિજાનાતિ – 'ખીણા મે આસવા'''તિ.

''પુન ચપરં, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા ભાવિતા હોન્તિ સુભાવિતા...પે॰... પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવિતાનિ હોન્તિ સુભાવિતાનિ...પે॰... સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ભાવિતા હોન્તિ સુભાવિતા...પે॰... અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવિતો હોતિ સુભાવિતો. યમ્પિ, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવિતો હોતિ સુભાવિતો, ઇદમ્પિ, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો બલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ ખીણાસવો ભિક્ખુ આસવાનં ખયં પટિજાનાતિ – 'ખીણા મે આસવા'''તિ.

''ઇમાનિ ખો, ભન્તે, અટ્ઠ ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો બલાનિ, યેહિ બલેહિ સમન્નાગતો ખીણાસવો ભિક્ખુ આસવાનં ખયં પટિજાનાતિ – 'ખીણા મે આસવા'''તિ. અટ્ઠમં.

૯. અક્ખણસુત્તં

૨૯. '''ખણકિચ્ચો લોકો, ખણકિચ્ચો લોકો'તિ, ભિક્ખવે, અસ્સુતવા પુથુજ્જનો ભાસતિ, નો ચ ખો સો જાનાતિ ખણં વા અક્ખણં વા. અટ્ઠિમે, ભિક્ખવે, અક્ખણા અસમયા બ્રહ્મચરિયવાસાય. કતમે અટ્ઠ? ઇધ, ભિક્ખવે, તથાગતો ચ લોકે ઉપ્પન્નો હોતિ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો વિજ્જાચરણસમ્પન્નો સુગતો લોકવિદૂ અનુત્તરો પુરિસદમ્મસારથિ સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા, ધમ્મો ચ દેસિયતિ ઓપસમિકો પરિનિબ્બાનિકો સમ્બોધગામી સુગતપ્પવેદિતો; અયઞ્ચ પુગ્ગલો નિરયં ઉપપન્નો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો અક્ખણો અસમયો બ્રહ્મચરિયવાસાય.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, તથાગતો ચ લોકે ઉપ્પન્નો હોતિ...પે॰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા, ધમ્મો ચ દેસિયતિ ઓપસમિકો પરિનિબ્બાનિકો સમ્બોધગામી સુગતપ્પવેદિતો; અયઞ્ચ પુગ્ગલો તિરચ્છાનયોનિં ઉપપન્નો હોતિ...પે॰....

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે...પે॰... અયઞ્ચ પુગ્ગલો પેત્તિવિસયં ઉપપન્નો હોતિ...પે॰....

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે...પે॰... અયઞ્ચ પુગ્ગલો અઞ્ઞતરં દીઘાયુકં દેવનિકાયં ઉપપન્નો હોતિ...પે॰....

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે...પે॰... અયઞ્ચ પુગ્ગલો પચ્ચન્તિમેસુ જનપદેસુ પચ્ચાજાતો હોતિ, સો ચ હોતિ અવિઞ્ઞાતારેસુ મિલક્ખેસુ [મિલક્ખૂસુ (સ્યા॰ ક॰) દી॰ નિ॰ ૩.૩૫૮], યત્થ નત્થિ ગતિ ભિક્ખૂનં ભિક્ખુનીનં ઉપાસકાનં ઉપાસિકાનં...પે॰... પઞ્ચમો અક્ખણો અસમયો બ્રહ્મચરિયવાસાય.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે...પે॰... અયઞ્ચ પુગ્ગલો મજ્ઝિમેસુ જનપદેસુ પચ્ચાજાતો હોતિ, સો ચ હોતિ મિચ્છાદિટ્ઠિકો વિપરીતદસ્સનો – 'નત્થિ દિન્નં, નત્થિ યિટ્ઠં, નત્થિ હુતં, નત્થિ સુકતદુક્કટાનં કમ્માનં ફલં વિપાકો, નત્થિ અયં લોકો, નત્થિ પરો લોકો, નત્થિ માતા, નત્થિ પિતા, નત્થિ સત્તા ઓપપાતિકા, નત્થિ લોકે સમણબ્રાહ્મણા સમ્મગ્ગતા સમ્મા પટિપન્ના યે ઇમઞ્ચ લોકં પરઞ્ચ લોકં સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદેન્તી'તિ...પે॰....

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે...પે॰... અયઞ્ચ પુગ્ગલો મજ્ઝિમેસુ જનપદેસુ પચ્ચાજાતો હોતિ , સો ચ હોતિ દુપ્પઞ્ઞો જળો એળમૂગો અપ્પટિબલો સુભાસિતદુબ્ભાસિતસ્સ અત્થમઞ્ઞાતું. અયં, ભિક્ખવે, સત્તમો અક્ખણો અસમયો બ્રહ્મચરિયવાસાય.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, તથાગતો ચ લોકે અનુપ્પન્નો હોતિ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો...પે॰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા. ધમ્મો ચ ન દેસિયતિ ઓપસમિકો પરિનિબ્બાનિકો સમ્બોધગામી સુગતપ્પવેદિતો. અયઞ્ચ પુગ્ગલો મજ્ઝિમેસુ જનપદેસુ પચ્ચાજાતો હોતિ, સો ચ હોતિ પઞ્ઞવા અજળો અનેળમૂગો પટિબલો સુભાસિતદુબ્ભાસિતસ્સ અત્થમઞ્ઞાતું. અયં, ભિક્ખવે, અટ્ઠમો અક્ખણો અસમયો બ્રહ્મચરિયવાસાય. 'ઇમે ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ અક્ખણા અસમયા બ્રહ્મચરિયવાસાય'''.

''એકોવ ખો, ભિક્ખવે, ખણો ચ સમયો ચ બ્રહ્મચરિયવાસાય. કતમો એકો? ઇધ, ભિક્ખવે, તથાગતો ચ લોકે ઉપ્પન્નો હોતિ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો વિજ્જાચરણસમ્પન્નો સુગતો લોકવિદૂ અનુત્તરો પુરિસદમ્મસારથિ સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા. ધમ્મો ચ દેસિયતિ ઓપસમિકો પરિનિબ્બાનિકો સમ્બોધગામી સુગતપ્પવેદિતો.

અયઞ્ચ પુગ્ગલો મજ્ઝિમેસુ જનપદેસુ પચ્ચાજાતો હોતિ, સો ચ હોતિ પઞ્ઞવા અજળો અનેળમૂગો પટિબલો સુભાસિતદુબ્ભાસિતસ્સ અત્થમઞ્ઞાતું. અયં, ભિક્ખવે, એકોવ ખણો ચ સમયો ચ બ્રહ્મચરિયવાસાયા''તિ.

''મનુસ્સલાભં [મનુસ્સલોકં (સ્યા॰)] લદ્ધાન, સદ્ધમ્મે સુપ્પવેદિતે;
યે ખણં નાધિગચ્છન્તિ, અતિનામેન્તિ તે ખણં.

''બહૂ હિ અક્ખણા વુત્તા, મગ્ગસ્સ અન્તરાયિકા;
કદાચિ કરહચિ લોકે, ઉપ્પજ્જન્તિ તથાગતા.

''તયિદં [તસ્સિદં (ક॰)] સમ્મુખીભૂતં, યં લોકસ્મિં સુદુલ્લભં;
મનુસ્સપટિલાભો ચ, સદ્ધમ્મસ્સ ચ દેસના;
અલં વાયમિતું તત્થ, અત્તકામેન [અત્થકામેન (સી॰ સ્યા॰ ક॰)] જન્તુના.

''કથં વિજઞ્ઞા સદ્ધમ્મં, ખણો વે [વો (સ્યા॰)] મા ઉપચ્ચગા;
ખણાતીતા હિ સોચન્તિ, નિરયમ્હિ સમપ્પિતા.

''ઇધ ચે નં વિરાધેતિ, સદ્ધમ્મસ્સ નિયામતં [નિયામિતં (સ્યા॰)];
વાણિજોવ અતીતત્થો, ચિરત્તં [ચિરન્તં (ક॰)] અનુતપિસ્સતિ.

''અવિજ્જાનિવુતો પોસો, સદ્ધમ્મં અપરાધિકો;
જાતિમરણસંસારં, ચિરં પચ્ચનુભોસ્સતિ.

''યે ચ લદ્ધા મનુસ્સત્તં, સદ્ધમ્મે સુપ્પવેદિતે;
અકંસુ સત્થુ વચનં, કરિસ્સન્તિ કરોન્તિ વા.

''ખણં પચ્ચવિદું લોકે, બ્રહ્મચરિયં અનુત્તરં;
યે મગ્ગં પટિપજ્જિંસુ, તથાગતપ્પવેદિતં.

''યે સંવરા ચક્ખુમતા, દેસિતાદિચ્ચબન્ધુના;
તેસુ [તેસં (ક॰)] ગુત્તો સદા સતો, વિહરે અનવસ્સુતો.

''સબ્બે અનુસયે છેત્વા, મારધેય્યપરાનુગે;
તે વે પારઙ્ગતા [પારગતા (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] લોકે, યે પત્તા આસવક્ખય''ન્તિ. નવમં;

૧૦. અનુરુદ્ધમહાવિતક્કસુત્તં

30. એકં સમયં ભગવા ભગ્ગેસુ વિહરતિ સુંસુમારગિરે ભેસકળાવને મિગદાયે. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા અનુરુદ્ધો ચેતીસુ વિહરતિ પાચીનવંસદાયે. અથ ખો આયસ્મતો અનુરુદ્ધસ્સ રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – ''અપ્પિચ્છસ્સાયં ધમ્મો, નાયં ધમ્મો મહિચ્છસ્સ; સન્તુટ્ઠસ્સાયં ધમ્મો , નાયં ધમ્મો અસન્તુટ્ઠસ્સ; પવિવિત્તસ્સાયં ધમ્મો, નાયં ધમ્મો સઙ્ગણિકારામસ્સ; આરદ્ધવીરિયસ્સાયં ધમ્મો, નાયં ધમ્મો

કુસીતસ્સ; ઉપટ્ઠિતસ્સતિસ્સાયં [ઉપટ્ઠિતસતિસ્સાયં (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] ધમ્મો, નાયં ધમ્મો મુટ્ઠસ્સતિસ્સ [મુટ્ઠસતિસ્સ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)]; સમાહિતસ્સાયં ધમ્મો, નાયં ધમ્મો અસમાહિતસ્સ; પઞ્ઞવતો અયં ધમ્મો, નાયં ધમ્મો દુપ્પઞ્ઞસ્સા''તિ.

અથ ખો ભગવા આયસ્મતો અનુરુદ્ધસ્સ ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય; એવમેવં – ભગ્ગેસુ સુંસુમારગિરે ભેસકળાવને મિગદાયે અન્તરહિતો ચેતીસુ પાચીનવંસદાયે આયસ્મતો અનુરુદ્ધસ્સ સમ્મુખે પાતુરહોસિ. નિસીદિ ભગવા પઞ્ઞત્તે આસને. આયસ્માપિ ખો અનુરુદ્ધો ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં

નિસિન્નં ખો આયસ્મન્તં અનુરુદ્ધં ભગવા એતદવોચ –

''સાધુ સાધુ, અનુરુદ્ધ! સાધુ ખો ત્વં, અનુરુદ્ધ, (યં તં મહાપુરિસવિતક્કં) [સત્ત મહાપુરિસવિતક્કે (સી॰ પી॰) દી॰ નિ॰ ૩.૩૫૮] વિતક્કેસિ – 'અપ્પિચ્છસ્સાયં ધમ્મો, નાયં ધમ્મો મહિચ્છસ્સ; સન્તુટ્ઠસ્સાયં ધમ્મો, નાયં ધમ્મો અસન્તુટ્ઠસ્સ; પવિવિત્તસ્સાયં ધમ્મો, નાયં ધમ્મો સઙ્ગણિકારામસ્સ; આરદ્ધવીરિયસ્સાયં ધમ્મો, નાયં ધમ્મો કુસીતસ્સ; ઉપટ્ઠિતસ્સતિસ્સાયં ધમ્મો, નાયં ધમ્મો મુટ્ઠસ્સતિસ્સ; સમાહિતસ્સાયં ધમ્મો, નાયં ધમ્મો અસમાહિતસ્સ; પઞ્ઞવતો અયં ધમ્મો, નાયં ધમ્મો દુપ્પઞ્ઞસ્સા'તિ. તેન હિ ત્વં, અનુરુદ્ધ, ઇમમ્પિ અટ્ઠમં મહાપુરિસવિતક્કં વિતક્કેહિ – 'નિપ્પપઞ્ચારામસ્સાયં ધમ્મો નિપ્પપઞ્ચરતિનો, નાયં ધમ્મો પપઞ્ચારામસ્સ પપઞ્ચરતિનો'''તિ.

''યતો ખો ત્વં, અનુરુદ્ધ, ઇમે અટ્ઠ મહાપુરિસવિતક્કે વિતક્કેસ્સસિ, તતો ત્વં, અનુરુદ્ધ, યાવદેવ [યાવદે (સં॰ નિ॰ ૨.૧૫૨)] આકઙ્ખિસ્સસિ, વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ સવિતક્કં સવિચારં વિવેકજં પીતિસુખં પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરિસ્સસિ.

''યતો ખો ત્વં, અનુરુદ્ધ, ઇમે અટ્ઠ મહાપુરિસવિતક્કે વિતક્કેસ્સસિ, તતો ત્વં, અનુરુદ્ધ, યાવદેવ આકઙ્ખિસ્સસિ, વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા અજ્ઝત્તં સમ્પસાદનં ચેતસો એકોદિભાવં અવિતક્કં અવિચારં સમાધિજં પીતિસુખં દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરિસ્સસિ.

''યતો ખો ત્વં, અનુરુદ્ધ, ઇમે અટ્ઠ મહાપુરિસવિતક્કે વિતક્કેસ્સસિ, તતો ત્વં, અનુરુદ્ધ , યાવદેવ આકઙ્ખિસ્સસિ, પીતિયા ચ વિરાગા ઉપેક્ખકો ચ વિહરિસ્સસિ સતો ચ સમ્પજાનો સુખઞ્ચ કાયેન પટિસંવેદિસ્સસિ યં તં અરિયા આચિક્ખન્તિ – 'ઉપેક્ખકો સતિમા સુખવિહારી'તિ તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરિસ્સસિ.

''યતો ખો ત્વં, અનુરુદ્ધ, ઇમે અટ્ઠ મહાપુરિસવિતક્કે વિતક્કેસ્સસિ, તતો ત્વં, અનુરુદ્ધ, યાવદેવ આકઙ્ખિસ્સસિ, સુખસ્સ ચ પહાના દુક્ખસ્સ ચ પહાના પુબ્બેવ સોમનસ્સદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમા અદુક્ખમસુખં ઉપેક્ખાસતિપારિસુદ્ધિં ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરિસ્સસિ.

''યતો ખો ત્વં, અનુરુદ્ધ, ઇમે ચ અટ્ઠ મહાપુરિસવિતક્કે વિતક્કેસ્સસિ, ઇમેસઞ્ચ ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી ભવિસ્સસિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, તતો તુય્હં, અનુરુદ્ધ, સેય્યથાપિ નામ ગહપતિસ્સ વા ગહપતિપુત્તસ્સ વા નાનારત્તાનં દુસ્સાનં દુસ્સકરણ્ડકો પૂરો; એવમેવં તે પંસુકૂલચીવરં ખાયિસ્સતિ સન્તુટ્ઠસ્સ વિહરતો રતિયા અપરિતસ્સાય ફાસુવિહારાય ઓક્કમનાય નિબ્બાનસ્સ.

‘‘યતો ખો ત્વં, અનુરુદ્ધ, ઇમે ચ અટ્ઠ મહાપુરિસવિતક્કે વિતક્કેસ્સસિ, ઇમેસઞ્ચ ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી ભવિસ્સસિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, તતો તુય્હં, અનુરુદ્ધ, સેય્યથાપિ નામ ગહપતિસ્સ વા ગહપતિપુત્તસ્સ વા સાલીનં ઓદનો વિચિતકાળકો અનેકસૂપો અનેકબ્યઞ્જનો; એવમેવં તે પિણ્ડિયાલોપભોજનં ખાયિસ્સતિ સન્તુટ્ઠસ્સ વિહરતો રતિયા અપરિતસ્સાય ફાસુવિહારાય ઓક્કમનાય નિબ્બાનસ્સ.

‘‘યતો ખો ત્વં, અનુરુદ્ધ, ઇમે ચ અટ્ઠ મહાપુરિસવિતક્કે વિતક્કેસ્સસિ, ઇમેસઞ્ચ ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી ભવિસ્સસિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, તતો તુય્હં, અનુરુદ્ધ, સેય્યથાપિ નામ ગહપતિસ્સ વા ગહપતિપુત્તસ્સ વા કૂટાગારં ઉલ્લિત્તાવલિત્તં નિવાતં ફુસિતગ્ગળં પિહિતવાતપાનં; એવમેવં તે રુક્ખમૂલસેનાસનં ખાયિસ્સતિ સન્તુટ્ઠસ્સ વિહરતો રતિયા અપરિતસ્સાય ફાસુવિહારાય ઓક્કમનાય નિબ્બાનસ્સ.

‘‘યતો ખો ત્વં, અનુરુદ્ધ, ઇમે ચ અટ્ઠ મહાપુરિસવિતક્કે વિતક્કેસ્સસિ, ઇમેસઞ્ચ ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી ભવિસ્સસિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, તતો તુય્હં, અનુરુદ્ધ , સેય્યથાપિ નામ ગહપતિસ્સ વા ગહપતિપુત્તસ્સ વા પલ્લઙ્કો ગોનકત્થતો પટિકત્થતો પટલિકત્થતો કદલિમિગપવરપચ્ચત્થરણો [કાદલિ... પચ્ચત્થરણો (સી॰)] સઉત્તરચ્છદો ઉભતોલોહિતકૂપધાનો; એવમેવં તે તિણસન્થારકસયનાસનં ખાયિસ્સતિ સન્તુટ્ઠસ્સ વિહરતો રતિયા અપરિતસ્સાય ફાસુવિહારાય ઓક્કમનાય નિબ્બાનસ્સ.

‘‘યતો ખો ત્વં, અનુરુદ્ધ, ઇમે ચ અટ્ઠ મહાપુરિસવિતક્કે વિતક્કેસ્સસિ, ઇમેસઞ્ચ ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી ભવિસ્સસિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, તતો તુય્હં, અનુરુદ્ધ, સેય્યથાપિ નામ ગહપતિસ્સ વા ગહપતિપુત્તસ્સ વા નાનાભેસજ્જાનિ, સેય્યથિદં – સપ્પિ નવનીતં તેલં મધુ ફાણિતં; એવમેવં તે પૂતિમુત્તભેસજ્જં ખાયિસ્સતિ સન્તુટ્ઠસ્સ વિહરતો રતિયા અપરિતસ્સાય ફાસુવિહારાય ઓક્કમનાય નિબ્બાનસ્સ. તેન હિ ત્વં, અનુરુદ્ધ, આયતિકમ્પિ વસ્સાવાસં ઇધેવ ચેતીસુ પાચીનવંસદાયે વિહરેય્યાસી’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો આયસ્મા અનુરુદ્ધો ભગવતો પચ્ચસ્સોસિ.

અથ ખો ભગવા આયસ્મન્તં અનુરુદ્ધં ઇમિના ઓવાદેન ઓવદિત્વા – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય, એવમેવં – ચેતીસુ પાચીનવંસદાયે અન્તરહિતો ભગ્ગેસુ સુંસુમારગિરે ભેસકળાવને મિગદાયે પાતુરહોસીતિ. નિસીદિ ભગવા પઞ્ઞત્તે આસને. નિસજ્જ ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘અટ્ઠ ખો, ભિક્ખવે, મહાપુરિસવિતક્કે દેસેસ્સામિ, તં સુણાથ...પે॰... કતમે ચ, ભિક્ખવે, અટ્ઠ મહાપુરિસવિતક્કા? અપ્પિચ્છસ્સાયં, ભિક્ખવે, ધમ્મો, નાયં ધમ્મો મહિચ્છસ્સ; સન્તુટ્ઠસ્સાયં, ભિક્ખવે, ધમ્મો, નાયં ધમ્મો અસન્તુટ્ઠસ્સ; પવિવિત્તસ્સાયં, ભિક્ખવે, ધમ્મો, નાયં ધમ્મો સઙ્ગણિકારામસ્સ; આરદ્ધવીરિયસ્સાયં, ભિક્ખવે, ધમ્મો, નાયં ધમ્મો કુસીતસ્સ; ઉપટ્ઠિતસ્સતિસ્સાયં, ભિક્ખવે, ધમ્મો, નાયં ધમ્મો મુટ્ઠસ્સતિસ્સ; સમાહિતસ્સાયં, ભિક્ખવે, ધમ્મો, નાયં ધમ્મો અસમાહિતસ્સ; પઞ્ઞવતો અયં, ભિક્ખવે, ધમ્મો, નાયં ધમ્મો દુપ્પઞ્ઞસ્સ; નિપ્પપઞ્ચારામસ્સાયં, ભિક્ખવે, ધમ્મો નિપ્પપઞ્ચરતિનો, નાયં ધમ્મો પપઞ્ચારામસ્સ પપઞ્ચરતિનો’’.

“‘‘અપ્પિચ્છસ્સાયં , ભિક્ખવે, ધમ્મો, નાયં ધમ્મો મહિચ્છસ્સા’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અપ્પિચ્છો સમાનો ‘અપ્પિચ્છોતિ મં જાનેય્યુ’ન્તિ ન ઇચ્છતિ, સન્તુટ્ઠો સમાનો ‘સન્તુટ્ઠોતિ મં જાનેય્યુ’ન્તિ ન ઇચ્છતિ, પવિવિત્તો સમાનો ‘પવિવિત્તોતિ મં જાનેય્યુ’ન્તિ ન ઇચ્છતિ, આરદ્ધવીરિયો સમાનો ‘આરદ્ધવીરિયોતિ મં જાનેય્યુ’ન્તિ ન ઇચ્છતિ, ઉપટ્ઠિતસ્સતિ સમાનો ‘ઉપટ્ઠિતસ્સતીતિ મં જાનેય્યુ’ન્તિ ન ઇચ્છતિ, સમાહિતો સમાનો ‘સમાહિતોતિ મં જાનેય્યુ’ન્તિ ન ઇચ્છતિ, પઞ્ઞવા સમાનો ‘પઞ્ઞવાતિ મં જાનેય્યુ’ન્તિ ન ઇચ્છતિ, નિપ્પપઞ્ચારામો સમાનો ‘નિપ્પપઞ્ચારામોતિ મં જાનેય્યુ’ન્તિ ન ઇચ્છતિ. ‘અપ્પિચ્છસ્સાયં, ભિક્ખવે, ધમ્મો, નાયં ધમ્મો મહિચ્છસ્સા’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

“‘‘સન્તુટ્ઠસ્સાયં, ભિક્ખવે, ધમ્મો, નાયં ધમ્મો અસન્તુટ્ઠસ્સા’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં, કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેન. ‘સન્તુટ્ઠસ્સાયં, ભિક્ખવે, ધમ્મો, નાયં ધમ્મો અસન્તુટ્ઠસ્સા’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

“‘‘પવિવિત્તસ્સાયં, ભિક્ખવે, ધમ્મો, નાયં ધમ્મો સઙ્ગણિકારામસ્સા’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં, કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પવિવિત્તસ્સ વિહરતો ભવન્તિ ઉપસઙ્કમિતારો ભિક્ખૂ ભિક્ખુનિયો ઉપાસકા ઉપાસિકાયો રાજાનો રાજમહામત્તા તિત્થિયા તિત્થિયસાવકા. તત્ર ભિક્ખુ વિવેકનિન્નેન ચિત્તેન વિવેકપોણેન વિવેકપબ્ભારેન વિવેકટ્ઠેન નેક્ખમ્માભિરતેન અઞ્ઞદત્થુ ઉય્યોજનિકપટિસંયુત્તંયેવ કથં કત્તા [પવત્તા (ક॰)] હોતિ. ‘પવિવિત્તસ્સાયં , ભિક્ખવે, ધમ્મો, નાયં ધમ્મો સઙ્ગણિકારામસ્સા’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

“‘‘આરદ્ધવીરિયસ્સાયં, ભિક્ખવે, ધમ્મો, નાયં ધમ્મો કુસીતસ્સા’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં, કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ આરદ્ધવીરિયો વિહરતિ અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ. ‘આરદ્ધવીરિયસ્સાયં , ભિક્ખવે, ધમ્મો, નાયં ધમ્મો કુસીતસ્સા’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

“‘‘ઉપટ્ઠિતસ્સતિસ્સાયં , ભિક્ખવે, ધમ્મો, નાયં ધમ્મો મુટ્ઠસ્સતિસ્સા’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતિમા હોતિ પરમેન સતિનેપક્કેન સમન્નાગતો, ચિરકતમ્પિ ચિરભાસિતમ્પિ સરિતા અનુસ્સરિતા. ‘ઉપટ્ઠિતસ્સતિસ્સાયં, ભિક્ખવે, ધમ્મો, નાયં ધમ્મો, મુટ્ઠસ્સતિસ્સા’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

“‘‘સમાહિતસ્સાયં, ભિક્ખવે, ધમ્મો, નાયં ધમ્મો અસમાહિતસ્સા’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ‘સમાહિતસ્સાયં, ભિક્ખવે, ધમ્મો, નાયં ધમ્મો અસમાહિતસ્સા’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

“‘‘પઞ્ઞવતો અયં, ભિક્ખવે, ધમ્મો, નાયં ધમ્મો દુપ્પઞ્ઞસ્સા’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ઞવા હોતિ ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા. ‘પઞ્ઞવતો અયં, ભિક્ખવે, ધમ્મો, નાયં ધમ્મો દુપ્પઞ્ઞસ્સા’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

‘‘‘નિપ્પપઞ્ચારામસ્સાયં , ભિક્ખવે, ધમ્મો નિપ્પપઞ્ચરતિનો, નાયં ધમ્મો પપઞ્ચારામસ્સ પપઞ્ચરતિનો’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પપઞ્ચનિરોધે ચિત્તં પક્ખન્દતિ પસીદતિ સન્તિટ્ઠતિ વિમુચ્ચતિ. ‘નિપ્પપઞ્ચારામસ્સાયં, ભિક્ખવે, ધમ્મો, નિપ્પપઞ્ચરતિનો, નાયં ધમ્મો પપઞ્ચારામસ્સ પપઞ્ચરતિનો’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્ત’’ન્તિ.

અથ ખો આયસ્મા અનુરુદ્ધો આયતિકમ્પિ વસ્સાવાસં તત્થેવ ચેતીસુ પાચીનવંસદાયે વિહાસિ. અથ ખો આયસ્મા અનુરુદ્ધો એકો વૂપકટ્ઠો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો નચિરસ્સેવ – યસ્સત્થાય કુલપુત્તા સમ્મદેવ અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજન્તિ, તદનુત્તરં – બ્રહ્મચરિયપરિયોસાનં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહાસિ. ‘‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા’’તિ અબ્ભઞ્ઞાસિ. અઞ્ઞતરો ચ પનાયસ્મા અનુરુદ્ધો અરહતં અહોસીતિ. અથ ખો આયસ્મા અનુરુદ્ધો અરહત્તપ્પત્તો તાયં વેલાયં ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

[થેરગા॰ ૯૦૧-૯૦૩] ‘‘મમ સઙ્કપ્પમઞ્ઞાય, સત્થા લોકે અનુત્તરો;
મનોમયેન કાયેન, ઇદ્ધિયા ઉપસઙ્કમિ.

‘‘યથા મે અહુ સઙ્કપ્પો, તતો ઉત્તરિ દેસયિ;
નિપ્પપઞ્ચરતો બુદ્ધો, નિપ્પપઞ્ચં અદેસયિ.

‘‘તસ્સાહં ધમ્મમઞ્ઞાય, વિહાસિં સાસને રતો;
તિસ્સો વિજ્જા અનુપ્પત્તા, કતં બુદ્ધસ્સ સાસન’’ન્તિ. દસમં;

ગહપતિવગ્ગો તતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

દ્વે ઉગ્ગા દ્વે ચ હત્થકા, મહાનામેન જીવકો;
દ્વે બલા અક્ખણા વુત્તા, અનુરુદ્ધેન તે દસાતિ.

૪. દાનવગ્ગો

૧. પઠમદાનસુત્તં

૩૧. [દી॰ નિ॰ ૩.૩૩૬] ‘‘અટ્ઠિમાનિ , ભિક્ખવે, દાનાનિ. કતમાનિ અટ્ઠ? આસજ્જ દાનં દેતિ, ભયા દાનં દેતિ, ‘અદાસિ મે’તિ દાનં દેતિ, ‘દસ્સતિ મે’તિ દાનં દેતિ, ‘સાહુ દાન’ન્તિ દાનં દેતિ, ‘અહં પચામિ, ઇમે ન પચન્તિ; નારહામિ પચન્તો અપચન્તાનં દાનં અદાતુ’ન્તિ દાનં દેતિ, ‘ઇમં મે દાનં દદતો કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છતી’તિ દાનં દેતિ, ચિત્તાલઙ્કારચિત્તપરિક્ખારત્થં દાનં દેતિ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ દાનાની’’તિ. પઠમં.

૨. દુતિયદાનસુત્તં

૩૨. [કથા॰ ૪૮૦] ‘‘સદ્ધા હિરિયં કુસલઞ્ચ દાનં,
ધમ્મા એતે સપ્પુરિસાનુયાતા;
એતઞ્હિ મગ્ગં દિવિયં વદન્તિ,
એતેન હિ ગચ્છતિ દેવલોક’’ન્તિ. દુતિયં;

૩. દાનવત્થુસુત્તં

૩૩. ‘‘અટ્ઠિમાનિ , ભિક્ખવે, દાનવત્થૂનિ. કતમાનિ અટ્ઠ? છન્દા દાનં દેતિ, દોસા દાનં દેતિ, મોહા દાનં દેતિ, ભયા દાનં દેતિ, ‘દિન્નપુબ્બં કતપુબ્બં પિતુપિતામહેહિ, નારહામિ પોરાણં કુલવંસં હાપેતુ’ન્તિ દાનં દેતિ, ‘ઇમાહં દાનં દત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જિસ્સામી’તિ દાનં દેતિ, ‘ઇમં મે દાનં દદતો ચિત્તં પસીદતિ, અત્તમનતા સોમનસ્સં ઉપજાયતી’તિ દાનં દેતિ, ચિત્તાલઙ્કારચિત્તપરિક્ખારત્થં દાનં દેતિ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ દાનવત્થૂની’’તિ. તતિયં.

૪. ખેત્તસુત્તં

૩૪. ‘‘અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતે , ભિક્ખવે, ખેત્તે બીજં વુત્તં ન મહપ્ફલં હોતિ ન મહસ્સાદં ન ફાતિસેય્યં [ન ફાતિસેય્યન્તિ (સી॰ સ્યા॰ ક॰), ન ફાતિસેય્યા (કત્થચિ)]. કથં અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતે? ઇધ, ભિક્ખવે, ખેત્તં ઉન્નામનિન્નામિ ચ હોતિ, પાસાણસક્ખરિકઞ્ચ હોતિ, ઊસરઞ્ચ હોતિ, ન ચ ગમ્ભીરસિતં હોતિ, ન આયસમ્પન્નં હોતિ, ન અપાયસમ્પન્નં હોતિ, ન માતિકાસમ્પન્નં હોતિ, ન મરિયાદસમ્પન્નં હોતિ. એવં અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતે, ભિક્ખવે, ખેત્તે બીજં વુત્તં ન મહપ્ફલં હોતિ ન મહસ્સાદં ન ફાતિસેય્યં.

‘‘એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતેસુ સમણબ્રાહ્મણેસુ દાનં દિન્નં ન મહપ્ફલં હોતિ ન મહાનિસંસં ન મહાજુતિકં ન મહાવિપ્ફારં. કથં અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતેસુ? ઇધ, ભિક્ખવે, સમણબ્રાહ્મણા મિચ્છાદિટ્ઠિકા હોન્તિ, મિચ્છાસઙ્કપ્પા, મિચ્છાવાચા, મિચ્છાકમ્મન્તા, મિચ્છાઆજીવા, મિચ્છાવાયામા, મિચ્છાસતિનો, મિચ્છાસમાધિનો. એવં અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતેસુ, ભિક્ખવે, સમણબ્રાહ્મણેસુ દાનં દિન્નં ન મહપ્ફલં હોતિ ન મહાનિસંસં ન મહાજુતિકં ન મહાવિપ્ફારં.

‘‘અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતે, ભિક્ખવે, ખેત્તે બીજં વુત્તં મહપ્ફલં હોતિ મહસ્સાદં ફાતિસેય્યં. કથં અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતે? ઇધ, ભિક્ખવે, ખેત્તં અનુન્નામાનિન્નામિ ચ હોતિ, અપાસાણસક્ખરિકઞ્ચ હોતિ, અનૂસરઞ્ચ હોતિ, ગમ્ભીરસિતં હોતિ, આયસમ્પન્નં હોતિ, અપાયસમ્પન્નં હોતિ, માતિકાસમ્પન્નં હોતિ, મરિયાદસમ્પન્નં હોતિ. એવં અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતે, ભિક્ખવે, ખેત્તે બીજં વુત્તં મહપ્ફલં હોતિ મહસ્સાદં ફાતિસેય્યં.

‘‘એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતેસુ સમણબ્રાહ્મણેસુ દાનં દિન્નં મહપ્ફલં હોતિ મહાનિસંસં મહાજુતિકં મહાવિપ્ફારં. કથં અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતેસુ? ઇધ, ભિક્ખવે, સમણબ્રાહ્મણા સમ્માદિટ્ઠિકા હોન્તિ, સમ્માસઙ્કપ્પા, સમ્માવાચા, સમ્માકમ્મન્તા, સમ્માઆજીવા, સમ્માવાયામા, સમ્માસતિનો, સમ્માસમાધિનો. એવં અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતેસુ, ભિક્ખવે, સમણબ્રાહ્મણેસુ દાનં દિન્નં મહપ્ફલં હોતિ મહાનિસંસં મહાજુતિકં મહાવિપ્ફાર’’ન્તિ.

‘‘યથાપિ ખેત્તે સમ્પન્ને, પવુત્તા બીજસમ્પદા;
દેવે સમ્પાદયન્તમ્હિ [સઞ્ઞાયન્તમ્હિ (ક॰)], હોતિ ધઞ્ઞસ્સ સમ્પદા.

‘‘અનીતિસમ્પદા હોતિ, વિરૂળ્હી ભવતિ સમ્પદા;
વેપુલ્લસમ્પદા હોતિ, ફલં વે હોતિ સમ્પદા.

‘‘એવં સમ્પન્નસીલેસુ, દિન્ના ભોજનસમ્પદા;
સમ્પદાનં ઉપનેતિ, સમ્પન્નં હિસ્સ તં કતં.

‘‘તસ્મા સમ્પદમાકઙ્ખી, સમ્પન્નત્થૂધ પુગ્ગલો;
સમ્પન્નપઞ્ઞે સેવેથ, એવં ઇજ્ઝન્તિ સમ્પદા.

‘‘વિજ્જાચરણસમ્પન્ને, લદ્ધા ચિત્તસ્સ સમ્પદં;
કરોતિ કમ્મસમ્પદં, લભતિ ચત્થસમ્પદં.

‘‘લોકં ઞત્વા યથાભૂતં, પપ્પુય્ય દિટ્ઠિસમ્પદં;
મગ્ગસમ્પદમાગમ્મ, યાતિ સમ્પન્નમાનસો.

‘‘ઓધુનિત્વા મલં સબ્બં, પત્વા નિબ્બાનસમ્પદં;
મુચ્ચતિ સબ્બદુક્ખેહિ, સા હોતિ સબ્બસમ્પદા’’તિ. ચતુત્થં;

૫. દાનૂપપત્તિસુત્તં

૩૫. [દી॰ નિ॰ ૩.૩૩૭] ‘‘અટ્ઠિમા, ભિક્ખવે, દાનૂપપત્તિયો. કતમા અટ્ઠ? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો દાનં દેતિ સમણસ્સ વા બ્રાહ્મણસ્સ વા અન્નં પાનં વત્થં યાનં માલાગન્ધવિલેપનં સેય્યાવસથપદીપેય્યં. સો યં દેતિ તં પચ્ચાસીસતિ [પચ્ચાસિંસતિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)]. સો પસ્સતિ ખત્તિયમહાસાલે વા બ્રાહ્મણમહાસાલે વા ગહપતિમહાસાલે વા પઞ્ચહિ કામગુણેહિ સમપ્પિતે સમઙ્ગીભૂતે પરિચારયમાને. તસ્સ એવં હોતિ – ‘અહો વતાહં કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા ખત્તિયમહાસાલાનં વા બ્રાહ્મણમહાસાલાનં વા ગહપતિમહાસાલાનં વા સહબ્યતં ઉપપજ્જેય્ય’ન્તિ! સો તં ચિત્તં દહતિ, તં ચિત્તં અધિટ્ઠાતિ, તં ચિત્તં ભાવેતિ. તસ્સ તં ચિત્તં હીને વિમુત્તં

[હીનેધિમુત્તં (સ્યા॰ પી॰) વિમુત્તન્તિ અધિમુત્તં, વિમુત્તન્તિ વા વિસ્સટ્ઠં (ટીકાસંવણ્ણના)], ઉત્તરિ અભાવિતં, તત્રૂપપત્તિયા સંવત્તતિ. કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા ખત્તિયમહાસાલાનં વા બ્રાહ્મણમહાસાલાનં વા ગહપતિમહાસાલાનં વા સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. તઞ્ચ ખો સીલવતો વદામિ, નો દુસ્સીલસ્સ. ઇજ્ઝતિ, ભિક્ખવે, સીલવતો ચેતોપણિધિ વિસુદ્ધત્તા.

''ઇધ પન, ભિક્ખવે, એકચ્ચો દાનં દેતિ સમણસ્સ વા બ્રાહ્મણસ્સ વા અન્નં પાનં વત્થં યાનં માલાગન્ધવિલેપનં સેય્યાવસથપદીપેય્યં. સો યં દેતિ તં પચ્ચાસીસતિ. તસ્સ સુતં હોતિ – 'ચાતુમહારાજિકા [ચાતુમ્મહારાજિકા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] દેવા દીઘાયુકા વણ્ણવન્તો સુખબહુલા'તિ. તસ્સ એવં હોતિ – 'અહો વતાહં કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા ચાતુમહારાજિકાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જેય્ય'ન્તિ. સો તં ચિત્તં દહતિ, તં ચિત્તં અધિટ્ઠાતિ, તં ચિત્તં ભાવેતિ. તસ્સ તં ચિત્તં હીને વિમુત્તં, ઉત્તરિ અભાવિતં, તત્રૂપપત્તિયા સંવત્તતિ. કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા ચાતુમહારાજિકાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. તઞ્ચ ખો સીલવતો વદામિ, નો દુસ્સીલસ્સ. ઇજ્ઝતિ, ભિક્ખવે, સીલવતો ચેતોપણિધિ વિસુદ્ધત્તા.

''ઇધ પન, ભિક્ખવે, એકચ્ચો દાનં દેતિ સમણસ્સ વા બ્રાહ્મણસ્સ વા અન્નં પાનં વત્થં યાનં માલાગન્ધવિલેપનં સેય્યાવસથપદીપેય્યં. સો યં દેતિ તં પચ્ચાસીસતિ. તસ્સ સુતં હોતિ – તાવતિંસા દેવા... પે॰... યામા દેવા... તુસિતા દેવા... નિમ્માનરતી દેવા... પરનિમ્મિતવસવત્તી દેવા દીઘાયુકા વણ્ણવન્તો સુખબહુલાતિ. તસ્સ એવં હોતિ – 'અહો વતાહં કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા પરનિમ્મિતવસવત્તીનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જેય્ય'ન્તિ. સો તં ચિત્તં દહતિ, તં ચિત્તં અધિટ્ઠાતિ , તં ચિત્તં ભાવેતિ. તસ્સ તં ચિત્તં હીને વિમુત્તં, ઉત્તરિ અભાવિતં, તત્રૂપપત્તિયા સંવત્તતિ. કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા પરનિમ્મિતવસવત્તીનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. તઞ્ચ ખો સીલવતો વદામિ, નો દુસ્સીલસ્સ. ઇજ્ઝતિ, ભિક્ખવે, સીલવતો ચેતોપણિધિ વિસુદ્ધત્તા.

''ઇધ પન, ભિક્ખવે, એકચ્ચો દાનં દેતિ સમણસ્સ વા બ્રાહ્મણસ્સ વા અન્નં પાનં વત્થં યાનં માલાગન્ધવિલેપનં સેય્યાવસથપદીપેય્યં. સો યં દેતિ તં પચ્ચાસીસતિ. તસ્સ સુતં હોતિ – 'બ્રહ્મકાયિકા દેવા દીઘાયુકા વણ્ણવન્તો સુખબહુલા'તિ. તસ્સ એવં હોતિ – 'અહો વતાહં કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા બ્રહ્મકાયિકાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જેય્ય'ન્તિ. સો તં ચિત્તં દહતિ, તં ચિત્તં અધિટ્ઠાતિ, તં ચિત્તં ભાવેતિ. તસ્સ તં ચિત્તં હીને વિમુત્તં, ઉત્તરિ અભાવિતં, તત્રૂપપત્તિયા સંવત્તતિ. કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા બ્રહ્મકાયિકાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. તઞ્ચ ખો સીલવતો વદામિ, નો દુસ્સીલસ્સ; વીતરાગસ્સ, નો સરાગસ્સ. ઇજ્ઝતિ, ભિક્ખવે, સીલવતો ચેતોપણિધિ વીતરાગત્તા. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ દાનૂપપત્તિયો''તિ. પઞ્ચમં.

૬. પુઞ્ઞકિરિયવત્થુસુત્તં

૩૬. ''તીણિમાનિ, ભિક્ખવે, પુઞ્ઞકિરિયવત્થૂનિ. કતમાનિ તીણિ? દાનમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થુ [પુઞ્ઞકિરિયવત્થું (સી॰ પી॰) એવમુપરિપિ], સીલમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થુ, ભાવનામયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થુ. ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચસ્સ દાનમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થુ પરિત્તં કતં હોતિ, સીલમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થુ પરિત્તં કતં હોતિ, ભાવનામયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થું [પુઞ્ઞકિરિયવત્થુ (સ્યા॰)] નાભિસમ્ભોતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા મનુસ્સદોભગ્યં ઉપપજ્જતિ.

‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે, એકચ્ચસ્સ દાનમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થુ મત્તસો કતં હોતિ, સીલમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થુ મત્તસો કતં હોતિ, ભાવનામયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થું નાભિસમ્ભોતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા મનુસ્સસોભગ્યં ઉપપજ્જતિ.

‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે , એકચ્ચસ્સ દાનમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થુ અધિમત્તં કતં હોતિ, સીલમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થુ અધિમત્તં કતં હોતિ, ભાવનામયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થું નાભિસમ્ભોતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા ચાતુમહારાજિકાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. તત્ર, ભિક્ખવે, ચત્તારો મહારાજાનો દાનમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થું અતિરેકં કરિત્વા, સીલમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થું અતિરેકં કરિત્વા, ચાતુમહારાજિકે દેવે દસહિ ઠાનેહિ અધિગણ્હન્તિ – દિબ્બેન આયુના, દિબ્બેન વણ્ણેન, દિબ્બેન સુખેન, દિબ્બેન યસેન, દિબ્બેન આધિપતેય્યેન, દિબ્બેહિ રૂપેહિ, દિબ્બેહિ સદ્દેહિ, દિબ્બેહિ ગન્ધેહિ, દિબ્બેહિ રસેહિ, દિબ્બેહિ ફોટ્ઠબ્બેહિ.

‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે, એકચ્ચસ્સ દાનમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થુ અધિમત્તં કતં હોતિ, સીલમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થુ અધિમત્તં કતં હોતિ, ભાવનામયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થું નાભિસમ્ભોતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા તાવતિંસાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. તત્ર, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો દાનમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થું અતિરેકં કરિત્વા સીલમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થું અતિરેકં કરિત્વા તાવતિંસે દેવે દસહિ ઠાનેહિ અધિગણ્હાતિ – દિબ્બેન આયુના...પે॰... દિબ્બેહિ ફોટ્ઠબ્બેહિ.

‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે, એકચ્ચસ્સ દાનમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થુ અધિમત્તં કતં હોતિ, સીલમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થુ અધિમત્તં કતં હોતિ, ભાવનામયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થું નાભિસમ્ભોતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા યામાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. તત્ર, ભિક્ખવે, સુયામો દેવપુત્તો દાનમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થું અતિરેકં કરિત્વા , સીલમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થું અતિરેકં કરિત્વા, યામે દેવે દસહિ ઠાનેહિ અધિગણ્હાતિ – દિબ્બેન આયુના...પે॰... દિબ્બેહિ ફોટ્ઠબ્બેહિ.

‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે, એકચ્ચસ્સ દાનમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થુ અધિમત્તં કતં હોતિ, સીલમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થુ અધિમત્તં કતં હોતિ, ભાવનામયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થું નાભિસમ્ભોતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા તુસિતાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. તત્ર , ભિક્ખવે, સન્તુસિતો દેવપુત્તો દાનમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થું અતિરેકં કરિત્વા, સીલમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થું અતિરેકં કરિત્વા, તુસિતે દેવે દસહિ ઠાનેહિ અધિગણ્હાતિ – દિબ્બેન આયુના...પે॰... દિબ્બેહિ ફોટ્ઠબ્બેહિ.

‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે, એકચ્ચસ્સ દાનમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થુ અધિમત્તં કતં હોતિ, સીલમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થુ અધિમત્તં કતં હોતિ, ભાવનામયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થું નાભિસમ્ભોતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા નિમ્માનરતીનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. તત્ર, ભિક્ખવે, સુનિમ્મિતો દેવપુત્તો દાનમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થું અતિરેકં કરિત્વા, સીલમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થું અતિરેકં કરિત્વા, નિમ્માનરતીદેવે દસહિ ઠાનેહિ અધિગણ્હાતિ – દિબ્બેન આયુના... પે॰... દિબ્બેહિ ફોટ્ઠબ્બેહિ.

‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે, એકચ્ચસ્સ દાનમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થુ અધિમત્તં કતં હોતિ, સીલમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થુ અધિમત્તં કતં હોતિ, ભાવનામયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થું નાભિસમ્ભોતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા પરનિમ્મિતવસવત્તીનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. તત્ર, ભિક્ખવે, વસવત્તી દેવપુત્તો દાનમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થું

અતિરેકં કરિત્વા, સીલમયં પુઞ્ઞકિરિયવત્થું અતિરેકં કરિત્વા, પરનિમ્મિતવસવત્તીદેવે દસહિ ઠાનેહિ અધિગણ્હાતિ – દિબ્બેન આયુના, દિબ્બેન વણ્ણેન, દિબ્બેન સુખેન, દિબ્બેન યસેન, દિબ્બેન આધિપતેય્યેન, દિબ્બેહિ રૂપેહિ, દિબ્બેહિ સદ્દેહિ, દિબ્બેહિ ગન્ધેહિ, દિબ્બેહિ રસેહિ, દિબ્બેહિ ફોટ્ઠબ્બેહિ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, તીણિ પુઞ્ઞકિરિયવત્થૂની''તિ. છટ્ઠં.

૭. સપ્પુરિસદાનસુત્તં

૩૭. ''અટ્ઠિમાનિ, ભિક્ખવે, સપ્પુરિસદાનાનિ. કતમાનિ અટ્ઠ? સુચિં દેતિ, પણીતં દેતિ, કાલેન દેતિ, કપ્પિયં દેતિ, વિચેય્ય દેતિ, અભિણ્હં દેતિ, દદં ચિત્તં પસાદેતિ, દત્વા અત્તમનો હોતિ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ સપ્પુરિસદાનાની''તિ.

''સુચિં પણીતં કાલેન, કપ્પિયં પાનભોજનં;
અભિણ્હં દદાતિ દાનં, સુખેત્તેસુ [સુખેત્તે (સી॰ પી॰)] બ્રહ્મચારિસુ.

''નેવ [ન ચ (સી॰ પી॰)] વિપ્પટિસારિસ્સ, ચજિત્વા આમિસં બહું;
એવં દિન્નાનિ દાનાનિ, વણ્ણયન્તિ વિપસ્સિનો.

''એવં યજિત્વા મેધાવી, સદ્ધો મુત્તેન ચેતસા;
અબ્યાબજ્ઝં [અબ્યાપજ્ઝં (ક॰) અ॰ નિ॰ ૪.૪૦; ૬.૩૭] સુખં લોકં, પણ્ડિતો ઉપપજ્જતી''તિ. સત્તમં;

૮. સપ્પુરિસસુત્તં

૩૮. ''સપ્પુરિસો , ભિક્ખવે, કુલે જાયમાનો બહુનો જનસ્સ અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ – માતાપિતૂનં અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ, પુત્તદારસ્સ અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ , દાસકમ્મકરપોરિસસ્સ અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ, મિત્તામચ્ચાનં અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ, પુબ્બપેતાનં અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ, રઞ્ઞો અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ, દેવતાનં અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ, સમણબ્રાહ્મણાનં અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ.

''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, મહામેઘો સબ્બસસ્સાનિ સમ્પાદેન્તો બહુનો જનસ્સ અત્થાય હિતાય સુખાય [હિતાય...પે॰... (સ્યા॰ ક॰)] હોતિ; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, સપ્પુરિસો કુલે જાયમાનો બહુનો જનસ્સ અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ – માતાપિતૂનં અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ, પુત્તદારસ્સ અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ, દાસકમ્મકરપોરિસસ્સ અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ, મિત્તામચ્ચાનં અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ, પુબ્બપેતાનં અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ, રઞ્ઞો અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ, દેવતાનં અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ, સમણબ્રાહ્મણાનં અત્થાય હિતાય સુખાય હોતી''તિ.

''બહૂનં [બહુન્નં (સી॰ પી॰)] વત અત્થાય, સપ્પઞ્ઞો ઘરમાવસં;
માતરં પિતરં પુબ્બે, રત્તિન્દિવમતન્દિતો.

''પૂજેતિ સહધમ્મેન, પુબ્બેકતમનુસ્સરં;

અનાગારે પબ્બજિતે, અપચે બ્રહ્મચારયો [બ્રહ્મચારિનો (સ્યા॰)].

‘‘નિવિટ્ઠસદ્ધો પૂજેતિ, ઞત્વા ધમ્મે ચ પેસલો [પેસલે (ક॰)];
રઞ્ઞો હિતો દેવહિતો, ઞાતીનં સખિનં હિતો.

‘‘સબ્બેસં [સબ્બેસુ (ક॰)] સો [સ (સ્યા॰ પી॰ ક॰)] હિતો હોતિ, સદ્ધમ્મે સુપ્પતિટ્ઠિતો;
વિનેય્ય મચ્છેરમલં, સ લોકં ભજતે સિવ’’ન્તિ. અટ્ઠમં;

૯. અભિસન્દસુત્તં

૩૯. ‘‘અટ્ઠિમે , ભિક્ખવે, પુઞ્ઞાભિસન્દા કુસલાભિસન્દા સુખસ્સાહારા સોવગ્ગિકા સુખવિપાકા સગ્ગસંવત્તનિકા, ઇટ્ઠાય કન્તાય મનાપાય હિતાય સુખાય સંવત્તન્તિ. કતમે અટ્ઠ? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો બુદ્ધં સરણં ગતો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો પુઞ્ઞાભિસન્દો કુસલાભિસન્દો સુખસ્સાહારો સોવગ્ગિકો સુખવિપાકો સગ્ગસંવત્તનિકો, ઇટ્ઠાય કન્તાય મનાપાય હિતાય સુખાય સંવત્તતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ધમ્મં સરણં ગતો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો પુઞ્ઞાભિસન્દો…પે॰… સંવત્તતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો સઙ્ઘં સરણં ગતો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, તતિયો પુઞ્ઞાભિસન્દો કુસલાભિસન્દો સુખસ્સાહારો સોવગ્ગિકો સુખવિપાકો સગ્ગસંવત્તનિકો, ઇટ્ઠાય કન્તાય મનાપાય હિતાય સુખાય સંવત્તતિ.

[કથા॰ ૪૮૦] ‘‘પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, દાનાનિ મહાદાનાનિ અગ્ગઞ્ઞાનિ રત્તઞ્ઞાનિ વંસઞ્ઞાનિ પોરાણાનિ અસંકિણ્ણાનિ અસંકિણ્ણપુબ્બાનિ, ન સંકિયન્તિ ન સંકિયિસ્સન્તિ, અપ્પટિકુટ્ઠાનિ [અપ્પતિકુટ્ઠાનિ (સી॰)] સમણેહિ બ્રાહ્મણેહિ વિઞ્ઞૂહિ. કતમાનિ પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો પાણાતિપાતં પહાય પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ. પાણાતિપાતા પટિવિરતો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો અપરિમાણાનં સત્તાનં અભયં દેતિ, અવેરં દેતિ, અબ્યાબજ્ઝં [અબ્યાપજ્ઝં (ક॰) એવમુપરિપિ] દેતિ. અપરિમાણાનં સત્તાનં અભયં દત્વા અવેરં દત્વા અબ્યાબજ્ઝં દત્વા અપરિમાણસ્સ અભયસ્સ અવેરસ્સ અબ્યાબજ્ઝસ્સ ભાગી હોતિ. ઇદં, ભિક્ખવે, પઠમં દાનં મહાદાનં અગ્ગઞ્ઞં રત્તઞ્ઞં વંસઞ્ઞં પોરાણં અસંકિણ્ણં અસંકિણ્ણપુબ્બં, ન સંકિયતિ ન સંકિયિસ્સતિ, અપ્પટિકુટ્ઠં સમણેહિ બ્રાહ્મણેહિ વિઞ્ઞૂહિ. અયં, ભિક્ખવે, ચતુત્થો પુઞ્ઞાભિસન્દો કુસલાભિસન્દો સુખસ્સાહારો સોવગ્ગિકો સુખવિપાકો સગ્ગસંવત્તનિકો, ઇટ્ઠાય કન્તાય મનાપાય હિતાય સુખાય સંવત્તતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો અદિન્નાદાનં પહાય અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ…પે॰… કામેસુમિચ્છાચારં પહાય કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ…પે॰… મુસાવાદં પહાય મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ…પે॰… સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાનં પહાય સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતો હોતિ. સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો અપરિમાણાનં સત્તાનં અભયં દેતિ અવેરં દેતિ અબ્યાબજ્ઝં દેતિ. અપરિમાણાનં સત્તાનં અભયં દત્વા અવેરં દત્વા અબ્યાબજ્ઝં દત્વા, અપરિમાણસ્સ અભયસ્સ અવેરસ્સ અબ્યાબજ્ઝસ્સ ભાગી હોતિ. ઇદં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમં દાનં મહાદાનં અગ્ગઞ્ઞં રત્તઞ્ઞં વંસઞ્ઞં પોરાણં

અસંકિણ્ણં અસંકિણ્ણપુબ્બં, ન સંકિયતિ ન સંકિયિસ્સતિ, અપ્પટિકુટ્ઠં સમણેહિ બ્રાહ્મણેહિ વિઞ્ઞૂહિ. અયં ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠમો પુઞ્ઞાભિસન્દો કુસલાભિસન્દો સુખસ્સાહારો સોવગ્ગિકો સુખવિપાકો સગ્ગસંવત્તનિકો, ઇટ્ઠાય કન્તાય મનાપાય હિતાય સુખાય સંવત્તતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ પુઞ્ઞાભિસન્દા કુસલાભિસન્દા સુખસ્સાહારા સોવગ્ગિકા સુખવિપાકા સગ્ગસંવત્તનિકા, ઇટ્ઠાય કન્તાય મનાપાય હિતાય સુખાય સંવત્તન્તી''તિ. નવમં.

૧૦. દુચ્ચરિતવિપાકસુત્તં

૪૦. ''પાણાતિપાતો, ભિક્ખવે, આસેવિતો ભાવિતો બહુલીકતો નિરયસંવત્તનિકો તિરચ્છાનયોનિસંવત્તનિકો પેત્તિવિસયસંવત્તનિકો. યો સબ્બલહુસો [સબ્બલહુસોતિ સબ્બલહુકો (સ્યા॰ અટ્ઠ॰)] પાણાતિપાતસ્સ વિપાકો, મનુસ્સભૂતસ્સ અપ્પાયુકસંવત્તનિકો હોતિ.

''અદિન્નાદાનં, ભિક્ખવે, આસેવિતં ભાવિતં બહુલીકતં નિરયસંવત્તનિકં તિરચ્છાનયોનિસંવત્તનિકં પેત્તિવિસયસંવત્તનિકં. યો સબ્બલહુસો અદિન્નાદાનસ્સ વિપાકો, મનુસ્સભૂતસ્સ ભોગબ્યસનસંવત્તનિકો હોતિ.

''કામેસુમિચ્છાચારો, ભિક્ખવે, આસેવિતો ભાવિતો બહુલીકતો નિરયસંવત્તનિકો તિરચ્છાનયોનિસંવત્તનિકો પેત્તિવિસયસંવત્તનિકો. યો સબ્બલહુસો કામેસુમિચ્છાચારસ્સ વિપાકો, મનુસ્સભૂતસ્સ સપત્તવેરસંવત્તનિકો હોતિ.

''મુસાવાદો , ભિક્ખવે, આસેવિતો ભાવિતો બહુલીકતો નિરયસંવત્તનિકો તિરચ્છાનયોનિસંવત્તનિકો પેત્તિવિસયસંવત્તનિકો. યો સબ્બલહુસો મુસાવાદસ્સ વિપાકો, મનુસ્સભૂતસ્સ અભૂતબ્ભક્ખાનસંવત્તનિકો હોતિ.

''પિસુણા , ભિક્ખવે, વાચા આસેવિતા ભાવિતા બહુલીકતા નિરયસંવત્તનિકા તિરચ્છાનયોનિસંવત્તનિકા પેત્તિવિસયસંવત્તનિકા. યો સબ્બલહુસો પિસુણાય વાચાય વિપાકો, મનુસ્સભૂતસ્સ મિત્તેહિ ભેદનસંવત્તનિકો હોતિ.

''ફરુસા , ભિક્ખવે, વાચા આસેવિતા ભાવિતા બહુલીકતા નિરયસંવત્તનિકા તિરચ્છાનયોનિસંવત્તનિકા પેત્તિવિસયસંવત્તનિકા. યો સબ્બલહુસો ફરુસાય વાચાય વિપાકો, મનુસ્સભૂતસ્સ અમનાપસદ્દસંવત્તનિકો હોતિ.

''સમ્ફપ્પલાપો, ભિક્ખવે, આસેવિતો ભાવિતો બહુલીકતો નિરયસંવત્તનિકો તિરચ્છાનયોનિસંવત્તનિકો પેત્તિવિસયસંવત્તનિકો. યો સબ્બલહુસો સમ્ફપ્પલાપસ્સ વિપાકો, મનુસ્સભૂતસ્સ અનાદેય્યવાચાસંવત્તનિકો હોતિ.

''સુરામેરયપાનં, ભિક્ખવે , આસેવિતં ભાવિતં બહુલીકતં નિરયસંવત્તનિકં તિરચ્છાનયોનિસંવત્તનિકં પેત્તિવિસયસંવત્તનિકં. યો સબ્બલહુસો સુરામેરયપાનસ્સ વિપાકો, મનુસ્સભૂતસ્સ ઉમ્મત્તકસંવત્તનિકો હોતી''તિ. દસમં.

દાનવગ્ગો ચતુત્થો.

તસ્સુદ્દાનં –

દ્વે દાનાનિ વત્થુઞ્ચ, ખેત્તં દાનૂપપત્તિયો;
કિરિયં દ્વે સપ્પુરિસા, અભિસન્દો વિપાકો ચાતિ.

૫. ઉપોસથવગ્ગો

૧. સઙ્ખિત્તૂપોસથસુત્તં

૪૧. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ભિક્ખવો’’તિ. ‘‘ભદન્તે’’તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતો, ભિક્ખવે, ઉપોસથો ઉપવુત્થો મહપ્ફલો હોતિ મહાનિસંસો મહાજુતિકો મહાવિપ્ફારો. કથં ઉપવુત્થો ચ, ભિક્ખવે, અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતો ઉપોસથો મહપ્ફલો હોતિ મહાનિસંસો મહાજુતિકો મહાવિપ્ફારો? ઇધ , ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘યાવજીવં અરહન્તો પાણાતિપાતં પહાય પાણાતિપાતા પટિવિરતા નિહિતદણ્ડા નિહિતસત્થા લજ્જી દયાપન્ના, સબ્બપાણભૂતહિતાનુકમ્પિનો વિહરન્તિ. અહં પજ્જ ઇમઞ્ચ રત્તિં ઇમઞ્ચ દિવસં પાણાતિપાતં પહાય પાણાતિપાતા પટિવિરતો નિહિતદણ્ડો નિહિતસત્થો લજ્જી દયાપન્નો, સબ્બપાણભૂતહિતાનુકમ્પી વિહરામિ. ઇમિનાપઙ્ગેન [ઇમિનાપિ અઙ્ગેન (સી॰ પી॰) અ॰ નિ॰ ૩.૭૧] અરહતં અનુકરોમિ, ઉપોસથો ચ મે ઉપવુત્થો ભવિસ્સતી’તિ. ઇમિના પઠમેન અઙ્ગેન સમન્નાગતો હોતિ.

‘‘‘યાવજીવં અરહન્તો અદિન્નાદાનં પહાય અદિન્નાદાના પટિવિરતા દિન્નાદાયી દિન્નપાટિકઙ્ખી, અથેનેન સુચિભૂતેન અત્તના વિહરન્તિ. અહં પજ્જ ઇમઞ્ચ રત્તિં ઇમઞ્ચ દિવસં અદિન્નાદાનં પહાય અદિન્નાદાના પટિવિરતો દિન્નાદાયી દિન્નપાટિકઙ્ખી, અથેનેન સુચિભૂતેન અત્તના વિહરામિ. ઇમિનાપઙ્ગેન અરહતં અનુકરોમિ, ઉપોસથો ચ મે ઉપવુત્થો ભવિસ્સતી’તિ. ઇમિના દુતિયેન અઙ્ગેન સમન્નાગતો હોતિ.

‘‘‘યાવજીવં અરહન્તો અબ્રહ્મચરિયં પહાય બ્રહ્મચારિનો આરાચારિનો વિરતા મેથુના ગામધમ્મા. અહં પજ્જ ઇમઞ્ચ રત્તિં ઇમઞ્ચ દિવસં અબ્રહ્મચરિયં પહાય બ્રહ્મચારી આરાચારી [અનાચારી (ક॰)] વિરતો મેથુના ગામધમ્મા. ઇમિનાપઙ્ગેન અરહતં અનુકરોમિ, ઉપોસથો ચ મે ઉપવુત્થો ભવિસ્સતી’તિ. ઇમિના તતિયેન અઙ્ગેન સમન્નાગતો હોતિ.

‘‘‘યાવજીવં અરહન્તો મુસાવાદં પહાય મુસાવાદા પટિવિરતા સચ્ચવાદિનો સચ્ચસન્ધા થેતા પચ્ચયિકા અવિસંવાદકો લોકસ્સ. અહં પજ્જ ઇમઞ્ચ રત્તિં ઇમઞ્ચ દિવસં મુસાવાદં પહાય મુસાવાદા પટિવિરતો સચ્ચવાદી સચ્ચસન્ધો થેતો પચ્ચયિકો અવિસંવાદકો લોકસ્સ. ઇમિનાપઙ્ગેન અરહતં અનુકરોમિ, ઉપોસથો ચ મે ઉપવુત્થો ભવિસ્સતી’તિ. ઇમિના ચતુત્થેન અઙ્ગેન સમન્નાગતો હોતિ.

‘‘‘યાવજીવં અરહન્તો સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાનં પહાય સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતા. અહં પજ્જ ઇમઞ્ચ રત્તિં ઇમઞ્ચ દિવસં સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાનં પહાય સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતો. ઇમિનાપઙ્ગેન અરહતં અનુકરોમિ, ઉપોસથો ચ મે ઉપવુત્થો ભવિસ્સતી’તિ. ઇમિના પઞ્ચમેન અઙ્ગેન સમન્નાગતો હોતિ.

‘‘‘યાવજીવં અરહન્તો એકભત્તિકા રત્તૂપરતા વિરતા વિકાલભોજના. અહં પજ્જ ઇમઞ્ચ રત્તિં ઇમઞ્ચ દિવસં એકભત્તિકો રત્તૂપરતો વિરતો વિકાલભોજના. ઇમિનાપઙ્ગેન અરહતં અનુકરોમિ, ઉપોસથો ચ મે ઉપવુત્થો ભવિસ્સતી’તિ. ઇમિના છટ્ઠેન અઙ્ગેન સમન્નાગતો હોતિ.

‘‘‘યાવજીવં અરહન્તો નચ્ચગીતવાદિતવિસૂકદસ્સનમાલાગન્ધવિલેપનધારણમણ્ડનવિભૂસનટ્ઠાનં પહાય નચ્ચગીતવાદિતવિસૂકદસ્સનમાલાગન્ધવિલેપનધારણમણ્ડનવિભૂસનટ્ઠાના પટિવિરતા. અહં પજ્જ ઇમઞ્ચ રત્તિં ઇમઞ્ચ દિવસં નચ્ચગીતવાદિતવિસૂકદસ્સનમાલાગન્ધવિલેપનધારણમણ્ડનવિભૂસનટ્ઠાનં પહાય નચ્ચગીતવાદિતવિસૂકદસ્સનમાલાગન્ધવિલેપનધારણમણ્ડનવિભૂસનટ્ઠાના પટિવિરતો. ઇમિનાપઙ્ગેન અરહતં અનુકરોમિ, ઉપોસથો ચ મે ઉપવુત્થો ભવિસ્સતી’તિ. ઇમિના સત્તમેન અઙ્ગેન સમન્નાગતો હોતિ.

‘‘‘યાવજીવં અરહન્તો ઉચ્ચાસયનમહાસયનં પહાય ઉચ્ચાસયનમહાસયના પટિવિરતા નીચસેય્યં કપ્પેન્તિ – મઞ્ચકે વા તિણસન્થારકે વા. અહં પજ્જ ઇમઞ્ચ રત્તિં ઇમઞ્ચ દિવસં ઉચ્ચાસયનમહાસયનં પહાય ઉચ્ચાસયનમહાસયના પટિવિરતો નીચસેય્યં કપ્પેમિ – મઞ્ચકે વા તિણસન્થારકે વા. ઇમિનાપઙ્ગેન અરહતં અનુકરોમિ , ઉપોસથો ચ મે ઉપવુત્થો ભવિસ્સતી’તિ. ઇમિના અટ્ઠમેન અઙ્ગેન સમન્નાગતો હોતિ . એવં ઉપવુત્થો ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતો ઉપોસથો મહપ્ફલો હોતિ મહાનિસંસો મહાજુતિકો મહાવિપ્ફારો’’તિ. પઠમં.

૨. વિત્થતૂપોસથસુત્તં

૪૨. ‘‘અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતો , ભિક્ખવે, ઉપોસથો ઉપવુત્થો મહપ્ફલો હોતિ મહાનિસંસો મહાજુતિકો મહાવિપ્ફારો. કથં ઉપવુત્થો ચ, ભિક્ખવે, અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતો ઉપોસથો મહપ્ફલો હોતિ મહાનિસંસો મહાજુતિકો મહાવિપ્ફારો? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘યાવજીવં અરહન્તો પાણાતિપાતં પહાય પાણાતિપાતા પટિવિરતા નિહિતદણ્ડા નિહિતસત્થા લજ્જી દયાપન્ના, સબ્બપાણભૂતહિતાનુકમ્પિનો વિહરન્તિ. અહં પજ્જ ઇમઞ્ચ રત્તિં ઇમઞ્ચ દિવસં પાણાતિપાતં પહાય પાણાતિપાતા પટિવિરતો નિહિતદણ્ડો નિહિતસત્થો લજ્જી દયાપન્નો, સબ્બપાણભૂતહિતાનુકમ્પી વિહરામિ. ઇમિનાપઙ્ગેન અરહતં અનુકરોમિ, ઉપોસથો ચ મે ઉપવુત્થો ભવિસ્સતી’તિ. ઇમિના પઠમેન અઙ્ગેન સમન્નાગતો હોતિ…પે॰….

‘‘‘યાવજીવં અરહન્તો ઉચ્ચાસયનમહાસયનં પહાય ઉચ્ચાસયનમહાસયના પટિવિરતા નીચસેય્યં કપ્પેન્તિ – મઞ્ચકે વા તિણસન્થારકે વા. અહં પજ્જ ઇમઞ્ચ રત્તિં ઇમઞ્ચ દિવસં ઉચ્ચાસયનમહાસયનં પહાય ઉચ્ચાસયનમહાસયના પટિવિરતો નીચસેય્યં કપ્પેમિ – મઞ્ચકે વા તિણસન્થારકે વા. ઇમિનાપઙ્ગેન અરહતં અનુકરોમિ, ઉપોસથો ચ મે ઉપવુત્થો ભવિસ્સતી’તિ. ઇમિના અટ્ઠમેન અઙ્ગેન સમન્નાગતો હોતિ. એવં ઉપવુત્થો ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતો ઉપોસથો મહપ્ફલો હોતિ મહાનિસંસો મહાજુતિકો મહાવિપ્ફારો .

‘‘કીવમહપ્ફલો હોતિ કીવમહાનિસંસો કીવમહાજુતિકો કીવમહાવિપ્ફારો? સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યો ઇમેસં સોળસન્નં મહાજનપદાનં પહૂતરત્તરતનાનં [પહૂતસત્તરતનાનં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰) અ॰ નિ॰ ૩.૭૧ પાળિયા ટીકાયં દસ્સિતપાળિયેવ. તદટ્ઠકથાપિ પસ્સિતબ્બા] ઇસ્સરિયાધિપચ્ચં રજ્જં કારેય્ય, સેય્યથિદં – અઙ્ગાનં મગધાનં કાસીનં કોસલાનં વજ્જીનં મલ્લાનં ચેતીનં વઙ્ગાનં કુરૂનં પઞ્ચાલાનં મચ્છાનં [મજ્જાનં (ક॰)] સૂરસેનાનં અસ્સકાનં અવન્તીનં ગન્ધારાનં કમ્બોજાનં, અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતસ્સ ઉપોસથસ્સ એતં [એકં (ક॰)] કલં નાગ્ઘતિ સોળસિં. તં કિસ્સ હેતુ? કપણં, ભિક્ખવે, માનુસકં રજ્જં દિબ્બં સુખં ઉપનિધાય.

‘‘યાનિ, ભિક્ખવે, માનુસકાનિ પઞ્ઞાસ વસ્સાનિ, ચાતુમહારાજિકાનં દેવાનં એસો એકો રત્તિન્દિવો [રત્તિદિવો (ક॰)]. તાય રત્તિયા તિંસરત્તિયો માસો. તેન માસેન દ્વાદસમાસિયો સંવચ્છરો. તેન સંવચ્છરેન દિબ્બાનિ પઞ્ચ વસ્સસતાનિ ચાતુમહારાજિકાનં દેવાનં આયુપ્પમાણં. ઠાનં ખો પનેતં, ભિક્ખવે, વિજ્જતિ યં ઇધેકચ્ચો ઇત્થી વા

પુરિસો વા અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં ઉપવસિત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા ચાતુમહારાજિકાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જેય્ય. ઇદં ખો પનેતં, ભિક્ખવે, સન્ધાય ભાસિતં – ‘કપણં માનુસકં રજ્જં દિબ્બં સુખં ઉપનિધાય’’’.

‘‘યાનિ, ભિક્ખવે, માનુસકાનિ વસ્સસતાનિ, તાવતિંસાનં દેવાનં એસો એકો રત્તિન્દિવો. તાય રત્તિયા તિંસરત્તિયો માસો. તેન માસેન દ્વાદસમાસિયો સંવચ્છરો. તેન સંવચ્છરેન દિબ્બં વસ્સસહસ્સં તાવતિંસાનં દેવાનં આયુપ્પમાણં. ઠાનં ખો પનેતં, ભિક્ખવે, વિજ્જતિ યં ઇધેકચ્ચો ઇત્થી વા પુરિસો વા અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં ઉપવસિત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા તાવતિંસાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જેય્ય. ઇદં ખો પનેતં, ભિક્ખવે, સન્ધાય ભાસિતં – ‘કપણં માનુસકં રજ્જં દિબ્બં સુખં ઉપનિધાય’’’.

‘‘યાનિ, ભિક્ખવે, માનુસકાનિ દ્વે વસ્સસતાનિ, યામાનં દેવાનં એસો એકો રત્તિન્દિવો. તાય રત્તિયા તિંસરત્તિયો માસો. તેન માસેન દ્વાદસમાસિયો સંવચ્છરો. તેન સંવચ્છરેન દિબ્બાનિ દ્વે વસ્સસહસ્સાનિ યામાનં દેવાનં આયુપ્પમાણં. ઠાનં ખો પનેતં, ભિક્ખવે, વિજ્જતિ યં ઇધેકચ્ચો ઇત્થી વા પુરિસો વા અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં ઉપવસિત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા યામાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જેય્ય. ઇદં ખો પનેતં, ભિક્ખવે, સન્ધાય ભાસિતં – ‘કપણં માનુસકં રજ્જં દિબ્બં સુખં ઉપનિધાય’’’.

‘‘યાનિ, ભિક્ખવે, માનુસકાનિ ચત્તારિ વસ્સસતાનિ, તુસિતાનં દેવાનં એસો એકો રત્તિન્દિવો. તાય રત્તિયા તિંસરત્તિયો માસો. તેન માસેન દ્વાદસમાસિયો સંવચ્છરો. તેન સંવચ્છરેન દિબ્બાનિ ચત્તારિ વસ્સસહસ્સાનિ તુસિતાનં દેવાનં આયુપ્પમાણં. ઠાનં ખો પનેતં, ભિક્ખવે, વિજ્જતિ યં ઇધેકચ્ચો ઇત્થી વા પુરિસો વા અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં ઉપવસિત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા તુસિતાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જેય્ય. ઇદં ખો પનેતં, ભિક્ખવે, સન્ધાય ભાસિતં – ‘કપણં માનુસકં રજ્જં દિબ્બં સુખં ઉપનિધાય’’’.

‘‘યાનિ, ભિક્ખવે, માનુસકાનિ અટ્ઠ વસ્સસતાનિ, નિમ્માનરતીનં દેવાનં એસો એકો રત્તિન્દિવો. તાય રત્તિયા તિંસરત્તિયો માસો. તેન માસેન દ્વાદસમાસિયો સંવચ્છરો. તેન સંવચ્છરેન દિબ્બાનિ અટ્ઠ વસ્સસહસ્સાનિ નિમ્માનરતીનં દેવાનં આયુપ્પમાણં. ઠાનં ખો પનેતં, ભિક્ખવે, વિજ્જતિ યં ઇધેકચ્ચો ઇત્થી વા પુરિસો વા અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં ઉપવસિત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા નિમ્માનરતીનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જેય્ય. ઇદં ખો પનેતં, ભિક્ખવે, સન્ધાય ભાસિતં – ‘કપણં માનુસકં રજ્જં દિબ્બં સુખં ઉપનિધાય’’’.

‘‘યાનિ, ભિક્ખવે, માનુસકાનિ સોળસ વસ્સસતાનિ, પરનિમ્મિતવસવત્તીનં દેવાનં એસો એકો રત્તિન્દિવો. તાય રત્તિયા તિંસરત્તિયો માસો. તેન માસેન દ્વાદસમાસિયો સંવચ્છરો. તેન સંવચ્છરેન દિબ્બાનિ સોળસ વસ્સસહસ્સાનિ પરનિમ્મિતવસવત્તીનં દેવાનં આયુપ્પમાણં. ઠાનં ખો પનેતં, ભિક્ખવે, વિજ્જતિ યં ઇધેકચ્ચો ઇત્થી વા પુરિસો વા અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં ઉપવસિત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા પરનિમ્મિતવસવત્તીનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જેય્ય. ઇદં ખો પનેતં, ભિક્ખવે, સન્ધાય ભાસિતં – ‘કપણં માનુસકં રજ્જં દિબ્બં સુખં ઉપનિધાયા’’’તિ.

‘‘પાણં ન હઞ્ઞે [હાને (સી॰), હેન (ક॰) અ॰ નિ॰ ૩.૭૧] ન ચદિન્નમાદિયે,
મુસા ન ભાસે ન ચ મજ્જપો સિયા;
અબ્રહ્મચરિયા વિરમેય્ય મેથુના,
રત્તિં ન ભુઞ્જેય્ય વિકાલભોજનં.

‘‘માલં ન ધારે ન ચ ગન્ધમાચરે [ગન્ધમાધરે (ક॰)],
મઞ્ચે છમાયં વ સયેથ સન્થતે;
એતઞ્હિ અટ્ઠઙ્ગિકમાહુપોસથં,
બુદ્ધેન દુક્ખન્તગુના પકાસિતં.

‘‘ચન્દો ચ સુરિયો ચ ઉભો સુદસ્સના,
ઓભાસયં અનુપરિયન્તિ યાવતા;
તમોનુદા તે પન અન્તલિક્ખગા,
નભે પભાસન્તિ દિસાવિરોચના.

‘‘એતસ્મિં યં વિજ્જતિ અન્તરે ધનં,
મુત્તા મણિ વેળુરિયઞ્ચ ભદ્દકં;
સિઙ્ગીસુવણ્ણં અથ વાપિ કઞ્ચનં,
યં જાતરૂપં હટકન્તિ વુચ્ચતિ.

‘‘અટ્ઠઙ્ગુપેતસ્સ ઉપોસથસ્સ,
કલમ્પિ તે નાનુભવન્તિ સોળસિં;
ચન્દપ્પભા તારગણા ચ સબ્બે.

‘‘તસ્મા હિ નારી ચ નરો ચ સીલવા,
અટ્ઠઙ્ગુપેતં ઉપવસ્સુપોસથં;
પુઞ્ઞાનિ કત્વાન સુખુદ્રયાનિ,
અનિન્દિતા સગ્ગમુપેન્તિ ઠાન’’ન્તિ. દુતિયં;

૩. વિસાખાસુત્તં

૪૩. [અ॰ નિ॰ ૩.૭૧] એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ પુબ્બારામે મિગારમાતુપાસાદે. અથ ખો વિસાખા મિગારમાતા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો વિસાખં મિગારમાતરં ભગવા એતદવોચ – ‘‘અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતો ખો, વિસાખે, ઉપોસથો ઉપવુત્થો મહપ્ફલો હોતિ મહાનિસંસો મહાજુતિકો મહાવિપ્ફારો. કથં ઉપવુત્થો ચ, વિસાખે, અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતો ઉપોસથો મહપ્ફલો હોતિ મહાનિસંસો મહાજુતિકો મહાવિપ્ફારો? ઇધ, વિસાખે, અરિયસાવકો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘યાવજીવં અરહન્તો પાણાતિપાતં પહાય પાણાતિપાતા પટિવિરતા નિહિતદણ્ડા નિહિતસત્થા લજ્જી દયાપન્ના, સબ્બપાણભૂતહિતાનુકમ્પિનો વિહરન્તિ. અહં પજ્જ ઇમઞ્ચ રત્તિં ઇમઞ્ચ દિવસં પાણાતિપાતં પહાય પાણાતિપાતા પટિવિરતો નિહિતદણ્ડો નિહિતસત્થો લજ્જી દયાપન્નો, સબ્બપાણભૂતહિતાનુકમ્પી વિહરામિ. ઇમિનાપઙ્ગેન અરહતં અનુકરોમિ , ઉપોસથો ચ મે ઉપવુત્થો ભવિસ્સતી’’’તિ. ઇમિના પઠમેન અઙ્ગેન સમન્નાગતો હોતિ…પે॰….

‘‘‘યાવજીવં અરહન્તો ઉચ્ચાસયનમહાસયનં પહાય ઉચ્ચાસયનમહાસયના પટિવિરતા નીચસેય્યં કપ્પેન્તિ – મઞ્ચકે વા તિણસન્થારકે વા. અહં પજ્જ ઇમઞ્ચ રત્તિં ઇમઞ્ચ દિવસં ઉચ્ચાસયનમહાસયનં પહાય

ઉચ્ચાસયનમહાસયના પટિવિરતો નીચસેય્યં કપ્પેમિ – મઞ્ચકે વા તિણસન્થારકે વા. ઇમિનાપઙ્ગેન અરહતં અનુકરોમિ, ઉપોસથો ચ મે ઉપવુત્થો ભવિસ્સતી'તિ. ઇમિના અટ્ઠમેન અઙ્ગેન સમન્નાગતો હોતિ. એવં ઉપવુત્થો ખો, વિસાખે, અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતો ઉપોસથો મહપ્ફલો હોતિ મહાનિસંસો મહાજુતિકો મહાવિપ્ફારો.

''કીવમહપ્ફલો હોતિ, કીવમહાનિસંસો, કીવમહાજુતિકો, કીવમહાવિપ્ફારો? સેય્યથાપિ, વિસાખે, યો ઇમેસં સોળસન્નં મહાજનપદાનં પહૂતરત્તરતનાનં ઇસ્સરિયાધિપચ્ચં રજ્જં કારેય્ય, સેય્યથિદં – અઙ્ગાનં મગધાનં કાસીનં કોસલાનં વજ્જીનં મલ્લાનં ચેતીનં વઙ્ગાનં કુરૂનં પઞ્ચાલાનં મચ્છાનં સૂરસેનાનં અસ્સકાનં અવન્તીનં ગન્ધારાનં કમ્બોજાનં, અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતસ્સ ઉપોસથસ્સ એતં કલં નાગ્ઘતિ સોળસિં. તં કિસ્સ હેતુ? કપણં, વિસાખે, માનુસકં રજ્જં દિબ્બં સુખં ઉપનિધાય.

''યાનિ, વિસાખે, માનુસકાનિ પઞ્ઞાસ વસ્સાનિ, ચાતુમહારાજિકાનં દેવાનં એસો એકો રત્તિન્દિવો. તાય રત્તિયા તિંસરત્તિયો માસો. તેન માસેન દ્વાદસમાસિયો સંવચ્છરો. તેન સંવચ્છરેન દિબ્બાનિ પઞ્ચ વસ્સસતાનિ ચાતુમહારાજિકાનં દેવાનં આયુપ્પમાણં. ઠાનં ખો પનેતં, વિસાખે, વિજ્જતિ યં ઇધેકચ્ચો ઇત્થી વા પુરિસો વા અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં ઉપવસિત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા ચાતુમહારાજિકાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જેય્ય . ઇદં ખો પનેતં, વિસાખે, સન્ધાય ભાસિતં – 'કપણં માનુસકં રજ્જં દિબ્બં સુખં ઉપનિધાય'''.

''યં , વિસાખે, માનુસકં વસ્સસતં, તાવતિંસાનં દેવાનં એસો એકો રત્તિન્દિવો. તાય રત્તિયા તિંસરત્તિયો માસો. તેન માસેન દ્વાદસમાસિયો સંવચ્છરો. તેન સંવચ્છરેન વસ્સસહસ્સં તાવતિંસાનં દેવાનં આયુપ્પમાણં. ઠાનં ખો પનેતં, વિસાખે, વિજ્જતિ યં ઇધેકચ્ચો ઇત્થી વા પુરિસો વા અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં ઉપવસિત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા તાવતિંસાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જેય્ય. ઇદં ખો પનેતં, વિસાખે, સન્ધાય ભાસિતં – 'કપણં માનુસકં રજ્જં દિબ્બં સુખં ઉપનિધાય'''.

''યાનિ, વિસાખે, માનુસકાનિ દ્વે વસ્સસતાનિ...પે॰... ચત્તારિ વસ્સસતાનિ...પે॰... અટ્ઠ વસ્સસતાનિ...પે॰... સોળસ વસ્સસતાનિ પરનિમ્મિતવસવત્તીનં દેવાનં એસો એકો રત્તિન્દિવો . તાય રત્તિયા તિંસરત્તિયો માસો. તેન માસેન દ્વાદસમાસિયો સંવચ્છરો. તેન સંવચ્છરેન દિબ્બાનિ સોળસ વસ્સસહસ્સાનિ પરનિમ્મિતવસવત્તીનં દેવાનં આયુપ્પમાણં. ઠાનં ખો પનેતં, વિસાખે, વિજ્જતિ યં ઇધેકચ્ચો ઇત્થી વા પુરિસો વા અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં ઉપવસિત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા પરનિમ્મિતવસવત્તીનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જેય્ય. ઇદં ખો પનેતં, વિસાખે, સન્ધાય ભાસિતં – 'કપણં માનુસકં રજ્જં દિબ્બં સુખં ઉપનિધાયા'''તિ.

''પાણં ન હઞ્ઞે ન ચદિન્નમાદિયે,
મુસા ન ભાસે ન ચ મજ્જપો સિયા;
અબ્રહ્મચરિયા વિરમેય્ય મેથુના,
રત્તિં ન ભુઞ્જેય્ય વિકાલભોજનં.

''માલં ન ધારે ન ચ ગન્ધમાચરે,
મઞ્ચે છમાયં વ સયેથ સન્થતે;
એતઞ્હિ અટ્ઠઙ્ગિકમાહુપોસથં,
બુદ્ધેન દુક્ખન્તગુના પકાસિતં.

‘‘ચન્દો ચ સુરિયો ચ ઉભો સુદસ્સના,
ઓભાસયં અનુપરિયન્તિ યાવતા;
તમોનુદા તે પન અન્તલિક્ખગા,
નભે પભાસન્તિ દિસાવિરોચના.

‘‘એતસ્મિં યં વિજ્જતિ અન્તરે ધનં,
મુત્તા મણિ વેળુરિયઞ્ચ ભદ્દકં;
સિઙ્ગીસુવણ્ણં અથ વાપિ કઞ્ચનં,
યં જાતરૂપં હટકન્તિ વુચ્ચતિ.

‘‘અટ્ઠઙ્ગુપેતસ્સ ઉપોસથસ્સ,
કલમ્પિ તે નાનુભવન્તિ સોળસિં;
ચન્દપ્પભા તારગણા ચ સબ્બે.

‘‘તસ્મા હિ નારી ચ નરો ચ સીલવા,
અટ્ઠઙ્ગુપેતં ઉપવસ્સુપોસથં;
પુઞ્ઞાનિ કત્વાન સુખુદ્રયાનિ,
અનિન્દિતા સગ્ગમુપેન્તિ ઠાન’’ન્તિ. તતિયં;

૪. વાસેટ્ઠસુત્તં

૪૪. એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં. અથ ખો વાસેટ્ઠો ઉપાસકો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો વાસેટ્ઠં ઉપાસકં ભગવા એતદવોચ – ‘‘અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતો, વાસેટ્ઠ, ઉપોસથો ઉપવુત્થો મહપ્ફલો હોતિ…પે॰… અનિન્દિતા સગ્ગમુપેન્તિ ઠાન’’ન્તિ.

એવં વુત્તે વાસેટ્ઠો ઉપાસકો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘પિયા મે, ભન્તે, ઞાતિસાલોહિતા અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં ઉપવસેય્યું, પિયાનમ્પિ મે અસ્સ ઞાતિસાલોહિતાનં દીઘરત્તં હિતાય સુખાય. સબ્બે ચેપિ, ભન્તે, ખત્તિયા અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં ઉપવસેય્યું, સબ્બેસમ્પિસ્સ ખત્તિયાનં દીઘરત્તં હિતાય સુખાય. સબ્બે ચેપિ, ભન્તે, બ્રાહ્મણા…પે॰… વેસ્સા … સુદ્દા અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં ઉપવસેય્યું, સબ્બેસમ્પિસ્સ સુદ્દાનં દીઘરત્તં હિતાય સુખાયા’’તિ.

‘‘એવમેતં, વાસેટ્ઠ, એવમેતં, વાસેટ્ઠ! સબ્બે ચેપિ, વાસેટ્ઠ, ખત્તિયા અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં ઉપવસેય્યું, સબ્બેસમ્પિસ્સ ખત્તિયાનં દીઘરત્તં હિતાય સુખાય. સબ્બે ચેપિ, વાસેટ્ઠ, બ્રાહ્મણા…પે॰… વેસ્સા… સુદ્દા અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં ઉપવસેય્યું, સબ્બેસમ્પિસ્સ સુદ્દાનં દીઘરત્તં હિતાય સુખાય. સદેવકો ચેપિ, વાસેટ્ઠ, લોકો સમારકો સબ્રહ્મકો સસ્સમણબ્રાહ્મણી પજા સદેવમનુસ્સા અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં ઉપવસેય્યું [ઉપવસેય્ય (?)], સદેવકસ્સપિસ્સ [સદેવકસ્સ (સબ્બત્થ) અ॰ નિ॰ ૪.૧૯૩; મ॰ નિ॰ ૩.૬૪ પસ્સિતબ્બં] લોકસ્સ સમારકસ્સ સબ્રહ્મકસ્સ સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય દીઘરત્તં હિતાય સુખાય. ઇમે ચેપિ, વાસેટ્ઠ, મહાસાલા

અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં ઉપવસેય્યું, ઇમેસમ્પિસ્સ મહાસાલાનં દીઘરત્તં હિતાય સુખાય ( ) [(સચે ચેતેય્યું) કત્થચિ અત્થિ. અ॰ નિ॰ ૪.૧૯૩ પસ્સિતબ્બં]. કો પન વાદો મનુસ્સભૂતસ્સા''તિ! ચતુત્થં.

૫. બોજ્ઝસુત્તં

૪૫. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો બોજ્ઝા ઉપાસિકા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો બોજ્ઝં ઉપાસિકં ભગવા એતદવોચ –

''અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતો, બોજ્ઝે, ઉપોસથો ઉપવુત્થો મહપ્ફલો હોતિ મહાનિસંસો મહાજુતિકો મહાવિપ્ફારો. કથં ઉપવુત્થો ચ, બોજ્ઝે, અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતો ઉપોસથો મહપ્ફલો હોતિ મહાનિસંસો મહાજુતિકો મહાવિપ્ફારો? ઇધ , બોજ્ઝે, અરિયસાવકો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'યાવજીવં અરહન્તો પાણાતિપાતં પહાય પાણાતિપાતા પટિવિરતા નિહિતદણ્ડા નિહિતસત્થા લજ્જી દયાપન્ના, સબ્બપાણભૂતહિતાનુકમ્પિનો વિહરન્તિ. અહં પજ્જ ઇમઞ્ચ રત્તિં ઇમઞ્ચ દિવસં પાણાતિપાતં પહાય પાણાતિપાતા પટિવિરતો નિહિતદણ્ડો નિહિતસત્થો લજ્જી દયાપન્નો, સબ્બપાણભૂતહિતાનુકમ્પી વિહરામિ. ઇમિનાપઙ્ગેન અરહતં અનુકરોમિ, ઉપોસથો ચ મે ઉપવુત્થો ભવિસ્સતી'તિ. ઇમિના પઠમેન અઙ્ગેન સમન્નાગતો હોતિ…પે॰….

'''યાવજીવં અરહન્તો ઉચ્ચાસયનમહાસયનં પહાય ઉચ્ચાસયનમહાસયના પટિવિરતા નીચસેય્યં કપ્પેન્તિ – મઞ્ચકે વા તિણસન્થારકે વા. અહં પજ્જ ઇમઞ્ચ રત્તિં ઇમઞ્ચ દિવસં ઉચ્ચાસયનમહાસયનં પહાય ઉચ્ચાસયનમહાસયના પટિવિરતો નીચસેય્યં કપ્પેમિ – મઞ્ચકે વા તિણસન્થારકે વા. ઇમિનાપઙ્ગેન અરહતં અનુકરોમિ, ઉપોસથો ચ મે ઉપવુત્થો ભવિસ્સતી'તિ. ઇમિના અટ્ઠમેન અઙ્ગેન સમન્નાગતો હોતિ. એવં ઉપવુત્થો ખો, બોજ્ઝે, અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતો ઉપોસથો મહપ્ફલો હોતિ મહાનિસંસો મહાજુતિકો મહાવિપ્ફારો.

''કીવમહપ્ફલો હોતિ, કીવમહાનિસંસો, કીવમહાજુતિકો, કીવમહાવિપ્ફારો? સેય્યથાપિ, બોજ્ઝે, યો ઇમેસં સોળસન્નં મહાજનપદાનં પહૂતરત્તરતનાનં ઇસ્સરિયાધિપચ્ચં રજ્જં કારેય્ય, સેય્યથિદં – અઙ્ગાનં મગધાનં કાસીનં કોસલાનં વજ્જીનં મલ્લાનં ચેતીનં વઙ્ગાનં કુરૂનં પઞ્ચાલાનં મચ્છાનં સૂરસેનાનં અસ્સકાનં અવન્તીનં ગન્ધારાનં કમ્બોજાનં, અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતસ્સ ઉપોસથસ્સ એતં કલં નાગ્ઘતિ સોળસિં. તં કિસ્સ હેતુ? કપણં, બોજ્ઝે, માનુસકં રજ્જં દિબ્બં સુખં ઉપનિધાય.

''યાનિ, બોજ્ઝે, માનુસકાનિ પઞ્ઞાસ વસ્સાનિ, ચાતુમહારાજિકાનં દેવાનં એસો એકો રત્તિન્દિવો. તાય રત્તિયા તિંસરત્તિયો માસો. તેન માસેન દ્વાદસમાસિયો સંવચ્છરો. તેન સંવચ્છરેન દિબ્બાનિ પઞ્ચ વસ્સસતાનિ ચાતુમહારાજિકાનં દેવાનં આયુપ્પમાણં. ઠાનં ખો પનેતં, બોજ્ઝે, વિજ્જતિ યં ઇધેકચ્ચો ઇત્થી વા પુરિસો વા અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં ઉપવસિત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા ચાતુમહારાજિકાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જેય્ય. ઇદં ખો પનેતં, બોજ્ઝે, સન્ધાય ભાસિતં – 'કપણં માનુસકં રજ્જં દિબ્બં સુખં ઉપનિધાય'''.

''યં, બોજ્ઝે, માનુસકં વસ્સસતં…પે॰… તાનિ, બોજ્ઝે, માનુસકાનિ દ્વે વસ્સસતાનિ…પે॰… ચત્તારિ વસ્સસતાનિ…પે॰… અટ્ઠ વસ્સસતાનિ…પે॰… સોળસ વસ્સસતાનિ પરનિમ્મિતવસવત્તીનં દેવાનં એસો એકો રત્તિન્દિવો. તાય રત્તિયા તિંસરત્તિયો માસો. તેન માસેન દ્વાદસમાસિયો સંવચ્છરો. તેન સંવચ્છરેન દિબ્બાનિ

સોળસ વસ્સસહસ્સાનિ પરનિમ્મિતવસવત્તીનં દેવાનં આયુપ્પમાણં. ઠાનં ખો પનેતં, બોજ્ઝે, વિજ્જતિ યં ઇધેકચ્ચો ઇત્થી વા પુરિસો વા અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં ઉપવસિત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા પરનિમ્મિતવસવત્તીનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જેય્ય. ઇદં ખો પનેતં, બોજ્ઝે, સન્ધાય ભાસિતં – 'કપણં માનુસકં રજ્જં દિબ્બં સુખં ઉપનિધાયા'''તિ.

''પાણં ન હઞ્ઞે ન ચદિન્નમાદિયે,
મુસા ન ભાસે ન ચ મજ્જપો સિયા;
અબ્રહ્મચરિયા વિરમેય્ય મેથુના,
રત્તિં ન ભુઞ્જેય્ય વિકાલભોજનં.

''માલં ન ધારે ન ચ ગન્ધમાચરે,
મઞ્ચે છમાયં વ સયેથ સન્થતે;
એતઞ્હિ અટ્ઠઙ્ગિકમાહુપોસથં,
બુદ્ધેન દુક્ખન્તગુના પકાસિતં.

''ચન્દો ચ સુરિયો ચ ઉભો સુદસ્સના,
ઓભાસયં અનુપરિયન્તિ યાવતા;
તમોનુદા તે પન અન્તલિક્ખગા,
નભે પભાસન્તિ દિસાવિરોચના.

''એતસ્મિં યં વિજ્જતિ અન્તરે ધનં,
મુત્તા મણિ વેળુરિયઞ્ચ ભદ્દકં;
સિઙ્ગીસુવણ્ણં અથ વાપિ કઞ્ચનં,
યં જાતરૂપં હટકન્તિ વુચ્ચતિ.

''અટ્ઠઙ્ગુપેતસ્સ ઉપોસથસ્સ,
કલમ્પિ તે નાનુભવન્તિ સોળસિં;
ચન્દપ્પભા તારગણા ચ સબ્બે.

''તસ્મા હિ નારી ચ નરો ચ સીલવા,
અટ્ઠઙ્ગુપેતં ઉપવસ્સુપોસથં;
પુઞ્ઞાનિ કત્વાન સુખુદ્રયાનિ,
અનિન્દિતા સગ્ગમુપેન્તિ ઠાન''ન્તિ. પઞ્ચમં;

૬. અનુરુદ્ધસુત્તં

૪૬. એકં સમયં ભગવા કોસમ્બિયં વિહરતિ ઘોસિતારામે. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા અનુરુદ્ધો દિવાવિહારં ગતો હોતિ પટિસલ્લીનો. અથ ખો સમ્બહુલા મનાપકાયિકા દેવતા યેનાયસ્મા અનુરુદ્ધો

તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં અનુરુદ્ધં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠંસુ. એકમન્તં ઠિતા ખો તા દેવતા આયસ્મન્તં અનુરુદ્ધં એતદવોચું – ''મયં, ભન્તે અનુરુદ્ધ, મનાપકાયિકા નામ દેવતા તીસુ ઠાનેસુ ઇસ્સરિયં કારેમ વસં વત્તેમ. મયં, ભન્તે અનુરુદ્ધ, યાદિસકં વણ્ણં આકઙ્ખામ તાદિસકં વણ્ણં ઠાનસો પટિલભામ; યાદિસકં સરં આકઙ્ખામ તાદિસકં સરં ઠાનસો પટિલભામ; યાદિસકં સુખં આકઙ્ખામ તાદિસકં સુખં ઠાનસો પટિલભામ. મયં, ભન્તે અનુરુદ્ધ, મનાપકાયિકા નામ દેવતા ઇમેસુ તીસુ ઠાનેસુ ઇસ્સરિયં કારેમ વસં વત્તેમા''તિ.

અથ ખો આયસ્મતો અનુરુદ્ધસ્સ એતદહોસિ – ''અહો વતિમા દેવતા સબ્બાવ નીલા અસ્સુ નીલવણ્ણા નીલવત્થા નીલાલઙ્કારા''તિ. અથ ખો તા દેવતા આયસ્મતો અનુરુદ્ધસ્સ ચિત્તમઞ્ઞાય સબ્બાવ નીલા અહેસું નીલવણ્ણા નીલવત્થા નીલાલઙ્કારા.

અથ ખો આયસ્મતો અનુરુદ્ધસ્સ એતદહોસિ – ''અહો વતિમા દેવતા સબ્બાવ પીતા અસ્સુ...પે॰... સબ્બાવ લોહિતકા અસ્સુ... સબ્બાવ ઓદાતા અસ્સુ ઓદાતવણ્ણા ઓદાતવત્થા ઓદાતાલઙ્કારા''તિ. અથ ખો તા દેવતા આયસ્મતો અનુરુદ્ધસ્સ ચિત્તમઞ્ઞાય સબ્બાવ ઓદાતા અહેસું ઓદાતવણ્ણા ઓદાતવત્થા ઓદાતાલઙ્કારા.

અથ ખો તા દેવતા એકા ચ [કો (સી॰), એકાવ (સ્યા॰ પી॰)] ગાયિ એકા ચ [એકા પન (સી॰), એકાવ (સ્યા॰ પી॰)] નચ્ચિ એકા ચ [એકા (સી॰), એકાવ (સ્યા॰ પી॰)] અચ્છરં વાદેસિ. સેય્યથાપિ નામ પઞ્ચઙ્ગિકસ્સ તૂરિયસ્સ [તુરિયસ્સ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] સુવિનીતસ્સ સુપ્પટિપતાળિતસ્સ કુસલેહિ સુસમન્નાહતસ્સ સદ્દો હોતિ વગ્ગુ ચ રજનીયો ચ કમનીયો ચ પેમનીયો ચ મદનીયો ચ; એવમેવં તાસં દેવતાનં અલઙ્કારાનં સદ્દો હોતિ વગ્ગુ ચ રજનીયો ચ કમનીયો ચ પેમનીયો ચ મદનીયો ચ. અથ ખો આયસ્મા અનુરુદ્ધો ઇન્દ્રિયાનિ ઓક્ખિપિ.

અથ ખો તા દેવતા ''ન ખ્વય્યો અનુરુદ્ધો સાદિયતી''તિ [સાદયતીતિ (સદ્દનીતિધાતુમાલા)] તત્થેવન્તરધાયિંસુ. અથ ખો આયસ્મા અનુરુદ્ધો સાયન્હસમયં પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા અનુરુદ્ધો ભગવન્તં એતદવોચ –

''ઇધાહં, ભન્તે, દિવાવિહારં ગતો હોમિ પટિસલ્લીનો. અથ ખો, ભન્તે, સમ્બહુલા મનાપકાયિકા દેવતા યેનાહં તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા મં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠંસુ. એકમન્તં ઠિતા ખો, ભન્તે, તા દેવતા મં એતદવોચું – 'મયં, ભન્તે અનુરુદ્ધ, મનાપકાયિકા નામ દેવતા તીસુ ઠાનેસુ ઇસ્સરિયં કારેમ વસં વત્તેમ. મયં, ભન્તે અનુરુદ્ધ, યાદિસકં વણ્ણં આકઙ્ખામ તાદિસકં વણ્ણં ઠાનસો પટિલભામ; યાદિસકં સરં આકઙ્ખામ તાદિસકં સરં ઠાનસો પટિલભામ; યાદિસકં સુખં આકઙ્ખામ તાદિસકં સુખં ઠાનસો પટિલભામ. મયં, ભન્તે અનુરુદ્ધ, મનાપકાયિકા નામ દેવતા ઇમેસુ તીસુ ઠાનેસુ ઇસ્સરિયં કારેમ વસં વત્તેમા'તિ. તસ્સ મય્હં, ભન્તે, એતદહોસિ – 'અહો વતિમા દેવતા સબ્બાવ નીલા અસ્સુ નીલવણ્ણા નીલવત્થા નીલાલઙ્કારા'તિ. અથ ખો, ભન્તે, તા દેવતા મમ ચિત્તમઞ્ઞાય સબ્બાવ નીલા અહેસું નીલવણ્ણા નીલવત્થા નીલાલઙ્કારા.

''તસ્સ મય્હં, ભન્તે, એતદહોસિ – 'અહો વતિમા દેવતા સબ્બાવ પીતા અસ્સુ...પે॰... સબ્બાવ લોહિતકા અસ્સુ...પે॰... સબ્બાવ ઓદાતા અસ્સુ ઓદાતવણ્ણા ઓદાતવત્થા ઓદાતાલઙ્કારા'તિ . અથ ખો, ભન્તે, તા દેવતા મમ ચિત્તમઞ્ઞાય સબ્બાવ ઓદાતા અહેસું ઓદાતવણ્ણા ઓદાતવત્થા ઓદાતાલઙ્કારા.

‘‘અથ ખો, ભન્તે, તા દેવતા એકા ચ ગાયિ એકા ચ નચ્ચિ એકા ચ અચ્છરં વાદેસિ. સેય્યથાપિ નામ પઞ્ચઙ્ગિકસ્સ તૂરિયસ્સ સુવિનીતસ્સ સુપ્પટિપતાળિતસ્સ કુસલેહિ સુસમન્નાહતસ્સ સદ્દો હોતિ વગ્ગુ ચ રજનીયો ચ કમનીયો ચ પેમનીયો ચ મદનીયો ચ; એવમેવં તાસં દેવતાનં અલઙ્કારાનં સદ્દો હોતિ વગ્ગુ ચ રજનીયો ચ કમનીયો ચ પેમનીયો ચ મદનીયો ચ. અથ ખ્વાહં, ભન્તે, ઇન્દ્રિયાનિ ઓક્ખિપિં.

‘‘અથ ખો, ભન્તે, તા દેવતા ‘ન ખ્વય્યો અનુરુદ્ધો સાદિયતી’તિ તત્થેવન્તરધાયિંસુ. કતિહિ નુ ખો, ભન્તે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો માતુગામો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા મનાપકાયિકાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતી’’તિ?

‘‘અટ્ઠહિ ખો, અનુરુદ્ધ, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો માતુગામો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા મનાપકાયિકાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. કતમેહિ અટ્ઠહિ? ઇધ, અનુરુદ્ધ, માતુગામો યસ્સ માતાપિતરો ભત્તુનો દેન્તિ અત્થકામા હિતેસિનો અનુકમ્પકા અનુકમ્પં ઉપાદાય તસ્સ હોતિ પુબ્બુટ્ઠાયિની પચ્છાનિપાતિની કિઙ્કારપટિસ્સાવિની મનાપચારિની પિયવાદિની.

‘‘યે તે ભત્તુ ગરુનો [ગુરુનો (ક॰)] હોન્તિ – માતાતિ વા પિતાતિ વા સમણબ્રાહ્મણાતિ વા – તે સક્કરોતિ, ગરું કરોતિ [ગરુકરોતિ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)], માનેતિ, પૂજેતિ, અબ્ભાગતે ચ આસનોદકેન પટિપૂજેતિ.

‘‘યે તે ભત્તુ અબ્ભન્તરા કમ્મન્તા – ઉણ્ણાતિ વા કપ્પાસાતિ વા – તત્થ દક્ખા હોતિ અનલસા તત્રુપાયાય [તત્રૂપાયાય (સી॰), અ॰ નિ॰ ૪.૩૫; ૧૧.૧૪] વીમંસાય સમન્નાગતા અલં કાતું અલં સંવિધાતું.

‘‘યો સો ભત્તુ અબ્ભન્તરો અન્તોજનો – દાસાતિ વા પેસ્સાતિ વા કમ્મકરાતિ વા – તેસં કતઞ્ચ કતતો જાનાતિ અકતઞ્ચ અકતતો જાનાતિ, ગિલાનકાનઞ્ચ બલાબલં જાનાતિ ખાદનીયં ભોજનીયઞ્ચસ્સ પચ્ચંસેન [પચ્ચયેન (સ્યા॰), પચ્ચત્તંસેન (ક॰) અ॰ નિ॰ ૫.૩૩] સંવિભજતિ.

‘‘યં ભત્તુ આહરતિ ધનં વા ધઞ્ઞં વા જાતરૂપં વા તં આરક્ખેન ગુત્તિયા સમ્પાદેતિ, તત્થ ચ હોતિ અધુત્તી અથેની અસોણ્ડી અવિનાસિકા.

‘‘ઉપાસિકા ખો પન હોતિ બુદ્ધં સરણં ગતા ધમ્મં સરણં ગતા સઙ્ઘં સરણં ગતા.

‘‘સીલવતી ખો પન હોતિ – પાણાતિપાતા પટિવિરતા, અદિન્નાદાના પટિવિરતા, કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતા, મુસાવાદા પટિવિરતા, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતા.

‘‘ચાગવતી ખો પન હોતિ. વિગતમલમચ્છેરેન ચેતસા અગારં અજ્ઝાવસતિ મુત્તચાગા [મુત્તચાગી (સ્યા॰)] પયતપાણિની [પયતપાણિ (સી॰), પયતપાણી (સ્યા॰ પી॰ ક॰)] વોસ્સગ્ગરતા યાચયોગા દાનસંવિભાગરતા.

‘‘ઇમેહિ ખો, અનુરુદ્ધ, અટ્ઠહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો માતુગામો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા મનાપકાયિકાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતી’’તિ.

‘‘યો નં ભરતિ સબ્બદા, નિચ્ચં આતાપિ ઉસ્સુકો;

તં સબ્બકામદં [તં સબ્બકામહરં (સી॰ સ્યા॰ પી॰) સબ્બકામહરં (અ॰ નિ॰ ૫.૩૩] પોસં, ભત્તારં નાતિમઞ્ઞતિ.

‘‘ન ચાપિ સોત્થિ ભત્તારં, ઇસ્સાવાદેન રોસયે;
ભત્તુ ચ ગરુનો સબ્બે, પટિપૂજેતિ પણ્ડિતા.

‘‘ઉટ્ઠાહિકા [ઉટ્ઠાયિકા (ક॰)] અનલસા, સઙ્ગહિતપરિજ્જના;
ભત્તુ મનાપં ચરતિ, સમ્ભતં અનુરક્ખતિ.

‘‘યા એવં વત્તતિ નારી, ભત્તુ છન્દવસાનુગા;
મનાપા નામ તે [મનાપકાયિકા (સી॰ ક॰)] દેવા, યત્થ સા ઉપપજ્જતી’’તિ. છટ્ઠં;

૭. દુતિયવિસાખાસુત્તં

૪૭. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ પુબ્બારામે મિગારમાતુપાસાદે. અથ ખો વિસાખા મિગારમાતા... પે॰... એકમન્તં નિસિન્નં ખો વિસાખં મિગારમાતરં ભગવા એતદવોચ –

‘‘અટ્ઠહિ ખો, વિસાખે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો માતુગામો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા મનાપકાયિકાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. કતમેહિ અટ્ઠહિ? ઇધ, વિસાખે, માતુગામો યસ્સ માતાપિતરો ભત્તુનો દેન્તિ અત્થકામા હિતેસિનો અનુકમ્પકા અનુકમ્પં ઉપાદાય તસ્સ હોતિ પુબ્બુટ્ઠાયિની પચ્છાનિપાતિની કિઙ્કારપટિસ્સાવિની મનાપચારિની પિયવાદિની...પે॰....

‘‘ચાગવતી ખો પન હોતિ. વિગતમલમચ્છેરેન ચેતસા અગારં અજ્ઝાવસતિ મુત્તચાગા પયતપાણિની વોસ્સગ્ગરતા યાચયોગા દાનસંવિભાગરતા. ઇમેહિ ખો, વિસાખે, અટ્ઠહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો માતુગામો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા મનાપકાયિકાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતી’’તિ.

‘‘યો નં ભરતિ સબ્બદા, નિચ્ચં આતાપિ ઉસ્સુકો;
તં સબ્બકામદં પોસં, ભત્તારં નાતિમઞ્ઞતિ.

‘‘ન ચાપિ સોત્થિ ભત્તારં, ઇસ્સાવાદેન રોસયે;
ભત્તુ ચ ગરુનો સબ્બે, પટિપૂજેતિ પણ્ડિતા.

‘‘ઉટ્ઠાહિકા અનલસા, સઙ્ગહિતપરિજ્જના;
ભત્તુ મનાપં ચરતિ, સમ્ભતં અનુરક્ખતિ.

‘‘યા એવં વત્તતિ નારી, ભત્તુ છન્દવસાનુગા;
મનાપા નામ તે [મનાપકાયિકા (સી॰ ક॰)] દેવા, યત્થ સા ઉપપજ્જતી’’તિ. સત્તમં;

૮. નકુલમાતાસુત્તં

૪૮. એકં સમયં ભગવા ભગ્ગેસુ વિહરતિ સુંસુમારગિરે [સુંસુમારગિરે (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] ભેસકળાવને મિગદાયે. અથ ખો નકુલમાતા ગહપતાની યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા...પે॰.... એકમન્તં નિસિન્નં ખો નકુલમાતરં ગહપતાનિં ભગવા એતદવોચ –

‘‘અટ્ઠહિ ખો, નકુલમાતે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો માતુગામો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા મનાપકાયિકાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. કતમેહિ અટ્ઠહિ? ઇધ, નકુલમાતે, માતુગામો યસ્સ માતાપિતરો ભત્તુનો દેન્તિ અત્થકામા હિતેસિનો અનુકમ્પકા અનુકમ્પં ઉપાદાય તસ્સ હોતિ પુબ્બુટ્ઠાયિની પચ્છાનિપાતિની કિઙ્કારપટિસ્સાવિની મનાપચારિની પિયવાદિની.

‘‘યે તે ભત્તુ ગરુનો હોન્તિ – માતાતિ વા પિતાતિ વા સમણબ્રાહ્મણાતિ વા – તે સક્કરોતિ ગરું કરોતિ માનેતિ પૂજેતિ, અબ્ભાગતે ચ આસનોદકેન પટિપૂજેતિ.

‘‘યે તે ભત્તુ અબ્ભન્તરા કમ્મન્તા – ઉણ્ણાતિ વા કપ્પાસાતિ વા – તત્થ દક્ખા હોતિ અનલસા તત્રુપાયાય વીમંસાય સમન્નાગતા અલં કાતું અલં સંવિધાતું.

‘‘યો સો ભત્તુ અબ્ભન્તરો અન્તોજનો – દાસાતિ વા પેસ્સાતિ વા કમ્મકરાતિ વા – તેસં કતઞ્ચ કતતો જાનાતિ અકતઞ્ચ અકતતો જાનાતિ, ગિલાનકાનઞ્ચ બલાબલં જાનાતિ ખાદનીયં ભોજનીયઞ્ચસ્સ પચ્ચંસેન સંવિભજતિ.

‘‘યં ભત્તા આહરતિ ધનં વા ધઞ્ઞં વા રજતં વા જાતરૂપં વા તં આરક્ખેન ગુત્તિયા સમ્પાદેતિ, તત્થ ચ હોતિ અધુત્તી અથેની અસોણ્ડી અવિનાસિકા.

‘‘ઉપાસિકા ખો પન હોતિ બુદ્ધં સરણં ગતા ધમ્મં સરણં ગતા સઙ્ઘં સરણં ગતા.

‘‘સીલવતી ખો પન હોતિ – પાણાતિપાતા પટિવિરતા...પે॰... સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતા...પે॰....

‘‘ચાગવતી ખો પન હોતિ વિગતમલમચ્છેરેન ચેતસા અગારં અજ્ઝાવસતિ મુત્તચાગા પયતપાણિની વોસ્સગ્ગરતા યાચયોગા દાનસંવિભાગરતા.

‘‘ઇમેહિ ખો, નકુલમાતે, અટ્ઠહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો માતુગામો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા મનાપકાયિકાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતી’’તિ.

‘‘યો નં ભરતિ સબ્બદા, નિચ્ચં આતાપિ ઉસ્સુકો;
તં સબ્બકામદં પોસં, ભત્તારં નાતિમઞ્ઞતિ.

‘‘ન ચાપિ સોત્થિ ભત્તારં, ઇસ્સાવાદેન રોસયે;
ભત્તુ ચ ગરુનો સબ્બે, પટિપૂજેતિ પણ્ડિતા.

‘‘ઉટ્ઠાહિકા અનલસા, સઙ્ગહિતપરિજ્જના;
ભત્તુ મનાપં ચરતિ, સમ્ભતં અનુરક્ખતિ.

‘‘યા એવં વત્તતિ નારી, ભત્તુ છન્દવસાનુગા;
મનાપા નામ તે [મનાપકાયિકા (સી॰)] દેવા, યત્થ સા ઉપપજ્જતી’’તિ. અટ્ઠમં;

૯. પઠમઇધલોકિકસુત્તં

૪૯. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ પુબ્બારામે મિગારમાતુપાસાદે. અથ ખો વિસાખા મિગારમાતા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ…પે॰…. એકમન્તં નિસિન્નં ખો વિસાખં મિગારમાતરં ભગવા એતદવોચ –

‘‘ચતૂહિ ખો, વિસાખે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો માતુગામો ઇધલોકવિજયાય પટિપન્નો હોતિ, અયંસ લોકો આરદ્ધો હોતિ. કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, વિસાખે, માતુગામો સુસંવિહિતકમ્મન્તો હોતિ, સઙ્ગહિતપરિજનો, ભત્તુ મનાપં ચરતિ, સમ્ભતં અનુરક્ખતિ.

‘‘કથઞ્ચ , વિસાખે, માતુગામો સુસંવિહિતકમ્મન્તો હોતિ? ઇધ, વિસાખે, માતુગામો યે તે ભત્તુ અબ્ભન્તરા કમ્મન્તા – ઉણ્ણાતિ વા કપ્પાસાતિ વા – તત્થ દક્ખા હોતિ અનલસા તત્રુપાયાય વીમંસાય સમન્નાગતા અલં કાતું અલં સંવિધાતું. એવં ખો, વિસાખે, માતુગામો સુસંવિહિતકમ્મન્તો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, વિસાખે, માતુગામો સઙ્ગહિતપરિજનો હોતિ? ઇધ, વિસાખે, માતુગામો યો સો ભત્તુ અબ્ભન્તરો અન્તોજનો – દાસાતિ વા પેસ્સાતિ વા કમ્મકરાતિ વા – તેસં કતઞ્ચ કતતો જાનાતિ અકતઞ્ચ અકતતો જાનાતિ, ગિલાનકાનઞ્ચ બલાબલં જાનાતિ ખાદનીયં ભોજનીયઞ્ચસ્સ પચ્ચંસેન સંવિભજતિ. એવં ખો, વિસાખે, માતુગામો સઙ્ગહિતપરિજનો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, વિસાખે, માતુગામો ભત્તુ મનાપં ચરતિ? ઇધ, વિસાખે, માતુગામો યં ભત્તુ અમનાપસઙ્ખાતં તં જીવિતહેતુપિ ન અજ્ઝાચરતિ. એવં ખો, વિસાખે, માતુગામો ભત્તુ મનાપં ચરતિ.

‘‘કથઞ્ચ, વિસાખે, માતુગામો સમ્ભતં અનુરક્ખતિ? ઇધ, વિસાખે, માતુગામો યં ભત્તા આહરતિ ધનં વા ધઞ્ઞં વા રજતં વા જાતરૂપં વા તં આરક્ખેન ગુત્તિયા સમ્પાદેતિ, તત્થ ચ હોતિ અધુત્તી અથેની અસોણ્ડી અવિનાસિકા. એવં ખો, વિસાખે, માતુગામો સમ્ભતં અનુરક્ખતિ. ઇમેહિ ખો, વિસાખે, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો માતુગામો ઇધલોકવિજયાય પટિપન્નો હોતિ, અયંસ લોકો આરદ્ધો હોતિ.

‘‘ચતૂહિ ખો , વિસાખે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો માતુગામો પરલોકવિજયાય પટિપન્નો હોતિ, પરલોકો આરદ્ધો હોતિ. કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, વિસાખે, માતુગામો સદ્ધાસમ્પન્નો હોતિ, સીલસમ્પન્નો હોતિ, ચાગસમ્પન્નો હોતિ, પઞ્ઞાસમ્પન્નો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ , વિસાખે, માતુગામો સદ્ધાસમ્પન્નો હોતિ? ઇધ, વિસાખે, માતુગામો સદ્ધો હોતિ, સદ્દહતિ તથાગતસ્સ બોધિં – ‘ઇતિપિ સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો વિજ્જાચરણસમ્પન્નો સુગતો લોકવિદૂ અનુત્તરો પુરિસદમ્મસારથિ સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા’તિ. એવં ખો, વિસાખે, માતુગામો સદ્ધાસમ્પન્નો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, વિસાખે, માતુગામો સીલસમ્પન્નો હોતિ? ઇધ , વિસાખે, માતુગામો પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ… પે॰… સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતો હોતિ. એવં ખો, વિસાખે, માતુગામો સીલસમ્પન્નો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ , વિસાખે, માતુગામો ચાગસમ્પન્નો હોતિ? ઇધ, વિસાખે, માતુગામો વિગતમલમચ્છેરેન ચેતસા અગારં અજ્ઝાવસતિ મુત્તચાગા પયતપાણિની વોસ્સગ્ગરતા યાચયોગા દાનસંવિભાગરતા. એવં ખો, વિસાખે, માતુગામો ચાગસમ્પન્નો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, વિસાખે, માતુગામો પઞ્ઞાસમ્પન્નો હોતિ? ઇધ, વિસાખે, માતુગામો પઞ્ઞવા હોતિ…પે॰… એવં ખો, વિસાખે, માતુગામો પઞ્ઞાસમ્પન્નો હોતિ. ઇમેહિ ખો, વિસાખે, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો માતુગામો પરલોકવિજયાય પટિપન્નો હોતિ, પરલોકો આરદ્ધો હોતી’’તિ.

‘‘સુસંવિહિતકમ્મન્તા, સઙ્ગહિતપરિજ્જના;
ભત્તુ મનાપં ચરતિ, સમ્ભતં અનુરક્ખતિ.

‘‘સદ્ધા સીલેન સમ્પન્ના, વદઞ્ઞૂ વીતમચ્છરા;
નિચ્ચં મગ્ગં વિસોધેતિ, સોત્થાનં સમ્પરાયિકં.

‘‘ઇચ્ચેતે અટ્ઠ ધમ્મા ચ, યસ્સા વિજ્જન્તિ નારિયા;
તમ્પિ સીલવતિં આહુ, ધમ્મટ્ઠં સચ્ચવાદિનિં.

‘‘સોળસાકારસમ્પન્ના, અટ્ઠઙ્ગસુસમાગતા;
તાદિસી સીલવતી ઉપાસિકા;
ઉપપજ્જતિ દેવલોકં મનાપ’’ન્તિ. નવમં;

૧૦. દુતિયઇધલોકિકસુત્તં

૫૦. ‘‘ચતૂહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો માતુગામો ઇધલોકવિજયાય પટિપન્નો હોતિ, અયંસ લોકો આરદ્ધો હોતિ. કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ , ભિક્ખવે, માતુગામો સુસંવિહિતકમ્મન્તો હોતિ, સઙ્ગહિતપરિજનો, ભત્તુ મનાપં ચરતિ, સમ્ભતં અનુરક્ખતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, માતુગામો સુસંવિહિતકમ્મન્તો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, માતુગામો યે તે ભત્તુ અબ્ભન્તરા કમ્મન્તા…પે॰… એવં ખો, ભિક્ખવે, માતુગામો સુસંવિહિતકમ્મન્તો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, માતુગામો સઙ્ગહિતપરિજનો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, માતુગામો યો સો ભત્તુ અબ્ભન્તરો અન્તોજનો…પે॰… એવં ખો, ભિક્ખવે, માતુગામો સઙ્ગહિતપરિજનો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, માતુગામો ભત્તુ મનાપં ચરતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, માતુગામો યં ભત્તુ અમનાપસઙ્ખાતં તં જીવિતહેતુપિ ન અજ્ઝાચરતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, માતુગામો ભત્તુ મનાપં ચરતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, માતુગામો સમ્ભતં અનુરક્ખતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, માતુગામો યં ભત્તા આહરતિ…પે॰… એવં ખો, ભિક્ખવે, માતુગામો સમ્ભતં અનુરક્ખતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો માતુગામો ઇધલોકવિજયાય પટિપન્નો હોતિ, અયંસ લોકો આરદ્ધો હોતિ.

‘‘ચતૂહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો માતુગામો પરલોકવિજયાય પટિપન્નો હોતિ, પરલોકો આરદ્ધો હોતિ. કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, માતુગામો સદ્ધાસમ્પન્નો હોતિ, સીલસમ્પન્નો હોતિ, ચાગસમ્પન્નો હોતિ, પઞ્ઞાસમ્પન્નો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, માતુગામો સદ્ધાસમ્પન્નો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, માતુગામો સદ્ધો હોતિ...પે॰... એવં ખો, ભિક્ખવે, માતુગામો સદ્ધાસમ્પન્નો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, માતુગામો સીલસમ્પન્નો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, માતુગામો પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ...પે॰... સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતો હોતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, માતુગામો સીલસમ્પન્નો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, માતુગામો ચાગસમ્પન્નો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, માતુગામો વિગતમલમચ્છેરેન ચેતસા અગારં અજ્ઝાવસતિ...પે॰... એવં ખો , ભિક્ખવે, માતુગામો ચાગસમ્પન્નો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, માતુગામો પઞ્ઞાસમ્પન્નો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, માતુગામો પઞ્ઞવા હોતિ...પે॰... એવં ખો, ભિક્ખવે, માતુગામો પઞ્ઞાસમ્પન્નો હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો માતુગામો પરલોકવિજયાય પટિપન્નો હોતિ, પરલોકો આરદ્ધો હોતી’’તિ.

‘‘સુસંવિહિતકમ્મન્તા, સઙ્ગહિતપરિજ્જના;
ભત્તુ મનાપં ચરતિ, સમ્ભતં અનુરક્ખતિ.

‘‘સદ્ધા સીલેન સમ્પન્ના, વદઞ્ઞૂ વીતમચ્છરા;
નિચ્ચં મગ્ગં વિસોધેતિ, સોત્થાનં સમ્પરાયિકં.

‘‘ઇચ્ચેતે અટ્ઠ ધમ્મા ચ, યસ્સા વિજ્જન્તિ નારિયા;
તમ્પિ સીલવતિં આહુ, ધમ્મટ્ઠં સચ્ચવાદિનિં.

‘‘સોળસાકારસમ્પન્ના, અટ્ઠઙ્ગસુસમાગતા;
તાદિસી સીલવતી ઉપાસિકા, ઉપપજ્જતિ દેવલોકં મનાપ’’ન્તિ. દસમં;

ઉપોસથવગ્ગો પઞ્ચમો.

તસ્સુદ્દાનં –

સંખિત્તે વિત્થતે વિસાખે, વાસેટ્ઠો બોજ્ઝાય પઞ્ચમં;
અનુરુદ્ધં પુન વિસાખે, નકુલા ઇધલોકિકા દ્વેતિ.

પઠમપણ્ણાસકં સમત્તં.

૨. દુતિયપણ્ણાસકં

(૬) ૧. ગોતમીવગ્ગો

૧. ગોતમીસુત્તં

૫૧. એકં સમયં ભગવા સક્કેસુ વિહરતિ કપિલવત્થુસ્મિં નિગ્રોધારામે. અથ ખો મહાપજાપતી [મહાપજાપતિ (સ્યા॰) ચૂળવ॰ ૪૦૨] ગોતમી યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતા ખો મહાપજાપતી ગોતમી ભગવન્તં એતદવોચ – ''સાધુ, ભન્તે, લભેય્ય માતુગામો તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જ''ન્તિ. ''અલં, ગોતમિ! મા તે રુચ્ચિ માતુગામસ્સ તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જા''તિ.

દુતિયમ્પિ ખો મહાપજાપતી ગોતમી ભગવન્તં એતદવોચ – ''સાધુ, ભન્તે, લભેય્ય માતુગામો તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જ''ન્તિ. ''અલં, ગોતમિ! મા તે રુચ્ચિ માતુગામસ્સ તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જા''તિ. ''તતિયમ્પિ ખો મહાપજાપતી ગોતમી ભગવન્તં એતદવોચ – ''સાધુ ભન્તે, લભેય્ય માતુગામો તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જ''ન્તિ. ''અલં, ગોતમિ! મા તે રુચ્ચિ માતુગામસ્સ તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જા''તિ.

અથ ખો મહાપજાપતી ગોતમી ''ન ભગવા અનુજાનાતિ માતુગામસ્સ તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જ''ન્તિ દુક્ખી દુમ્મના અસ્સુમુખી રુદમાના ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કામિ.

અથ ખો ભગવા કપિલવત્થુસ્મિં યથાભિરન્તં વિહરિત્વા યેન વેસાલી તેન ચારિકં પક્કામિ . અનુપુબ્બેન ચારિકં ચરમાનો યેન વેસાલી તદવસરિ. તત્ર સુદં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં . અથ ખો મહાપજાપતી ગોતમી કેસે છેદાપેત્વા કાસાયાનિ વત્થાનિ અચ્છાદેત્વા સમ્બહુલાહિ સાકિયાનીહિ સદ્ધિં યેન વેસાલી તેન પક્કામિ. અનુપુબ્બેન યેન વેસાલી મહાવનં કૂટાગારસાલા તેનુપસઙ્કમિ. અથ ખો મહાપજાપતી ગોતમી સૂનેહિ પાદેહિ રજોકિણ્ણેન ગત્તેન દુક્ખી દુમ્મના અસ્સુમુખી રુદમાના બહિદ્વારકોટ્ઠકે અટ્ઠાસિ.

અદ્દસા ખો આયસ્મા આનન્દો મહાપજાપતિં ગોતમિં સૂનેહિ પાદેહિ રજોકિણ્ણેન ગત્તેન દુક્ખિં દુમ્મનં અસ્સુમુખિં રુદમાનં બહિદ્વારકોટ્ઠકે ઠિતં. દિસ્વાન મહાપજાપતિં ગોતમિં એતદવોચ – ''કિં નુ ત્વં, ગોતમિ, સૂનેહિ પાદેહિ રજોકિણ્ણેન ગત્તેન દુક્ખી દુમ્મના અસ્સુમુખી રુદમાના બહિદ્વારકોટ્ઠકે ઠિતા''તિ? ''તથા હિ પન, ભન્તે આનન્દ, ન ભગવા અનુજાનાતિ માતુગામસ્સ તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જ''ન્તિ. ''તેન હિ ત્વં, ગોતમિ, મુહુત્તં ઇધેવ તાવ હોહિ, યાવાહં ભગવન્તં યાચામિ માતુગામસ્સ તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જ''ન્તિ.

અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ – ''એસા, ભન્તે, મહાપજાપતી ગોતમી સૂનેહિ પાદેહિ રજોકિણ્ણેન ગત્તેન દુક્ખી દુમ્મના અસ્સુમુખી રુદમાના બહિદ્વારકોટ્ઠકે ઠિતા – 'ન ભગવા

અનુજાનાતિ માતુગામસ્સ તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જ’ન્તિ. સાધુ, ભન્તે, લભેય્ય માતુગામો તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જ’’ન્તિ. ‘‘અલં, આનન્દ! મા તે રુચ્ચિ માતુગામસ્સ તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જા’’તિ.

દુતિયમ્પિ ખો...પે॰... તતિયમ્પિ ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘સાધુ, ભન્તે, લભેય્ય માતુગામો તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જ’’ન્તિ. ‘‘અલં, આનન્દ! મા તે રુચ્ચિ માતુગામસ્સ તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જા’’તિ.

અથ ખો આયસ્મતો આનન્દસ્સ એતદહોસિ – ‘‘ન ભગવા અનુજાનાતિ માતુગામસ્સ તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જં. યંનૂનાહં અઞ્ઞેનપિ પરિયાયેન ભગવન્તં યાચેય્યં માતુગામસ્સ તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જ’’ન્તિ. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘ભબ્બો નુ ખો, ભન્તે, માતુગામો તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિત્વા સોતાપત્તિફલં વા સકદાગામિફલં વા અનાગામિફલં વા અરહત્તફલં વા સચ્છિકાતુ’’ન્તિ? ‘‘ભબ્બો, આનન્દ, માતુગામો તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિત્વા સોતાપત્તિફલમ્પિ સકદાગામિફલમ્પિ અનાગામિફલમ્પિ અરહત્તફલમ્પિ સચ્છિકાતુ’’ન્તિ. ‘‘સચે, ભન્તે, ભબ્બો માતુગામો તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિત્વા સોતાપત્તિફલમ્પિ...પે॰... અરહત્તફલમ્પિ સચ્છિકાતું, બહુકારા, ભન્તે, મહાપજાપતી ગોતમી ભગવતો માતુચ્છા આપાદિકા પોસિકા ખીરસ્સ દાયિકા; ભગવન્તં જનેત્તિયા કાલઙ્કતાય થઞ્ઞં પાયેસિ. સાધુ, ભન્તે, લભેય્ય માતુગામો તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જ’’ન્તિ.

‘‘સચે, આનન્દ, મહાપજાપતી ગોતમી અટ્ઠ ગરુધમ્મે પટિગ્ગણ્હાતિ, સાવસ્સા હોતુ ઉપસમ્પદા –

[પાચિ॰ ૧૪૯; ચૂળવ॰ ૪૦૩] ‘‘વસ્સસતૂપસમ્પન્નાય ભિક્ખુનિયા તદહૂપસમ્પન્નસ્સ ભિક્ખુનો અભિવાદનં પચ્ચુટ્ઠાનં અઞ્જલિકમ્મં સામીચિકમ્મં કત્તબ્બં. અયમ્પિ ધમ્મો સક્કત્વા ગરું કત્વા [ગરુકત્વા (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] માનેત્વા પૂજેત્વા યાવજીવં અનતિક્કમનીયો.

‘‘ન ભિક્ખુનિયા અભિક્ખુકે આવાસે વસ્સં ઉપગન્તબ્બં. અયમ્પિ ધમ્મો સક્કત્વા ગરું કત્વા માનેત્વા પૂજેત્વા યાવજીવં અનતિક્કમનીયો.

‘‘અન્વડ્ઢમાસં ભિક્ખુનિયા ભિક્ખુસઙ્ઘતો દ્વે ધમ્મા પચ્ચાસીસિતબ્બા [પચ્ચાસિંસિતબ્બા (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] – ઉપોસથપુચ્છકઞ્ચ, ઓવાદૂપસઙ્કમનઞ્ચ . અયમ્પિ ધમ્મો સક્કત્વા ગરું કત્વા માનેત્વા પૂજેત્વા યાવજીવં અનતિક્કમનીયો.

‘‘વસ્સંવુટ્ઠાય ભિક્ખુનિયા ઉભતોસઙ્ઘે તીહિ ઠાનેહિ પવારેતબ્બં – દિટ્ઠેન વા સુતેન વા પરિસઙ્કાય વા. અયમ્પિ ધમ્મો સક્કત્વા ગરું કત્વા માનેત્વા પૂજેત્વા યાવજીવં અનતિક્કમનીયો.

‘‘ગરુધમ્મં અજ્ઝાપન્નાય ભિક્ખુનિયા ઉભતોસઙ્ઘે પક્ખમાનત્તં ચરિતબ્બં. અયમ્પિ ધમ્મો સક્કત્વા ગરું કત્વા માનેત્વા પૂજેત્વા યાવજીવં અનતિક્કમનીયો.

‘‘દ્વે વસ્સાનિ છસુ ધમ્મેસુ સિક્ખિતસિક્ખાય સિક્ખમાનાય ઉભતોસઙ્ઘે ઉપસમ્પદા પરિયેસિતબ્બા. અયમ્પિ ધમ્મો સક્કત્વા ગરું કત્વા માનેત્વા પૂજેત્વા યાવજીવં અનતિક્કમનીયો.

‘‘ન કેનચિ પરિયાયેન ભિક્ખુનિયા ભિક્ખુ અક્કોસિતબ્બો પરિભાસિતબ્બો. અયમ્પિ ધમ્મો સક્કત્વા ગરું કત્વા માનેત્વા પૂજેત્વા યાવજીવં અનતિક્કમનીયો.

‘‘અજ્જતગ્ગે ઓવટો ભિક્ખુનીનં ભિક્ખૂસુ વચનપથો, અનોવટો ભિક્ખૂનં ભિક્ખુનીસુ વચનપથો. અયમ્પિ ધમ્મો સક્કત્વા ગરું કત્વા માનેત્વા પૂજેત્વા યાવજીવં અનતિક્કમનીયો.

‘‘સચે, આનન્દ, મહાપજાપતી ગોતમી ઇમે અટ્ઠ ગરુધમ્મે પટિગ્ગણ્હાતિ, સાવસ્સા હોતુ ઉપસમ્પદા’’તિ.

અથ ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવતો સન્તિકે ઇમે અટ્ઠ ગરુધમ્મે ઉગ્ગહેત્વા યેન મહાપજાપતી ગોતમી તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા મહાપજાપતિં ગોતમિં એતદવોચ –

‘‘સચે ખો ત્વં, ગોતમિ, અટ્ઠ ગરુધમ્મે પટિગ્ગણ્હેય્યાસિ, સાવ તે ભવિસ્સતિ ઉપસમ્પદા –

‘‘વસ્સસતૂપસમ્પન્નાય ભિક્ખુનિયા તદહૂપસમ્પન્નસ્સ ભિક્ખુનો અભિવાદનં પચ્ચુટ્ઠાનં અઞ્જલિકમ્મં સામીચિકમ્મં કત્તબ્બં. અયમ્પિ ધમ્મો સક્કત્વા ગરું કત્વા માનેત્વા પૂજેત્વા યાવજીવં અનતિક્કમનીયો…પે॰….

‘‘અજ્જતગ્ગે ઓવટો ભિક્ખુનીનં ભિક્ખૂસુ વચનપથો, અનોવટો ભિક્ખૂનં ભિક્ખુનીસુ વચનપથો. અયમ્પિ ધમ્મો સક્કત્વા ગરું કત્વા માનેત્વા પૂજેત્વા યાવજીવં અનતિક્કમનીયો. સચે ખો ત્વં, ગોતમિ, ઇમે અટ્ઠ ગરુધમ્મે પટિગ્ગણ્હેય્યાસિ, સાવ તે ભવિસ્સતિ ઉપસમ્પદા’’તિ.

‘‘સેય્યથાપિ , ભન્તે આનન્દ, ઇત્થી વા પુરિસો વા દહરો યુવા મણ્ડનકજાતિકો [મણ્ડનકજાતિયો (સી॰ પી॰)] સીસંન્હાતો [સીસંનહાતો (સી॰ પી॰), સીસનહાતો (સ્યા॰)] ઉપ્પલમાલં વા વસ્સિકમાલં વા અધિમુત્તકમાલં [અતિમુત્તકમાલં (સી॰)] વા લભિત્વા ઉભોહિ હત્થેહિ પટિગ્ગહેત્વા ઉત્તમઙ્ગે સિરસ્મિં પતિટ્ઠાપેય્ય; એવમેવં ખો અહં, ભન્તે આનન્દ, ઇમે અટ્ઠ ગરુધમ્મે પટિગ્ગણ્હામિ યાવજીવં અનતિક્કમનીયે’’તિ.

અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘પટિગ્ગહિતા, ભન્તે, મહાપજાપતિયા ગોતમિયા અટ્ઠ ગરુધમ્મા યાવજીવં અનતિક્કમનીયા’’તિ.

‘‘સચે, આનન્દ, નાલભિસ્સ માતુગામો તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જં, ચિરટ્ઠિતિકં, આનન્દ, બ્રહ્મચરિયં અભવિસ્સ, વસ્સસહસ્સમેવ સદ્ધમ્મો તિટ્ઠેય્ય. યતો ચ ખો, આનન્દ, માતુગામો તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતો, ન દાનિ, આનન્દ, બ્રહ્મચરિયં ચિરટ્ઠિતિકં ભવિસ્સતિ. પઞ્ચેવ દાનિ, આનન્દ, વસ્સસતાનિ સદ્ધમ્મો ઠસ્સતિ.

‘‘સેય્યથાપિ, આનન્દ, યાનિ કાનિચિ કુલાનિ બહુત્થિકાનિ [બહુકિત્થિકાનિ (સી॰ પી॰), બહુઇત્થિકાનિ (સ્યા॰)] અપ્પપુરિસકાનિ, તાનિ સુપ્પધંસિયાનિ હોન્તિ ચોરેહિ કુમ્ભત્થેનકેહિ; એવમેવં ખો, આનન્દ, યસ્મિં ધમ્મવિનયે

લભતિ માતુગામો અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જં, ન તં બ્રહ્મચરિયં ચિરટ્ઠિતિકં હોતિ.

''સેય્યથાપિ , આનન્દ, સમ્પન્ને સાલિક્ખેત્તે સેતટ્ઠિકા નામ રોગજાતિ નિપતતિ, એવં તં સાલિક્ખેત્તં ન ચિરટ્ઠિતિકં હોતિ; એવમેવં ખો, આનન્દ, યસ્મિં ધમ્મવિનયે લભતિ માતુગામો અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જં, ન તં બ્રહ્મચરિયં ચિરટ્ઠિતિકં હોતિ.

''સેય્યથાપિ , આનન્દ, સમ્પન્ને ઉચ્છુક્ખેત્તે મઞ્જિટ્ઠિકા [મઞ્જેટ્ઠિકા (સી॰ સ્યા॰)] નામ રોગજાતિ નિપતતિ, એવં તં ઉચ્છુક્ખેત્તં ન ચિરટ્ઠિતિકં હોતિ; એવમેવં ખો, આનન્દ, યસ્મિં ધમ્મવિનયે લભતિ માતુગામો અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જં, ન તં બ્રહ્મચરિયં ચિરટ્ઠિતિકં હોતિ.

''સેય્યથાપિ , આનન્દ, પુરિસો મહતો તળાકસ્સ પટિકચ્ચેવ [પટિગચ્ચેવ (સી॰ પી॰)] આળિં બન્ધેય્ય યાવદેવ ઉદકસ્સ અનતિક્કમનાય; એવમેવં ખો, આનન્દ, મયા પટિકચ્ચેવ ભિક્ખુનીનં અટ્ઠ ગરુધમ્મા પઞ્ઞત્તા યાવજીવં અનતિક્કમનીયા''તિ. પઠમં.

૨. ઓવાદસુત્તં

૫૨. એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ – ''કતિહિ નુ ખો, ભન્તે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ ભિક્ખુનોવાદકો સમ્મન્નિતબ્બો''તિ?

[પાચિ॰ ૧૪૭] ''અટ્ઠહિ ખો, આનન્દ, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ ભિક્ખુનોવાદકો સમ્મન્નિતબ્બો. કતમેહિ અટ્ઠહિ? ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ સીલવા હોતિ...પે॰... સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ; બહુસ્સુતો હોતિ...પે॰... દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા; ઉભયાનિ ખો પનસ્સ પાતિમોક્ખાનિ વિત્થારેન સ્વાગતાનિ હોન્તિ સુવિભત્તાનિ સુપ્પવત્તીનિ સુવિનિચ્છિતાનિ સુત્તસો અનુબ્યઞ્જનસો; કલ્યાણવાચો હોતિ કલ્યાણવાક્કરણો, પોરિયા વાચાય સમન્નાગતો વિસ્સટ્ઠાય [વિસટ્ઠાય (ક॰)] અનેલગળાય [અનેળગળાય (સી॰ ક॰)] અત્થસ્સ વિઞ્ઞાપનિયા; પટિબલો હોતિ ભિક્ખુનિસઙ્ઘસ્સ ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેતું સમાદપેતું સમુત્તેજેતું સમ્પહંસેતું; યેભુય્યેન ભિક્ખુનીનં પિયો હોતિ મનાપો; ન ખો પનેતં ભગવન્તં ઉદ્દિસ્સ પબ્બજિતાય કાસાયવત્થનિવસનાય ગરુધમ્મં અજ્ઝાપન્નપુબ્બો હોતિ; વીસતિવસ્સો વા હોતિ અતિરેકવીસતિવસ્સો વા. ઇમેહિ ખો, આનન્દ, અટ્ઠહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ ભિક્ખુનોવાદકો સમ્મન્નિતબ્બો''તિ. દુતિયં.

૩. સંખિત્તસુત્તં

૫૩. [ચૂળવ॰ ૪૦૬] એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં. અથ ખો મહાપજાપતી ગોતમી યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતા ખો સા મહાપજાપતી ગોતમી ભગવન્તં એતદવોચ –

''સાધુ મે, ભન્તે, ભગવા સંખિત્તેન ધમ્મં દેસેતુ, યમહં ભગવતો ધમ્મં સુત્વા એકા વૂપકટ્ઠા અપ્પમત્તા આતાપિની પહિતત્તા વિહરેય્ય''ન્તિ. ''યે ખો ત્વં, ગોતમિ, ધમ્મે જાનેય્યાસિ – 'ઇમે ધમ્મા સરાગાય સંવત્તન્તિ,

નો વિરાગાય; સંયોગાય સંવત્તન્તિ, નો વિસંયોગાય; આચયાય સંવત્તન્તિ, નો અપચયાય; મહિચ્છતાય સંવત્તન્તિ, નો અપ્પિચ્છતાય; અસન્તુટ્ઠિયા સંવત્તન્તિ, નો સન્તુટ્ઠિયા; સઙ્ગણિકાય સંવત્તન્તિ, નો પવિવેકાય; કોસજ્જાય સંવત્તન્તિ, નો વીરિયારમ્ભાય; દુબ્ભરતાય સંવત્તન્તિ, નો સુભરતાયા'તિ, એકંસેન, ગોતમિ, ધારેય્યાસિ – 'નેસો ધમ્મો, નેસો વિનયો, નેતં સત્થુસાસન'''ન્તિ .

''યે ચ ખો ત્વં, ગોતમિ, ધમ્મે જાનેય્યાસિ – 'ઇમે ધમ્મા વિરાગાય સંવત્તન્તિ, નો સરાગાય; વિસંયોગાય સંવત્તન્તિ, નો સંયોગાય; અપચયાય સંવત્તન્તિ, નો આચયાય; અપ્પિચ્છતાય સંવત્તન્તિ, નો મહિચ્છતાય; સન્તુટ્ઠિયા સંવત્તન્તિ, નો અસન્તુટ્ઠિયા; પવિવેકાય સંવત્તન્તિ, નો સઙ્ગણિકાય ; વીરિયારમ્ભાય સંવત્તન્તિ, નો કોસજ્જાય; સુભરતાય સંવત્તન્તિ, નો દુબ્ભરતાયા'તિ, એકંસેન, ગોતમિ, ધારેય્યાસિ – 'એસો ધમ્મો, એસો વિનયો, એતં સત્થુસાસન'''ન્તિ. તતિયં.

૪. દીઘજાણુસુત્તં

૫૪. એકં સમયં ભગવા કોલિયેસુ વિહરતિ કક્કરપત્તં નામ કોલિયાનં નિગમો. અથ ખો દીઘજાણુ કોલિયપુત્તો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો દીઘજાણુ કોલિયપુત્તો ભગવન્તં એતદવોચ – ''મયં, ભન્તે, ગિહી કામભોગિનો [કામભોગી (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] પુત્તસમ્બાધસયનં અજ્ઝાવસામ, કાસિકચન્દનં પચ્ચનુભોમ , માલાગન્ધવિલેપનં ધારયામ, જાતરૂપરજતં સાદયામ. તેસં નો, ભન્તે, ભગવા અમ્હાકં તથા ધમ્મં દેસેતુ યે અમ્હાકં અસ્સુ ધમ્મા દિટ્ઠધમ્મહિતાય દિટ્ઠધમ્મસુખાય, સમ્પરાયહિતાય સમ્પરાયસુખાયા''તિ.

''ચત્તારોમે, બ્યગ્ઘપજ્જ, ધમ્મા કુલપુત્તસ્સ દિટ્ઠધમ્મહિતાય સંવત્તન્તિ દિટ્ઠધમ્મસુખાય. કતમે ચત્તારો? ઉટ્ઠાનસમ્પદા, આરક્ખસમ્પદા, કલ્યાણમિત્તતા, સમજીવિતા [સમજીવિકતા (સી॰) અ॰ નિ॰ ૮.૭૫]. કતમા ચ, બ્યગ્ઘપજ્જ, ઉટ્ઠાનસમ્પદા? ઇધ, બ્યગ્ઘપજ્જ, કુલપુત્તો યેન કમ્મટ્ઠાનેન જીવિકં [જીવિતં (ક॰)] કપ્પેતિ – યદિ કસિયા, યદિ વણિજ્જાય, યદિ ગોરક્ખેન, યદિ ઇસ્સત્તેન [ઇસ્સત્થેન (સી॰ સ્યા॰ પી॰)], યદિ રાજપોરિસેન, યદિ સિપ્પઞ્ઞતરેન – તત્થ દક્ખો હોતિ અનલસો, તત્રુપાયાય વીમંસાય સમન્નાગતો, અલં કાતું અલં સંવિધાતું. અયં વુચ્ચતિ, બ્યગ્ઘપજ્જ, ઉટ્ઠાનસમ્પદા.

''કતમા ચ, બ્યગ્ઘપજ્જ, આરક્ખસમ્પદા? ઇધ, બ્યગ્ઘપજ્જ, કુલપુત્તસ્સ ભોગા હોન્તિ ઉટ્ઠાનવીરિયાધિગતા બાહાબલપરિચિતા, સેદાવક્ખિત્તા, ધમ્મિકા ધમ્મલદ્ધા. તે આરક્ખેન ગુત્તિયા સમ્પાદેતિ – 'કિન્તિ મે ઇમે ભોગે નેવ રાજાનો હરેય્યું, ન ચોરા હરેય્યું, ન અગ્ગિ ડહેય્ય, ન ઉદકં વહેય્ય, ન અપ્પિયા દાયાદા હરેય્યુ'ન્તિ! અયં વુચ્ચતિ, બ્યગ્ઘપજ્જ, આરક્ખસમ્પદા.

''કતમા ચ, બ્યગ્ઘપજ્જ, કલ્યાણમિત્તતા? ઇધ, બ્યગ્ઘપજ્જ, કુલપુત્તો યસ્મિં ગામે વા નિગમે વા પટિવસતિ, તત્થ યે તે હોન્તિ – ગહપતી વા ગહપતિપુત્તા વા દહરા વા વુદ્ધસીલિનો, વુદ્ધા વા વુદ્ધસીલિનો, સદ્ધાસમ્પન્ના, સીલસમ્પન્ના, ચાગસમ્પન્ના, પઞ્ઞાસમ્પન્ના – તેહિ સદ્ધિં સન્તિટ્ઠતિ સલ્લપતિ સાકચ્છં સમાપજ્જતિ; યથારૂપાનં સદ્ધાસમ્પન્નાનં સદ્ધાસમ્પદં અનુસિક્ખતિ, યથારૂપાનં સીલસમ્પન્નાનં સીલસમ્પદં અનુસિક્ખતિ, યથારૂપાનં ચાગસમ્પન્નાનં ચાગસમ્પદં અનુસિક્ખતિ, યથારૂપાનં પઞ્ઞાસમ્પન્નાનં પઞ્ઞાસમ્પદં અનુસિક્ખતિ. અયં વુચ્ચતિ, બ્યગ્ઘપજ્જ, કલ્યાણમિત્તતા.

‘‘કતમા ચ, બ્યગ્ઘપજ્જ, સમજીવિતા? ઇધ, બ્યગ્ઘપજ્જ, કુલપુત્તો આયઞ્ચ ભોગાનં વિદિત્વા, વયઞ્ચ ભોગાનં વિદિત્વા, સમં જીવિકં [સમજીવિકં (સ્યા॰), સમજીવિતં (ક॰)] કપ્પેતિ નાચ્ચોગાળ્હં નાતિહીનં – ‘એવં મે આયો વયં પરિયાદાય ઠસ્સતિ, ન ચ મે વયો આયં પરિયાદાય ઠસ્સતી’તિ. સેય્યથાપિ , બ્યગ્ઘપજ્જ, તુલાધારો વા તુલાધારન્તેવાસી વા તુલં પગ્ગહેત્વા જાનાતિ – ‘એત્તકેન વા ઓનતં [ઓણતં (ક॰)], એત્તકેન વા ઉન્નત’ન્તિ [ઉણ્ણતન્તિ (ક॰)]; એવમેવં ખો, બ્યગ્ઘપજ્જ, કુલપુત્તો આયઞ્ચ ભોગાનં વિદિત્વા, વયઞ્ચ ભોગાનં વિદિત્વા, સમં જીવિકં કપ્પેતિ નાચ્ચોગાળ્હં નાતિહીનં – ‘એવં મે આયો વયં પરિયાદાય ઠસ્સતિ , ન ચ મે વયો આયં પરિયાદાય ઠસ્સતી’તિ. સચાયં, બ્યગ્ઘપજ્જ, કુલપુત્તો અપ્પાયો સમાનો ઉળારં જીવિકં [જીવિતં (ક॰)] કપ્પેતિ, તસ્સ ભવન્તિ વત્તારો – ‘ઉદુમ્બરખાદીવાયં [ઉદુમ્બરખાદિકં વાયં (સી॰ પી॰), ઉદુમ્બરખાદકં ચાયં (સ્યા॰)] કુલપુત્તો ભોગે ખાદતી’તિ. સચે પનાયં, બ્યગ્ઘપજ્જ, કુલપુત્તો મહાયો સમાનો કસિરં જીવિકં [જીવિતં (ક॰)] કપ્પેતિ, તસ્સ ભવન્તિ વત્તારો – ‘અજેટ્ઠમરણંવાયં [અજદ્ધુમારિકં વાયં (સી॰ પી॰), અદ્ધમારકં ચાયં (સ્યા॰), એત્થ જદ્ધૂતિ અસનં = ભત્તભુઞ્જનં, તસ્મા અજદ્ધુમારિકન્તિ અનસનમરણન્તિ વુત્તં હોતિ. મ॰ નિ॰ ૧.૩૭૯ અધોલિપિયા ‘‘અજદ્ધુક’’ન્તિ પદં દસ્સિતં] કુલપુત્તો મરિસ્સતી’તિ. યતો ચ ખોયં, બ્યગ્ઘપજ્જ, કુલપુત્તો આયઞ્ચ ભોગાનં વિદિત્વા, વયઞ્ચ ભોગાનં વિદિત્વા, સમં જીવિકં કપ્પેતિ નાચ્ચોગાળ્હં નાતિહીનં – ‘એવં મે આયો વયં પરિયાદાય ઠસ્સતિ, ન ચ મે વયો આયં પરિયાદાય ઠસ્સતી’તિ. અયં વુચ્ચતિ, બ્યગ્ઘપજ્જ, સમજીવિતા.

‘‘એવં સમુપ્પન્નાનં, બ્યગ્ઘપજ્જ, ભોગાનં ચત્તારિ અપાયમુખાનિ હોન્તિ – ઇત્થિધુત્તો, સુરાધુત્તો, અક્ખધુત્તો, પાપમિત્તો પાપસહાયો પાપસમ્પવઙ્કો. સેય્યથાપિ, બ્યગ્ઘપજ્જ, મહતો તળાકસ્સ ચત્તારિ ચેવ આયમુખાનિ, ચત્તારિ ચ અપાયમુખાનિ. તસ્સ પુરિસો યાનિ ચેવ આયમુખાનિ તાનિ પિદહેય્ય, યાનિ ચ અપાયમુખાનિ તાનિ વિવરેય્ય; દેવો ચ ન સમ્મા ધારં અનુપ્પવેચ્છેય્ય. એવઞ્હિ તસ્સ, બ્યગ્ઘપજ્જ, મહતો તળાકસ્સ પરિહાનિયેવ પાટિકઙ્ખા, નો વુદ્ધિ; એવમેવં, બ્યગ્ઘપજ્જ, એવં સમુપ્પન્નાનં ભોગાનં ચત્તારિ અપાયમુખાનિ હોન્તિ – ઇત્થિધુત્તો, સુરાધુત્તો, અક્ખધુત્તો, પાપમિત્તો પાપસહાયો પાપસમ્પવઙ્કો.

‘‘એવં સમુપ્પન્નાનં, બ્યગ્ઘપજ્જ, ભોગાનં ચત્તારિ આયમુખાનિ હોન્તિ – ન ઇત્થિધુત્તો, ન સુરાધુત્તો, ન અક્ખધુત્તો , કલ્યાણમિત્તો કલ્યાણસહાયો કલ્યાણસમ્પવઙ્કો. સેય્યથાપિ, બ્યગ્ઘપજ્જ, મહતો તળાકસ્સ ચત્તારિ ચેવ આયમુખાનિ, ચત્તારિ ચ અપાયમુખાનિ. તસ્સ પુરિસો યાનિ ચેવ આયમુખાનિ તાનિ વિવરેય્ય, યાનિ ચ અપાયમુખાનિ તાનિ પિદહેય્ય; દેવો ચ સમ્મા ધારં અનુપ્પવેચ્છેય્ય. એવઞ્હિ તસ્સ, બ્યગ્ઘપજ્જ, મહતો તળાકસ્સ વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ; એવમેવં ખો, બ્યગ્ઘપજ્જ, એવં સમુપ્પન્નાનં ભોગાનં ચત્તારિ આયમુખાનિ હોન્તિ – ન ઇત્થિધુત્તો , ન સુરાધુત્તો, ન અક્ખધુત્તો, કલ્યાણમિત્તો કલ્યાણસહાયો કલ્યાણસમ્પવઙ્કો. ઇમે ખો, બ્યગ્ઘપજ્જ, ચત્તારો ધમ્મા કુલપુત્તસ્સ દિટ્ઠધમ્મહિતાય સંવત્તન્તિ દિટ્ઠધમ્મસુખાય.

‘‘ચત્તારોમે, બ્યગ્ઘપજ્જ, ધમ્મા કુલપુત્તસ્સ સમ્પરાયહિતાય સંવત્તન્તિ સમ્પરાયસુખાય. કતમે ચત્તારો? સદ્ધાસમ્પદા, સીલસમ્પદા , ચાગસમ્પદા, પઞ્ઞાસમ્પદા. કતમા ચ, બ્યગ્ઘપજ્જ, સદ્ધાસમ્પદા? ઇધ, બ્યગ્ઘપજ્જ, કુલપુત્તો સદ્ધો હોતિ, સદ્દહતિ તથાગતસ્સ બોધિં – ‘ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા’તિ. અયં વુચ્ચતિ, બ્યગ્ઘપજ્જ, સદ્ધાસમ્પદા.

‘‘કતમા ચ, બ્યગ્ઘપજ્જ, સીલસમ્પદા? ઇધ, બ્યગ્ઘપજ્જ, કુલપુત્તો પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ…પે॰… સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતો હોતિ. અયં વુચ્ચતિ, બ્યગ્ઘપજ્જ, સીલસમ્પદા.

‘‘કતમા ચ, બ્યગ્ઘપજ્જ, ચાગસમ્પદા? ઇધ, બ્યગ્ઘપજ્જ, કુલપુત્તો વિગતમલમચ્છેરેન ચેતસા અગારં અજ્ઝાવસતિ મુત્તચાગો પયતપાણિ વોસ્સગ્ગરતો યાચયોગો દાનસંવિભાગરતો. અયં વુચ્ચતિ, બ્યગ્ઘપજ્જ, ચાગસમ્પદા.

‘‘કતમા ચ, બ્યગ્ઘપજ્જ, પઞ્ઞાસમ્પદા? ઇધ , બ્યગ્ઘપજ્જ, કુલપુત્તો પઞ્ઞવા હોતિ, ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા. અયં વુચ્ચતિ, બ્યગ્ઘપજ્જ, પઞ્ઞાસમ્પદા. ઇમે ખો, બ્યગ્ઘપજ્જ, ચત્તારો ધમ્મા કુલપુત્તસ્સ સમ્પરાયહિતાય સંવત્તન્તિ સમ્પરાયસુખાયા’’તિ.

‘‘ઉટ્ઠાતા કમ્મધેય્યેસુ, અપ્પમત્તો વિધાનવા;
સમં કપ્પેતિ જીવિકં [જીવિતં (ક॰)], સમ્ભતં અનુરક્ખતિ.

‘‘સદ્ધો સીલેન સમ્પન્નો, વદઞ્ઞૂ વીતમચ્છરો;
નિચ્ચં મગ્ગં વિસોધેતિ, સોત્થાનં સમ્પરાયિકં.

‘‘ઇચ્ચેતે અટ્ઠ ધમ્મા ચ, સદ્ધસ્સ ઘરમેસિનો;
અક્ખાતા સચ્ચનામેન, ઉભયત્થ સુખાવહા.

‘‘દિટ્ઠધમ્મહિતત્થાય, સમ્પરાયસુખાય ચ;
એવમેતં ગહટ્ઠાનં, ચાગો પુઞ્ઞં પવડ્ઢતી’’તિ. ચતુત્થં;

૫. ઉજ્જયસુત્તં

૫૫. અથ ખો ઉજ્જયો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો ઉજ્જયો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘મયં, ભો ગોતમ, પવાસં ગન્તુકામા. તેસં નો ભવં ગોતમો અમ્હાકં તથા ધમ્મં દેસેતુ – યે અમ્હાકં અસ્સુ ધમ્મા દિટ્ઠધમ્મહિતાય, દિટ્ઠધમ્મસુખાય, સમ્પરાયહિતાય, સમ્પરાયસુખાયા’’તિ.

‘‘ચત્તારોમે, બ્રાહ્મણ, ધમ્મા કુલપુત્તસ્સ દિટ્ઠધમ્મહિતાય સંવત્તન્તિ, દિટ્ઠધમ્મસુખાય. કતમે ચત્તારો? ઉટ્ઠાનસમ્પદા , આરક્ખસમ્પદા, કલ્યાણમિત્તતા, સમજીવિતા. કતમા ચ, બ્રાહ્મણ, ઉટ્ઠાનસમ્પદા? ઇધ, બ્રાહ્મણ, કુલપુત્તો યેન કમ્મટ્ઠાનેન જીવિકં કપ્પેતિ – યદિ કસિયા, યદિ વણિજ્જાય, યદિ ગોરક્ખેન, યદિ ઇસ્સત્તેન, યદિ રાજપોરિસેન, યદિ સિપ્પઞ્ઞતરેન – તત્થ દક્ખો હોતિ અનલસો, તત્રુપાયાય વીમંસાય સમન્નાગતો, અલં કાતું અલં સંવિધાતું. અયં વુચ્ચતિ, બ્રાહ્મણ, ઉટ્ઠાનસમ્પદા.

‘‘કતમા ચ, બ્રાહ્મણ, આરક્ખસમ્પદા? ઇધ, બ્રાહ્મણ, કુલપુત્તસ્સ ભોગા હોન્તિ ઉટ્ઠાનવીરિયાધિગતા, બાહાબલપરિચિતા, સેદાવક્ખિત્તા, ધમ્મિકા ધમ્મલદ્ધા. તે આરક્ખેન ગુત્તિયા સમ્પાદેતિ – ‘કિન્તિ મે ઇમે ભોગે નેવ રાજાનો હરેય્યું, ન ચોરા હરેય્યું, ન અગ્ગિ ડહેય્ય, ન ઉદકં વહેય્ય, ન અપ્પિયા દાયાદા હરેય્યુ’ન્તિ. અયં વુચ્ચતિ, બ્રાહ્મણ, આરક્ખસમ્પદા.

‘‘કતમા ચ, બ્રાહ્મણ, કલ્યાણમિત્તતા? ઇધ, બ્રાહ્મણ, કુલપુત્તો યસ્મિં ગામે વા નિગમે વા પટિવસતિ તત્ર યે તે હોન્તિ – ગહપતી વા ગહપતિપુત્તા વા દહરા વા વુદ્ધસીલિનો, વુદ્ધા વા વુદ્ધસીલિનો, સદ્ધાસમ્પન્ના, સીલસમ્પન્ના, ચાગસમ્પન્ના, પઞ્ઞાસમ્પન્ના – તેહિ સદ્ધિં સન્તિટ્ઠતિ સલ્લપતિ સાકચ્છં સમાપજ્જતિ; યથારૂપાનં સદ્ધાસમ્પન્નાનં સદ્ધાસમ્પદં અનુસિક્ખતિ, યથારૂપાનં સીલસમ્પન્નાનં સીલસમ્પદં અનુસિક્ખતિ, યથારૂપાનં ચાગસમ્પન્નાનં ચાગસમ્પદં અનુસિક્ખતિ, યથારૂપાનં પઞ્ઞાસમ્પન્નાનં પઞ્ઞાસમ્પદં અનુસિક્ખતિ. અયં વુચ્ચતિ, બ્રાહ્મણ, કલ્યાણમિત્તતા.

‘‘કતમા ચ, બ્રાહ્મણ, સમજીવિતા? ઇધ, બ્રાહ્મણ, કુલપુત્તો આયઞ્ચ ભોગાનં વિદિત્વા વયઞ્ચ ભોગાનં વિદિત્વા સમં જીવિકં કપ્પેતિ નાચ્ચોગાળ્હં નાતિહીનં – ‘એવં મે આયો વયં પરિયાદાય ઠસ્સતિ, ન ચ મે વયો આયં પરિયાદાય ઠસ્સતી’તિ. સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, તુલાધારો વા તુલાધારન્તેવાસી વા તુલં પગ્ગહેત્વા જાનાતિ – ‘એત્તકેન વા ઓનતં, એત્તકેન વા ઉન્નત’ન્તિ; એવમેવં ખો, બ્રાહ્મણ, કુલપુત્તો આયઞ્ચ ભોગાનં વિદિત્વા વયઞ્ચ ભોગાનં વિદિત્વા સમં જીવિકં કપ્પેતિ નાચ્ચોગાળ્હં નાતિહીનં – ‘એવં મે આયો વયં પરિયાદાય ઠસ્સતિ, ન ચ મે વયો આયં પરિયાદાય ઠસ્સતી’તિ. સચાયં, બ્રાહ્મણ, કુલપુત્તો અપ્પાયો સમાનો ઉળારં જીવિકં કપ્પેતિ, તસ્સ ભવન્તિ વત્તારો – ‘ઉદુમ્બરખાદીવાયં કુલપુત્તો ભોગે ખાદતી’તિ. સચે પનાયં, બ્રાહ્મણ, કુલપુત્તો મહાયો સમાનો કસિરં જીવિકં કપ્પેતિ, તસ્સ ભવન્તિ વત્તારો – ‘અજેટ્ઠમરણંવાયં કુલપુત્તો મરિસ્સતી’તિ. યતો ચ ખોયં, બ્રાહ્મણ, કુલપુત્તો આયઞ્ચ ભોગાનં વિદિત્વા વયઞ્ચ ભોગાનં વિદિત્વા સમં જીવિકં કપ્પેતિ નાચ્ચોગાળ્હં નાતિહીનં – ‘એવં મે આયો વયં પરિયાદાય ઠસ્સતિ, ન ચ મે વયો આયં પરિયાદાય ઠસ્સતી’તિ, અયં વુચ્ચતિ, બ્રાહ્મણ, સમજીવિતા.

‘‘એવં સમુપ્પન્નાનં, બ્રાહ્મણ, ભોગાનં ચત્તારિ અપાયમુખાનિ હોન્તિ – ઇત્થિધુત્તો, સુરાધુત્તો, અક્ખધુત્તો, પાપમિત્તો પાપસહાયો પાપસમ્પવઙ્કો. સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, મહતો તળાકસ્સ ચત્તારિ ચેવ આયમુખાનિ, ચત્તારિ ચ અપાયમુખાનિ. તસ્સ પુરિસો યાનિ ચેવ આયમુખાનિ તાનિ પિદહેય્ય, યાનિ ચ અપાયમુખાનિ તાનિ વિવરેય્ય; દેવો ચ ન સમ્મા ધારં અનુપ્પવેચ્છેય્ય. એવઞ્હિ તસ્સ બ્રાહ્મણ , મહતો તળાકસ્સ પરિહાનિયેવ પાટિકઙ્ખા, નો વુદ્ધિ ; એવમેવં ખો, બ્રાહ્મણ, એવં સમુપ્પન્નાનં ભોગાનં ચત્તારિ અપાયમુખાનિ હોન્તિ – ઇત્થિધુત્તો, સુરાધુત્તો, અક્ખધુત્તો, પાપમિત્તો પાપસહાયો પાપસમ્પવઙ્કો.

‘‘એવં સમુપ્પન્નાનં, બ્રાહ્મણ, ભોગાનં ચત્તારિ આયમુખાનિ હોન્તિ – ન ઇત્થિધુત્તો, ન સુરાધુત્તો, ન અક્ખધુત્તો, કલ્યાણમિત્તો કલ્યાણસહાયો કલ્યાણસમ્પવઙ્કો. સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, મહતો તળાકસ્સ ચત્તારિ ચેવ આયમુખાનિ ચત્તારિ ચ અપાયમુખાનિ. તસ્સ પુરિસો યાનિ ચેવ આયમુખાનિ તાનિ વિવરેય્ય, યાનિ ચ અપાયમુખાનિ તાનિ પિદહેય્ય; દેવો ચ સમ્મા ધારં અનુપ્પવેચ્છેય્ય. એવઞ્હિ તસ્સ, બ્રાહ્મણ, મહતો તળાકસ્સ વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ; એવમેવં ખો, બ્રાહ્મણ, એવં સમુપ્પન્નાનં ભોગાનં ચત્તારિ આયમુખાનિ હોન્તિ – ન ઇત્થિધુત્તો…પે॰… કલ્યાણસમ્પવઙ્કો. ઇમે ખો, બ્રાહ્મણ, ચત્તારો ધમ્મા કુલપુત્તસ્સ દિટ્ઠધમ્મહિતાય સંવત્તન્તિ દિટ્ઠધમ્મસુખાય.

‘‘ચત્તારોમે, બ્રાહ્મણ, કુલપુત્તસ્સ ધમ્મા સમ્પરાયહિતાય સંવત્તન્તિ સમ્પરાયસુખાય. કતમે ચત્તારો? સદ્ધાસમ્પદા, સીલસમ્પદા, ચાગસમ્પદા, પઞ્ઞાસમ્પદા. કતમા ચ, બ્રાહ્મણ, સદ્ધાસમ્પદા? ઇધ, બ્રાહ્મણ, કુલપુત્તો

સદ્ધો હોતિ, સદ્દહતિ તથાગતસ્સ બોધિં – ‘ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા’તિ. અયં વુચ્ચતિ, બ્રાહ્મણ, સદ્ધાસમ્પદા.

‘‘કતમા ચ, બ્રાહ્મણ, સીલસમ્પદા? ઇધ, બ્રાહ્મણ, કુલપુત્તો પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ…પે॰… સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતો હોતિ. અયં વુચ્ચતિ, બ્રાહ્મણ, સીલસમ્પદા.

‘‘કતમા ચ, બ્રાહ્મણ, ચાગસમ્પદા? ઇધ , બ્રાહ્મણ, કુલપુત્તો વિગતમલમચ્છેરેન ચેતસા અગારં અજ્ઝાવસતિ મુત્તચાગો પયતપાણિ વોસ્સગ્ગરતો યાચયોગો દાનસંવિભાગરતો. અયં વુચ્ચતિ, બ્રાહ્મણ, ચાગસમ્પદા.

‘‘કતમા ચ, બ્રાહ્મણ, પઞ્ઞાસમ્પદા? ઇધ, બ્રાહ્મણ, કુલપુત્તો પઞ્ઞવા હોતિ…પે॰… સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા. અયં વુચ્ચતિ, બ્રાહ્મણ, પઞ્ઞાસમ્પદા. ઇમે ખો, બ્રાહ્મણ, ચત્તારો ધમ્મા કુલપુત્તસ્સ સમ્પરાયહિતાય સંવત્તન્તિ સમ્પરાયસુખાયા’’તિ.

‘‘ઉટ્ઠાતા કમ્મધેય્યેસુ, અપ્પમત્તો વિધાનવા;
સમં કપ્પેતિ જીવિકં, સમ્ભતં અનુરક્ખતિ.

‘‘સદ્ધો સીલેન સમ્પન્નો, વદઞ્ઞૂ વીતમચ્છરો;
નિચ્ચં મગ્ગં વિસોધેતિ, સોત્થાનં સમ્પરાયિકં.

‘‘ઇચ્ચેતે અટ્ઠ ધમ્મા ચ, સદ્ધસ્સ ઘરમેસિનો;
અક્ખાતા સચ્ચનામેન, ઉભયત્થ સુખાવહા.

‘‘દિટ્ઠધમ્મહિતત્થાય, સમ્પરાયસુખાય ચ;
એવમેતં ગહટ્ઠાનં, ચાગો પુઞ્ઞં પવડ્ઢતી’’તિ. પઞ્ચમં;

૬. ભયસુત્તં

૫૬. ‘‘‘ભય’ન્તિ [ચૂળનિ॰ ખગ્ગવિસાણસુત્તનિદ્દેસ ૧૩૭], ભિક્ખવે, કામાનમેતં અધિવચનં. ‘દુક્ખ’ન્તિ, ભિક્ખવે, કામાનમેતં અધિવચનં. ‘રોગો’તિ, ભિક્ખવે, કામાનમેતં અધિવચનં. ‘ગણ્ડો’તિ, ભિક્ખવે, કામાનમેતં અધિવચનં. ‘સલ્લ’ન્તિ, ભિક્ખવે, કામાનમેતં અધિવચનં. ‘સઙ્ગો’તિ, ભિક્ખવે, કામાનમેતં અધિવચનં. ‘પઙ્કો’તિ, ભિક્ખવે, કામાનમેતં અધિવચનં . ‘ગબ્ભો’તિ, ભિક્ખવે, કામાનમેતં અધિવચનં. કસ્મા ચ, ભિક્ખવે, ‘ભય’ન્તિ કામાનમેતં અધિવચનં? યસ્મા ચ કામરાગરત્તાયં, ભિક્ખવે, છન્દરાગવિનિબદ્ધો દિટ્ઠધમ્મિકાપિ ભયા ન પરિમુચ્ચતિ, સમ્પરાયિકાપિ ભયા ન પરિમુચ્ચતિ, તસ્મા ‘ભય’ન્તિ કામાનમેતં અધિવચનં. કસ્મા ચ, ભિક્ખવે, ‘દુક્ખ’ન્તિ…પે॰… ‘રોગો’તિ… ‘ગણ્ડો’તિ… ‘સલ્લ’ન્તિ… ‘સઙ્ગો’તિ… ‘પઙ્કો’તિ… ‘ગબ્ભો’તિ કામાનમેતં અધિવચનં? યસ્મા ચ કામરાગરત્તાયં, ભિક્ખવે, છન્દરાગવિનિબદ્ધો દિટ્ઠધમ્મિકાપિ ગબ્ભા ન પરિમુચ્ચતિ, સમ્પરાયિકાપિ ગબ્ભા ન પરિમુચ્ચતિ, તસ્મા ‘ગબ્ભો’તિ કામાનમેતં અધિવચનં’’.

‘‘ભયં દુક્ખઞ્ચ રોગો ચ, ગણ્ડો સલ્લઞ્ચ સઙ્ગો ચ;

પઙ્કો ગબ્ભો ચ ઉભયં, એતે કામા પવુચ્ચન્તિ;
યત્થ સત્તો પુથુજ્જનો.

‘‘ઓતિણ્ણો સાતરૂપેન, પુન ગબ્ભાય ગચ્છતિ;
યતો ચ ભિક્ખુ આતાપી, સમ્પજઞ્ઞં [સમ્પજઞ્ઞો (સ્યા॰ ક॰) સં॰ નિ॰ ૪.૨૫૧ પસ્સિતબ્બં] ન રિચ્ચતિ.

‘‘સો ઇમં પલિપથં દુગ્ગં, અતિક્કમ્મ તથાવિધો;
પજં જાતિજરૂપેતં, ફન્દમાનં અવેક્ખતી’’તિ. છટ્ઠં;

૭. પઠમઆહુનેય્યસુત્તં

૫૭. ‘‘અટ્ઠહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આહુનેય્યો હોતિ પાહુનેય્યો દક્ખિણેય્યો અઞ્જલિકરણીયો અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ. કતમેહિ અટ્ઠહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલવા હોતિ ...પે॰... સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ; બહુસ્સુતો હોતિ...પે॰... દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા; કલ્યાણમિત્તો હોતિ કલ્યાણસહાયો કલ્યાણસમ્પવઙ્કો ; સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ, સમ્માદસ્સનેન સમન્નાગતો; ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી; અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ, સેય્યથિદં – એકમ્પિ જાતિં દ્વેપિ જાતિયો...પે॰... ઇતિ સાકારં સઉદ્દેસં અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ; દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન...પે॰... યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનાતિ; આસવાનં ખયા...પે॰... સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આહુનેય્યો હોતિ...પે॰... અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સા’’તિ. સત્તમં.

૮. દુતિયઆહુનેય્યસુત્તં

૫૮. ‘‘અટ્ઠહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આહુનેય્યો હોતિ...પે॰... અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ. કતમેહિ અટ્ઠહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલવા હોતિ ...પે॰... સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ; બહુસ્સુતો હોતિ...પે॰... દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા; આરદ્ધવીરિયો વિહરતિ થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ; આરઞ્ઞિકો હોતિ પન્તસેનાસનો; અરતિરતિસહો હોતિ, ઉપ્પન્નં અરતિં અભિભુય્ય અભિભુય્ય વિહરતિ; ભયભેરવસહો હોતિ, ઉપ્પન્નં ભયભેરવં અભિભુય્ય અભિભુય્ય વિહરતિ ; ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી; આસવાનં ખયા...પે॰... સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આહુનેય્યો...પે॰... અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સા’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. પઠમપુગ્ગલસુત્તં

૫૯. ‘‘અટ્ઠિમે ભિક્ખવે, પુગ્ગલા આહુનેય્યા પાહુનેય્યા દક્ખિણેય્યા અઞ્જલિકરણીયા અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ? કતમે અટ્ઠ? સોતાપન્નો, સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો, સકદાગામી, સકદાગામિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો, અનાગામી, અનાગામિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો, અરહા, અરહત્તાય પટિપન્નો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ પુગ્ગલા આહુનેય્યા...પે॰... અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સા’’તિ.

‘‘ચત્તારો ચ પટિપન્ના, ચત્તારો ચ ફલે ઠિતા;
એસ સઙ્ઘો ઉજુભૂતો, પઞ્ઞાસીલસમાહિતો.

‘‘યજમાનાનં મનુસ્સાનં, પુઞ્ઞપેક્ખાન પાણિનં;
કરોતં ઓપધિકં પુઞ્ઞં, સઙ્ઘે દિન્નં મહપ્ફલ’’ન્તિ. નવમં;

૧૦. દુતિયપુગ્ગલસુત્તં

૬૦. ‘‘અટ્ઠિમે, ભિક્ખવે, પુગ્ગલા આહુનેય્યા...પે॰... અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ. કતમે અટ્ઠ? સોતાપન્નો , સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો...પે॰... અરહા, અરહત્તાય પટિપન્નો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ પુગ્ગલા આહુનેય્યા...પે॰... અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સા’’તિ.

‘‘ચત્તારો ચ પટિપન્ના, ચત્તારો ચ ફલે ઠિતા;
એસ સઙ્ઘો સમુક્કટ્ઠો, સત્તાનં અટ્ઠ પુગ્ગલા.

‘‘યજમાનાનં મનુસ્સાનં, પુઞ્ઞપેક્ખાન પાણિનં;
કરોતં ઓપધિકં પુઞ્ઞં, એત્થ દિન્નં મહપ્ફલ’’ન્તિ. દસમં;

ગોતમીવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

ગોતમી ઓવાદં સંખિત્તં, દીઘજાણુ ચ ઉજ્જયો;
ભયા દ્વે આહુનેય્યા ચ, દ્વે ચ અટ્ઠ પુગ્ગલાતિ.

(૭) ૨. ભૂમિચાલવગ્ગો

૧. ઇચ્છાસુત્તં

૬૧. [અ॰ નિ॰ ૮.૭૭] ‘‘અટ્ઠિમે , ભિક્ખવે, પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં. કતમે અટ્ઠ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પવિવિત્તસ્સ વિહરતો નિરાયત્તવુત્તિનો ઇચ્છા ઉપ્પજ્જતિ લાભાય. સો ઉટ્ઠહતિ ઘટતિ વાયમતિ લાભાય. તસ્સ ઉટ્ઠહતો ઘટતો વાયમતો લાભાય લાભો નુપ્પજ્જતિ. સો તેન અલાભેન સોચતિ કિલમતિ પરિદેવતિ, ઉરત્તાળિં કન્દતિ, સમ્મોહં આપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે – ‘ભિક્ખુ ઇચ્છો વિહરતિ લાભાય , ઉટ્ઠહતિ ઘટતિ વાયમતિ લાભાય, ન ચ લાભી, સોચી ચ પરિદેવી ચ, ચુતો ચ સદ્ધમ્મા’’’.

‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પવિવિત્તસ્સ વિહરતો નિરાયત્તવુત્તિનો ઇચ્છા ઉપ્પજ્જતિ લાભાય. સો ઉટ્ઠહતિ ઘટતિ વાયમતિ લાભાય. તસ્સ ઉટ્ઠહતો ઘટતો વાયમતો લાભાય લાભો ઉપ્પજ્જતિ. સો તેન લાભેન મજ્જતિ પમજ્જતિ પમાદમાપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે – ‘ભિક્ખુ ઇચ્છો વિહરતિ લાભાય, ઉટ્ઠહતિ ઘટતિ વાયમતિ લાભાય, લાભી ચ મદી ચ પમાદી ચ, ચુતો ચ સદ્ધમ્મા’’’.

‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પવિવિત્તસ્સ વિહરતો નિરાયત્તવુત્તિનો ઇચ્છા ઉપ્પજ્જતિ લાભાય. સો ન ઉટ્ઠહતિ ન ઘટતિ ન વાયમતિ લાભાય. તસ્સ અનુટ્ઠહતો અઘટતો અવાયમતો લાભાય લાભો નુપ્પજ્જતિ. સો તેન અલાભેન સોચતિ, કિલમતિ, પરિદેવતિ, ઉરત્તાળિં કન્દતિ, સમ્મોહં આપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે – ‘ભિક્ખુ ઇચ્છો વિહરતિ લાભાય, ન ઉટ્ઠહતિ ન ઘટતિ ન વાયમતિ લાભાય, ન ચ લાભી, સોચી ચ પરિદેવી ચ, ચુતો ચ સદ્ધમ્મા’’’.

‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પવિવિત્તસ્સ વિહરતો નિરાયત્તવુત્તિનો ઇચ્છા ઉપ્પજ્જતિ લાભાય. સો ન ઉટ્ઠહતિ, ન ઘટતિ, ન વાયમતિ લાભાય. તસ્સ અનુટ્ઠહતો, અઘટતો, અવાયમતો લાભાય લાભો ઉપ્પજ્જતિ. સો તેન લાભેન મજ્જતિ, પમજ્જતિ, પમાદમાપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે – ‘ભિક્ખુ ઇચ્છો વિહરતિ લાભાય, ન ઉટ્ઠહતિ ન ઘટતિ ન વાયમતિ લાભાય, લાભી ચ મદી ચ, પમાદી ચ, ચુતો ચ સદ્ધમ્મા’’’.

‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પવિવિત્તસ્સ વિહરતો નિરાયત્તવુત્તિનો ઇચ્છા ઉપ્પજ્જતિ લાભાય. સો ઉટ્ઠહતિ ઘટતિ વાયમતિ લાભાય. તસ્સ ઉટ્ઠહતો ઘટતો વાયમતો લાભાય લાભો નુપ્પજ્જતિ. સો તેન અલાભેન ન સોચતિ ન કિલમતિ ન પરિદેવતિ, ન ઉરત્તાળિં કન્દતિ, ન સમ્મોહં આપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે – ‘ભિક્ખુ ઇચ્છો વિહરતિ લાભાય, ઉટ્ઠહતિ ઘટતિ વાયમતિ લાભાય, ન ચ લાભી, ન ચ સોચી ન ચ પરિદેવી, અચ્ચુતો ચ સદ્ધમ્મા’’’.

‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પવિવિત્તસ્સ વિહરતો નિરાયત્તવુત્તિનો ઇચ્છા ઉપ્પજ્જતિ લાભાય. સો ઉટ્ઠહતિ ઘટતિ વાયમતિ લાભાય. તસ્સ ઉટ્ઠહતો ઘટતો વાયમતો લાભાય લાભો ઉપ્પજ્જતિ. સો તેન લાભેન ન મજ્જતિ, ન પમજ્જતિ, ન પમાદમાપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે – ‘ભિક્ખુ ઇચ્છો વિહરતિ લાભાય, ઉટ્ઠહતિ ઘટતિ વાયમતિ લાભાય, લાભી ચ, ન ચ મદી ન ચ પમાદી, અચ્ચુતો ચ સદ્ધમ્મા’’’.

"ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પવિવિત્તસ્સ વિહરતો નિરાયત્તવુત્તિનો ઇચ્છા ઉપ્પજ્જતિ લાભાય. સો ન ઉટ્ઠહતિ, ન ઘટતિ, ન વાયમતિ લાભાય. તસ્સ અનુટ્ઠહતો, અઘટતો, અવાયમતો લાભાય લાભો નુપ્પજ્જતિ. સો તેન અલાભેન ન સોચતિ, ન કિલમતિ, ન પરિદેવતિ, ન ઉરત્તાળિં કન્દતિ, ન સમ્મોહં આપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે – 'ભિક્ખુ ઇચ્છો વિહરતિ લાભાય, ન ઉટ્ઠહતિ, ન ઘટતિ, ન વાયમતિ લાભાય , ન ચ લાભી, ન ચ સોચી ન ચ પરિદેવી, અચ્ચુતો ચ સદ્ધમ્મા'".

"ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પવિવિત્તસ્સ વિહરતો નિરાયત્તવુત્તિનો ઇચ્છા ઉપ્પજ્જતિ લાભાય. સો ન ઉટ્ઠહતિ, ન ઘટતિ, ન વાયમતિ લાભાય. તસ્સ અનુટ્ઠહતો અઘટતો અવાયમતો લાભાય લાભો ઉપ્પજ્જતિ. સો તેન લાભેન ન મજ્જતિ, ન પમજ્જતિ, ન પમાદમાપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે – 'ભિક્ખુ ઇચ્છો વિહરતિ લાભાય, ન ઉટ્ઠહતિ, ન ઘટતિ, ન વાયમતિ લાભાય, લાભી ચ, ન ચ મદી ન ચ પમાદી, અચ્ચુતો ચ સદ્ધમ્મા '. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિ"ન્તિ. પઠમં.

૨. અલંસુત્તં

૬૨. "છહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં અત્તનો અલં પરેસં. કતમેહિ છહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ખિપ્પનિસન્તિ ચ હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ; સુતાનઞ્ચ ધમ્માનં ધારણજાતિકો [ધારકજાતિકો (સી॰ સ્યા॰ પી॰) અ॰ નિ॰ ૮.૭૮] હોતિ; ધાતાનઞ્ચ [ધતાનઞ્ચ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] ધમ્માનં અત્થૂપપરિક્ખિતા [અત્થૂપવરિક્ખી (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] હોતિ; અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો ચ હોતિ; કલ્યાણવાચો ચ હોતિ કલ્યાણવાક્કરણો, પોરિયા વાચાય સમન્નાગતો વિસ્સટ્ઠાય અનેલગળાય અત્થસ્સ વિઞ્ઞાપનિયા; સન્દસ્સકો ચ હોતિ સમાદપકો [સમાદાપકો (?)] સમુત્તેજકો સમ્પહંસકો સબ્રહ્મચારીનં. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, છહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં અત્તનો અલં પરેસં.

"પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં અત્તનો અલં પરેસં. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ન હેવ ખો ખિપ્પનિસન્તિ ચ હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ; સુતાનઞ્ચ ધમ્માનં ધારણજાતિકો હોતિ; ધાતાનઞ્ચ ધમ્માનં અત્થૂપપરિક્ખિતા હોતિ; અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો ચ હોતિ; કલ્યાણવાચો ચ હોતિ...પે॰... અત્થસ્સ વિઞ્ઞાપનિયા; સન્દસ્સકો ચ હોતિ સમાદપકો સમુત્તેજકો સમ્પહંસકો સબ્રહ્મચારીનં. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં અત્તનો અલં પરેસં.

"ચતૂહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં અત્તનો નાલં પરેસં. કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ખિપ્પનિસન્તિ ચ હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ; સુતાનઞ્ચ ધમ્માનં ધારણજાતિકો હોતિ ; ધાતાનઞ્ચ ધમ્માનં અત્થૂપપરિક્ખિતા હોતિ; અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો ચ હોતિ; નો ચ કલ્યાણવાચો હોતિ કલ્યાણવાક્કરણો, પોરિયા વાચાય સમન્નાગતો વિસ્સટ્ઠાય અનેલગળાય અત્થસ્સ વિઞ્ઞાપનિયા; નો ચ સન્દસ્સકો હોતિ સમાદપકો સમુત્તેજકો સમ્પહંસકો સબ્રહ્મચારીનં. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં અત્તનો નાલં પરેસં.

"ચતૂહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં પરેસં નાલં અત્તનો. કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ખિપ્પનિસન્તિ ચ હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ; સુતાનઞ્ચ ધમ્માનં ધારણજાતિકો હોતિ; નો ચ ધાતાનં ધમ્માનં અત્થૂપપરિક્ખિતા હોતિ; ન ચ અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો હોતિ; કલ્યાણવાચો ચ હોતિ

કલ્યાણવાક્કરણો…પે॰… અત્થસ્સ વિઞ્ઞાપનિયા; સન્દસ્સકો ચ હોતિ…પે॰… સબ્રહ્મચારીનં. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં પરેસં, નાલં અત્તનો.

‘‘તીહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં અત્તનો નાલં પરેસં. કતમેહિ તીહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ન હેવ ખો ખિપ્પનિસન્તિ ચ હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ; સુતાનઞ્ચ ધમ્માનં ધારણજાતિકો હોતિ; ધાતાનઞ્ચ ધમ્માનં અત્થૂપપરિક્ખિતા હોતિ; અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો ચ હોતિ; નો ચ કલ્યાણવાચો હોતિ કલ્યાણવાક્કરણો, પોરિયા વાચાય સમન્નાગતો વિસ્સટ્ઠાય અનેલગળાય અત્થસ્સ વિઞ્ઞાપનિયા; નો ચ સન્દસ્સકો હોતિ સમાદપકો સમુત્તેજકો સમ્પહંસકો સબ્રહ્મચારીનં. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, તીહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં અત્તનો, નાલં પરેસં.

‘‘તીહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં પરેસં, નાલં અત્તનો. કતમેહિ તીહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ન હેવ ખો ખિપ્પનિસન્તિ ચ હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ; સુતાનઞ્ચ ધમ્માનં ધારણજાતિકો હોતિ; નો ચ ધાતાનં ધમ્માનં અત્થૂપપરિક્ખિતા હોતિ; નો ચ અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો હોતિ; કલ્યાણવાચો ચ હોતિ…પે॰… અત્થસ્સ વિઞ્ઞાપનિયા; સન્દસ્સકો ચ હોતિ સમાદપકો સમુત્તેજકો સમ્પહંસકો સબ્રહ્મચારીનં. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, તીહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં પરેસં, નાલં અત્તનો.

‘‘દ્વીહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં અત્તનો, નાલં પરેસં. કતમેહિ દ્વીહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ન હેવ ખો ખિપ્પનિસન્તિ ચ હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ; નો ચ સુતાનં ધમ્માનં ધારણજાતિકો હોતિ; ધાતાનઞ્ચ ધમ્માનં અત્થૂપપરિક્ખિતા હોતિ; અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો ચ હોતિ; નો ચ કલ્યાણવાચો હોતિ…પે॰… અત્થસ્સ વિઞ્ઞાપનિયા; નો ચ સન્દસ્સકો હોતિ…પે॰… સબ્રહ્મચારીનં . ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વીહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં અત્તનો, નાલં પરેસં.

‘‘દ્વીહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં પરેસં, નાલં અત્તનો. કતમેહિ દ્વીહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ન હેવ ખો ખિપ્પનિસન્તિ ચ હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ; નો ચ સુતાનં ધમ્માનં ધારણજાતિકો હોતિ; નો ચ ધાતાનં ધમ્માનં અત્થૂપપરિક્ખિતા હોતિ; નો ચ અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો હોતિ; કલ્યાણવાચો ચ હોતિ કલ્યાણવાક્કરણો, પોરિયા વાચાય સમન્નાગતો વિસ્સટ્ઠાય અનેલગળાય અત્થસ્સ વિઞ્ઞાપનિયા; સન્દસ્સકો ચ હોતિ સમાદપકો સમુત્તેજકો સમ્પહંસકો સબ્રહ્મચારીનં. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે , દ્વીહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં પરેસં, નાલં અત્તનો’’તિ. દુતિયં.

૩. સંખિત્તસુત્તં

૬૩. અથ ખો અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ…પે॰… એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘સાધુ મે, ભન્તે, ભગવા સંખિત્તેન ધમ્મં દેસેતુ, યમહં ભગવતો ધમ્મં સુત્વા એકો વૂપકટ્ઠો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરેય્ય’’ન્તિ. ‘‘એવમેવં પનિધેકચ્ચે મોઘપુરિસા મમઞ્ઞેવ અજ્ઝેસન્તિ. ધમ્મે ચ ભાસિતે મમઞ્ઞેવ અનુબન્ધિતબ્બં મઞ્ઞન્તી’’તિ. ‘‘દેસેતુ મે, ભન્તે, ભગવા સંખિત્તેન ધમ્મં, દેસેતુ સુગતો સંખિત્તેન ધમ્મં. અપ્પેવ નામાહં ભગવતો ભાસિતસ્સ અત્થં આજાનેય્યં, અપ્પેવ નામાહં ભગવતો ભાસિતસ્સ દાયાદો અસ્સ’’ન્તિ. ‘‘તસ્માતિહ તે, ભિક્ખુ એવં સિક્ખિતબ્બં – ‘અજ્ઝત્તં મે ચિત્તં ઠિતં ભવિસ્સતિ સુસણ્ઠિતં, ન ચ ઉપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા ચિત્તં પરિયાદાય ઠસ્સન્તી’તિ. એવઞ્હિ તે, ભિક્ખુ, સિક્ખિતબ્બં’’.

‘‘યતો ખો તે, ભિક્ખુ, અજ્ઝત્તં ચિત્તં ઠિતં હોતિ સુસણ્ઠિતં, ન ચ ઉપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા ચિત્તં પરિયાદાય તિટ્ઠન્તિ, તતો તે, ભિક્ખુ, એવં સિક્ખિતબ્બં – ‘મેત્તા મે ચેતોવિમુત્તિ ભાવિતા ભવિસ્સતિ બહુલીકતા યાનીકતા વત્થુકતા અનુટ્ઠિતા પરિચિતા સુસમારદ્ધા’તિ. એવઞ્હિ તે, ભિક્ખુ, સિક્ખિતબ્બં.

‘‘યતો ખો તે, ભિક્ખુ, અયં સમાધિ એવં ભાવિતો હોતિ બહુલીકતો, તતો ત્વં, ભિક્ખુ, ઇમં સમાધિં સવિતક્કમ્પિ સવિચારં [સવિતક્કસવિચારમ્પિ (ક॰)] ભાવેય્યાસિ, અવિતક્કમ્પિ વિચારમત્તં [અવિતક્કવિચારમત્તમ્પિ (ક॰) વિસુદ્ધિ॰ ૧.૨૭૧ પસ્સિતબ્બં] ભાવેય્યાસિ, અવિતક્કમ્પિ અવિચારં [અવિતક્કઅવિચારમ્પિ (ક॰)] ભાવેય્યાસિ, સપ્પીતિકમ્પિ ભાવેય્યાસિ, નિપ્પીતિકમ્પિ ભાવેય્યાસિ, સાતસહગતમ્પિ ભાવેય્યાસિ, ઉપેક્ખાસહગતમ્પિ ભાવેય્યાસિ.

‘‘યતો ખો, તે ભિક્ખુ, અયં સમાધિ એવં ભાવિતો હોતિ સુભાવિતો, તતો તે, ભિક્ખુ, એવં સિક્ખિતબ્બં – ‘કરુણા મે ચેતોવિમુત્તિ... મુદિતા મે ચેતોવિમુત્તિ... ઉપેક્ખા મે ચેતોવિમુત્તિ ભાવિતા ભવિસ્સતિ બહુલીકતા યાનીકતા વત્થુકતા અનુટ્ઠિતા પરિચિતા સુસમારદ્ધા’તિ. એવઞ્હિ તે, ભિક્ખુ, સિક્ખિતબ્બં.

‘‘યતો ખો તે, ભિક્ખુ, અયં સમાધિ એવં ભાવિતો હોતિ સુભાવિતો, તતો ત્વં, ભિક્ખુ, ઇમં સમાધિં સવિતક્કસવિચારમ્પિ ભાવેય્યાસિ, અવિતક્કવિચારમત્તમ્પિ ભાવેય્યાસિ, અવિતક્કઅવિચારમ્પિ ભાવેય્યાસિ, સપ્પીતિકમ્પિ ભાવેય્યાસિ, નિપ્પીતિકમ્પિ ભાવેય્યાસિ, સાતસહગતમ્પિ ભાવેય્યાસિ, ઉપેક્ખાસહગતમ્પિ ભાવેય્યાસિ.

‘‘યતો ખો તે, ભિક્ખુ, અયં સમાધિ એવં ભાવિતો હોતિ સુભાવિતો, તતો તે, ભિક્ખુ, એવં સિક્ખિતબ્બં – ‘કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરિસ્સામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સ’ન્તિ. એવઞ્હિ તે, ભિક્ખુ, સિક્ખિતબ્બં.

‘‘યતો ખો તે, ભિક્ખુ, અયં સમાધિ એવં ભાવિતો હોતિ બહુલીકતો, તતો ત્વં, ભિક્ખુ, ઇમં સમાધિં સવિતક્કસવિચારમ્પિ ભાવેય્યાસિ, અવિતક્કવિચારમત્તમ્પિ ભાવેય્યાસિ, અવિતક્કઅવિચારમ્પિ ભાવેય્યાસિ, સપ્પીતિકમ્પિ ભાવેય્યાસિ, નિપ્પીતિકમ્પિ ભાવેય્યાસિ, સાતસહગતમ્પિ ભાવેય્યાસિ , ઉપેક્ખાસહગતમ્પિ ભાવેય્યાસિ.

‘‘યતો ખો તે, ભિક્ખુ, અયં સમાધિ એવં ભાવિતો હોતિ સુભાવિતો, તતો તે, ભિક્ખુ , એવં સિક્ખિતબ્બં – ‘વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરિસ્સામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સ’ન્તિ; ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરિસ્સામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સ’ન્તિ; ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરિસ્સામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સ’ન્તિ. એવઞ્હિ તે, ભિક્ખુ, સિક્ખિતબ્બં.

‘‘યતો ખો તે, ભિક્ખુ, અયં સમાધિ એવં ભાવિતો હોતિ બહુલીકતો, તતો ત્વં, ભિક્ખુ, ઇમં સમાધિં સવિતક્કસવિચારમ્પિ ભાવેય્યાસિ, અવિતક્કવિચારમત્તમ્પિ ભાવેય્યાસિ, અવિતક્કઅવિચારમ્પિ ભાવેય્યાસિ, સપ્પીતિકમ્પિ ભાવેય્યાસિ, નિપ્પીતિકમ્પિ ભાવેય્યાસિ, સાતસહગતમ્પિ ભાવેય્યાસિ, ઉપેક્ખાસહગતમ્પિ ભાવેય્યાસિ.

‘‘યતો ખો તે, ભિક્ખુ, અયં સમાધિ એવં ભાવિતો હોતિ સુભાવિતો, તતો ત્વં, ભિક્ખુ, યેન યેનેવ ગચ્છસિ ફાસુંયેવ ગચ્છસિ, યત્થ યત્થ ઠસ્સસિ ફાસુંયેવ ઠસ્સસિ, યત્થ યત્થ નિસીદિસ્સસિ ફાસુંયેવ નિસીદિસ્સસિ, યત્થ યત્થ સેય્યં કપ્પેસ્સસિ ફાસુંયેવ સેય્યં કપ્પેસ્સસી’’તિ.

અથ ખો સો ભિક્ખુ ભગવતા ઇમિના ઓવાદેન ઓવદિતો ઉટ્ઠાયાસના ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કામિ. અથ ખો સો ભિક્ખુ એકો વૂપકટ્ઠો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો નચિરસ્સેવ – યસ્સત્થાય કુલપુત્તા સમ્મદેવ અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજન્તિ, તદનુત્તરં – બ્રહ્મચરિયપરિયોસાનં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહાસિ. ‘‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા’’તિ અબ્ભઞ્ઞાસિ. અઞ્ઞતરો ચ પન સો ભિક્ખુ અરહતં અહોસીતિ. તતિયં.

૪. ગયાસીસસુત્તં

૬૪. એકં સમયં ભગવા ગયાયં વિહરતિ ગયાસીસે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ…પે॰… ‘‘પુબ્બાહં, ભિક્ખવે, સમ્બોધા અનભિસમ્બુદ્ધો બોધિસત્તોવ સમાનો ઓભાસઞ્ઞેવ ખો સઞ્જાનામિ, નો ચ રૂપાનિ પસ્સામિ’’.

‘‘તસ્સ મય્હં, ભિક્ખવે, એતદહોસિ – ‘સચે ખો અહં ઓભાસઞ્ચેવ સઞ્જાનેય્યં રૂપાનિ ચ પસ્સેય્યં; એવં મે ઇદં ઞાણદસ્સનં પરિસુદ્ધતરં અસ્સા’’’તિ.

‘‘સો ખો અહં, ભિક્ખવે, અપરેન સમયેન અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો ઓભાસઞ્ચેવ સઞ્જાનામિ, રૂપાનિ ચ પસ્સામિ; નો ચ ખો તાહિ દેવતાહિ સદ્ધિં સન્તિટ્ઠામિ સલ્લપામિ સાકચ્છં સમાપજ્જામિ.

‘‘તસ્સ મય્હં, ભિક્ખવે, એતદહોસિ – ‘સચે ખો અહં ઓભાસઞ્ચેવ સઞ્જાનેય્યં, રૂપાનિ ચ પસ્સેય્યં, તાહિ ચ દેવતાહિ સદ્ધિં સન્તિટ્ઠેય્યં સલ્લપેય્યં સાકચ્છં સમાપજ્જેય્યં; એવં મે ઇદં ઞાણદસ્સનં પરિસુદ્ધતરં અસ્સા’’’તિ.

‘‘સો ખો અહં, ભિક્ખવે, અપરેન સમયેન અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો ઓભાસઞ્ચેવ સઞ્જાનામિ, રૂપાનિ ચ પસ્સામિ, તાહિ ચ દેવતાહિ સદ્ધિં સન્તિટ્ઠામિ સલ્લપામિ સાકચ્છં સમાપજ્જામિ; નો ચ ખો તા દેવતા જાનામિ – ઇમા દેવતા અમુકમ્હા વા અમુકમ્હા વા દેવનિકાયાતિ.

‘‘તસ્સ મય્હં, ભિક્ખવે, એતદહોસિ – ‘સચે ખો અહં ઓભાસઞ્ચેવ સઞ્જાનેય્યં, રૂપાનિ ચ પસ્સેય્યં, તાહિ ચ દેવતાહિ સદ્ધિં સન્તિટ્ઠેય્યં સલ્લપેય્યં સાકચ્છં સમાપજ્જેય્યં, તા ચ દેવતા જાનેય્યં – ઇમા દેવતા અમુકમ્હા વા અમુકમ્હા વા દેવનિકાયા’તિ; એવં મે ઇદં ઞાણદસ્સનં પરિસુદ્ધતરં અસ્સા’’’તિ.

‘‘સો ખો અહં, ભિક્ખવે, અપરેન સમયેન અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો ઓભાસઞ્ચેવ સઞ્જાનામિ, રૂપાનિ ચ પસ્સામિ, તાહિ ચ દેવતાહિ સદ્ધિં સન્તિટ્ઠામિ સલ્લપામિ સાકચ્છં સમાપજ્જામિ, તા ચ દેવતા જાનામિ – ‘ઇમા દેવતા અમુકમ્હા વા અમુકમ્હા વા દેવનિકાયા’તિ; નો ચ ખો તા દેવતા જાનામિ – ‘ઇમા દેવતા ઇમસ્સ કમ્મસ્સ વિપાકેન ઇતો ચુતા તત્થ ઉપપન્ના’તિ…પે॰… તા ચ દેવતા જાનામિ – ‘ઇમા દેવતા ઇમસ્સ કમ્મસ્સ વિપાકેન ઇતો ચુતા તત્થ ઉપપન્ના’તિ; નો ચ ખો તા દેવતા જાનામિ – ‘ઇમા દેવતા ઇમસ્સ કમ્મસ્સ વિપાકેન એવમાહારા એવંસુખદુક્ખપ્પટિસંવેદિનિયો’તિ …પે॰… તા ચ દેવતા જાનામિ – ‘ઇમા દેવતા ઇમસ્સ કમ્મસ્સ વિપાકેન એવમાહારા એવંસુખદુક્ખપ્પટિસંવેદિનિયો’તિ; નો ચ ખો તા દેવતા જાનામિ – ‘ઇમા દેવતા

એવંદીઘાયુકા એવંચિરટ્ઠિતિકા’તિ...પે॰... તા ચ દેવતા જાનામિ – ‘ઇમા દેવતા એવંદીઘાયુકા એવંચિરટ્ઠિતિકા’તિ; નો ચ ખો તા દેવતા જાનામિ યદિ વા મે ઇમાહિ દેવતાહિ સદ્ધિં સન્નિવુત્થપુબ્બં યદિ વા ન સન્નિવુત્થપુબ્બન્તિ.

‘‘તસ્સ મય્હં, ભિક્ખવે, એતદહોસિ – ‘સચે ખો અહં ઓભાસઞ્ચેવ સઞ્જાનેય્યં, રૂપાનિ ચ પસ્સેય્યં, તાહિ ચ દેવતાહિ સદ્ધિં સન્તિટ્ઠેય્યં સલ્લપેય્યં સાકચ્છં સમાપજ્જેય્યં , તા ચ દેવતા જાનેય્યં – ‘ઇમા દેવતા અમુકમ્હા વા અમુકમ્હા વા દેવનિકાયા’તિ, તા ચ દેવતા જાનેય્યં – ‘ઇમા દેવતા ઇમસ્સ કમ્મસ્સ વિપાકેન ઇતો ચુતા તત્થ ઉપપન્ના’તિ, તા ચ દેવતા જાનેય્યં – ‘ઇમા દેવતા એવમાહારા એવંસુખદુક્ખપ્પટિસંવેદિનિયો’તિ, તા ચ દેવતા જાનેય્યં – ‘ઇમા દેવતા એવંદીઘાયુકા એવંચિરટ્ઠિતિકા’તિ, તા ચ દેવતા જાનેય્યં યદિ વા મે ઇમાહિ દેવતાહિ સદ્ધિં સન્નિવુત્થપુબ્બં યદિ વા ન સન્નિવુત્થપુબ્બન્તિ; એવં મે ઇદં ઞાણદસ્સનં પરિસુદ્ધતરં અસ્સા’’’તિ.

‘‘સો ખો અહં, ભિક્ખવે, અપરેન સમયેન અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો ઓભાસઞ્ચેવ સઞ્જાનામિ, રૂપાનિ ચ પસ્સામિ, તાહિ ચ દેવતાહિ સદ્ધિં સન્તિટ્ઠામિ સલ્લપામિ સાકચ્છં સમાપજ્જામિ, તા ચ દેવતા જાનામિ – ‘ઇમા દેવતા અમુકમ્હા વા અમુકમ્હા વા દેવનિકાયા’તિ, તા ચ દેવતા જાનામિ – ‘ઇમા દેવતા ઇમસ્સ કમ્મસ્સ વિપાકેન ઇતો ચુતા તત્થ ઉપપન્ના’તિ, તા ચ દેવતા જાનામિ – ‘ઇમા દેવતા એવમાહારા એવંસુખદુક્ખપ્પટિસંવેદિનિયો’તિ , તા ચ દેવતા જાનામિ – ‘ઇમા દેવતા એવંદીઘાયુકા એવંચિરટ્ઠિતિકા’તિ, તા ચ દેવતા જાનામિ યદિ વા મે દેવતાહિ સદ્ધિં સન્નિવુત્થપુબ્બં યદિ વા ન સન્નિવુત્થપુબ્બન્તિ.

‘‘યાવકીવઞ્ચ મે, ભિક્ખવે, એવં અટ્ઠપરિવટ્ટં અધિદેવઞાણદસ્સનં ન સુવિસુદ્ધં અહોસિ, નેવ તાવાહં, ભિક્ખવે, ‘સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય અનુત્તરં સમ્માસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધો’તિ [અભિસમ્બુદ્ધો (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] પચ્ચઞ્ઞાસિં. યતો ચ ખો મે , ભિક્ખવે, એવં અટ્ઠપરિવટ્ટં અધિદેવઞાણદસ્સનં સુવિસુદ્ધં અહોસિ, અથાહં, ભિક્ખવે, ‘સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય અનુત્તરં સમ્માસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધો’તિ પચ્ચઞ્ઞાસિં; ઞાણઞ્ચ પન મે દસ્સનં ઉદપાદિ; અકુપ્પા મે ચેતોવિમુત્તિ [વિમુત્તિ (ક॰ સી॰ ક॰)]; અયમન્તિમા જાતિ નત્થિ દાનિ પુનબ્ભવો’’તિ. ચતુત્થં.

૫. અભિભાયતનસુત્તં

૬૫. [દી॰ નિ॰ ૩.૩૩૮, ૩૫૮; અ॰ નિ॰ ૧૦.૨૯] ‘‘અટ્ઠિમાનિ, ભિક્ખવે, અભિભાયતનાનિ. કતમાનિ અટ્ઠ? અજ્ઝત્તં રૂપસઞ્ઞી એકો બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ પરિત્તાનિ સુવણ્ણદુબ્બણ્ણાનિ. ‘તાનિ અભિભુય્ય જાનામિ પસ્સામી’તિ, એવંસઞ્ઞી હોતિ. ઇદં પઠમં અભિભાયતનં.

‘‘અજ્ઝત્તં રૂપસઞ્ઞી એકો બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ અપ્પમાણાનિ સુવણ્ણદુબ્બણ્ણાનિ. ‘તાનિ અભિભુય્ય જાનામિ પસ્સામી’તિ, એવંસઞ્ઞી હોતિ. ઇદં દુતિયં અભિભાયતનં.

‘‘અજ્ઝત્તં અરૂપસઞ્ઞી એકો બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ પરિત્તાનિ સુવણ્ણદુબ્બણ્ણાનિ. ‘તાનિ અભિભુય્ય જાનામિ પસ્સામી’તિ, એવંસઞ્ઞી હોતિ. ઇદં તતિયં અભિભાયતનં.

‘‘અજ્ઝત્તં અરૂપસઞ્ઞી એકો બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ અપ્પમાણાનિ સુવણ્ણદુબ્બણ્ણાનિ. ‘તાનિ અભિભુય્ય જાનામિ પસ્સામી’તિ, એવંસઞ્ઞી હોતિ. ઇદં ચતુત્થં અભિભાયતનં.

‘‘અજ્ઝત્તં અરૂપસઞ્ઞી એકો બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ નીલાનિ નીલવણ્ણાનિ નીલનિદસ્સનાનિ નીલનિભાસાનિ. ‘તાનિ અભિભુય્ય જાનામિ પસ્સામી’તિ, એવંસઞ્ઞી હોતિ. ઇદં પઞ્ચમં અભિભાયતનં.

‘‘અજ્ઝત્તં અરૂપસઞ્ઞી એકો બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ પીતાનિ પીતવણ્ણાનિ પીતનિદસ્સનાનિ પીતનિભાસાનિ. ‘તાનિ અભિભુય્ય જાનામિ પસ્સામી’તિ, એવંસઞ્ઞી હોતિ. ઇદં છટ્ઠં અભિભાયતનં.

‘‘અજ્ઝત્તં અરૂપસઞ્ઞી એકો બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ લોહિતકાનિ લોહિતકવણ્ણાનિ લોહિતકનિદસ્સનાનિ લોહિતકનિભાસાનિ. ‘તાનિ અભિભુય્ય જાનામિ પસ્સામી’તિ, એવંસઞ્ઞી હોતિ. ઇદં સત્તમં અભિભાયતનં.

‘‘અજ્ઝત્તં અરૂપસઞ્ઞી એકો બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ ઓદાતાનિ ઓદાતવણ્ણાનિ ઓદાતનિદસ્સનાનિ ઓદાતનિભાસાનિ. ‘તાનિ અભિભુય્ય જાનામિ પસ્સામી’તિ, એવંસઞ્ઞી હોતિ. ઇદં અટ્ઠમં અભિભાયતનં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ અભિભાયતનાની’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. વિમોક્ખસુત્તં

૬૬. ‘‘અટ્ઠિમે, ભિક્ખવે, વિમોક્ખા. કતમે અટ્ઠ? રૂપી રૂપાનિ પસ્સતિ. અયં પઠમો વિમોક્ખો.

‘‘અજ્ઝત્તં અરૂપસઞ્ઞી, બહિદ્ધા [અરૂપસઞ્ઞી એકો બહિદ્ધા (સ્યા॰ પી॰ ક॰) દી॰ નિ॰ ૨.૧૨૯; દી॰ નિ॰ ૩.૩૩૮, ૩૫૮; અ॰ નિ॰ ૮.૧૧૯; મ॰ નિ॰ ૨.૨૪૮ પસ્સિતબ્બં] રૂપાનિ પસ્સતિ. અયં દુતિયો વિમોક્ખો.

‘‘સુભન્તેવ અધિમુત્તો હોતિ. અયં તતિયો વિમોક્ખો.

‘‘સબ્બસો રૂપસઞ્ઞાનં સમતિક્કમા પટિઘસઞ્ઞાનં અત્થઙ્ગમા નાનત્તસઞ્ઞાનં અમનસિકારા ‘અનન્તો આકાસો’તિ આકાસાનઞ્ચાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. અયં ચતુત્થો વિમોક્ખો.

‘‘સબ્બસો આકાસાનઞ્ચાયતનં સમતિક્કમ્મ ‘અનન્તં વિઞ્ઞાણ’ન્તિ વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. અયં પઞ્ચમો વિમોક્ખો.

‘‘સબ્બસો વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં સમતિક્કમ્મ ‘નત્થિ કિઞ્ચી’તિ આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. અયં છટ્ઠો વિમોક્ખો.

‘‘સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. અયં સત્તમો વિમોક્ખો.

‘‘સબ્બસો નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. અયં અટ્ઠમો વિમોક્ખો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ વિમોક્ખા’’તિ. છટ્ઠં.

૭. અનરિયવોહારસુત્તં

૬૭. ‘‘અટ્ઠિમે , ભિક્ખવે, અનરિયવોહારા. કતમે અટ્ઠ? અદિટ્ઠે દિટ્ઠવાદિતા, અસુતે સુતવાદિતા, અમુતે મુતવાદિતા, અવિઞ્ઞાતે વિઞ્ઞાતવાદિતા, દિટ્ઠે અદિટ્ઠવાદિતા, સુતે અસુતવાદિતા, મુતે અમુતવાદિતા, વિઞ્ઞાતે અવિઞ્ઞાતવાદિતા. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ અનરિયવોહારા’’તિ. સત્તમં.

૮. અરિયવોહારસુત્તં

૬૮. ‘‘અટ્ઠિમે, ભિક્ખવે, અરિયવોહારા. કતમે અટ્ઠ? અદિટ્ઠે અદિટ્ઠવાદિતા, અસુતે અસુતવાદિતા, અમુતે અમુતવાદિતા, અવિઞ્ઞાતે અવિઞ્ઞાતવાદિતા, દિટ્ઠે દિટ્ઠવાદિતા, સુતે સુતવાદિતા, મુતે મુતવાદિતા, વિઞ્ઞાતે વિઞ્ઞાતવાદિતા. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ અરિયવોહારા’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. પરિસાસુત્તં

૬૯. ‘‘અટ્ઠિમા, ભિક્ખવે, પરિસા. કતમા અટ્ઠ? ખત્તિયપરિસા , બ્રાહ્મણપરિસા, ગહપતિપરિસા, સમણપરિસા, ચાતુમહારાજિકપરિસા, તાવતિંસપરિસા, મારપરિસા, બ્રહ્મપરિસા. અભિજાનામિ ખો પનાહં, ભિક્ખવે, અનેકસતં ખત્તિયપરિસં ઉપસઙ્કમિતા. તત્રપિ મયા સન્નિસિન્નપુબ્બઞ્ચેવ સલ્લપિતપુબ્બઞ્ચ સાકચ્છા ચ સમાપન્નપુબ્બા. તત્થ યાદિસકો તેસં વણ્ણો હોતિ તાદિસકો મય્હં વણ્ણો હોતિ, યાદિસકો તેસં સરો હોતિ તાદિસકો મય્હં સરો હોતિ. ધમ્મિયા ચ કથાય સન્દસ્સેમિ સમાદપેમિ સમુત્તેજેમિ સમ્પહંસેમિ . ભાસમાનઞ્ચ મં ન જાનન્તિ – ‘કો નુ ખો અયં ભાસતિ દેવો વા મનુસ્સો વા’તિ. ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેત્વા સમાદપેત્વા સમુત્તેજેત્વા સમ્પહંસેત્વા અન્તરધાયામિ. અન્તરહિતઞ્ચ મં ન જાનન્તિ – ‘કો નુ ખો અયં અન્તરહિતો દેવો વા મનુસ્સો વા’’’તિ.

‘‘અભિજાનામિ ખો પનાહં, ભિક્ખવે, અનેકસતં બ્રાહ્મણપરિસં…પે॰… ગહપતિપરિસં… સમણપરિસં… ચાતુમહારાજિકપરિસં… તાવતિંસપરિસં… મારપરિસં… બ્રહ્મપરિસં ઉપસઙ્કમિતા. તત્રપિ મયા સન્નિસિન્નપુબ્બઞ્ચેવ સલ્લપિતપુબ્બઞ્ચ સાકચ્છા ચ સમાપન્નપુબ્બા. તત્થ યાદિસકો તેસં વણ્ણો હોતિ તાદિસકો મય્હં વણ્ણો હોતિ, યાદિસકો તેસં સરો હોતિ તાદિસકો મય્હં સરો હોતિ. ધમ્મિયા ચ કથાય સન્દસ્સેમિ સમાદપેમિ સમુત્તેજેમિ સમ્પહંસેમિ. ભાસમાનઞ્ચ મં ન જાનન્તિ – ‘કો નુ ખો અયં ભાસતિ દેવો વા મનુસ્સો વા’તિ. ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેત્વા સમાદપેત્વા સમુત્તેજેત્વા સમ્પહંસેત્વા અન્તરધાયામિ. અન્તરહિતઞ્ચ મં ન જાનન્તિ – ‘કો નુ ખો અયં અન્તરહિતો દેવો વા મનુસ્સો વા’તિ. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ પરિસા’’તિ. નવમં.

૧૦. ભૂમિચાલસુત્તં

૭૦. એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં. અથ ખો ભગવા પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય વેસાલિં પિણ્ડાય પાવિસિ. વેસાલિયં પિણ્ડાય ચરિત્વા પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તો આયસ્મન્તં આનન્દં આમન્તેસિ – ‘‘ગણ્હાહિ, આનન્દ, નિસીદનં. યેન ચાપાલં ચેતિયં [પાવાલચેતિયં (સ્યા॰), ચાપાલચેતિયં (પી॰ ક॰)] તેનુપસઙ્કમિસ્સામ દિવાવિહારાયા’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવતો પટિસ્સુત્વા નિસીદનં આદાય ભગવન્તં પિટ્ઠિતો પિટ્ઠિતો અનુબન્ધિ.

અથ ખો ભગવા યેન ચાપાલં ચેતિયં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. નિસજ્જ ખો ભગવા આયસ્મન્તં આનન્દં આમન્તેસિ – ‘‘રમણીયા , આનન્દ, વેસાલી, રમણીયં ઉદેનં ચેતિયં, રમણીયં

ગોતમકં ચેતિયં, રમણીયં સત્તમ્બં ચેતિયં, રમણીયં બહુપુત્તકં ચેતિયં; રમણીયં સારન્દદં ચેતિયં, રમણીયં ચાપાલં ચેતિયં. યસ્સ કસ્સચિ , આનન્દ, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા ભાવિતા બહુલીકતા યાનીકતા વત્થુકતા અનુટ્ઠિતા પરિચિતા સુસમારદ્ધા, આકઙ્ખમાનો સો, આનન્દ, કપ્પં વા તિટ્ઠેય્ય કપ્પાવસેસં વા. તથાગતસ્સ ખો, આનન્દ, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા ભાવિતા બહુલીકતા યાનીકતા વત્થુકતા અનુટ્ઠિતા પરિચિતા સુસમારદ્ધા. આકઙ્ખમાનો, આનન્દ, તથાગતો કપ્પં વા તિટ્ઠેય્ય કપ્પાવસેસં વા''તિ. એવમ્પિ ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવતા ઓળારિકે નિમિત્તે કયિરમાને ઓળારિકે ઓભાસે કયિરમાને નાસક્ખિ પટિવિજ્ઝિતું; ન ભગવન્તં યાચિ – ''તિટ્ઠતુ, ભન્તે, ભગવા કપ્પં, તિટ્ઠતુ સુગતો કપ્પં બહુજનહિતાય બહુજનસુખાય લોકાનુકમ્પાય અત્થાય હિતાય સુખાય દેવમનુસ્સાન''ન્તિ, યથા તં મારેન પરિયુટ્ઠિતચિત્તો.

દુતિયમ્પિ ખો ભગવા...પે॰... તતિયમ્પિ ખો ભગવા આયસ્મન્તં આનન્દં આમન્તેસિ – ''રમણીયા, આનન્દ, વેસાલી, રમણીયં ઉદેનં ચેતિયં, રમણીયં ગોતમકં ચેતિયં, રમણીયં સત્તમ્બં ચેતિયં, રમણીયં બહુપુત્તકં ચેતિયં, રમણીયં સારન્દદં ચેતિયં, રમણીયં ચાપાલં ચેતિયં. યસ્સ કસ્સચિ, આનન્દ, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા ભાવિતા બહુલીકતા યાનીકતા વત્થુકતા અનુટ્ઠિતા પરિચિતા સુસમારદ્ધા, આકઙ્ખમાનો સો, આનન્દ, કપ્પં વા તિટ્ઠેય્ય કપ્પાવસેસં વા. તથાગતસ્સ ખો, આનન્દ, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા ભાવિતા...પે॰... આકઙ્ખમાનો, આનન્દ, તથાગતો કપ્પં વા તિટ્ઠેય્ય કપ્પાવસેસં વા''તિ. એવમ્પિ ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવતા ઓળારિકે નિમિત્તે કયિરમાને ઓળારિકે ઓભાસે કયિરમાને નાસક્ખિ પટિવિજ્ઝિતું; ન ભગવન્તં યાચિ – ''તિટ્ઠતુ, ભન્તે, ભગવા કપ્પં, તિટ્ઠતુ સુગતો કપ્પં બહુજનહિતાય બહુજનસુખાય લોકાનુકમ્પાય અત્થાય હિતાય સુખાય દેવમનુસ્સાન''ન્તિ, યથા તં મારેન પરિયુટ્ઠિતચિત્તો.

અથ ખો ભગવા આયસ્મન્તં આનન્દં આમન્તેસિ – ''ગચ્છ ત્વં [ગચ્છ ખો ત્વં (સં॰ નિ॰ ૫.૮૨૨) ઉદા॰ ૫૧ પસ્સિતબ્બં], આનન્દ, યસ્સ દાનિ કાલં મઞ્ઞસી''તિ. ''એવં, ભન્તે''તિ ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવતો પટિસ્સુત્વા ઉટ્ઠાયાસના ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા ભગવતો અવિદૂરે અઞ્ઞતરસ્મિં રુક્ખમૂલે નિસીદિ. અથ ખો મારો પાપિમા અચિરપક્કન્તે આયસ્મન્તે આનન્દે ભગવન્તં એતદવોચ –

''પરિનિબ્બાતુ દાનિ, ભન્તે, ભગવા, પરિનિબ્બાતુ સુગતો. પરિનિબ્બાનકાલો દાનિ, ભન્તે , ભગવતો. ભાસિતા ખો પનેસા, ભન્તે, ભગવતા વાચા – 'ન તાવાહં, પાપિમ, પરિનિબ્બાયિસ્સામિ યાવ મે ભિક્ખૂ ન સાવકા ભવિસ્સન્તિ વિયત્તા વિનીતા વિસારદા પત્તયોગક્ખેમા [ઇદં પદં દી॰ નિ॰ ૨.૧૬૮ ચ સં॰ નિ॰ ૫.૮૨૨ ચ ન દિસ્સતિ] બહુસ્સુતા ધમ્મધરા ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્ના સામીચિપ્પટિપન્ના અનુધમ્મચારિનો, સકં આચરિયકં ઉગ્ગહેત્વા આચિક્ખિસ્સન્તિ દેસેસ્સન્તિ પઞ્ઞપેસ્સન્તિ પટ્ઠપેસ્સન્તિ વિવરિસ્સન્તિ વિભજિસ્સન્તિ ઉત્તાનીકરિસ્સન્તિ ઉપ્પન્નં પરપ્પવાદં સહધમ્મેન સુનિગ્ગહિતં નિગ્ગહેત્વા સપ્પાટિહારિયં ધમ્મં દેસેસ્સન્તી'તિ. એતરહિ, ભન્તે, ભિક્ખૂ ભગવતો સાવકા વિયત્તા વિનીતા વિસારદા પત્તયોગક્ખેમા બહુસ્સુતા ધમ્મધરા ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્ના સામીચિપ્પટિપન્ના અનુધમ્મચારિનો, સકં આચરિયકં ઉગ્ગહેત્વા આચિક્ખન્તિ દેસેન્તિ પઞ્ઞપેન્તિ પટ્ઠપેન્તિ વિવરન્તિ વિભજન્તિ ઉત્તાનીકરોન્તિ ઉપ્પન્નં પરપ્પવાદં સહધમ્મેન સુનિગ્ગહિતં નિગ્ગહેત્વા સપ્પાટિહારિયં ધમ્મં દેસેન્તિ.

''પરિનિબ્બાતુ દાનિ, ભન્તે, ભગવા, પરિનિબ્બાતુ સુગતો. પરિનિબ્બાનકાલો દાનિ, ભન્તે, ભગવતો. ભાસિતા ખો પનેસા, ભન્તે, ભગવતા વાચા – 'ન તાવાહં, પાપિમ, પરિનિબ્બાયિસ્સામિ યાવ મે ભિક્ખુનિયો ન

સાવિકા ભવિસ્સન્તિ...પે॰... યાવ મે ઉપાસકા ન સાવકા ભવિસ્સન્તિ...પે॰... યાવ મે ઉપાસિકા ન સાવિકા ભવિસ્સન્તિ વિયત્તા વિનીતા વિસારદા પત્તયોગક્ખેમા બહુસ્સુતા ધમ્મધરા ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્ના સામીચિપ્પટિપન્ના અનુધમ્મચારિનિયો, સકં આચરિયકં ઉગ્ગહેત્વા આચિક્ખિસ્સન્તિ દેસેસ્સન્તિ પઞ્ઞપેસ્સન્તિ પટ્ઠપેસ્સન્તિ વિવરિસ્સન્તિ વિભજિસ્સન્તિ ઉત્તાનીકરિસ્સન્તિ, ઉપ્પન્નં પરપ્પવાદં સહધમ્મેન સુનિગ્ગહિતં નિગ્ગહેત્વા સપ્પાટિહારિયં ધમ્મં દેસેસ્સન્તી'તિ. એતરહિ, ભન્તે, ઉપાસિકા ભગવતો સાવિકા વિયત્તા વિનીતા વિસારદા પત્તયોગક્ખેમા બહુસ્સુતા ધમ્મધરા ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્ના સામીચિપ્પટિપન્ના અનુધમ્મચારિનિયો, સકં આચરિયકં ઉગ્ગહેત્વા આચિક્ખન્તિ દેસેન્તિ પઞ્ઞપેન્તિ પટ્ઠપેન્તિ વિવરન્તિ વિભજન્તિ ઉત્તાનીકરોન્તિ, ઉપ્પન્નં પરપ્પવાદં સહધમ્મેન સુનિગ્ગહિતં નિગ્ગહેત્વા સપ્પાટિહારિયં ધમ્મં દેસેન્તિ.

''પરિનિબ્બાતુ દાનિ, ભન્તે, ભગવા, પરિનિબ્બાતુ સુગતો. પરિનિબ્બાનકાલો દાનિ, ભન્તે, ભગવતો. ભાસિતા ખો પનેસા, ભન્તે, ભગવતા વાચા – 'ન તાવાહં, પાપિમ, પરિનિબ્બાયિસ્સામિ યાવ મે ઇદં બ્રહ્મચરિયં ન ઇદ્ધઞ્ચેવ ભવિસ્સતિ ફીતઞ્ચ વિત્થારિકં બાહુજઞ્ઞં પુથુભૂતં, યાવ દેવમનુસ્સેહિ સુપ્પકાસિત'ન્તિ. એતરહિ, ભન્તે, ભગવતો બ્રહ્મચરિયં ઇદ્ધઞ્ચેવ ફીતઞ્ચ વિત્થારિકં બાહુજઞ્ઞં પુથુભૂતં, યાવ દેવમનુસ્સેહિ સુપ્પકાસિતં.

''પરિનિબ્બાતુ દાનિ, ભન્તે, ભગવા, પરિનિબ્બાતુ સુગતો. પરિનિબ્બાનકાલો દાનિ, ભન્તે, ભગવતો''તિ. ''અપ્પોસ્સુક્કો ત્વં, પાપિમ, હોહિ. નચિરં તથાગતસ્સ પરિનિબ્બાનં ભવિસ્સતિ. ઇતો તિણ્ણં માસાનં અચ્ચયેન તથાગતો પરિનિબ્બાયિસ્સતી''તિ.

અથ ખો ભગવા ચાપાલે ચેતિયે સતો સમ્પજાનો આયુસઙ્ખારં ઓસ્સજિ. ઓસ્સટ્ઠે ચ ભગવતા આયુસઙ્ખારે મહાભૂમિચાલો અહોસિ ભિંસનકો સલોમહંસો, દેવદુન્દુભિયો ચ ફલિંસુ. અથ ખો ભગવા એતમત્થં વિદિત્વા તાયં વેલાયં ઇમં ઉદાનં ઉદાનેસિ –

''તુલમતુલઞ્ચ સમ્ભવં, ભવસઙ્ખારમવસ્સજિ મુનિ;
અજ્ઝત્તરતો સમાહિતો, અભિન્દિ કવચમિવત્તસમ્ભવ''ન્તિ.

અથ ખો આયસ્મતો આનન્દસ્સ એતદહોસિ – ''મહા વતાયં ભૂમિચાલો; સુમહા વતાયં ભૂમિચાલો ભિંસનકો સલોમહંસો, દેવદુન્દુભિયો ચ ફલિંસુ. કો નુ ખો હેતુ, કો પચ્ચયો મહતો ભૂમિચાલસ્સ પાતુભાવાયા''તિ?

અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ – ''મહા વતાયં, ભન્તે, ભૂમિચાલો ; સુમહા વતાયં, ભન્તે, ભૂમિચાલો ભિંસનકો સલોમહંસો, દેવદુન્દુભિયો ચ ફલિંસુ. કો નુ ખો, ભન્તે, હેતુ, કો પચ્ચયો મહતો ભૂમિચાલસ્સ પાતુભાવાયા''તિ?

''અટ્ઠિમે, આનન્દ, હેતૂ, અટ્ઠ પચ્ચયા મહતો ભૂમિચાલસ્સ પાતુભાવાય. કતમે અટ્ઠ? અયં, આનન્દ, મહાપથવી ઉદકે પતિટ્ઠિતા; ઉદકં વાતે પતિટ્ઠિતં; વાતો આકાસટ્ઠો હોતિ. સો, આનન્દ, સમયો યં મહાવાતા વાયન્તિ; મહાવાતા વાયન્તા ઉદકં કમ્પેન્તિ; ઉદકં કમ્પિતં પથવિં કમ્પેતિ. અયં, આનન્દ, પઠમો હેતુ, પઠમો પચ્ચયો મહતો ભૂમિચાલસ્સ પાતુભાવાય.

‘‘પુન ચપરં, આનન્દ, સમણો વા બ્રાહ્મણો વા ઇદ્ધિમા ચેતોવસિપ્પત્તો દેવતા વા મહિદ્ધિકા મહાનુભાવા. તસ્સ પરિત્તા પથવીસઞ્ઞા ભાવિતા હોતિ, અપ્પમાણા આપોસઞ્ઞા. સો ઇમં પથવિં કમ્પેતિ સઙ્કમ્પેતિ સમ્પકમ્પેતિ સમ્પવેધેતિ. અયં, આનન્દ, દુતિયો હેતુ, દુતિયો પચ્ચયો મહતો ભૂમિચાલસ્સ પાતુભાવાય.

‘‘પુન ચપરં, આનન્દ, યદા બોધિસત્તો તુસિતા કાયા ચવિત્વા સતો સમ્પજાનો માતુકુચ્છિં ઓક્કમતિ, તદાયં પથવી કમ્પતિ સઙ્કમ્પતિ સમ્પકમ્પતિ સમ્પવેધતિ. અયં, આનન્દ, તતિયો હેતુ; તતિયો પચ્ચયો મહતો ભૂમિચાલસ્સ પાતુભાવાય.

‘‘પુન ચપરં, આનન્દ, યદા બોધિસત્તો સતો સમ્પજાનો માતુકુચ્છિસ્મા નિક્ખમતિ, તદાયં પથવી કમ્પતિ સઙ્કમ્પતિ સમ્પકમ્પતિ સમ્પવેધતિ. અયં, આનન્દ, ચતુત્થો હેતુ, ચતુત્થો પચ્ચયો મહતો ભૂમિચાલસ્સ પાતુભાવાય.

‘‘પુન ચપરં, આનન્દ, યદા તથાગતો અનુત્તરં સમ્માસમ્બોધિં અભિસમ્બુજ્ઝતિ, તદાયં પથવી કમ્પતિ સઙ્કમ્પતિ સમ્પકમ્પતિ સમ્પવેધતિ. અયં, આનન્દ, પઞ્ચમો હેતુ, પઞ્ચમો પચ્ચયો મહતો ભૂમિચાલસ્સ પાતુભાવાય.

‘‘પુન ચપરં, આનન્દ, યદા તથાગતો અનુત્તરં ધમ્મચક્કં પવત્તેતિ, તદાયં પથવી કમ્પતિ સઙ્કમ્પતિ સમ્પકમ્પતિ સમ્પવેધતિ. અયં, આનન્દ, છટ્ઠો હેતુ, છટ્ઠો પચ્ચયો મહતો ભૂમિચાલસ્સ પાતુભાવાય.

‘‘પુન ચપરં, આનન્દ, યદા તથાગતો સતો સમ્પજાનો આયુસઙ્ખારં ઓસ્સજ્જતિ, તદાયં પથવી કમ્પતિ સઙ્કમ્પતિ સમ્પકમ્પતિ સમ્પવેધતિ. અયં, આનન્દ, સત્તમો હેતુ, સત્તમો પચ્ચયો મહતો ભૂમિચાલસ્સ પાતુભાવાય.

‘‘પુન ચપરં, આનન્દ, યદા તથાગતો અનુપાદિસેસાય નિબ્બાનધાતુયા પરિનિબ્બાયતિ, તદાયં પથવી કમ્પતિ સઙ્કમ્પતિ સમ્પકમ્પતિ સમ્પવેધતિ. અયં, આનન્દ, અટ્ઠમો હેતુ, અટ્ઠમો પચ્ચયો મહતો ભૂમિચાલસ્સ પાતુભાવાય. ઇમે ખો, આનન્દ, અટ્ઠ હેતૂ, અટ્ઠ પચ્ચયા મહતો ભૂમિચાલસ્સ પાતુભાવાયા’’તિ. દસમં.

ભૂમિચાલવગ્ગો દુતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

ઇચ્છા અલઞ્ચ સંખિત્તં, ગયા અભિભુના સહ;
વિમોક્ખો દ્વે ચ વોહારા, પરિસા ભૂમિચાલેનાતિ.

(૮) ૩. યમકવગ્ગો

૧. પઠમસદ્ધાસુત્તં

૭૧. ‘‘સદ્ધો ચ [સદ્ધો (સ્યા॰) એત્થેવ. અ॰ નિ॰ ૯.૪], ભિક્ખવે, ભિક્ખુ હોતિ, નો ચ [નો (સ્યા॰) એવમુપરિપિ ‘‘નો’’ત્વેવ દિસ્સતિ] સીલવા. એવં સો તેનઙ્ગેન અપરિપૂરો હોતિ. તેન તં અઙ્ગં પરિપૂરેતબ્બં – ‘કિન્તાહં સદ્ધો ચ અસ્સં સીલવા ચા’તિ. યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધો ચ હોતિ સીલવા ચ, એવં સો તેનઙ્ગેન પરિપૂરો હોતિ.

‘‘સદ્ધો ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ હોતિ સીલવા ચ, નો ચ બહુસ્સુતો. એવં સો તેનઙ્ગેન અપરિપૂરો હોતિ. તેન તં અઙ્ગં પરિપૂરેતબ્બં – ‘કિન્તાહં સદ્ધો ચ અસ્સં, સીલવા ચ, બહુસ્સુતો ચા’તિ. યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધો ચ હોતિ સીલવા ચ બહુસ્સુતો ચ, એવં સો તેનઙ્ગેન પરિપૂરો હોતિ.

‘‘સદ્ધો ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ હોતિ સીલવા ચ બહુસ્સુતો ચ, નો ચ ધમ્મકથિકો…પે॰… ધમ્મકથિકો ચ, નો ચ પરિસાવચરો…પે॰… પરિસાવચરો ચ, નો ચ વિસારદો પરિસાય ધમ્મં દેસેતિ…પે॰… વિસારદો ચ પરિસાય ધમ્મં દેસેતિ, નો ચ ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી…પે॰… ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, નો ચ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; એવં સો તેનઙ્ગેન અપરિપૂરો હોતિ. તેન તં અઙ્ગં પરિપૂરેતબ્બં – ‘કિન્તાહં સદ્ધો ચ અસ્સં, સીલવા ચ, બહુસ્સુતો ચ, ધમ્મકથિકો ચ, પરિસાવચરો ચ, વિસારદો ચ પરિસાય ધમ્મં દેસેય્યં, ચતુન્નઞ્ચ ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી અસ્સં અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, આસવાનઞ્ચ ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્ય’’’ન્તિ.

‘‘યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધો ચ હોતિ, સીલવા ચ, બહુસ્સુતો ચ, ધમ્મકથિકો ચ, પરિસાવચરો ચ, વિસારદો ચ પરિસાય ધમ્મં દેસેતિ, ચતુન્નઞ્ચ ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, આસવાનઞ્ચ ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; એવં સો તેનઙ્ગેન પરિપૂરો હોતિ. ઇમેહિ, ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સમન્તપાસાદિકો ચ હોતિ સબ્બાકારપરિપૂરો ચા’’તિ. પઠમં.

૨. દુતિયસદ્ધાસુત્તં

૭૨. ‘‘સદ્ધો ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ હોતિ, નો ચ સીલવા. એવં સો તેનઙ્ગેન અપરિપૂરો હોતિ. તેન તં અઙ્ગં પરિપૂરેતબ્બં – ‘કિન્તાહં સદ્ધો ચ અસ્સં સીલવા ચા’તિ. યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધો ચ હોતિ સીલવા ચ, એવં સો તેનઙ્ગેન પરિપૂરો હોતિ.

‘‘સદ્ધો ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ હોતિ સીલવા ચ, નો ચ બહુસ્સુતો…પે॰… બહુસ્સુતો ચ, નો ચ ધમ્મકથિકો…પે॰… ધમ્મકથિકો ચ, નો ચ પરિસાવચરો…પે॰… પરિસાવચરો ચ, નો ચ વિસારદો પરિસાય ધમ્મં દેસેતિ …પે॰… વિસારદો ચ પરિસાય ધમ્મં દેસેતિ, નો ચ યે તે સન્તા વિમોક્ખા અતિક્કમ્મ રૂપે આરુપ્પા તે કાયેન

કુસિત્વા વિહરતિ…પે॰… યે તે સન્તા વિમોક્ખા અતિક્કમ્મ રૂપે આરુપ્પા તે કાયેન કુસિત્વા વિહરતિ, નો ચ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; એવં સો તેનઙ્ગેન અપરિપૂરો હોતિ. તેન તં અઙ્ગં પરિપૂરેતબ્બં – 'કિન્તાહં સદ્ધો ચ અસ્સં, સીલવા ચ, બહુસ્સુતો ચ, ધમ્મકથિકો ચ, પરિસાવચરો ચ, વિસારદો ચ પરિસાય ધમ્મં દેસેય્યં, યે તે સન્તા વિમોક્ખા અતિક્કમ્મ રૂપે આરુપ્પા તે કાયેન કુસિત્વા વિહરેય્યં, આસવાનઞ્ચ ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્ય'''ન્તિ.

''યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધો ચ હોતિ, સીલવા ચ, બહુસ્સુતો ચ, ધમ્મકથિકો ચ, પરિસાવચરો ચ, વિસારદો ચ પરિસાય ધમ્મં દેસેતિ. યે તે સન્તા વિમોક્ખા અતિક્કમ્મ રૂપે આરુપ્પા તે ચ કાયેન કુસિત્વા વિહરતિ, આસવાનઞ્ચ ખયા…પે॰… સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; એવં સો તેનઙ્ગેન પરિપૂરો હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સમન્તપાસાદિકો ચ હોતિ સબ્બાકારપરિપૂરો ચા''તિ. દુતિયં.

૩. પઠમમરણસ્સતિસુત્તં

૭૩. એકં સમયં ભગવા નાતિકે [નાદિકે (સી॰ સ્યા॰), નાટિકે (પી॰) અ॰ નિ॰ ૬.૧૯] વિહરતિ ગિઞ્જકાવસથે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''ભિક્ખવો''તિ . ''ભદન્તે''તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ – ''મરણસ્સતિ, ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના. ભાવેથ નો તુમ્હે, ભિક્ખવે, મરણસ્સતિ''ન્તિ.

એવં વુત્તે અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ''અહં ખો, ભન્તે, ભાવેમિ મરણસ્સતિ''ન્તિ. ''યથા કથં પન ત્વં, ભિક્ખુ, ભાવેસિ મરણસ્સતિ''ન્તિ? ''ઇધ મય્હં, ભન્તે, એવં હોતિ – 'અહો વતાહં રત્તિન્દિવં જીવેય્યં , ભગવતો સાસનં મનસિ કરેય્યં, બહુ [બહું (સી॰ પી॰)] વત મે કતં અસ્સા'તિ. એવં ખો અહં, ભન્તે, ભાવેમિ મરણસ્સતિ''ન્તિ.

અઞ્ઞતરોપિ ખો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ''અહમ્પિ ખો, ભન્તે, ભાવેમિ મરણસ્સતિ''ન્તિ. ''યથા કથં પન ત્વં, ભિક્ખુ, ભાવેસિ મરણસ્સતિ''ન્તિ? ''ઇધ મય્હં, ભન્તે, એવં હોતિ – 'અહો વતાહં દિવસં જીવેય્યં, ભગવતો સાસનં મનસિ કરેય્યં, બહુ વત મે કતં અસ્સા'તિ. એવં ખો અહં, ભન્તે, ભાવેમિ મરણસ્સતિ''ન્તિ.

અઞ્ઞતરોપિ ખો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ''અહમ્પિ ખો, ભન્તે, ભાવેમિ મરણસ્સતિ''ન્તિ. ''યથા કથં પન ત્વં, ભિક્ખુ, ભાવેસિ મરણસ્સતિ''ન્તિ? ''ઇધ મય્હં, ભન્તે, એવં હોતિ – 'અહો વતાહં ઉપડ્ઢદિવસં જીવેય્યં, ભગવતો સાસનં મનસિ કરેય્યં, બહુ વત મે કતં અસ્સા'તિ. એવં ખો અહં, ભન્તે, ભાવેમિ મરણસ્સતિ''ન્તિ.

અઞ્ઞતરોપિ ખો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ''અહમ્પિ ખો, ભન્તે, ભાવેમિ મરણસ્સતિ''ન્તિ . ''યથા કથં પન ત્વં, ભિક્ખુ, ભાવેસિ મરણસ્સતિ''ન્તિ? ''ઇધ મય્હં, ભન્તે, એવં હોતિ – 'અહો વતાહં તદન્તરં જીવેય્યં યદન્તરં એકપિણ્ડપાતં ભુઞ્જામિ, ભગવતો સાસનં મનસિ કરેય્યં, બહુ વત મે કતં અસ્સા'તિ. એવં ખો અહં, ભન્તે, ભાવેમિ મરણસ્સતિ''ન્તિ.

અઞ્ઞતરોપિ ખો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અહમ્પિ ખો, ભન્તે, ભાવેમિ મરણસ્સતિ’’ન્તિ. ‘‘યથા કથં પન ત્વં, ભિક્ખુ, ભાવેસિ મરણસ્સતિ’’ન્તિ? ‘‘ઇધ મય્હં , ભન્તે, એવં હોતિ – ‘અહો વતાહં તદન્તરં જીવેય્યં યદન્તરં ઉપડ્ઢપિણ્ડપાતં ભુઞ્જામિ, ભગવતો સાસનં મનસિ કરેય્યં, બહુ વત મે કતં અસ્સા’તિ. એવં ખો અહં, ભન્તે, ભાવેમિ મરણસ્સતિ’’ન્તિ.

અઞ્ઞતરોપિ ખો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અહમ્પિ ખો, ભન્તે, ભાવેમિ મરણસ્સતિ’’ન્તિ. ‘‘યથા કથં પન ત્વં, ભિક્ખુ, ભાવેસિ મરણસ્સતિ’’ન્તિ? ‘‘ઇધ મય્હં, ભન્તે, એવં હોતિ – ‘અહો વતાહં તદન્તરં જીવેય્યં યદન્તરં ચત્તારો પઞ્ચ આલોપે સઙ્ખાદિત્વા [સઙ્ખરિત્વા (ક॰)] અજ્ઝોહરામિ, ભગવતો સાસનં મનસિ કરેય્યં, બહુ વત મે કતં અસ્સા’તિ. એવં ખો અહં, ભન્તે, ભાવેમિ મરણસ્સતિ’’ન્તિ.

અઞ્ઞતરોપિ ખો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અહમ્પિ ખો, ભન્તે, ભાવેમિ મરણસ્સતિ’’ન્તિ. ‘‘યથા કથં પન ત્વં, ભિક્ખુ, ભાવેસિ મરણસ્સતિ’’ન્તિ? ‘‘ઇધ મય્હં, ભન્તે, એવં હોતિ – ‘અહો વતાહં તદન્તરં જીવેય્યં યદન્તરં એકં આલોપં સઙ્ખાદિત્વા [સઙ્ખરિત્વા (ક॰)] અજ્ઝોહરામિ, ભગવતો સાસનં મનસિ કરેય્યં, બહુ વત મે કતં અસ્સા’તિ. એવં ખો અહં, ભન્તે, ભાવેમિ મરણસ્સતિ’’ન્તિ.

અઞ્ઞતરોપિ ખો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અહમ્પિ ખો, ભન્તે, ભાવેમિ મરણસ્સતિ’’ન્તિ. ‘‘યથા કથં પન ત્વં, ભિક્ખુ, ભાવેસિ મરણસ્સતિ’’ન્તિ? ‘‘ઇધ મય્હં ભન્તે, એવં હોતિ – ‘અહો વતાહં તદન્તરં જીવેય્યં યદન્તરં અસ્સસિત્વા વા પસ્સસામિ, પસ્સસિત્વા વા અસ્સસામિ, ભગવતો સાસનં મનસિ કરેય્યં, બહુ વત મે કતં અસ્સા’તિ. એવં ખો અહં, ભન્તે ભાવેમિ મરણસ્સતિ’’ન્તિ.

એવં વુત્તે ભગવા તે ભિક્ખૂ એતદવોચ – ‘‘ય્વાયં [યો ચાયં (ક॰ સી॰)], ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં મરણસ્સતિં ભાવેતિ – ‘અહો વતાહં રત્તિન્દિવં જીવેય્યં, ભગવતો સાસનં મનસિ કરેય્યં, બહુ વત મે કતં અસ્સા’તિ. યો ચાયં [યો પાયં (ક॰) અ॰ નિ॰ ૬.૧૯ પસ્સિતબ્બં], ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં મરણસ્સતિં ભાવેતિ – ‘અહો વતાહં દિવસં જીવેય્યં, ભગવતો સાસનં મનસિ કરેય્યં, બહુ વત મે કતં અસ્સા’તિ; યો ચાયં [યો પાયં (ક॰) અ॰ નિ॰ ૬.૧૯ પસ્સિતબ્બં], ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં મરણસ્સતિં ભાવેતિ – ‘અહો વતાહં ઉપડ્ઢદિવસં જીવેય્યં, ભગવતો સાસનં મનસિ કરેય્યં, બહુ વત મે કતં અસ્સા’તિ. યો ચાયં [યો પાયં (ક॰) અ॰ નિ॰ ૬.૧૯ પસ્સિતબ્બં], ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં મરણસ્સતિં ભાવેતિ – ‘અહો વતાહં તદન્તરં જીવેય્યં યદન્તરં એકપિણ્ડપાતં ભુઞ્જામિ, ભગવતો સાસનં મનસિ કરેય્યં, બહુ વત મે કતં અસ્સા’તિ; યો ચાયં [યો પાયં (ક॰) અ॰ નિ॰ ૬.૧૯ પસ્સિતબ્બં], ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં મરણસ્સતિં ભાવેતિ – ‘અહો વતાહં તદન્તરં જીવેય્યં યદન્તરં ઉપડ્ઢપિણ્ડપાતં ભુઞ્જામિ, ભગવતો સાસનં મનસિ કરેય્યં, બહુ વત મે કતં અસ્સા’તિ. યો ચાયં [યો પાયં (ક॰) અ॰ નિ॰ ૬.૧૯ પસ્સિતબ્બં], ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં મરણસ્સતિં ભાવેતિ – ‘અહો વતાહં તદન્તરં જીવેય્યં યદન્તરં ચત્તારો પઞ્ચ આલોપે સઙ્ખાદિત્વા અજ્ઝોહરામિ, ભગવતો સાસનં મનસિ કરેય્યં, બહુ વત મે કતં અસ્સા’તિ – ઇમે વુચ્ચન્તિ, ભિક્ખવે, ‘ભિક્ખૂ પમત્તા વિહરન્તિ, દન્ધં મરણસ્સતિં ભાવેન્તિ આસવાનં ખયાય’’’.

‘‘યો ચ ખ્વાયં [યો ચાયં (સ્યા॰), યો ચ ખો યં (ક॰)], ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં મરણસ્સતિં ભાવેતિ – ‘અહો વતાહં તદન્તરં જીવેય્યં યદન્તરં એકં આલોપં સઙ્ખાદિત્વા અજ્ઝોહરામિ, ભગવતો સાસનં મનસિ કરેય્યં, બહુ વત મે કતં અસ્સા’તિ. યો ચાયં [યો પાયં (ક॰)], ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં મરણસ્સતિં ભાવેતિ – ‘અહો વતાહં

તદન્તરં જીવેય્યં યદન્તરં અસ્સસિત્વા વા પસ્સસામિ, પસ્સસિત્વા વા અસ્સસામિ, ભગવતો સાસનં મનસિ કરેય્યં, બહુ વત મે કતં અસ્સા’તિ – ઇમે વુચ્ચન્તિ, ભિક્ખવે, ‘ભિક્ખૂ અપ્પમત્તા વિહરન્તિ, તિક્ખં મરણસ્સતિં ભાવેન્તિ આસવાનં ખયાય’’’.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, એવં સિક્ખિતબ્બં – ‘અપ્પમત્તા વિહરિસ્સામ, તિક્ખં મરણસ્સતિં ભાવયિસ્સામ આસવાનં ખયાયા’તિ. એવઞ્હિ વો, ભિક્ખવે, સિક્ખિતબ્બ’’ન્તિ. તતિયં.

૪. દુતિયમરણસ્સતિસુત્તં

૭૪. એકં સમયં ભગવા નાતિકે વિહરતિ ગિઞ્જકાવસથે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ ...પે॰... મરણસ્સતિ, ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના.

‘‘કથં ભાવિતા ચ, ભિક્ખવે, મરણસ્સતિ કથં બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ દિવસે નિક્ખન્તે રત્તિયા પતિહિતાય [પટિહિતાય (પી॰), (અ॰ નિ॰ ૬.૨૦ પસ્સિતબ્બં)] ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘બહુકા ખો મે પચ્ચયા મરણસ્સ – અહિ વા મં ડંસેય્ય, વિચ્છિકો વા મં ડંસેય્ય, સતપદી વા મં ડંસેય્ય; તેન મે અસ્સ કાલકિરિયા. સો મમ અસ્સ [મમસ્સ (અ॰ નિ॰ ૬.૨૦)] અન્તરાયો. ઉપક્ખલિત્વા વા પપતેય્યં, ભત્તં વા મે ભુત્તં બ્યાપજ્જેય્ય, પિત્તં વા મે કુપ્પેય્ય, સેમ્હં વા મે કુપ્પેય્ય, સત્થકા વા મે વાતા કુપ્પેય્યું , મનુસ્સા વા મં ઉપક્કમેય્યું, અમનુસ્સા વા મં ઉપક્કમેય્યું; તેન મે અસ્સ કાલકિરિયા. સો મમ અસ્સ અન્તરાયો’તિ. તેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખિતબ્બં – ‘અત્થિ નુ ખો મે પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપ્પહીના યે મે અસ્સુ રત્તિં કાલં કરોન્તસ્સ અન્તરાયાયા’’’તિ.

‘‘સચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પચ્ચવેક્ખમાનો એવં જાનાતિ – ‘અત્થિ મે પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપ્પહીના યે મે અસ્સુ રત્તિં કાલં કરોન્તસ્સ અન્તરાયાયા’તિ, તેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના તેસંયેવ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય અધિમત્તો છન્દો ચ વાયામો ચ ઉસ્સાહો ચ ઉસ્સોળ્હી ચ અપ્પટિવાની ચ સતિ ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરણીયં.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, આદિત્તચેલો વા આદિત્તસીસો વા તસ્સેવ ચેલસ્સ વા સીસસ્સ વા નિબ્બાપનાય અધિમત્તં છન્દઞ્ચ વાયામઞ્ચ ઉસ્સાહઞ્ચ ઉસ્સોળ્હિઞ્ચ અપ્પટિવાનિઞ્ચ સતિઞ્ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરેય્ય; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, તેન ભિક્ખુના તેસંયેવ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય અધિમત્તો છન્દો ચ વાયામો ચ ઉસ્સાહો ચ ઉસ્સોળ્હી ચ અપ્પટિવાની ચ સતિ ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરણીયં.

‘‘સચે પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પચ્ચવેક્ખમાનો એવં જાનાતિ – ‘નત્થિ મે પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપ્પહીના યે મે અસ્સુ રત્તિં કાલં કરોન્તસ્સ અન્તરાયાયા’તિ , તેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના તેનેવ પીતિપામોજ્જેન વિહાતબ્બં અહોરત્તાનુસિક્ખિના કુસલેસુ ધમ્મેસુ.

‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ રત્તિયા નિક્ખન્તાય દિવસે પતિહિતે ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘બહુકા ખો મે પચ્ચયા મરણસ્સ – અહિ વા મં ડંસેય્ય, વિચ્છિકો વા મં ડંસેય્ય, સતપદી વા મં ડંસેય્ય; તેન મે અસ્સ કાલકિરિયા. સો મમ અસ્સ અન્તરાયો. ઉપક્ખલિત્વા વા પપતેય્યં, ભત્તં વા મે ભુત્તં બ્યાપજ્જેય્ય, પિત્તં વા મે

કુપ્પેય્ય, સેમ્હં વા મે કુપ્પેય્ય, સત્થકા વા મે વાતા કુપ્પેય્યું, મનુસ્સા વા મં ઉપક્કમેય્યું, અમનુસ્સા વા મં ઉપક્કમેય્યું; તેન મે અસ્સ કાલકિરિયા. સો મમ અસ્સ અન્તરાયો'તિ. તેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખિતબ્બં – 'અત્થિ નુ ખો મે પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપ્પહીના યે મે અસ્સુ દિવા કાલં કરોન્તસ્સ અન્તરાયાયા'''તિ.

''સચે , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પચ્ચવેક્ખમાનો એવં જાનાતિ – 'અત્થિ મે પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપ્પહીના યે મે અસ્સુ દિવા કાલં કરોન્તસ્સ અન્તરાયાયા'તિ, તેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના તેસંયેવ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય અધિમત્તો છન્દો ચ વાયામો ચ ઉસ્સાહો ચ ઉસ્સોળ્હી ચ અપ્પટિવાની ચ સતિ ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરણીયં.

''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, આદિત્તચેલો વા આદિત્તસીસો વા તસ્સેવ ચેલસ્સ વા સીસસ્સ વા નિબ્બાપનાય અધિમત્તં છન્દઞ્ચ વાયામઞ્ચ ઉસ્સાહઞ્ચ ઉસ્સોળ્હિઞ્ચ અપ્પટિવાનિઞ્ચ સતિઞ્ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરેય્ય; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, તેન ભિક્ખુના તેસંયેવ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય અધિમત્તો છન્દો ચ વાયામો ચ ઉસ્સાહો ચ ઉસ્સોળ્હી ચ અપ્પટિવાની ચ સતિ ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરણીયં.

''સચે પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પચ્ચવેક્ખમાનો એવં જાનાતિ – 'નત્થિ મે પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપ્પહીના યે મે અસ્સુ દિવા કાલં કરોન્તસ્સ અન્તરાયાયા'તિ, તેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના તેનેવ પીતિપામોજ્જેન વિહાતબ્બં અહોરત્તાનુસિક્ખિના કુસલેસુ ધમ્મેસુ. એવં ભાવિતા ખો, ભિક્ખવે, મરણસ્સતિ એવં બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના''તિ. ચતુત્થં.

૫. પઠમસમ્પદાસુત્તં

૭૫. ''અટ્ઠિમા , ભિક્ખવે, સમ્પદા. કતમા અટ્ઠ? [અ॰ નિ॰ ૮.૫૪] ઉટ્ઠાનસમ્પદા, આરક્ખસમ્પદા, કલ્યાણમિત્તતા, સમજીવિતા, સદ્ધાસમ્પદા, સીલસમ્પદા, ચાગસમ્પદા, પઞ્ઞાસમ્પદા – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ સમ્પદા''તિ.

''ઉટ્ઠાતા કમ્મધેય્યેસુ, અપ્પમત્તો વિધાનવા;
સમં કપ્પેતિ જીવિકં, સમ્ભતં અનુરક્ખતિ.

''સદ્ધો સીલેન સમ્પન્નો, વદઞ્ઞૂ વીતમચ્છરો;
નિચ્ચં મગ્ગં વિસોધેતિ, સોત્થાનં સમ્પરાયિકં.

''ઇચ્ચેતે અટ્ઠ ધમ્મા ચ, સદ્ધસ્સ ઘરમેસિનો;
અક્ખાતા સચ્ચનામેન, ઉભયત્થ સુખાવહા.

''દિટ્ઠધમ્મહિતત્થાય, સમ્પરાયસુખાય ચ;
એવમેતં ગહટ્ઠાનં, ચાગો પુઞ્ઞં પવડ્ઢતી''તિ. પઞ્ચમં;

૬. દુતિયસમ્પદાસુત્તં

૭૬. ‘‘અટ્ઠિમા , ભિક્ખવે, સમ્પદા. કતમા અટ્ઠ? ઉટ્ઠાનસમ્પદા, આરક્ખસમ્પદા, કલ્યાણમિત્તતા, સમજીવિતા, સદ્ધાસમ્પદા, સીલસમ્પદા, ચાગસમ્પદા, પઞ્ઞાસમ્પદા. કતમા ચ, ભિક્ખવે, ઉટ્ઠાનસમ્પદા? ઇધ, ભિક્ખવે, કુલપુત્તો યેન કમ્મટ્ઠાનેન જીવિતં કપ્પેતિ – યદિ કસિયા યદિ વણિજ્જાય યદિ ગોરક્ખેન યદિ ઇસ્સત્તેન યદિ રાજપોરિસેન યદિ સિપ્પઞ્ઞતરેન – તત્થ દક્ખો હોતિ અનલસો, તત્રુપાયાય વીમંસાય સમન્નાગતો, અલં કાતું અલં સંવિધાતુન્તિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ઉટ્ઠાનસમ્પદા.

‘‘કતમા ચ, ભિક્ખવે, આરક્ખસમ્પદા? ઇધ, ભિક્ખવે, કુલપુત્તસ્સ ભોગા હોન્તિ ઉટ્ઠાનવીરિયાધિગતા બાહાબલપરિચિતા સેદાવક્ખિત્તા ધમ્મિકા ધમ્મલદ્ધા તે આરક્ખેન ગુત્તિયા સમ્પાદેતિ – ‘કિન્તિ મે ભોગે નેવ રાજાનો હરેય્યું, ન ચોરા હરેય્યું, ન અગ્ગિ ડહેય્ય, ન ઉદકં વહેય્ય, ન અપ્પિયા દાયાદા હરેય્યુ’ન્તિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, આરક્ખસમ્પદા.

‘‘કતમા ચ, ભિક્ખવે, કલ્યાણમિત્તતા? ઇધ, ભિક્ખવે, કુલપુત્તો યસ્મિં ગામે વા નિગમે વા પટિવસતિ, તત્થ યે તે હોન્તિ ગહપતી વા ગહપતિપુત્તા વા દહરા વા વુદ્ધસીલિનો વુદ્ધા વા વુદ્ધસીલિનો સદ્ધાસમ્પન્ના સીલસમ્પન્ના ચાગસમ્પન્ના પઞ્ઞાસમ્પન્ના, તેહિ સદ્ધિં સન્તિટ્ઠતિ સલ્લપતિ સાકચ્છં સમાપજ્જતિ; યથારૂપાનં સદ્ધાસમ્પન્નાનં સદ્ધાસમ્પદં અનુસિક્ખતિ, યથારૂપાનં સીલસમ્પન્નાનં સીલસમ્પદં અનુસિક્ખતિ, યથારૂપાનં ચાગસમ્પન્નાનં ચાગસમ્પદં અનુસિક્ખતિ, યથારૂપાનં પઞ્ઞાસમ્પન્નાનં પઞ્ઞાસમ્પદં અનુસિક્ખતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, કલ્યાણમિત્તતા.

‘‘કતમા ચ, ભિક્ખવે, સમજીવિતા? ઇધ, ભિક્ખવે, કુલપુત્તો આયઞ્ચ ભોગાનં વિદિત્વા વયઞ્ચ ભોગાનં વિદિત્વા સમં જીવિકં કપ્પેતિ નાચ્ચોગાળ્હં નાતિહીનં – ‘એવં મે આયો વયં પરિયાદાય ઠસ્સતિ, ન ચ મે વયો આયં પરિયાદાય ઠસ્સતી’તિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, તુલાધારો વા તુલાધારન્તેવાસી વા તુલં પગ્ગહેત્વા જાનાતિ – ‘એત્તકેન વા ઓનતં, એત્તકેન વા ઉન્નત’ન્તિ; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, કુલપુત્તો આયઞ્ચ ભોગાનં વિદિત્વા વયઞ્ચ ભોગાનં વિદિત્વા સમં જીવિકં કપ્પેતિ નાચ્ચોગાળ્હં નાતિહીનં – ‘એવં મે આયો વયં પરિયાદાય ઠસ્સતિ, ન ચ મે વયો આયં પરિયાદાય ઠસ્સતી’તિ. સચાયં, ભિક્ખવે, કુલપુત્તો અપ્પાયો સમાનો ઉળારં જીવિકં કપ્પેતિ, તસ્સ ભવન્તિ વત્તારો ‘ઉદુમ્બરખાદી વાયં કુલપુત્તો ભોગે ખાદતી’તિ. સચે પનાયં, ભિક્ખવે, કુલપુત્તો મહાયો સમાનો કસિરં જીવિકં કપ્પેતિ, તસ્સ ભવન્તિ વત્તારો – ‘અજેટ્ઠમરણં વાયં કુલપુત્તો મરિસ્સતી’તિ. યતો ચ ખોયં, ભિક્ખવે, કુલપુત્તો આયઞ્ચ ભોગાનં વિદિત્વા વયઞ્ચ ભોગાનં વિદિત્વા સમં જીવિકં કપ્પેતિ નાચ્ચોગાળ્હં નાતિહીનં – ‘એવં મે આયો વયં પરિયાદાય ઠસ્સતિ, ન ચ મે વયો આયં પરિયાદાય ઠસ્સતી’તિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સમજીવિતા.

‘‘કતમા ચ ભિક્ખવે, સદ્ધાસમ્પદા? ઇધ, ભિક્ખવે, કુલપુત્તો સદ્ધો હોતિ, સદ્દહતિ તથાગતસ્સ બોધિં – ‘ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા’તિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સદ્ધાસમ્પદા.

‘‘કતમા ચ, ભિક્ખવે, સીલસમ્પદા? ઇધ, ભિક્ખવે, કુલપુત્તો પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ…પે॰… સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતો હોતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સીલસમ્પદા.

‘‘કતમા ચ, ભિક્ખવે, ચાગસમ્પદા? ઇધ, ભિક્ખવે, કુલપુત્તો વિગતમલમચ્છેરેન ચેતસા અગારં અજ્ઝાવસતિ…પે॰… યાચયોગો દાનસંવિભાગરતો. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ચાગસમ્પદા.

‘‘કતમા ચ, ભિક્ખવે, પઞ્ઞાસમ્પદા? ઇધ , ભિક્ખવે, કુલપુત્તો પઞ્ઞવા હોતિ…પે॰… સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, પઞ્ઞાસમ્પદા. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ સમ્પદા’’તિ.

‘‘ઉટ્ઠાતા કમ્મધેય્યેસુ, અપ્પમત્તો વિધાનવા;
સમં કપ્પેતિ જીવિકં, સમ્ભતં અનુરક્ખતિ.

‘‘સદ્ધો સીલેન સમ્પન્નો, વદઞ્ઞૂ વીતમચ્છરો;
નિચ્ચં મગ્ગં વિસોધેતિ, સોત્થાનં સમ્પરાયિકં.

‘‘ઇચ્ચેતે અટ્ઠ ધમ્મા ચ, સદ્ધસ્સ ઘરમેસિનો;
અક્ખાતા સચ્ચનામેન, ઉભયત્થ સુખાવહા.

‘‘દિટ્ઠધમ્મહિતત્થાય, સમ્પરાયસુખાય ચ;
એવમેતં ગહટ્ઠાનં, ચાગો પુઞ્ઞં પવડ્ઢતી’’તિ. છટ્ઠં;

૭. ઇચ્છાસુત્તં

૭૭. તત્ર ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘આવુસો ભિક્ખવો’’તિ! ‘‘આવુસો’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ પચ્ચસ્સોસું. આયસ્મા સારિપુત્તો એતદવોચ –

[અ॰ નિ॰ ૮.૬૧] ‘‘અટ્ઠિમે, આવુસો, પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં. કતમે અટ્ઠ? ઇધાવુસો, ભિક્ખુનો પવિવિત્તસ્સ વિહરતો નિરાયત્તવુત્તિનો ઇચ્છા ઉપ્પજ્જતિ લાભાય. સો ઉટ્ઠહતિ, ઘટતિ, વાયમતિ લાભાય. તસ્સ ઉટ્ઠહતો, ઘટતો, વાયમતો લાભાય લાભો નુપ્પજ્જતિ. સો તેન અલાભેન સોચતિ કિલમતિ પરિદેવતિ, ઉરત્તાળિં કન્દતિ, સમ્મોહં આપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતાવુસો, ‘ભિક્ખુ ઇચ્છો વિહરતિ લાભાય, ઉટ્ઠહતિ, ઘટતિ , વાયમતિ લાભાય, ન ચ લાભી, સોચી ચ પરિદેવી ચ, ચુતો ચ સદ્ધમ્મા’’’.

‘‘ઇધ પનાવુસો, ભિક્ખુનો પવિવિત્તસ્સ વિહરતો નિરાયત્તવુત્તિનો ઇચ્છા ઉપ્પજ્જતિ લાભાય. સો ઉટ્ઠહતિ, ઘટતિ, વાયમતિ લાભાય. તસ્સ ઉટ્ઠહતો ઘટતો વાયમતો લાભાય લાભો ઉપ્પજ્જતિ. સો તેન લાભેન મજ્જતિ પમજ્જતિ પમાદમાપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતાવુસો, ‘ભિક્ખુ ઇચ્છો વિહરતિ લાભાય, ઉટ્ઠહતિ ઘટતિ વાયમતિ લાભાય, લાભી ચ, મદી ચ પમાદી ચ, ચુતો ચ સદ્ધમ્મા’’’.

‘‘ઇધ પનાવુસો, ભિક્ખુનો પવિવિત્તસ્સ વિહરતો નિરાયત્તવુત્તિનો ઇચ્છા ઉપ્પજ્જતિ લાભાય. સો ન ઉટ્ઠહતિ, ન ઘટતિ, ન વાયમતિ લાભાય. તસ્સ અનુટ્ઠહતો, અઘટતો, અવાયમતો લાભાય લાભો નુપ્પજ્જતિ. સો તેન અલાભેન સોચતિ કિલમતિ પરિદેવતિ, ઉરત્તાળિં કન્દતિ, સમ્મોહં આપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતાવુસો, ‘ભિક્ખુ ઇચ્છો વિહરતિ લાભાય, ન ઉટ્ઠહતિ, ન ઘટતિ, ન વાયમતિ લાભાય, ન ચ લાભી, સોચી ચ પરિદેવી ચ, ચુતો ચ સદ્ધમ્મા’’’.

‘‘ઇધ પનાવુસો, ભિક્ખુનો પવિવિત્તસ્સ વિહરતો નિરાયત્તવુત્તિનો ઇચ્છા ઉપ્પજ્જતિ લાભાય. સો ન ઉટ્ઠહતિ, ન ઘટતિ, ન વાયમતિ લાભાય. તસ્સ અનુટ્ઠહતો, અઘટતો, અવાયમતો લાભાય લાભો ઉપ્પજ્જતિ. સો તેન

લાભેન મજ્જતિ પમજ્જતિ પમાદમાપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતાવુસો, 'ભિક્ખુ ઇચ્છો વિહરતિ લાભાય, ન ઉટ્ઠહતિ ન ઘટતિ ન વાયમતિ લાભાય, લાભી ચ, મદી ચ પમાદી ચ, ચુતો ચ સદ્ધમ્મા'''.

''ઇધ પનાવુસો, ભિક્ખુનો પવિવિત્તસ્સ વિહરતો નિરાયત્તવુત્તિનો ઇચ્છા ઉપ્પજ્જતિ લાભાય. સો ઉટ્ઠહતિ, ઘટતિ, વાયમતિ લાભાય. તસ્સ ઉટ્ઠહતો, ઘટતો, વાયમતો લાભાય, લાભો નુપ્પજ્જતિ. સો તેન અલાભેન ન સોચતિ ન કિલમતિ ન પરિદેવતિ, ન ઉરત્તાળિં કન્દતિ, ન સમ્મોહં આપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતાવુસો, 'ભિક્ખુ ઇચ્છો વિહરતિ લાભાય, ઉટ્ઠહતિ ઘટતિ વાયમતિ લાભાય, ન ચ લાભી, ન ચ સોચી ન ચ પરિદેવી, અચ્ચુતો ચ સદ્ધમ્મા'''.

''ઇધ પનાવુસો, ભિક્ખુનો પવિવિત્તસ્સ વિહરતો નિરાયત્તવુત્તિનો ઇચ્છા ઉપ્પજ્જતિ લાભાય. સો ઉટ્ઠહતિ, ઘટતિ, વાયમતિ લાભાય. તસ્સ ઉટ્ઠહતો, ઘટતો, વાયમતો લાભાય, લાભો ઉપ્પજ્જતિ. સો તેન લાભેન ન મજ્જતિ ન પમજ્જતિ ન પમાદમાપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતાવુસો, 'ભિક્ખુ ઇચ્છો વિહરતિ લાભાય, ઉટ્ઠહતિ, ઘટતિ, વાયમતિ લાભાય, લાભી ચ, ન ચ મદી ન ચ પમાદી, અચ્ચુતો ચ સદ્ધમ્મા'''.

''ઇધ પનાવુસો, ભિક્ખુનો પવિવિત્તસ્સ વિહરતો નિરાયત્તવુત્તિનો ઇચ્છા ઉપ્પજ્જતિ લાભાય. સો ન ઉટ્ઠહતિ, ન ઘટતિ, ન વાયમતિ લાભાય. તસ્સ અનુટ્ઠહતો, અઘટતો, અવાયમતો લાભાય, લાભો નુપ્પજ્જતિ. સો તેન અલાભેન ન સોચતિ ન કિલમતિ ન પરિદેવતિ, ન ઉરત્તાળિં કન્દતિ, ન સમ્મોહં આપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતાવુસો, 'ભિક્ખુ ઇચ્છો વિહરતિ લાભાય, ન ઉટ્ઠહતિ, ન ઘટતિ, ન વાયમતિ લાભાય, ન ચ લાભી, ન ચ સોચી ન ચ પરિદેવી, અચ્ચુતો ચ સદ્ધમ્મા'''.

''ઇધ પનાવુસો, ભિક્ખુનો પવિવિત્તસ્સ વિહરતો નિરાયત્તવુત્તિનો ઇચ્છા ઉપ્પજ્જતિ લાભાય. સો ન ઉટ્ઠહતિ, ન ઘટતિ, ન વાયમતિ લાભાય. તસ્સ અનુટ્ઠહતો, અઘટતો, અવાયમતો લાભાય, લાભો ઉપ્પજ્જતિ. સો તેન લાભેન ન મજ્જતિ ન પમજ્જતિ ન પમાદમાપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતાવુસો , 'ભિક્ખુ ઇચ્છો વિહરતિ લાભાય, ન ઉટ્ઠહતિ, ન ઘટતિ , ન વાયમતિ લાભાય, લાભી ચ, ન ચ મદી ન ચ પમાદી, અચ્ચુતો ચ સદ્ધમ્મા'. ઇમે ખો, આવુસો, અટ્ઠ પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિ''ન્તિ. સત્તમં.

૮. અલંસુત્તં

૭૮. [અ॰ નિ॰ ૮.૬૨] તત્ર ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ...પે॰... છહાવુસો, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં અત્તનો, અલં પરેસં. કતમેહિ છહિ? ઇધાવુસો, ભિક્ખુ ખિપ્પનિસન્તિ ચ હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ; સુતાનઞ્ચ ધમ્માનં ધારણજાતિકો હોતિ; ધાતાનઞ્ચ ધમ્માનં અત્થૂપપરિક્ખિતા હોતિ; અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો ચ હોતિ; કલ્યાણવાચો ચ હોતિ કલ્યાણવાક્કરણો, પોરિયા વાચાય સમન્નાગતો વિસ્સટ્ઠાય અનેલગળાય અત્થસ્સ વિઞ્ઞાપનિયા; સન્દસ્સકો ચ હોતિ સમાદપકો સમુત્તેજકો સમ્પહંસકો સબ્રહ્મચારીનં. ઇમેહિ ખો, આવુસો, છહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં અત્તનો, અલં પરેસં.

''પઞ્ચહાવુસો, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં અત્તનો, અલં પરેસં. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધાવુસો, ભિક્ખુ ન હેવ ખો ખિપ્પનિસન્તિ ચ હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ; સુતાનઞ્ચ ધમ્માનં ધારણજાતિકો હોતિ; ધાતાનઞ્ચ ધમ્માનં અત્થૂપપરિક્ખિતા હોતિ; અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો ચ હોતિ; કલ્યાણવાચો ચ હોતિ...

પે॰... સન્દસ્સકો ચ હોતિ...પે॰... સબ્રહ્મચારીનં. ઇમેહિ ખો, આવુસો, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં અત્તનો, અલં પરેસં.

‘‘ચતૂહાવુસો, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં અત્તનો, નાલં પરેસં . કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધાવુસો, ભિક્ખુ ખિપ્પનિસન્તિ ચ હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ; સુતાનઞ્ચ ધમ્માનં ધારણજાતિકો હોતિ; ધાતાનઞ્ચ ધમ્માનં અત્થૂપપરિક્ખિતા હોતિ; અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો ચ હોતિ; નો ચ કલ્યાણવાચો હોતિ... પે॰... નો ચ સન્દસ્સકો હોતિ...પે॰... સબ્રહ્મચારીનં. ઇમેહિ ખો, આવુસો, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં અત્તનો, નાલં પરેસં.

‘‘ચતૂહાવુસો , ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં પરેસં, નાલં અત્તનો. કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધાવુસો, ભિક્ખુ ખિપ્પનિસન્તિ ચ હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ; સુતાનઞ્ચ ધમ્માનં ધારણજાતિકો હોતિ; નો ચ ધાતાનં ધમ્માનં અત્થૂપપરિક્ખિતા હોતિ; નો ચ અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો હોતિ; કલ્યાણવાચો ચ હોતિ... પે॰... સન્દસ્સકો ચ હોતિ...પે॰... સબ્રહ્મચારીનં. ઇમેહિ ખો, આવુસો, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં પરેસં, નાલં અત્તનો.

‘‘તીહાવુસો, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં અત્તનો, નાલં પરેસં. કતમેહિ તીહિ? ઇધાવુસો, ભિક્ખુ ન હેવ ખો ખિપ્પનિસન્તિ ચ હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ; સુતાનઞ્ચ ધમ્માનં ધારણજાતિકો હોતિ; ધાતાનઞ્ચ ધમ્માનં અત્થૂપપરિક્ખિતા હોતિ; અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો ચ હોતિ; નો ચ કલ્યાણવાચો હોતિ... પે॰... નો ચ સન્દસ્સકો હોતિ...પે॰... સબ્રહ્મચારીનં. ઇમેહિ ખો, આવુસો, તીહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં અત્તનો, નાલં પરેસં.

‘‘તીહાવુસો , ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં પરેસં, નાલં અત્તનો. કતમેહિ તીહિ? ઇધાવુસો, ભિક્ખુ ન હેવ ખો ખિપ્પનિસન્તિ ચ હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ; સુતાનઞ્ચ ધમ્માનં ધારણજાતિકો હોતિ; નો ચ ધાતાનં ધમ્માનં અત્થૂપપરિક્ખિતા હોતિ; નો ચ અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો હોતિ; કલ્યાણવાચો ચ હોતિ... પે॰... અત્થસ્સ વિઞ્ઞાપનિયા, સન્દસ્સકો ચ હોતિ...પે॰... સબ્રહ્મચારીનં. ઇમેહિ ખો, આવુસો, તીહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં પરેસં, નાલં અત્તનો.

‘‘દ્વીહાવુસો, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં અત્તનો, નાલં પરેસં. કતમેહિ દ્વીહિ? ઇધાવુસો, ભિક્ખુ ન હેવ ખો ખિપ્પનિસન્તિ ચ હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ; નો ચ સુતાનં ધમ્માનં ધારણજાતિકો હોતિ; ધાતાનઞ્ચ ધમ્માનં અત્થૂપપરિક્ખિતા હોતિ; અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો ચ હોતિ; નો ચ કલ્યાણવાચો હોતિ... પે॰... નો ચ સન્દસ્સકો હોતિ...પે॰... સબ્રહ્મચારીનં. ઇમેહિ ખો, આવુસો, દ્વીહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં અત્તનો, નાલં પરેસં.

‘‘દ્વીહાવુસો , ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં પરેસં, નાલં અત્તનો. કતમેહિ દ્વીહિ? ઇધાવુસો, ભિક્ખુ ન હેવ ખો ખિપ્પનિસન્તિ ચ હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ; નો ચ સુતાનં ધમ્માનં ધારણજાતિકો હોતિ; નો ચ ધાતાનં ધમ્માનં અત્થૂપપરિક્ખિતા હોતિ; નો ચ અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો હોતિ; કલ્યાણવાચો ચ હોતિ કલ્યાણવાક્કરણો , પોરિયા વાચાય સમન્નાગતો વિસ્સટ્ઠાય અનેલગળાય અત્થસ્સ વિઞ્ઞાપનિયા; સન્દસ્સકો ચ

હોતિ સમાદપકો સમુત્તેજકો સમ્પહંસકો સબ્રહ્મચારીનં. ઇમેહિ ખો, આવુસો, દ્વીહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં પરેસં, નાલં અત્તનો''તિ. અટ્ઠમં.

૯. પરિહાનસુત્તં

૭૯. ''અટ્ઠિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સેખસ્સ ભિક્ખુનો પરિહાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે અટ્ઠ? કમ્મારામતા, ભસ્સારામતા, નિદ્દારામતા, સઙ્ગણિકારામતા, ઇન્દ્રિયેસુ અગુત્તદ્વારતા, ભોજને અમત્તઞ્ઞુતા, સંસગ્ગારામતા, પપઞ્ચારામતા – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ ધમ્મા સેખસ્સ ભિક્ખુનો પરિહાનાય સંવત્તન્તિ.

''અટ્ઠિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સેખસ્સ ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે અટ્ઠ? ન કમ્મારામતા, ન ભસ્સારામતા, ન નિદ્દારામતા, ન સઙ્ગણિકારામતા, ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારતા, ભોજને મત્તઞ્ઞુતા, અસંસગ્ગારામતા, નિપ્પપઞ્ચારામતા – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ ધમ્મા સેખસ્સ ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તી''તિ. નવમં.

૧૦. કુસીતારમ્ભવત્થુસુત્તં

૮૦. [દિ॰ નિ॰ ૩.૩૩૪, ૩૫૮] ''અટ્ઠિમાનિ , ભિક્ખવે, કુસીતવત્થૂનિ. કતમાનિ અટ્ઠ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના કમ્મં કત્તબ્બં હોતિ. તસ્સ એવં હોતિ – 'કમ્મં ખો મે કત્તબ્બં ભવિસ્સતિ. કમ્મં ખો પન મે કરોન્તસ્સ કાયો કિલમિસ્સતિ. હન્દાહં નિપજ્જામી'તિ. સો નિપજ્જતિ, ન વીરિયં આરભતિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. ઇદં, ભિક્ખવે, પઠમં કુસીતવત્થુ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના કમ્મં કતં હોતિ. તસ્સ એવં હોતિ – 'અહં ખો કમ્મં અકાસિં. કમ્મં ખો પન મે કરોન્તસ્સ કાયો કિલન્તો. હન્દાહં નિપજ્જામી'તિ. સો નિપજ્જતિ, ન વીરિયં આરભતિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. ઇદં, ભિક્ખવે, દુતિયં કુસીતવત્થુ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના મગ્ગો ગન્તબ્બો હોતિ. તસ્સ એવં હોતિ – 'મગ્ગો મે ગન્તબ્બો ભવિસ્સતિ. મગ્ગં ખો પન મે ગચ્છન્તસ્સ કાયો કિલમિસ્સતિ. હન્દાહં નિપજ્જામી'તિ. સો નિપજ્જતિ, ન વીરિયં આરભતિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. ઇદં, ભિક્ખવે, તતિયં કુસીતવત્થુ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના મગ્ગો ગતો હોતિ. તસ્સ એવં હોતિ – 'અહં ખો મગ્ગં અગમાસિં. મગ્ગં ખો પન મે ગચ્છન્તસ્સ કાયો કિલન્તો. હન્દાહં નિપજ્જામી'તિ. સો નિપજ્જતિ, ન વીરિયં આરભતિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. ઇદં ભિક્ખવે, ચતુત્થં કુસીતવત્થુ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ગામં વા નિગમં વા પિણ્ડાય ચરન્તો ન લભતિ લૂખસ્સ વા પણીતસ્સ વા ભોજનસ્સ યાવદત્થં પારિપૂરિં. તસ્સ એવં હોતિ – 'અહં ખો ગામં વા નિગમં વા પિણ્ડાય ચરન્તો નાલત્થં લૂખસ્સ વા પણીતસ્સ વા ભોજનસ્સ યાવદત્થં પારિપૂરિં. તસ્સ મે કાયો કિલન્તો અકમ્મઞ્ઞો. હન્દાહં નિપજ્જામી'તિ. સો નિપજ્જતિ, ન વીરિયં આરભતિ...પે॰... ઇદં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમં કુસીતવત્થુ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ગામં વા નિગમં વા પિણ્ડાય ચરન્તો લભતિ લૂખસ્સ વા પણીતસ્સ વા ભોજનસ્સ યાવદત્થં પારિપૂરિં. તસ્સ એવં હોતિ – 'અહં ખો ગામં વા નિગમં વા પિણ્ડાય ચરન્તો અલત્થં લૂખસ્સ

વા પણીતસ્સ વા ભોજનસ્સ યાવદત્થં પારિપૂરિં. તસ્સ મે કાયો ગરુકો અકમ્મઞ્ઞો માસાચિતં મઞ્ઞે. હન્દાહં નિપજ્જામી’તિ. સો નિપજ્જતિ, ન વીરિયં આરભતિ…પે॰… ઇદં, ભિક્ખવે, છટ્ઠં કુસીતવત્થુ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો ઉપ્પન્નો હોતિ અપ્પમત્તકો આબાધો. તસ્સ એવં હોતિ – ‘ઉપ્પન્નો ખો મે અયં અપ્પમત્તકો આબાધો અત્થિ કપ્પો નિપજ્જિતું. હન્દાહં નિપજ્જામી’તિ. સો નિપજ્જતિ, ન વીરિયં આરભતિ…પે॰… ઇદં, ભિક્ખવે, સત્તમં કુસીતવત્થુ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ગિલાના વુટ્ઠિતો [અ॰ નિ॰ ૬.૧૬ સુત્તવણ્ણના ટીકા ઓલોકેતબ્બા] હોતિ અચિરવુટ્ઠિતો ગેલઞ્ઞા. તસ્સ એવં હોતિ – ‘અહં ખો ગિલાના વુટ્ઠિતો અચિરવુટ્ઠિતો ગેલઞ્ઞા. તસ્સ મે કાયો દુબ્બલો અકમ્મઞ્ઞો. હન્દાહં નિપજ્જામી’તિ . સો નિપજ્જતિ, ન વીરિયં આરભતિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. ઇદં, ભિક્ખવે, અટ્ઠમં કુસીતવત્થુ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ કુસીતવત્થૂનિ.

[દી॰ નિ॰ ૩.૩૩૫, ૩૫૮] ‘‘અટ્ઠિમાનિ , ભિક્ખવે, આરમ્ભવત્થૂનિ. કતમાનિ અટ્ઠ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના કમ્મં કત્તબ્બં હોતિ. તસ્સ એવં હોતિ – ‘કમ્મં ખો મે કત્તબ્બં ભવિસ્સતિ. કમ્મં ખો મયા કરોન્તેન ન સુકરં બુદ્ધાનં સાસનં મનસિ કાતું. હન્દાહં પટિકચ્ચેવ વીરિયં આરભામિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાયા’તિ. સો વીરિયં આરભતિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. ઇદં, ભિક્ખવે, પઠમં આરમ્ભવત્થુ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના કમ્મં કતં હોતિ. તસ્સ એવં હોતિ – ‘અહં ખો કમ્મં અકાસિં. કમ્મં ખો પનાહં કરોન્તો નાસક્ખિં બુદ્ધાનં સાસનં મનસિ કાતું. હન્દાહં વીરિયં આરભામિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાયા’તિ. સો વીરિયં આરભતિ. ઇદં, ભિક્ખવે, દુતિયં આરમ્ભવત્થુ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના મગ્ગો ગન્તબ્બો હોતિ. તસ્સ એવં હોતિ – મગ્ગો ખો મે ગન્તબ્બો ભવિસ્સતિ. મગ્ગં ખો પન મે ગચ્છન્તેન ન સુકરં બુદ્ધાનં સાસનં મનસિ કાતું. હન્દાહં વીરિયં…પે॰… ઇદં, ભિક્ખવે, તતિયં આરમ્ભવત્થુ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના મગ્ગો ગતો હોતિ. તસ્સ એવં હોતિ – અહં ખો મગ્ગં અગમાસિં. મગ્ગં ખો પનાહં ગચ્છન્તો નાસક્ખિં બુદ્ધાનં સાસનં મનસિ કાતું. હન્દાહં વીરિયં આરભામિ…પે॰… ઇદં, ભિક્ખવે, ચતુત્થં આરમ્ભવત્થુ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ગામં વા નિગમં વા પિણ્ડાય ચરન્તો ન લભતિ લૂખસ્સ વા પણીતસ્સ વા ભોજનસ્સ યાવદત્થં પારિપૂરિં. તસ્સ એવં હોતિ – અહં ખો ગામં વા નિગમં વા પિણ્ડાય ચરન્તો નાલત્થં લૂખસ્સ વા પણીતસ્સ વા ભોજનસ્સ યાવદત્થં પારિપૂરિં. તસ્સ મે કાયો લહુકો કમ્મઞ્ઞો. હન્દાહં વીરિયં આરભામિ…પે॰… ઇદં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમં આરમ્ભવત્થુ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ગામં વા નિગમં વા પિણ્ડાય ચરન્તો લભતિ લૂખસ્સ વા પણીતસ્સ વા ભોજનસ્સ યાવદત્થં પારિપૂરિં. તસ્સ એવં હોતિ – અહં ખો ગામં વા નિગમં વા પિણ્ડાય ચરન્તો અલત્થં લૂખસ્સ

વા પણીતસ્સ વા ભોજનસ્સ યાવદત્થં પારિપૂરિં. તસ્સ મે કાયો બલવા કમ્મઞ્ઞો. હન્દાહં વીરિયં આરભામિ... પે॰... ઇદં, ભિક્ખવે, છટ્ઠં આરમ્ભવત્થુ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો ઉપ્પન્નો હોતિ અપ્પમત્તકો આબાધો. તસ્સ એવં હોતિ – ઉપ્પન્નો ખો મે અયં અપ્પમત્તકો આબાધો. ઠાનં ખો પનેતં વિજ્જતિ યં મે આબાધો પવડ્ઢેય્ય. હન્દાહં પટિકચ્ચેવ વીરિયં આરભામિ... પે॰... ઇદં, ભિક્ખવે, સત્તમં આરમ્ભવત્થુ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ગિલાના વુટ્ઠિતો હોતિ અચિરવુટ્ઠિતો ગેલઞ્ઞા. તસ્સ એવં હોતિ – ‘અહં ખો ગિલાના વુટ્ઠિતો અચિરવુટ્ઠિતો ગેલઞ્ઞા. ઠાનં ખો પનેતં વિજ્જતિ યં મે આબાધો પચ્ચુદાવત્તેય્ય. હન્દાહં પટિકચ્ચેવ વીરિયં આરભામિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાયા’તિ. સો વીરિયં આરભતિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. ઇદં, ભિક્ખવે, અટ્ઠમં આરમ્ભવત્થુ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ આરમ્ભવત્થૂની’’તિ. દસમં.

યમકવગ્ગો તતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

દ્વે સદ્ધા દ્વે મરણસ્સતી, દ્વે સમ્પદા અથાપરે;
ઇચ્છા અલં પરિહાનં, કુસીતારમ્ભવત્થૂનીતિ.

(૯) ૪. સતિવગ્ગો

૧. સતિસમ્પજઞ્ઞસુત્તં

૮૧. ‘‘સતિસમ્પજઞ્ઞે , ભિક્ખવે, અસતિ સતિસમ્પજઞ્ઞવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ હિરોત્તપ્પં. હિરોત્તપ્પે અસતિ હિરોત્તપ્પવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ ઇન્દ્રિયસંવરો. ઇન્દ્રિયસંવરે અસતિ ઇન્દ્રિયસંવરવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ સીલં. સીલે અસતિ સીલવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ સમ્માસમાધિ. સમ્માસમાધિમ્હિ અસતિ સમ્માસમાધિવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનં. યથાભૂતઞાણદસ્સને અસતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ નિબ્બિદાવિરાગો. નિબ્બિદાવિરાગે અસતિ નિબ્બિદાવિરાગવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ વિમુત્તિઞાણદસ્સનં. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, રુક્ખો સાખાપલાસવિપન્નો. તસ્સ પપટિકાપિ ન પારિપૂરિં ગચ્છતિ, તચોપિ... ફેગ્ગુપિ... સારોપિ ન પારિપૂરિં ગચ્છતિ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, સતિસમ્પજઞ્ઞે અસતિ સતિસમ્પજઞ્ઞવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ હિરોત્તપ્પં; હિરોત્તપ્પે અસતિ હિરોત્તપ્પવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ...પે॰... વિમુત્તિઞાણદસ્સનં.

‘‘સતિસમ્પજઞ્ઞે, ભિક્ખવે, સતિ સતિસમ્પજઞ્ઞસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ હિરોત્તપ્પં. હિરોત્તપ્પે સતિ હિરોત્તપ્પસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ ઇન્દ્રિયસંવરો. ઇન્દ્રિયસંવરે સતિ ઇન્દ્રિયસંવરસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ સીલં. સીલે સતિ સીલસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ સમ્માસમાધિ. સમ્માસમાધિમ્હિ સતિ સમ્માસમાધિસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનં. યથાભૂતઞાણદસ્સને સતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ નિબ્બિદાવિરાગો . નિબ્બિદાવિરાગે સતિ નિબ્બિદાવિરાગસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ વિમુત્તિઞાણદસ્સનં. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, રુક્ખો સાખાપલાસસમ્પન્નો. તસ્સ પપટિકાપિ પારિપૂરિં ગચ્છતિ, તચોપિ... ફેગ્ગુપિ... સારોપિ પારિપૂરિં ગચ્છતિ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, સતિસમ્પજઞ્ઞે સતિ સતિસમ્પજઞ્ઞસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ હિરોત્તપ્પં; હિરોત્તપ્પે સતિ હિરોત્તપ્પસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ...પે॰... વિમુત્તિઞાણદસ્સન’’ન્તિ. પઠમં.

૨. પુણ્ણિયસુત્તં

૮૨. અથ ખો આયસ્મા પુણ્ણિયો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા પુણ્ણિયો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કો નુ ખો, ભન્તે, હેતુ કો પચ્ચયો યેન અપ્પેકદા તથાગતં ધમ્મદેસના પટિભાતિ, અપ્પેકદા ન પટિભાતી’’તિ? ‘‘સદ્ધો ચ, પુણ્ણિય, ભિક્ખુ હોતિ, નો ચુપસઙ્કમિતા; નેવ તથાગતં ધમ્મદેસના પટિભાતિ. યતો ચ ખો , પુણ્ણિય, ભિક્ખુ સદ્ધો ચ હોતિ, ઉપસઙ્કમિતા ચ; એવં તથાગતં ધમ્મદેસના પટિભાતિ. સદ્ધો ચ, પુણ્ણિય, ભિક્ખુ હોતિ, ઉપસઙ્કમિતા ચ, નો ચ પયિરુપાસિતા... પે॰... પયિરુપાસિતા ચ, નો ચ પરિપુચ્છિતા... પરિપુચ્છિતા ચ, નો ચ ઓહિતસોતો ધમ્મં સુણાતિ... ઓહિતસોતો ચ ધમ્મં સુણાતિ, નો ચ સુત્વા ધમ્મં ધારેતિ... સુત્વા ચ ધમ્મં ધારેતિ, નો ચ ધાતાનં ધમ્માનં અત્થં ઉપપરિક્ખતિ... ધાતાનઞ્ચ ધમ્માનં અત્થં ઉપપરિક્ખતિ, નો ચ અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો હોતિ. નેવ તાવ તથાગતં ધમ્મદેસના પટિભાતિ.

“યતો ચ ખો, પુણ્ણિય, ભિક્ખુ સદ્ધો ચ હોતિ, ઉપસઙ્કમિતા ચ, પયિરુપાસિતા ચ, પરિપુચ્છિતા ચ, ઓહિતસોતો ચ ધમ્મં સુણાતિ, સુત્વા ચ ધમ્મં ધારેતિ, ધાતાનઞ્ચ ધમ્માનં અત્થં ઉપપરિક્ખતિ, અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો ચ હોતિ; એવં તથાગતં ધમ્મદેસના પટિભાતિ. ઇમેહિ ખો, પુણ્ણિય, અટ્ઠહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતા [સમન્નાગતો (સી॰ પી॰), સમન્નાગતં (સ્યા॰ ક॰)] એકન્તપટિભાના [એકન્તપટિભાનં (સબ્બત્થ) અ॰ નિ॰ ૧૦.૮૩ પન પસ્સિતબ્બં] તથાગતં ધમ્મદેસના હોતી”તિ. દુતિયં.

૩. મૂલકસુત્તં

૮૩. [અ॰ નિ॰ ૧૦.૫૮ પસ્સિતબ્બં] “સચે, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા એવં પુચ્છેય્યું – ‘કિંમૂલકા, આવુસો, સબ્બે ધમ્મા, કિંસમ્ભવા સબ્બે ધમ્મા, કિંસમુદયા સબ્બે ધમ્મા, કિંસમોસરણા સબ્બે ધમ્મા, કિંપમુખા સબ્બે ધમ્મા, કિંઅધિપતેય્યા સબ્બે ધમ્મા, કિંઉત્તરા સબ્બે ધમ્મા, કિંસારા સબ્બે ધમ્મા’તિ, એવં પુટ્ઠા તુમ્હે, ભિક્ખવે, તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં કિન્તિ બ્યાકરેય્યાથા”તિ? “ભગવંમૂલકા નો, ભન્તે, ધમ્મા, ભગવંનેત્તિકા ભગવંપટિસરણા. સાધુ, ભન્તે , ભગવન્તંયેવ પટિભાતુ એતસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થો. ભગવતો સુત્વા ભિક્ખૂ ધારેસ્સન્તી”તિ.

“તેન હિ, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ. તં સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ; ભાસિસ્સામી”તિ . “એવં, ભન્તે”તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ – “સચે, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા એવં પુચ્છેય્યું – ‘કિંમૂલકા, આવુસો, સબ્બે ધમ્મા, કિંસમ્ભવા સબ્બે ધમ્મા, કિંસમુદયા સબ્બે ધમ્મા, કિંસમોસરણા સબ્બે ધમ્મા, કિંપમુખા સબ્બે ધમ્મા , કિંઅધિપતેય્યા સબ્બે ધમ્મા, કિંઉત્તરા સબ્બે ધમ્મા, કિંસારા સબ્બે ધમ્મા’તિ, એવં પુટ્ઠા તુમ્હે, ભિક્ખવે, તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં એવં બ્યાકરેય્યાથ – ‘છન્દમૂલકા, આવુસો, સબ્બે ધમ્મા, મનસિકારસમ્ભવા સબ્બે ધમ્મા, ફસ્સસમુદયા સબ્બે ધમ્મા, વેદનાસમોસરણા સબ્બે ધમ્મા, સમાધિપ્પમુખા સબ્બે ધમ્મા, સતાધિપતેય્યા સબ્બે ધમ્મા, પઞ્ઞુત્તરા સબ્બે ધમ્મા, વિમુત્તિસારા સબ્બે ધમ્મા’તિ, એવં પુટ્ઠા તુમ્હે, ભિક્ખવે, તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં એવં બ્યાકરેય્યાથા”તિ. તતિયં.

૪. ચોરસુત્તં

૮૪. “અટ્ઠહિ, ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો મહાચોરો ખિપ્પં પરિયાપજ્જતિ, ન ચિરટ્ઠિતિકો હોતિ. કતમેહિ અટ્ઠહિ? અપ્પહરન્તસ્સ પહરતિ, અનવસેસં આદિયતિ, ઇત્થિં હનતિ, કુમારિં દૂસેતિ, પબ્બજિતં વિલુમ્પતિ, રાજકોસં વિલુમ્પતિ, અચ્ચાસન્ને કમ્મં કરોતિ, ન ચ નિધાનકુસલો હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહઙ્ગેહિ સમન્નાગતો મહાચોરો ખિપ્પં પરિયાપજ્જતિ, ન ચિરટ્ઠિતિકો હોતિ.

“અટ્ઠહિ, ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો મહાચોરો ન ખિપ્પં પરિયાપજ્જતિ, ચિરટ્ઠિતિકો હોતિ. કતમેહિ અટ્ઠહિ? ન અપ્પહરન્તસ્સ પહરતિ , ન અનવસેસં આદિયતિ, ન ઇત્થિં હનતિ, ન કુમારિં દૂસેતિ, ન પબ્બજિતં વિલુમ્પતિ, ન રાજકોસં વિલુમ્પતિ, ન અચ્ચાસન્ને કમ્મં કરોતિ, નિધાનકુસલો ચ હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહઙ્ગેહિ સમન્નાગતો મહાચોરો ન ખિપ્પં પરિયાપજ્જતિ, ચિરટ્ઠિતિકો હોતી”તિ. ચતુત્થં.

૫. સમણસુત્તં

૮૫. '''સમણો'તિ , ભિક્ખવે, તથાગતસ્સેતં અધિવચનં અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ. 'બ્રાહ્મણો'તિ, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સેતં અધિવચનં અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ. 'વેદગૂ'તિ, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સેતં અધિવચનં અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ. 'ભિસક્કો'તિ, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સેતં અધિવચનં અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ. 'નિમ્મલો'તિ, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સેતં અધિવચનં અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ. 'વિમલો'તિ, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સેતં અધિવચનં અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ. 'ઞાણી'તિ, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સેતં અધિવચનં અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ. 'વિમુત્તો'તિ, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સેતં અધિવચનં અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સા''તિ.

''યં સમણેન પત્તબ્બં, બ્રાહ્મણેન વુસીમતા;
યં વેદગુના પત્તબ્બં, ભિસક્કેન અનુત્તરં.

''યં નિમ્મલેન પત્તબ્બં, વિમલેન સુચીમતા;
યં ઞાણિના ચ પત્તબ્બં, વિમુત્તેન અનુત્તરં.

''સોહં વિજિતસઙ્ગામો, મુત્તો મોચેમિ બન્ધના;
નાગોમ્હિ પરમદન્તો, અસેખો પરિનિબ્બુતો''તિ. પઞ્ચમં;

૬. યસસુત્તં

૮૬. એકં સમયં ભગવા કોસલેસુ ચારિકં ચરમાનો મહતા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં યેન ઇચ્છાનઙ્ગલં નામ કોસલાનં બ્રાહ્મણગામો તદવસરિ. તત્ર સુદં ભગવા ઇચ્છાનઙ્ગલે વિહરતિ ઇચ્છાનઙ્ગલવનસણ્ડે. અસ્સોસું ખો ઇચ્છાનઙ્ગલકા બ્રાહ્મણગહપતિકા – ''સમણો ખલુ ભો ગોતમો સક્યપુત્તો સક્યકુલા પબ્બજિતો ઇચ્છાનઙ્ગલં અનુપ્પત્તો ઇચ્છાનઙ્ગલે વિહરતિ ઇચ્છાનઙ્ગલવનસણ્ડે . તં ખો પન ભવન્તં ગોતમં એવં કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગતો – 'ઇતિપિ સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો...પે॰... સાધુ ખો પન તથારૂપાનં અરહતં દસ્સનં હોતી'''તિ.

અથ ખો ઇચ્છાનઙ્ગલકા બ્રાહ્મણગહપતિકા તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન પહુતં ખાદનીયં ભોજનીયં આદાય યેન ઇચ્છાનઙ્ગલવનસણ્ડો તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા બહિદ્વારકોટ્ઠકે અટ્ઠંસુ ઉચ્ચાસદ્દા મહાસદ્દા. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા નાગિતો ભગવતો ઉપટ્ઠાકો હોતિ. અથ ખો ભગવા આયસ્મન્તં નાગિતં આમન્તેસિ – ''કે પન તે, નાગિત, ઉચ્ચાસદ્દા મહાસદ્દા કેવટ્ટા મઞ્ઞે મચ્છવિલોપે''તિ? ''એતે, ભન્તે, ઇચ્છાનઙ્ગલકા બ્રાહ્મણગહપતિકા પહુતં ખાદનીયં ભોજનીયં આદાય બહિદ્વારકોટ્ઠકે ઠિતા ભગવન્તંયેવ ઉદ્દિસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચા''તિ. ''માહં, નાગિત, યસેન સમાગમં, મા ચ મયા યસો. યો ખો, નાગિત, નયિમસ્સ નેક્ખમ્મસુખસ્સ પવિવેકસુખસ્સ ઉપસમસુખસ્સ સમ્બોધસુખસ્સ નિકામલાભી અસ્સ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી. યસ્સાહં નેક્ખમ્મસુખસ્સ પવિવેકસુખસ્સ ઉપસમસુખસ્સ સમ્બોધસુખસ્સ નિકામલાભી [નિકામલાભી અસ્સં (બહૂસુ) અ॰ નિ॰ ૫.૩૦ પસ્સિતબ્બં. તત્થ હિ અયં પાઠભેદા નત્થિ] અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, સો તં મીળ્હસુખં મિદ્ધસુખં લાભસક્કારસિલોકસુખં સાદિયેય્યા''તિ.

''અધિવાસેતુ દાનિ, ભન્તે, ભગવા. અધિવાસેતુ સુગતો. અધિવાસનકાલો દાનિ, ભન્તે, ભગવતો. યેન યેનેવ દાનિ, ભન્તે, ભગવા ગમિસ્સતિ તન્નિન્નાવ ભવિસ્સન્તિ બ્રાહ્મણગહપતિકા નેગમા ચેવ જાનપદા ચ. સેય્યથાપિ , ભન્તે, થુલ્લફુસિતકે દેવે વસ્સન્તે યથાનિન્નં ઉદકાનિ પવત્તન્તિ; એવમેવં ખો, ભન્તે, યેન યેનેવ દાનિ ભગવા

ગમિસ્સતિ તન્નિન્નાવ ભવિસ્સન્તિ બ્રાહ્મણગહપતિકા નેગમા ચેવ જાનપદા ચ. તં કિસ્સ હેતુ? તથા હિ, ભન્તે, ભગવતો સીલપઞ્ઞાણ’’ન્તિ.

‘‘માહં, નાગિત, યસેન સમાગમં, મા ચ મયા યસો. યો ખો, નાગિત, નયિમસ્સ નેક્ખમ્મસુખસ્સ પવિવેકસુખસ્સ ઉપસમસુખસ્સ સમ્બોધસુખસ્સ નિકામલાભી અસ્સ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી. યસ્સાહં નેક્ખમ્મસુખસ્સ પવિવેકસુખસ્સ ઉપસમસુખસ્સ સમ્બોધસુખસ્સ નિકામલાભી અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, સો તં મીળ્હસુખં મિદ્ધસુખં લાભસક્કારસિલોકસુખં સાદિયેય્ય.

‘‘દેવતાપિ ખો, નાગિત, એકચ્ચા નયિમસ્સ [એકચ્ચા ઇમસ્સ (?)] નેક્ખમ્મસુખસ્સ પવિવેકસુખસ્સ ઉપસમસુખસ્સ સમ્બોધસુખસ્સ નિકામલાભિનિયો અસ્સુ [ઇદં પદં કત્થચિ નત્થિ] અકિચ્છલાભિનિયો [નિકામલાભિનિયો અકિચ્છલાભિનિયો (?)] અકસિરલાભિનિયો, યસ્સાહં નેક્ખમ્મસુખસ્સ પવિવેકસુખસ્સ ઉપસમસુખસ્સ સમ્બોધસુખસ્સ નિકામલાભી અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી. તુમ્હાકમ્પિ [તાસમ્પિ (?)] ખો, નાગિત, સઙ્ગમ્મ સમાગમ્મ સઙ્ગણિકવિહારં અનુયુત્તાનં વિહરતં [અનુયુત્તે વિહરન્તે દિસ્વા (?)] એવં હોતિ – ‘ન હિ નૂનમે [ન હનૂનમે (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] આયસ્મન્તો ઇમસ્સ નેક્ખમ્મસુખસ્સ પવિવેકસુખસ્સ ઉપસમસુખસ્સ સમ્બોધસુખસ્સ નિકામલાભિનો અસ્સુ [ઇદં પદં કત્થચિ નત્થિ] અકિચ્છલાભિનો અકસિરલાભિનો. યસ્સાહં નેક્ખમ્મસુખસ્સ પવિવેકસુખસ્સ ઉપસમસુખસ્સ સમ્બોધસુખસ્સ નિકામલાભી અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી. તથા હિ પન મે આયસ્મન્તો સઙ્ગમ્મ સમાગમ્મ સઙ્ગણિકવિહારં અનુયુત્તા વિહરન્તિ’’’.

‘‘ઇધાહં , નાગિત, ભિક્ખૂ પસ્સામિ અઞ્ઞમઞ્ઞં અઙ્ગુલિપતોદકેન [અઙ્ગુલિપતોદકેહિ (સી॰ પી॰ ક॰)] સઞ્જગ્ઘન્તે સઙ્કીળન્તે. તસ્સ મય્હં, નાગિત, એવં હોતિ – ‘ન હિ નૂનમે આયસ્મન્તો ઇમસ્સ નેક્ખમ્મસુખસ્સ પવિવેકસુખસ્સ ઉપસમસુખસ્સ સમ્બોધસુખસ્સ નિકામલાભિનો અસ્સુ અકિચ્છલાભિનો અકસિરલાભિનો. યસ્સાહં નેક્ખમ્મસુખસ્સ પવિવેકસુખસ્સ ઉપસમસુખસ્સ સમ્બોધસુખસ્સ નિકામલાભી અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી. તથા હિ પન મે આયસ્મન્તો અઞ્ઞમઞ્ઞં અઙ્ગુલિપતોદકેન સઞ્જગ્ઘન્તિ સઙ્કીળન્તિ’’’.

‘‘ઇધ પનાહં [ઇધાહં (સી॰ પી॰ ક॰)], નાગિત, ભિક્ખૂ પસ્સામિ યાવદત્થં ઉદરાવદેહકં ભુઞ્જિત્વા સેય્યસુખં પસ્સસુખં મિદ્ધસુખં અનુયુત્તે વિહરન્તે. તસ્સ મય્હં, નાગિત, એવં હોતિ – ‘ન હિ નૂનમે આયસ્મન્તો ઇમસ્સ નેક્ખમ્મસુખસ્સ પવિવેકસુખસ્સ ઉપસમસુખસ્સ સમ્બોધસુખસ્સ નિકામલાભિનો અસ્સુ અકિચ્છલાભિનો અકસિરલાભિનો. યસ્સાહં નેક્ખમ્મસુખસ્સ પવિવેકસુખસ્સ ઉપસમસુખસ્સ સમ્બોધસુખસ્સ નિકામલાભી અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી. તથા હિ પન મે આયસ્મન્તો યાવદત્થં ઉદરાવદેહકં ભુઞ્જિત્વા સેય્યસુખં પસ્સસુખં મિદ્ધસુખં અનુયુત્તા વિહરન્તિ’’’.

‘‘ઇધાહં [ઇધ પનાહં (?)], નાગિત, ભિક્ખું પસ્સામિ ગામન્તવિહારિં સમાહિતં નિસિન્નં. તસ્સ મય્હં, નાગિત, એવં હોતિ – ‘ઇદાનિ ઇમં [ઇદાનિમં (કત્થચિ) અ॰ નિ॰ ૬.૪૨] આયસ્મન્તં આરામિકો વા ઉપટ્ઠહિસ્સતિ [પચ્ચેસ્સતિ (સી॰ પી॰), ઉપટ્ઠહતિ (ક॰)] સમણુદ્દેસો વા . તં તમ્હા [સો તમ્હા (ક॰ સી॰), સો તં તમ્હા (?)] સમાધિમ્હા ચાવેસ્સતી’તિ. તેનાહં , નાગિત, તસ્સ ભિક્ખુનો ન અત્તમનો હોમિ ગામન્તવિહારેન.

‘‘ઇધ પનાહં, નાગિત, ભિક્ખું પસ્સામિ આરઞ્ઞિકં અરઞ્ઞે પચલાયમાનં નિસિન્નં. તસ્સ મય્હં, નાગિત, એવં હોતિ – ‘ઇદાનિ અયમાયસ્મા ઇમં નિદ્દાકિલમથં પટિવિનોદેત્વા અરઞ્ઞસઞ્ઞંયેવ મનસિ કરિસ્સતિ એકત્ત’ન્તિ .

તેનાહં , નાગિત, તસ્સ ભિક્ખુનો અત્તમનો હોમિ અરઞ્ઞવિહારેન.

“ઇધ પનાહં, નાગિત, ભિક્ખું પસ્સામિ આરઞ્ઞિકં અરઞ્ઞે અસમાહિતં નિસિન્નં. તસ્સ મય્હં, નાગિત, એવં હોતિ – ‘ઇદાનિ અયમાયસ્મા અસમાહિતં વા ચિત્તં સમાદહિસ્સતિ [સમાદહેસ્સતિ (કત્થચિ)], સમાહિતં વા ચિત્તં અનુરક્ખિસ્સતી’તિ. તેનાહં, નાગિત, તસ્સ ભિક્ખુનો અત્તમનો હોમિ અરઞ્ઞવિહારેન.

“ઇધ પનાહં, નાગિત, ભિક્ખું પસ્સામિ આરઞ્ઞિકં અરઞ્ઞે સમાહિતં નિસિન્નં. તસ્સ મય્હં, નાગિત, એવં હોતિ – ‘ઇદાનિ અયમાયસ્મા અવિમુત્તં વા ચિત્તં વિમુચ્ચિસ્સતિ, વિમુત્તં વા ચિત્તં અનુરક્ખિસ્સતી’તિ. તેનાહં, નાગિત, તસ્સ ભિક્ખુનો અત્તમનો હોમિ અરઞ્ઞવિહારેન.

“ઇધ પનાહં, નાગિત, ભિક્ખું પસ્સામિ ગામન્તવિહારિં લાભિં ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારાનં. સો તં લાભસક્કારસિલોકં નિકામયમાનો રિઞ્ચતિ પટિસલ્લાનં, રિઞ્ચતિ અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ; ગામનિગમરાજધાનિં ઓસરિત્વા વાસં કપ્પેતિ. તેનાહં, નાગિત, તસ્સ ભિક્ખુનો ન અત્તમનો હોમિ ગામન્તવિહારેન.

“ઇધ પનાહં, નાગિત, ભિક્ખું પસ્સામિ આરઞ્ઞિકં લાભિં ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારાનં. સો તં લાભસક્કારસિલોકં પટિપણામેત્વા ન રિઞ્ચતિ પટિસલ્લાનં, ન રિઞ્ચતિ અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ. તેનાહં, નાગિત, તસ્સ ભિક્ખુનો અત્તમનો હોમિ અરઞ્ઞવિહારેન. [[ ] એત્થન્તરે પાઠો અ॰ નિ॰ ૬.૪૨ છક્કનિપાતેયેવ દિસ્સતિ, ન એત્થ અટ્ઠકનિપાતે]

“યસ્માહં [યસ્મિંહં (કત્થચિ)], નાગિત, સમયે અદ્ધાનમગ્ગપ્પટિપન્નો ન કઞ્ચિ પસ્સામિ પુરતો વા પચ્છતો વા, ફાસુ મે, નાગિત, તસ્મિં સમયે હોતિ અન્તમસો ઉચ્ચારપસ્સાવકમ્માયા’’તિ. છટ્ઠં.

૭. પત્તનિકુજ્જનસુત્તં

૮૭. [ચૂળવ॰ ૨૬૫] “અટ્ઠહિ , ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ સમન્નાગતસ્સ ઉપાસકસ્સ આકઙ્ખમાનો સઙ્ઘો પત્તં નિક્કુજ્જેય્ય [નિકુજ્જેય્ય (ક॰)]. કતમેહિ અટ્ઠહિ? ભિક્ખૂનં અલાભાય પરિસક્કતિ, ભિક્ખૂનં અનત્થાય પરિસક્કતિ, ભિક્ખૂનં અવાસાય [અનાવાસાય (સી॰ સ્યા॰)] પરિસક્કતિ, ભિક્ખૂ અક્કોસતિ પરિભાસતિ, ભિક્ખૂ ભિક્ખૂહિ ભેદેતિ [વિભેદેતિ (બહૂસુ)], બુદ્ધસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ, ધમ્મસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ, સઙ્ઘસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહઙ્ગેહિ સમન્નાગતસ્સ ઉપાસકસ્સ આકઙ્ખમાનો સઙ્ઘો પત્તં નિક્કુજ્જેય્ય.

“અટ્ઠહિ, ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ સમન્નાગતસ્સ ઉપાસકસ્સ આકઙ્ખમાનો સઙ્ઘો પત્તં ઉક્કુજ્જેય્ય. કતમેહિ અટ્ઠહિ? ન ભિક્ખૂનં અલાભાય પરિસક્કતિ, ન ભિક્ખૂનં અનત્થાય પરિસક્કતિ, ન ભિક્ખૂનં અવાસાય પરિસક્કતિ, ન ભિક્ખૂ અક્કોસતિ પરિભાસતિ, ન ભિક્ખૂ ભિક્ખૂહિ ભેદેતિ, બુદ્ધસ્સ વણ્ણં ભાસતિ, ધમ્મસ્સ વણ્ણં ભાસતિ, સઙ્ઘસ્સ વણ્ણં ભાસતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહઙ્ગેહિ સમન્નાગતસ્સ ઉપાસકસ્સ આકઙ્ખમાનો સઙ્ઘો પત્તં ઉક્કુજ્જેય્યા’’તિ. સત્તમં.

૮. અપ્પસાદપવેદનીયસુત્તં

૮૮. ‘‘અટ્ઠહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતસ્સ ભિક્ખુનો આકઙ્ખમાના ઉપાસકા અપ્પસાદં પવેદેય્યું. કતમેહિ અટ્ઠહિ? ગિહીનં અલાભાય પરિસક્કતિ, ગિહીનં અનત્થાય પરિસક્કતિ, ગિહી અક્કોસતિ પરિભાસતિ, ગિહી ગિહીહિ ભેદેતિ, બુદ્ધસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ, ધમ્મસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ, સઙ્ઘસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ, અગોચરે ચ નં પસ્સન્તિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતસ્સ ભિક્ખુનો આકઙ્ખમાના ઉપાસકા અપ્પસાદં પવેદેય્યું.

‘‘અટ્ઠહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતસ્સ ભિક્ખુનો આકઙ્ખમાના ઉપાસકા પસાદં પવેદેય્યું. કતમેહિ અટ્ઠહિ? ન ગિહીનં અલાભાય પરિસક્કતિ, ન ગિહીનં અનત્થાય પરિસક્કતિ, ન ગિહી અક્કોસતિ પરિભાસતિ, ન ગિહી ગિહીહિ ભેદેતિ, બુદ્ધસ્સ વણ્ણં ભાસતિ, ધમ્મસ્સ વણ્ણં ભાસતિ, સઙ્ઘસ્સ વણ્ણં ભાસતિ, ગોચરે ચ નં પસ્સન્તિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે , અટ્ઠહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતસ્સ ભિક્ખુનો આકઙ્ખમાના ઉપાસકા પસાદં પવેદેય્યુ’’ન્તિ. અટ્ઠમં.

૯. પટિસારણીયસુત્તં

૮૯. [ચૂળવ॰ ૩૯ થોકં વિસદિસં] ‘‘અટ્ઠહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતસ્સ ભિક્ખુનો આકઙ્ખમાનો સઙ્ઘો પટિસારણીયકમ્મં કરેય્ય. કતમેહિ અટ્ઠહિ? ગિહીનં અલાભાય પરિસક્કતિ, ગિહીનં અનત્થાય પરિસક્કતિ, ગિહી અક્કોસતિ પરિભાસતિ, ગિહી ગિહીહિ ભેદેતિ, બુદ્ધસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ, ધમ્મસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ, સઙ્ઘસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ, ધમ્મિકઞ્ચ ગિહિપટિસ્સવં ન સચ્ચાપેતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતસ્સ ભિક્ખુનો આકઙ્ખમાનો સઙ્ઘો પટિસારણીયં કમ્મં કરેય્ય.

‘‘અટ્ઠહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતસ્સ ભિક્ખુનો આકઙ્ખમાનો સઙ્ઘો પટિસારણીયકમ્મં પટિપ્પસ્સમ્ભેય્ય. કતમેહિ અટ્ઠહિ? ન ગિહીનં અલાભાય પરિસક્કતિ, ન ગિહીનં અનત્થાય પરિસક્કતિ, ન ગિહી અક્કોસતિ પરિભાસતિ, ન ગિહી ગિહીહિ ભેદેતિ, બુદ્ધસ્સ વણ્ણં ભાસતિ, ધમ્મસ્સ વણ્ણં ભાસતિ, સઙ્ઘસ્સ વણ્ણં ભાસતિ, ધમ્મિકઞ્ચ ગિહિપટિસ્સવં સચ્ચાપેતિ . ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતસ્સ ભિક્ખુનો આકઙ્ખમાનો સઙ્ઘો પટિસારણીયકમ્મં પટિપ્પસ્સમ્ભેય્યા’’તિ. નવમં.

૧૦. સમ્માવત્તનસુત્તં

૯૦. [ચૂળવ॰ ૨૧૧] ‘‘તસ્સપાપિયસિકકમ્મકતેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના અટ્ઠસુ ધમ્મેસુ સમ્મા વત્તિતબ્બં – ન ઉપસમ્પાદેતબ્બો, ન નિસ્સયો દાતબ્બો, ન સામણેરો ઉપટ્ઠાપેતબ્બો, ન ભિક્ખુનોવાદકસમ્મુતિ સાદિતબ્બા, સમ્મતેનપિ ભિક્ખુનિયો ન ઓવદિતબ્બા, ન કાચિ સઙ્ઘસમ્મુતિ સાદિતબ્બા, ન કિસ્મિઞ્ચિ પચ્ચેકટ્ઠાને ઠપેતબ્બો, ન ચ તેન મૂલેન વુટ્ઠાપેતબ્બો. તસ્સપાપિયસિકકમ્મકતેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના ઇમેસુ અટ્ઠસુ ધમ્મેસુ સમ્મા વત્તિતબ્બ’’ન્તિ. દસમં.

સતિવગ્ગો ચતુત્થો.

તસ્સુદ્દાનં –

સતિપુણ્ણિયમૂલેન , ચોરસમણેન પઞ્ચમં;
યસો પત્તપ્પસાદેન, પટિસારણીયઞ્ચ વત્તનન્તિ.

(૧૦) ૫. સામઞ્ઞવગ્ગો

૯૧-૧૧૬. અથ ખો [એત્થ ‘‘અથ ખો’’તિ ચ, ‘‘ઉપાસિકા’’તિ ચ ઇદં અટ્ઠકથાયમેવ દિસ્સતિ, ન પાળિપોત્થકેસુ] બોજ્ઝા [બોજ્ઝઙ્ગા (ક॰ સી॰)] ઉપાસિકા [એત્થ ‘‘અથ ખો’’તિ ચ, ઉપાસિકા’’તિ ચ ઇદં અટ્ઠકથાયમેવ દિસ્સતિ, ન પાળિપોત્થકેસુ], સિરીમા, પદુમા, સુતના [સુધના (સી॰ પી॰), સુધમ્મા (સ્યા॰)], મનુજા, ઉત્તરા, મુત્તા, ખેમા, રુચી [રૂપી (સી॰ પી॰)], ચુન્દી, બિમ્બી, સુમના, મલ્લિકા , તિસ્સા, તિસ્સમાતા [તિસ્સાય માતા (સી॰ પી॰)], સોણા, સોણાય માતા [સોણમાતા (સ્યા॰)], કાણા, કાણમાતા [કાણાય માતા (સી॰ પી॰)], ઉત્તરા નન્દમાતા, વિસાખા મિગારમાતા, ખુજ્જુત્તરા ઉપાસિકા, સામાવતી ઉપાસિકા, સુપ્પવાસા કોલિયધીતા [કોળિયધીતા (સ્યા॰ પી॰)], સુપ્પિયા ઉપાસિકા, નકુલમાતા ગહપતાની.

સામઞ્ઞવગ્ગો પઞ્ચમો.

દુતિયપણ્ણાસકં સમત્તં.

(૧૧). રાગપેય્યાલં

૧૧૭. ''રાગસ્સ , ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય અટ્ઠ ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે અટ્ઠ? સમ્માદિટ્ઠિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાચા, સમ્માકમ્મન્તો, સમ્માઆજીવો, સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ, સમ્માસમાધિ – રાગસ્સ, ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય ઇમે અટ્ઠ ધમ્મા ભાવેતબ્બા''તિ.

૧૧૮. ''રાગસ્સ, ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય અટ્ઠ ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે અટ્ઠ? અજ્ઝત્તં રૂપસઞ્ઞી બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ પરિત્તાનિ સુવણ્ણદુબ્બણ્ણાનિ, તાનિ અભિભુય્ય 'જાનામિ પસ્સામી'તિ એવંસઞ્ઞી હોતિ. અજ્ઝત્તં રૂપસઞ્ઞી બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ અપ્પમાણાનિ સુવણ્ણદુબ્બણ્ણાનિ, તાનિ અભિભુય્ય 'જાનામિ પસ્સામી'તિ એવંસઞ્ઞી હોતિ. અજ્ઝત્તં અરૂપસઞ્ઞી બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ પરિત્તાનિ સુવણ્ણદુબ્બણ્ણાનિ, તાનિ અભિભુય્ય 'જાનામિ પસ્સામી'તિ એવંસઞ્ઞી હોતિ. અજ્ઝત્તં અરૂપસઞ્ઞી બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ અપ્પમાણાનિ સુવણ્ણદુબ્બણ્ણાનિ, તાનિ અભિભુય્ય 'જાનામિ પસ્સામી'તિ એવંસઞ્ઞી હોતિ. અજ્ઝત્તં અરૂપસઞ્ઞી બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ નીલાનિ નીલવણ્ણાનિ નીલનિદસ્સનાનિ નીલનિભાસાનિ પીતાનિ પીતવણ્ણાનિ...પે॰... લોહિતકાનિ લોહિતકવણ્ણાનિ...પે॰... ઓદાતાનિ ઓદાતવણ્ણાનિ...પે॰... ઓદાતનિભાસાનિ, તાનિ અભિભુય્ય 'જાનામિ પસ્સામી'તિ એવંસઞ્ઞી હોતિ – રાગસ્સ, ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય ઇમે અટ્ઠ ધમ્મા ભાવેતબ્બા''.

૧૧૯. ''રાગસ્સ, ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય અટ્ઠ ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે અટ્ઠ? રૂપી રૂપાનિ પસ્સતિ, અજ્ઝત્તં અરૂપસઞ્ઞી બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ, સુભન્તેવ અધિમુત્તો હોતિ, સબ્બસો રૂપસઞ્ઞાનં સમતિક્કમા પટિઘસઞ્ઞાનં અત્થઙ્ગમા નાનત્તસઞ્ઞાનં અમનસિકારા 'અનન્તો આકાસો'તિ આકાસાનઞ્ચાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, સબ્બસો આકાસાનઞ્ચાયતનં સમતિક્કમ્મ 'અનન્તં વિઞ્ઞાણ'ન્તિ વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, સબ્બસો વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં સમતિક્કમ્મ 'નત્થિ કિઞ્ચી'તિ આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, સબ્બસો નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ – રાગસ્સ, ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય ઇમે અટ્ઠ ધમ્મા ભાવેતબ્બા''.

૧૨૦-૧૪૬. ''રાગસ્સ , ભિક્ખવે, પરિઞ્ઞાય...પે॰... પરિક્ખયાય... પહાનાય... ખયાય... વયાય... વિરાગાય... નિરોધાય... ચાગાય... પટિનિસ્સગ્ગાય...પે॰... ઇમે અટ્ઠ ધમ્મા ભાવેતબ્બા''.

૧૪૭-૬૨૬. ''દોસસ્સ...પે॰... મોહસ્સ... કોધસ્સ... ઉપનાહસ્સ... મક્ખસ્સ... પળાસસ્સ... ઇસ્સાય... મચ્છરિયસ્સ ... માયાય... સાઠેય્યસ્સ... થમ્ભસ્સ... સારમ્ભસ્સ... માનસ્સ... અતિમાનસ્સ... મદસ્સ... પમાદસ્સ અભિઞ્ઞાય...પે॰... પરિઞ્ઞાય... પરિક્ખયાય... પહાનાય... ખયાય... વયાય... વિરાગાય... નિરોધાય... ચાગાય... પટિનિસ્સગ્ગાય...પે॰... ઇમે અટ્ઠ ધમ્મા ભાવેતબ્બા''તિ.

રાગપેય્યાલં નિટ્ઠિતં.

અટ્ઠકનિપાતપાળિ નિટ્ઠિતા.